

Innst. 47 S

(2012–2013)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om sak om
departementenes tilskuddsforvaltning**

Vedlegg 35: Referat fra åpen høring

Innhold

	Side
1. Innledning	3
2. Sammenfatning av saken	3
2.1 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets tilskudd til selvforsvarskurs	3
2.2 Komiteens merknader	5
2.2.1 Bevilgningsreglementet og økonomiregelverket	6
2.2.2 Habilitet	6
3. Gjennomgang av departementenes tilskuddsforvaltning	7
3.1 Innledning	7
3.2 Komiteens merknader	8
3.3 Arbeidsdepartementet	8
3.3.1 Sammendrag	8
3.3.2 Komiteens merknader	8
3.4 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	8
3.4.1 Sammendrag	8
3.4.2 Komiteens merknader	9
3.5 Finansdepartementet	10
3.5.1 Sammendrag	10
3.5.2 Komiteens merknader	10
3.6 Fiskeri- og kystdepartementet	10
3.6.1 Sammendrag	10
3.6.2 Komiteens merknader	10
3.7 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	11
3.7.1 Sammendrag	11
3.7.2 Komiteens merknader	11
3.8 Forsvarsdepartementet	11
3.8.1 Sammendrag	11
3.8.2 Komiteens merknader	11
3.9 Helse- og omsorgsdepartementet	11
3.9.1 Sammendrag	11
3.9.2 Komiteens merknader	12
3.10 Justis- og beredskapsdepartementet	12
3.10.1 Sammendrag	12
3.10.2 Komiteens merknader	13
3.11 Kommunal- og regionaldepartementet	13
3.11.1 Sammendrag	13
3.11.2 Komiteens merknader	13
3.12 Kulturdepartementet	14
3.12.1 Sammendrag	14
3.12.2 Komiteens merknader	14
3.13 Kunnskapsdepartementet	14
3.13.1 Sammendrag	14
3.13.2 Komiteens merknader	15
3.14 Landbruks- og matdepartementet	15
3.14.1 Sammendrag	15
3.14.2 Komiteens merknader	16
3.15 Miljøverndepartementet	16
3.15.1 Sammendrag	16
3.15.2 Komiteens merknader	16
3.16 Nærings- og handelsdepartementet	16
3.16.1 Sammendrag	16
3.16.2 Komiteens merknader	16

	Side
3.17 Olje- og energidepartementet	16
3.17.1 Sammen drag	16
3.17.2 Komiteens merknader	17
3.18 Samferdselsdepartementet	17
3.18.1 Sammen drag	17
3.18.2 Komiteens merknader	17
3.19 Utenriksdepartementet	17
3.19.1 Sammen drag	17
3.19.2 Komiteens merknader	17
4. Kontrollhøring	18
4.1 Sammen drag	18
4.2 Komiteens merknader	18
5. Konstitusjonelt ansvar	19
5.1 Sammen drag	19
5.2 Komiteens merknader	19
6. Komiteens tilråding	20
Vedlegg	21

Innst. 47 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om sak om departementenes tilskuddsforvaltning

Til Stortinget

1. Innledning

Kontroll- og konstitusjonskomiteen vedtok i møte 28. februar 2012 å igangsette forberedelser i en egen sak til Stortinget, jf. Stortingets forretningsorden § 12 nr. 9 sjette ledd, om departementenes tilskuddsforvaltning.

Statsråd Audun Lysbakken ble tilskrevet samme dag om at komiteen hadde igangsatt forberedelser i en egen sak til Stortinget.

Tittelen på saken var opprinnelig «Tilskudd til selvforsvarskurs». Av årsaker som redegjøres for i kapittel 3 i denne innstillingen, ble sakens tittel endret til «Departementenes tilskuddsforvaltning».

2. Sammenfatning av saken

2.1 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets tilskudd til selvforsvarskurs

Dagbladet hadde 25. januar 2012 følgende oppslag:

«Midt under voldtektsbølgen i høst, vedtok SVs barne- og familieminister Audun Lysbakken å gi en halv million kroner i støtte til selvforsvarskurs for jenter. To organisasjoner ble tipset om at de burde søke, og begge fikk store pengebeløp. 154 000 kroner gikk til organisasjonen Jenteforsvaret, en undergruppe av Lysbakkens eget ungdomsparti, Sosialistisk Ungdom (SU). (...)»

Den andre gruppa som fikk penger til selvforsvarskurs var Landsforeningen for lesbiske, homofi-

le, bifile og transpersoner (LLH) Trondheim, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylkeskommune, som sammen driver prosjektet «Seksuell helse og trakassering». Under dette prosjektet laget de et program for å få selvforsvar inn i skolen, og fikk 346 375 kroner i støtte.»

I dagene som fulgte ble det kjent i media at lederen av prosjektet som hadde fått støtte i Sør-Trøndelag, også var tidligere SU-topp.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet hadde ikke foretatt offentlig utlysning av midlene til selvforsvarskurs. Gjennom media kom det frem at det fantes andre organisasjoner som hadde kompetanse på området. Dagbladet omtalte organisasjonen Selvforsvar og grensesetting (KIK), som i 20 år har drevet med feministisk grensesetting og arrangert kurs over hele landet.

Leder i KIK, Lene Gulbrandsen, uttalte til Dagbladet 26. januar 2012 at de visste det var politisk bevegelse for å få selvforsvar inn i skolen. Derfor hadde hun sendt en e-post til statsråd Lysbakken, der hun gjorde ham kjent med deres kompetanse og stilte seg til disposisjon. Det kom frem at e-posten ikke ble besvart.

Det ble også klart at Rød Ungdom har holdt «bøllekurs» for jenter siden 1980-tallet, og at heller ikke denne organisasjonen fikk kjennskap til at departementet skulle dele ut midler til selvforsvarskurs.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen vedtok 31. januar 2012 å sende brev til statsråd Audun Lysbakken med spørsmål om opplysningene som var kommet frem i Dagbladet. Følgende spørsmål ble stilt:

«1. Hvilke retningslinjer følger departementet generelt i forbindelse med tildeling av midler fra ulike tilskuddsordninger administrert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet? Det bes om

at eventuelle generelle retningslinjer oversendes komiteen.

2. På hvilken måte ble tilskuddsordningen for selvforsvarskurs for jenter bekjentgjort eller utlyst?

3. Dersom ordningen ikke ble bekjentgjort eller utlyst, hva er hjemmelen for at slike tilskuddsordninger ikke skal utlyses og hvordan ivaretok departementet hensynet til likebehandling, etterrettelighet og god forvaltningsskikk ved tildelingen?

4. Det er opplyst at departementet selv kontaktet to konkrete 'miljøer' hvorav det ene var en del av Sosialistisk Venstrepartis ungdomsorganisasjon og den andre var LLH Trondheim, hvor sentrale medlemmer av SU/SV var styrerepresentanter. Hva var utvelgelseskriteriene som ble lagt til grunn av departementet ved utvelgelsen av disse to 'miljøene'?

5. Hva er årsaken til organisasjonen 'KIK – selvforsvar og grensesetting' og andre organisasjoner med kompetanse innenfor kvinner og selvforsvar ikke ble kontaktet av departementet i forbindelse med tildelingen av midler, til tross for at departementet bl.a. var gjort kjent med den kompetansen KIK har?

6. Har statsråden eller noen i politisk ledelse i departementet vært i kontakt med noen av søkerorganisasjonene eller sentrale tillitsvalgte i disse og informert om ordningen i forkant av at søknader ble innlevert?

7. Statssekretær Henriette Westhrin sa til VG nett 26. januar følgende: 'Dette har vært en normal prosess for tildeling av denne type midler, som er omtalt i statsbudsjettet for 2011.' Kan statsråden bekrefte at det er normal prosess for tildeling av tilskudd til organisasjoner at det ikke legges opp til offentlighet rundt mulighetene for tildeling av offentlige midler til bestemte formål?

8. Hvilke mål er satt for prosjektene og mottakerne av den offentlige støtten i denne konkrete saken og hvordan skal det rapporteres på målene?»

Komiteen mottok statsrådens svar 9. februar 2012. I svaret kommer det frem at departementet opprinnelig planla å foreta en offentlig anbudsutlysning av midlene. På et senere tidspunkt ble det imidlertid besluttet å foreta tildeling direkte til utvalgte organisasjoner. Statsråden begrunnet og beklaget dette på følgende måte:

«Det var aldri intensjonen å etablere og ble heller aldri etablert en egen tilskuddsordning for selvforsvarskurs. Midlene ble imidlertid ikke kunngjort, slik at flere potensielle søkere kunne få mulighet til å søke. Jeg ser i ettertid at vi ikke har oppfylt kravet i økonomiregelverket om at et slikt tilskudd som hovedregelen bør utlyses. Det beklager jeg.»

Avgjørelsen om å tildele støtte til en organisasjon som hadde sitt utgangspunkt i Sosialistisk Ungdom ble omtalt på følgende måte:

«I arbeidet med å forberede tildelingen så departementet at det kunne være grunner for å gi tilskudd til kun den ene av de to søkerne, fordi det kunne oppfattes negativt at den ene hadde sitt utgangspunkt i SU. Etter en samlet vurdering kom man likevel til at begge søknader burde innvilges, fordi deres samlede erfaringer og kunnskap var i tråd med formålet beskrevet i budsjettproposisjonen.»

Departementet opplyste at de ikke kunne se å ha mottatt noen henvendelse fra KIK.

Komiteen vedtok 14. februar 2012 å sende brev med oppfølgingsspørsmål. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ble bedt om å svare på følgende:

«1. Statsrådens brev bekrefter at informasjonen gitt av statssekretær Westhrin til offentligheten ikke samsvarer med de faktiske forhold. På hvilken måte vil statsråden for fremtiden forsikre seg om at informasjon som gis fra departementet til offentligheten om behandlingen av forvaltningssaker samsvarer med fakta?

2. Statsråden viser til at det var flere aktuelle organisasjoner som kunne mottatt støtte etter ordningens formål. Hvilke konsekvenser mener statsråden dette bør ha for de organisasjonene som ble frarøvet muligheten til å søke om midler til et slikt prosjekt, og vil statsråden forsøke å rette opp den feilen han selv erkjenner å ha begått?

3. I svarbrevet skriver statsråden følgende: 'Jeg ser at dette burde vært håndtert annerledes, særlig sett i lys av at den ene av tilskuddsmottakerne, Jenteforsvaret, var en undergruppe av Sosialistisk ungdom (SU) på søkertidspunktet. I en slik situasjon burde departementet vært ekstra påpasselig med å sikre en prosess i tråd med regelverket.' Hva er årsaken til at dette likevel ikke skjedde?»

I tillegg ba komiteen om å få oversendt en oversikt over alle tilskuddsordninger som Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet administrerer, samt de tildelingen som var foretatt i 2011. Komiteen ba også om å få oversendt resultatet av den gjennomgangen som departementet hadde varslet at de var i ferd med å gjennomføre.

Statsråden besvarte spørsmålene i brev av 22. februar 2012. I svarbrevet fremgår det at embetsverket i departementet hadde rådet politisk ledelse til å avslå søknaden fra organisasjonen Jenteforsvaret. Embetsverkets begrunnelse var delvis faglig, ved at de mente det var en svakhet at de planlagte aktivitetene rettet seg utelukkende mot jenter. Videre ble det anført at det kunne reises spørsmål fra omgivelsene knyttet til å innvilge midler til en organisasjon som hadde utgått fra SU. Statsråden opplyser videre at det

ikke var noe tema i tilrådingen fra embetsverket at tildelingen var i strid med økonomiregelverket. Statsråden oppsummerer slik:

«Vi mener at det faglige innhold i hva Jenteforsvaret kunne tilby var innenfor den rammen vi ønsket oss. Likevel ser jeg at vi undervurderte betydningen av Jenteforsvarets utspring i SU, slik embetsverket påpekte.»

28. februar 2012 vedtok komiteen å åpne sak.

5. mars 2012 sendte departementet et nytt brev til komiteen, der det var lagt ved omfattende dokumentasjon av kommunikasjon og saksgang i departementets behandling av tilskudd til selvforsvarskurs. Statsråden skrev:

«Jeg har her valgt å utvise en større åpenhet om den interne saksbehandlingen i denne saken enn hva offentlighetens innsynsrett tilsier. For å belyse saksprosessen har jeg valgt å journalføre alle de vedlagte dokumentene uavhengig av om de er journalpliktige eller ikke. Epostene dekker tidsrommet fra jeg tilfrådte som statsråd og frem til tilskuddsbehandlingen ble avsluttet. Jeg har valgt å skjerme navnet på saksbehandlere i departementet i vedlagte dokumenter.

Vi har også utført søk i mobiltelefoner til politisk ledelse og ledere i departementet, etter tekstmeldinger som kan være av interesse. Det er imidlertid større begrensninger i muligheten til hensiktsmessige søk i mobiltelefoner enn til å søke etter e-poster i departementets datasystem. I våre søk er det funnet tre tekstmeldinger om saken. Disse ligger vedlagt.»

Av utskriftene fra sms'er mellom Audun Lysbakken og statssekretær Kirsti Bergstø 31. oktober 2011 fremgikk følgende:

Fra Lysbakken til Bergstø kl. 12:16:

«Hva skjer med pengene vi har bevilget til feministisk selvforvar? Foregår det noe vi kunne lage media på?»

Fra Bergstø til Lysbakken kl. 12:52:

«Sjekker hvor saken står, trur midlene blir delt på Sør-Trøndelag og SU. Begge var seint ute. Bør absolutt være med i pakka. (...)»

Avslutningsvis i brevet skrev statsråden at han hadde kommet til at han var inhabil overfor stiftelsen Reform, og at departementet ville komme tilbake til håndteringen av dette. Reform hadde i 2012 fått tilsagn om 1,05 mill. kroner i tilskudd til prosjektet «Sammen mot voldtekt.»

Samme dag innkalte statsråd Audun Lysbakken til pressekonferanse og varslet at han hadde besluttet å gå av som statsråd. Han begrunnet avgangen med håndteringen av tilskudd til selvforsvarskurs, og at

han hadde vært inhabil ved behandling av tilskudd til organisasjonen Reform.

Under pressekonferansen uttalte Lysbakken også at departementet lenge hadde hatt en uryddig praksis for pengetildelinger av denne typen. Han sa at det var mange tilsvarende saker som tildelingen til Jenteforsvaret, og at midler ofte var tildelt uten utlysning. Det ble videre opplyst at departementet inntil videre hadde stanset alle tilskuddsutbetalinger.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Terje Halleland, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at denne kontrollsakens utgangspunkt var en rekke oppslag i Dagbladet knyttet til to konkrete tilfeller av tildeling av tilskudd fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Komiteen startet sine undersøkelser i saken gjennom brev datert 31. januar 2012. På bakgrunn av korrespondansen mellom komiteen og departementet besluttet komiteen å åpne kontrollsak den 28. februar 2012.

Underveis i komiteens arbeid dukket det opp flere saker i ulike medier hvor det fremkom påstander om irregulære forhold ved tilskuddsforvaltningen i flere departementer. Komiteen valgte således å utvide kontrollsaken til å omfatte tilskuddsforvaltningen i samtlige departement. Komiteen er ikke kjent med at det tidligere har vært gjennomført en tilsvarende bred kontrollsak siden kontroll- og konstitusjonskomiteen i sin nåværende form ble opprettet i 1993.

Under komiteens behandling av saken ble det oppdaget at Utenriksdepartementet under ledelse av utenriksminister Jonas Gahr Støre hadde gitt tilskudd til opprettelsen av Senter for nordområdelogistikk. Det ble reist spørsmål om statsrådets habilitet. Komiteen valgte å løsrive den aktuelle tildelingen fra den generelle kontrollsaken om departementenes tilskuddsforvaltning, jf. Innst. 302 S (2011–2012). Den saken vil således ikke bli ytterligere kommentert i denne innstilling.

Komiteen har gjennomført omfattende undersøkelser i departementene med en betydelig korrespondanse. Det er fremkommet viktige opplysninger som følge av komiteens arbeid, og det har medført endringer i rutiner for fremtidig tildeling av tilskudd fra departementene.

Komiteen viser til at omfanget av tilskuddsordningene varierer betydelig mellom departementene, fra en tilskuddsordning i Finansdepartementet til over 2 000 nye tilskuddsavtaler inngått av Utenriksdepartementet i 2011.

Komiteen viser til at det i 2011 ble utbetalt over 700 mrd. kroner i tilskudd, men komiteens sak dreier seg om tilskudd utenom stønader over folketrygden, tilskudd til kommuner og helseforetak. Det er øvrige tilskudd komiteen har vært opptatt av, hvilket beløper seg til omtrent 85 mrd. kroner ifølge midlertidig direktør i Direktoratet for økonomistyring, Øystein Børner.

2.2.1. Bevilgningsreglementet og økonomiregelverket

Komiteen har vurdert informasjonen fra de ulike departementene opp mot det regelverket som gjelder for departementenes tilskuddsforvaltning. Utgangspunktet for bevilgninger til tilskudd og andre forhold under departementene er bevilgningsreglementet, vedtatt av Stortinget 26. mai 2005. Dette regelverket er bindende for departementenes virksomhet. Bevilgningsreglementet inneholder regler for føringen av tilskudd i statsregnskapet, samt vilkår for bruken av midlene. Det er ikke tvil om at Stortinget, gjennom sin kontrollfunksjon, kan og skal kontrollere virksomheten i departementene opp mot dette regelverket.

Komiteen viser til at Reglement for økonomistyring i staten og medfølgende Bestemmelser om økonomistyring i staten (økonomiregelverket) er fastsatt av regjeringen 12. desember 2003, og er endret flere ganger. Ett av hovedformålene med regelverket er å sikre gjennomføring av Stortingets vedtak og forutsetninger sammenholdt med bevilgningsreglementet. Komiteen mener det er klart at Stortinget, gjennom sin kontrollfunksjon, kan undersøke om bestemmelsene i regelverket er fulgt, selv om selve regelverket er vedtatt av regjeringen. Dette syn samsvarer med det faktiske forhold at Riksrevisjonen, som Stortingets uavhengige kontrollorgan, også benytter økonomiregelverket som revisjonskriterium for sine undersøkelser. Dette er også i samsvar med Finansdepartementets syn, jf. brev til komiteen datert 21. mars 2012. For komiteens undersøkelser er særlig §§ 1, 8, 14 og 15 i reglementet relevant, i tillegg til kapittel 6 i bestemmelsene. Økonomiregelverket inneholder utførlige bestemmelser om forvaltningen av tilskudds- og stønadsordninger. Formålet er å sikre at forvaltningen etablerer administrative ordninger som sikrer at Stortingets vedtak og forutsetninger blir fulgt opp.

Normalprosedyren for utforming og forvaltning av tilskudd innebærer at tilskudd fordeles på mottakere etter åpne søknadsprosesser og kjente tildelings-

kriterier. Komiteen viser til at man ved etableringen av en tilskuddsordning må klargjøre målet med ordningen og fastsette kriterier for tilskuddene. Uten å ha klargjort målet med tilskuddet og kriterier for tildeling, kan det være vanskelig å vurdere om en har kunngjort tilskuddene på en tilfredsstillende måte. Videre må det fastsettes regler for oppfølging og kontroll etter at tilskuddene er gitt.

Komiteen viser videre til at det kan gjøres unntak fra denne fremgangsmåten. I hovedsak gjelder dette unntak fra kravet om kunngjøring. I første rekke gjelder dette rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Videre gjelder dette øremerkede tilskudd i budsjettproposisjonen der mottaker er navngitt i bevilgningsvedtaket. Også tilskudd som staten gir som medlem av en internasjonal organisasjon, er unntatt. Disse tilskuddene blir betegnet som enkelttilskudd.

Komiteen viser til at det er utarbeidet en egen veileder om tilskuddsforvaltning, en sjekklister for utvalgte prosesser i tilskuddsforvaltningen og en veileder i evaluering av tilskuddsordninger. Direktoratet for økonomistyring (DFØ) tilbyr dessuten flere kurs og seminarer på området og har etablert et faglig nettverk for tilskuddsforvaltning bestående av representanter fra ulike departementer og statlige virksomheter.

2.2.2. Habilitet

Komiteen viser videre til at forvaltningsloven gjelder for departementene og at det i denne saken har vært særlig viktig å fokusere på departementenes vektlegging og oppfølging av forvaltningsloven § 6, jf. § 8, om habilitet. Økonomiregelverkets bestemmelser om saksbehandlingen av tilskuddsordningene må således suppleres av forvaltningslovens generelle regler, herunder reglene om habilitet. Komiteen viser til at det ved tildeling av tilskudd ikke må tas hensyn som ligger utenfor det som ligger til grunn for en tilskuddsordning og det regelverket som ellers gjelder. Skjønnets utøvelse må ikke innebære en usaklig forskjellsbehandling, vilkårlighet eller sterk urimelighet.

Komiteen viser til at det er avgjørende for borgernes tillit til forvaltningen at en kan være sikker på at det er fakta og politiske vurderinger som ligger til grunn for beslutninger om tildeling av offentlig tilskudd, og ikke vennskap, kjennskap eller andre bindinger mellom den som beslutter og den som søker om tilskudd.

Komiteen viser til at det er forvaltningsloven § 6 som er det lovbestemte utgangspunkt for vurdering av habilitet i forvaltningen. De absolutte inhabilitetsgrunner i forvaltningsloven § 6 første ledd er normalt enkle å forholde seg til i form og innhold. Større utfordringer skaper forvaltningsloven § 6 an-

net ledd som krever en egen vurdering av tilknytningen mellom myndighetsutøver og, i denne saken vi har til behandling, tilskuddssøkere eller -mottakere.

Forvaltningsloven § 6 annet ledd har følgende ordlyd:

«Likeså er han ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet; blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.»

Komiteen viser videre til at det først og fremst er tjenestemannens personlige interesser i eller i tilknytning til saken, eller tilknytning til et annet rettssubjekt med interesser i saken, som kan utgjøre et slikt «særegent forhold». Komiteen understreker at det er viktig å holde fast ved at dette er vurderingstemaet. De forhold loven nevner i forlengelsen – om avgjørelsen kan medføre særlig tap, fordel eller ulempe for tjenestemannen eller noen han har en nær personlig tilknytning til – er bare momenter.

Komiteen mener også det er grunn til å understreke at det i lovens uttrykk «egnet til å svekke tilliten» ligger at det ved vurderingen av habilitet må legges vekt på hvordan forholdet fremstår utad. Bestemmelsen åpner for en bred, skjønnsmessig vurdering av om tjenestemannen har en slik tilknytning til saken at den kan svekke tilliten til at vedkommende vil behandle saken på en nøytral måte.

Komiteen understreker videre at det ikke er tilstrekkelig med en generell vurdering av habilitet. Det må gjøres en konkret vurdering ut fra omstendighetene i den enkelte sak. Vurderingen må skje i lys av de sentrale hensyn bak habilitetsreglene, som er å sikre korrekte avgjørelser og bidra til å opprettholde tilliten og troverdigheten til forvaltningen.

Komiteen vil videre peke på at lovens ordlyd «nær personlig tilknytning» indikerer at det bare er nære personlige forhold som vil føre til inhabilitet. Det er videre lagt til grunn i praksis at det må kreves nokså direkte og sterkt vennskap eller motsetningsforhold.

Komiteen registrerer en økende oppmerksomhet på habilitetsspørsmålet og er fornøyd med at denne oppmerksomheten sannsynligvis bidrar til å styrke borgernes tillit til forvaltningens objektivitet.

Komiteen vil også peke på at det aldri er noe problem å være inhabil. Problemet oppstår om en selv, som ansvarlig statsråd i en sak, ikke evner å foreta en riktig vurdering av egen habilitet, eller om man unnlater å be om råd fra eget embetsverk eller Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling om man er i tvil.

Komiteen viser til at saksordfører Anders Anundsen utfordret finansminister Sigbjørn Johnsen på om gjeldende regelverk er godt nok i lys av den praktiseringen de ulike departementene har i tilskuddsforvaltningen. Finansministeren svarte følgende på spørsmålet:

«Som jeg sa i innledningen min, mener jeg at vi har et robust og godt regelverk i dag, men ethvert regelverk kan både oppdateres og gjøres bedre. Det er også bakgrunnen for det mandatet som vi nå har gitt DFØ gjennom tildelingsbrevet for 2012, der de nå skal gå gjennom dette.»

Komiteen er tilfreds med at finansministeren har igangsatt en gjennomgang av regelverket og imøteser resultatet av gjennomgangen. Komiteen understreker behovet for at regelverkets rammer praktiseres likere i de ulike departementene, og at en systematiserer dette arbeidet bedre. Selv om det er store forskjeller i de ulike departementenes tilskuddsordninger, vil en bedre ramme for håndtering av tilskuddsordninger generelt øke tilliten til departementenes tilskuddsforvaltning.

3. Gjennomgang av departementenes tilskuddsforvaltning

3.1 Innledning

På komitémøtet 13. mars 2012 besluttet komiteen å skrive til samtlige departementer. Bakgrunnen var at media hadde brakt opplysninger om kritikkverdige forhold ved tilskuddsforvaltningen også i andre departementer.

Komiteen anmodet samtlige departementer om følgende:

«Komiteen ber om at departementet foretar en gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i denne typen prosesser.

Komiteen ber om at departementet informerer komiteen om praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven ved håndtering av tilskuddsforvaltningen. Det bes videre om at departementet foretar en gjennomgang av alle tilskudd som er gitt i 2011, med sikte på å undersøke om relevant regelverk er fulgt, og rapportere dette til komiteen.

Departementet bes videre om å redegjøre for hva man vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomireglementet fremover, herunder om rutiner, kontrollordninger mv, dersom undersøkelserne avdekker feil eller mangler.»

Svarene fra departementene er tatt inn som vedlegg til denne innstillingen. Hovedpunktene i svarene gjengis under.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at den har gjennomført omfattende kontroll med departementenes tilskuddsordninger og på hvilken måte det tilknyttede regelverk er oppfylt. Det er avdekket flere enkelttilfeller som vil bli kommentert under det enkelte departement, men hovedinntrykket er at regelverket i stor grad er oppfylt. Samtidig understreker komiteen at de fleste departement også erkjenner at de har hatt enkelttilfeller eller en praksis som kunne vært bedre, selv om tilfellene eller praksisen ikke har vært i direkte strid med reglementet.

Komiteen er tilfreds med at hoveddelen av tilskudd som forvaltes av departementene, er forvaltet forsvarlig og i samsvar med regelverket. Tilskuddsforvaltningen er omfattende og gjelder svært store beløp samlet sett. Komiteen er tilfreds med at gjennomgangen av departementenes tilskuddsforvaltning har ført til endringer i departementenes fremtidige håndtering av tilskuddsordninger, slik at en bedre tilpasser seg regelverket og dets intensjon.

3.3 Arbeidsdepartementet

3.3.1 Sammendrag

Det fremgår av svaret fra Arbeidsdepartementet av 12. april 2012 at departementet i 2011 forvaltet tilskuddsmidler for til sammen 43,5 mill. kroner. Departementet har en samlet budsjetttramme på over 330 mrd. kroner, og det meste av dette er folketrygdytelse som forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet og som er regulert gjennom folketrygdloven med tilhørende forskrifter. Forvaltningen av åpne, generelle tilskuddsordninger er delegert til underliggende etater, og er ikke omfattet av departementets gjennomgang.

Departementet opplyser at det i 2008 ble foretatt en gjennomgang og opprydning av hvilke poster på departementets budsjettkapitler som ble benyttet til tilskudd. Etter dette føres alle tilskuddsbevilgninger på tilskuddsposter.

Departementet har redegjort for praktiseringen av bestemmelsene om tilskuddsforvaltning i økonomiregelverket. De fleste tilskudd som forvaltes av Arbeidsdepartementet, faller inn under Bestemmelsenes § 6.4 om avvik fra normalprosedyren for forvaltning av tilskuddsordninger. Flere av tilskuddsmottakerne er omtalt i budsjettproposisjonen, og det gis også tilskudd til internasjonale organisasjoner.

Departementet opplyser videre at både statsråden og embetsverket forholder seg aktivt til forvaltningslovens bestemmelser om inhabilitet, og at det ved flere anledninger er benyttet settstatsråd ved anskaffelser av utredningsoppdrag.

Tilskuddsmidlene som ble utbetalt direkte fra departementet i 2011, gikk til totalt 18 organisasjoner

og prosjekter. Departementet opplyser at tildelingene av tilskudd i 2011 er håndtert i tråd med regelverket og at det ikke er avdekket vesentlige feil eller mangler ved departementets tilskuddsforvaltning. Videre opplyser departementet at det vil bli vurdert hvordan tilskuddsmidler kan gjøres ytterligere kjent, og at det løpende vurderes hvordan budsjettproposisjonen kan utvikles videre slik at Stortinget får et best mulig grunnlag for å vurdere bevilgningsforslagene.

3.3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Arbeidsdepartementet forvalter tilskudd som i stor grad faller inn under unntaksbestemmelsene fra kravet om kunngjøring, jf. Bestemmelsene § 6.4. Departementet opplyser for øvrige tilskudd at det ikke har vurdert det som hensiktsmessig å gå ut med en åpen/offentlig kunngjøring av tilskudd. Bakgrunnen for vurderingen er at dette omfatter en så vidt liten del av den totale bevilgningen til tilskudd. Komiteen har merket seg at departementet mener det har vært tilstrekkelig at potensielle søkere er gjort kjent med ordningene gjennom paraplyorganisasjoner, faglige nettverk og lignende.

Komiteen viser til at departementet, etter komiteens gjennomgang, er kommet til at det skal vurderes hvordan eventuelle tilskuddsmidler som departementet disponerer kan gjøres ytterligere kjent, for eksempel gjennom bruk av departementets nettsider. Komiteen understreker behovet for at departementet for fremtiden gjør slik informasjon bedre tilgjengelig, og at det bør være et minstekrav at slike tilskudd gjøres kjent på departementets egne nettsider.

3.4 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

3.4.1 Sammendrag

Det vises til omtalen over om Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets tilskudd til selvforsvarskurs. Departementet har i tillegg i brev av 22. mars 2012 gjort rede for sin øvrige tilskuddsforvaltning.

Departementet viser til at det i mange tilfeller framgår gjennom omtalen i budsjettproposisjonen at midler skal brukes som tilskudd til private organisasjoner for å løse viktige politiske og forvaltningsmessige oppgaver. Brevet gir en rekke eksempler på slik omtale.

Departementet viser til at det ikke kreves at alle tilskudd skal utlyses særskilt, utover omtalen i budsjettet. Regelverket åpner for skjønn på dette området, og departementet argumenterer for at potensielle tilskuddsmottakere er godt nok kjent med mulighetene til å søke tilskudd. Følgende begrunnelser gis:

- Omtalen i budsjettet og innstillingene fra Stortinget er i mange tilfeller et godt grunnlag for organisasjoner for å vurdere mulighetene for tilskudd
- På mange områder er det gitt samme tilskudd over flere år
- Departementet har god kjennskap til og kontakt med relevante miljøer gjennom sitt arbeid.

Det presiseres at gjennomgangen av tilskuddsforvaltningen ikke har avdekket tilskudd som er utbetalt til formål som ligger utenfor eller ikke er i samsvar med omtalen i budsjettproposisjonen.

Departementet utbetalte enkelttilskudd i 2011 på til sammen 235 mill. kroner. En stor del av disse tilskuddene omtales som små tildelinger. Statsråden gir uttrykk for at det ville være mer i samsvar med regelverket om det ble etablert flere tilskuddsordninger med tilhørende kriterier for tildeling av tilskudd. Det opplyses videre at tilskudd som ikke er omfattet av unntakene i økonomiregelverket, heretter vil bli kunngjort.

Departementet opplyser videre at Direktoratet for økonomistyring skal bistå departementet med forbedring og kvalitetssikring av rutinene for tilskuddsforvaltningen. Departementet skal også se på om ytre etater kan forvalte noen tilskudd, og vurdere bruk av 70-poster for tilskudd som i dag forvaltes fra andre postgrupper.

Brevet fra departementet gjør også rede for håndteringen av tilskudd gitt til organisasjonen Reform, jf. at tidligere statsråd Lysbakken var inhabil ved tildelingen av tilskudd til denne organisasjonen.

Komiteen stilte i brev av 26. april 2012 ytterligere spørsmål om departementets tilskuddsforvaltning. Komiteen spurte blant annet om rutinene for å sikre at tilskuddsmidlene gjøres kjent på en forsvarlig måte. I svaret kom det frem at departementet midlertidig hadde stanset alle tilskuddsutbetalinger. Det er besluttet at alle tilskuddsutbetalinger skal forelegges politisk ledelse, og at det må dokumenteres at tilstrekkelig kunngjøring har vært foretatt. 29. mars ble stansen i utbetalinger opphevet. I brevet ble det også redegjort for hvordan departementet sikrer at ytre etater forvalter tilskudd i tråd med regelverket, samt hvordan spørsmål om habilitet håndteres.

Departementet gjorde også rede for beslutningen om at vedtaket om tildeling av midler til Reforms prosjekt «Sammen mot voldtekt» bør anses som ugyldig. Deler av tilskuddsmidlene er utbetalt, og disse vil ikke bli krevd tilbakebetalt, men det vil ikke bli foretatt ytterligere utbetalinger.

3.4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Audun Lysbakken gikk av som statsråd i forbindelse med komiteens gjennomgang av tilskudd forvaltet av Lysbakkens depar-

tement. Komiteen finner derfor ikke grunnlag for å vurdere om det kunne vært aktuelt å ta stilling til et eventuelt parlamentarisk ansvar, idet statsråden selv har valgt å fratre sin post i regjeringen.

Komiteen har i forbindelse med behandlingen av saken mottatt flere riksrettsanmeldelser mot statsråd Lysbakken og hans håndtering av departementets tilskuddsforvaltning. Komiteen viser til omtale i innstillingens kapittel 5.

Komiteen viser videre til at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (heretter omtalt som BLD) i brev datert 9. februar 2012 om tilskuddsforvaltningen og tilskudd til selvforsvarskurs bl.a. skriver at:

«Gjennomgangen viser at prosessen i departementet, i forkant av tildelingene, ikke ivaretok kravene i økonomireglementet i tilstrekkelig grad. Bekjentgjøring av tilskuddene skjedde på en slik måte at potensielle søkere ikke var kjent med muligheten for å søke tilskudd. Jeg ser at dette burde vært håndtert annerledes.»

Komiteen viser til statsråd Kristin Halvorsens brev til komiteen datert 22. mars 2012, da hun hadde tatt over ansvaret for BLD etter Audun Lysbakkens avgang. I brevet står det bl.a.:

«Med bakgrunn i de unntak og det skjønn som Bestemmelsene gir og de presiseringer som hhv. Direktoratet for økonomistyring og Finansdepartementet har kommet med 12. og 21. mars 2012, vil det ut fra min vurdering være mange enkelttilskudd som ligger innenfor de rammene som økonomiregelverket setter.»

Videre heter det i samme brev at:

«På dette området er det gråsoner og jeg vurderer det også slik at på grunn av det store omfanget av små tildelinger på Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementets område, ville det være mer i samsvar med regelverket om det ble etablert flere tilskuddsordninger med tilhørende kriterier for tildeling av tilskudd. Tilskudd som ikke er omfattet av unntakene, vil heretter bli kunngjort, for eksempel på departementets hjemmeside.»

Komiteen vil understreke at hovedregelen i økonomiregelverket er at tilskudd skal utlyses. At det foreligger mulighet for unntak, innebærer kun at en ved konkret vurdering kan unnlate slik utlysning. Komiteen har ikke funnet dokumentasjon på at det er foretatt noen slik konkret vurdering under den enkelte tilskuddssak og legger til grunn at dette benyttes som begrunnelse i etterkant av gjennomgangen. Komiteen mener dette er i strid med regelverkets intensjon og anser det som klart at departementet burde vært mer aktsom i sin praktisering av regelverket. Komiteen finner det kritikkverdig at departementet har befunnet seg i regelverkets «gråsoner» og

understreker at en i forvaltningen av offentlige midler skal tilstrebe å oppfylle gjeldende regelverk fullt ut.

Komiteen er imidlertid tilfreds med at departementet nå har gjennomgått egen praksis og søkt hjelp fra Direktoratet for økonomistyring for å bringe egen praksis fullt ut i samsvar med gjeldende regelverk.

Komiteen har videre merket seg departementets behandling av tilskudd gitt til organisasjonen Reform, og har ikke kommentarer til departementets konklusjon.

Komiteen viser til oppslag i VG 3. juli 2012 hvor det fremkom at tilskudd på 279 mill. kroner ble utelatt da BLD skulle innrapportere utbetalinger for 2011. Komiteen mener disse tilskuddene burde vært omtalt i svarbrevet med en eventuell begrunnelse for hvorfor tilskuddene ikke var relevante i forhold til det arbeidet komiteen var i gang med, jf. brev av 22. mars 2012 fra statsråd Kristin Halvorsen hvor samtlige tilskuddordninger er listet opp.

3.5 Finansdepartementet

3.5.1 Sammen drag

Finansdepartementet har i sitt brev til komiteen av 21. mars 2012 gitt en oversikt og redegjørelse over bestemmelser i økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven som har betydning for tilskuddsforvaltningen. Det vises til at bevilgningsreglementet og forvaltningsloven er fastsatt av Stortinget. Økonomiregelverket derimot er forvaltningens eget regelverk, og det er i utgangspunktet forvaltningens eget ansvar å sørge for at regelverket etterlevs. Etter finansministerens syn kan Stortinget ha grunnlag for å påpeke manglende etterlevelse av økonomiregelverket dersom dette samtidig har ført til manglende oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger. Det gjøres også rede for at Direktoratet for økonomiforvaltning er gitt ansvar å forvalte økonomiregelverket, samt veilede forvaltningen og drive opplæring mv.

Når det gjelder Finansdepartementets egen tilskuddsforvaltning begrenser denne seg til én tilskuddsordning.

3.5.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Finansdepartementet har et overordnet ansvar for det regelverk som ligger til grunn for tilskuddsforvaltningen, men at departementet ikke har noe kontroll- eller oppfølgingsansvar overfor det enkelte departement. Komiteen har ikke vesentlige merknader til det gjeldende regelverk.

Komiteen viser til at Finansdepartementet selv forvalter én tilskuddsordning – som fordeles likt

til organisasjonene Europabevegelsen og Nei til EU, samt én ordning som ligner på en tilskuddsordning. Komiteen har ingen kommentar til departementets forvaltning av disse.

Komiteen har også merket seg at Finansdepartementet i tildelingsbrevet for 2012 har gitt DFØ i oppdrag å kartlegge og analysere kompetansesituasjonen i staten blant annet på tilskuddsområdet. Formålet med analysen er å avdekke behov for kompetanseheving og legge grunnlaget for å prioritere mellom ulike kompetansetiltak. Komiteen er tilfreds med initiativet.

3.6 Fiskeri- og kystdepartementet

3.6.1 Sammen drag

Fiskeri- og kystdepartementet har i brev av 18. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Statsråden uttaler at departementets håndtering samlet sett er innenfor de rammer som lov- og regelverk setter. Departementet forvaltet tilskudd for om lag 131 mill. kroner i 2011. I tillegg kommer tilskudd som forvaltes av tilknyttede virksomheter og andre.

Det er utarbeidet retningslinjer for de ulike tilskuddspostene, og departementet har en egen tilskuddshåndbok som nå er under revidering. Departementet mener at bruken av poster på statsbudsjettet er innenfor regelverket, men tar sikte på å rendyrke post-bruken. Det kommer videre frem at både politisk ledelse og embetsverket i departementet har stor oppmerksomhet på habilitetsspørsmålet, og Lovavdelingen har vurdert statsrådens habilitet kort tid etter at hun tiltrådte.

Departementet tar sikte på å forbedre sin tilskuddsforvaltning, og varsler blant annet at de vil tydeliggjøre kunngjøringen av tilskudd på departementets nettside og gjennomgå tilskuddspostene for å vurdere innretning mv.

3.6.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at undersøkelsene ikke har avdekket vesentlige feil eller mangler i forvaltningen av tilskuddsordninger under Fiskeri- og kystdepartementet, men finner grunn til å peke på at gjennomgangen har medført at departementet vil endre sin praktisering på flere områder. Komiteen har merket seg at det er stilt spørsmål ved om deler av virksomheten knyttet til tilskuddsordningene har rett postering og at departementet vil følge dette opp. Komiteen er enig med departementet i at postering av evaluering og utredning ikke bør ligge som tilskudd.

Komiteen har videre merket seg at departementet etter komiteens undersøkelser vil vurdere ytterligere tiltak for å forbedre tilskuddsforvaltning

gen ved å klargjøre mål, tildelingskriterier, kunngjøring og føringen i statsregnskapet.

3.7 Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet

3.7.1 Sammenheng

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har svart i brev av 13. april 2012. Departementet har utarbeidet en egen instruks for økonomiforvaltningen i departementet. I 2011 forvaltet departementet totalt 19 tilskuddsordninger på 70-poster. I de aller fleste tilfeller var tilskuddsmottaker omtalt i budsjettproposisjonen, slik at bevilgningene anses som øremerkede og uten krav til utlysning.

Departementet opplyser at gjennomgangen har vist at det kunne vært mer fokus på kunngjøring for noen enkeltprosjekter. Fire konkrete prosjekter nevnes.

Statsråden konkluderer med at departementet har gode rutiner for behandling av tilskuddssaker og vil være åpen for at etterlevelsen av regelverket kan forbedres, samt sikre større grad av åpenhet og likebehandling. Redegjørelsen omtaler ikke hvordan departementet praktiserer forvaltningslovens bestemmelser om habilitet.

3.7.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at departementet i stor grad forvalter tilskuddsordninger som er godt beskrevet i statsbudsjettet. Det er imidlertid enkelte tilskuddsordninger som faller utenfor det som er klart beskrevet i statsbudsjettet, og departementet peker på at disse ordningene kunne vært bedre utlyst. Komiteen deler departementets syn og legger til grunn at departementet gjennomfører nødvendige endringer som følge av komiteens undersøkelser.

3.8 Forsvarsdepartementet

3.8.1 Sammenheng

Forsvarsdepartementet har i brev til komiteen av 18. april 2012 gjort rede for sin gjennomgang av tilskuddsforvaltning i 2011. Departementet har egne retningslinjer som fastlegger hvordan tilskuddene skal forvaltes. Disse er siste gang oppdatert i 2011. Departementet forvaltet i 2011 tilskudd for ca. 78 mill. kroner.

Departementet uttaler at i de i 2011 ikke har funnet det nødvendig å stille spørsmål ved habilitet i tilknytning til tilskuddstildelingene. Departementet opplyser imidlertid at de grunnet forsvarsministerens tidligere tilknytning til NUPI, vil be Justisdepartementets lovavdeling om en vurdering av statsrådens habilitet i saker som kan berøre NUPI. Departementet vil ikke foreta noen tildelinger til NUPI før en slik vurdering foreligger.

Departementet sier i brevet at de mener tilskuddsforvaltningen i hovedsak ivaretar kravene i økonomiregelverket og bevilgningsreglementet. Noen forbedringspunkter nevnes:

- Ikke alle tilskudd har vært utlyst, men departementet uttaler at tilskuddene anses å være godt kjent blant potensielle mottakere. Departementet vil imidlertid sørge for mer systematisk utlysning av tilskuddene.
- Videre vil departementet flytte tilskuddsmidler, slik at postbruken blir mer korrekt. Det kommer også frem at departementet arbeider med å etablere et helhetlig internkontrollsystem for departementets tilskuddsforvaltning, noe som også innebærer oppdatering av eksisterende rutiner og retningslinjer.

3.8.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Forsvarsdepartementet mener at de rutiner og retningslinjer som departementet har etablert, i hovedsak ivaretar kravene i økonomiregelverket og bevilgningsreglementet, men at det likevel er behov for ytterligere forbedringer særlig rundt de mindre ordningene. Gjennomgangen som departementet har gjort i forbindelse med komiteens undersøkelser, har vist at enkelte tilskudd kan kunngjøres bedre og at dokumentasjon, kontroll og oppfølging kan bli bedre. På denne bakgrunn har Forsvarsdepartementet igangsatt et arbeid med å lage et helhetlig internkontrollsystem, hvilket komiteen mener er et viktig tiltak.

Komiteen har også merket seg at Forsvarsdepartementet har bedt om en nærmere vurdering av habilitetsspørsmål knyttet til tildelinger til NUPI som følge av daværende forsvarsministers tidligere tilknytning til instituttet og at departementet ikke vil foreta noen ytterligere tildelinger før en slik vurdering foreligger. Komiteen viser til at denne problemstillingen ikke lenger er relevant etter statsråds-skifte i departementet, men understreker at slike vurderinger skal foretas i forkant av tildelinger og at en må forvente at ansvarlige statsråder er bevisst på habilitetsutfordringer, også knyttet til tilskuddssaker.

3.9 Helse- og omsorgsdepartementet

3.9.1 Sammenheng

Helse- og omsorgsdepartementet har i brev av 11. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Det opplyses at det meste av forvaltningen er delegert til underliggende etater. Tilskuddene som forvaltes av departementet er i hovedsak ordninger hvor tilskuddsmottaker fremkommer av budsjettproposisjonen på en slik måte at tilskuddene må anses som øre-

merket. Det er etablert kunngjøringsordninger og regelverk for ordningene som ikke er øremerket.

I brevet gjøres det rede for at gjennomgangen av tilskuddsforvaltningen i 2011 ikke har avdekket uregelmessigheter når det gjelder tildelingskriterier, utlysning eller habilitet. Departementet presiserer at det vil fortsette arbeidet med å sikre at det ikke ytes tilskudd over driftsposter, og at tilskuddsposter ikke inneholder driftsmidler.

3.9.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til oppslag i VG 9. mai 2012 hvor det fremkommer at Kari Henriksen arbeidet for nettverket «Barns Beste» og søkte om midler til nettverket fra Helse- og omsorgsdepartementet rett før hun byttet jobb og ble statssekretær i samme departement. I Henriksens periode som statssekretær ble støtten til Barns Beste mangedoblet. Fra 2007 til 2010 økte støtten fra 1 mill. kroner til 5,5 mill. kroner. I avisreportasjen fremkommer det at Henriksen var en pådriver for å utvide mandatet for å få større tilskudd. Høsten 2008 vedtok departementet at Barns Beste skulle få et bredere mandat og en ekstrabevilgning på 1 mill. kroner. Ifølge VG opplyser departementet på sin side at:

«bevilgningene ble ikke avgjort eller saksforberedt av daværende statssekretær Kari Henriksen. Departementet kan ikke se at forholdet blir rammet av habilitetsreglene i forvaltningsloven».

Komiteen understreker at det er viktig å være rollebevisst når en forvalter politisk ansvar i et departement. Særlig viktig er det at beslutninger departementet fatter, ikke skal fremstå som motivert av annet enn fag og politikk. Komiteen har merket seg at det var statssekretær Henriksen som selv overbrakte nyheten om departementets økte tilskudd til «Barns Beste». Komiteen legger imidlertid til grunn departementets forklaring på dette punkt og antar at Henriksen selv ikke deltok i beslutningsprosessen, til tross for at hun overførte det glade budskap til nettverket hun selv hadde arbeidet i. Komiteen ser imidlertid at slike forhold kan skape usikkerhet utad.

Komiteen har merket seg at departementet har gjennomført stikkprøvekontroll på tilskuddsordninger som ikke er relatert til kommunesektoren. Det er ikke funnet feil under denne undersøkelsen. Komiteen understreker at den ba om en fullstendig gjennomgang av departementets tilskuddsforvaltning. Basert på stikkprøvekontrollen kan en ikke konkludere med at det ikke er gjort feil, men undersøkelsen kan indikere at det ikke forekommer klare systematiske feil i tilskuddsforvaltningen.

Komiteen har videre merket seg at det er utarbeidet rutiner for utarbeiding av regelverk for alle tilskuddsordninger på departementets budsjett.

3.10 Justis- og beredskapsdepartementet

3.10.1 Sammendrag

Departementet har i brev til komiteen av 13. april 2012 svart på komiteens spørsmål. Departementet har i 2011 tildelt om lag 250 mill. kroner i tilskudd, hvorav vel 70 mill. kroner har gått til private organisasjoner. Det opplyses at om lag 73 prosent av dette er unntatt fra økonomiregelverkets krav om kunngjøring. Tilskuddene som må kunngjøres blir offentlig utlyst, eller bekjentgjort ved informasjonsbrev til aktuelle mottakere. Statsråden uttaler i brevet at hun anser at departementets utlysningsspraksis er i tråd med regelverket.

Det opplyses at departementet har flyttet tilskuddsbevilgninger fra driftsposter til tilskuddsposter fra og med 2012-budsjettet.

Gjennomgangen av tilskuddsforvaltningen i 2011 viste at alle tildelinger fra departementet ble gjort i brevs form på bakgrunn av mottatt skriftlig søknad. Det ble ikke avdekket tilfeller av inhabilitet.

Departementet opplyser at det vil ferdigstille arbeidet med overordnede retningslinjer for tilskuddsforvaltningen i justissektoren, og legge ut informasjon om departementets tilskuddsordninger på sine hjemmesider.

2. mai 2012 mottok komiteen et tilleggsbrev fra justisministeren der det kom frem at departementet hadde avdekket en ny sak i tilknytning til departementets tilskuddsforvaltning. Statsråden informerte om at det var blitt klart at departementet i en årrekke hadde kjøpt annonseplass hos diverse private organisasjoner for å markedsføre redningstjenesten. Det ble opplyst at beslutningen om valg av organisasjoner var tatt på administrativt nivå i departementet og enkelte ganger i samråd med Hovedredningssentralen. Utgiftene til dette var belastet kapittel 455 Redningstjenesten, post 1 Driftsutgifter. I 2011 var det utbetalt til sammen 895 000 kroner til i alt ni organisasjoner. Disse utbetalingene var ikke oppgitt på den oversikten departementet tidligere hadde sendt komiteen.

Videre opplyste statsråden i brevet:

«Etter en foreløpig vurdering av saken mener jeg at kjøp av denne typen annonseplass hos private organisasjoner har mer preg av å være støtte til organisasjonene fremfor markedsføring av redningstjenesten. Støtten skulle følgelig ha vært gitt på en tilskuddspost og håndtert i tråd med tilskuddsregelverket, herunder kunngjort. Det kan også stilles spørsmål om støtten til de mottakende organisasjonene kan forsvares ut i fra et redningsfaglig perspektiv. (...)

I forbindelse med en gjennomgang av disse konkrete utbetalingene har det blitt avdekket forhold

som krever videre oppfølging i departementet, herunder behov for justeringer av departementets egne kontrollrutiner for utbetalinger. Det vil jeg følge opp raskt. Alle kjøp av denne typen annonseplass er stoppet med umiddelbar virkning.»

3.10.2 *Komiteens merknader*

Komiteen viser til at Justis- og beredskapsdepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen ikke har avdekket noen vesentlige avvik. For to av departementets tilskuddsordninger kan det imidlertid stilles spørsmål ved om kunngjøringspraksisen har vært tilstrekkelig med hensyn til prinsipper om transparens og likebehandling. Departementet opplyser at alle tilskuddsordninger der det er mulig å søke om midler, i fremtiden vil bli lyst ut. I tillegg vil departementet ferdigstille overordnede retningslinjer. Komiteen viser til at mangelen på overordnede retningslinjer ble påtalt av Riksrevisjonen i 2010. Komiteen mener det er viktig at Riksrevisjonens påpekninger følges raskt opp og mener det er vanskelig å forstå at slik oppfølging skal ta mer enn ett år.

Komiteen viser til brev av 2. mai 2012 fra statsråden hvor komiteen ble orientert om en ny sak som dukket opp i tilknytning til departementets tilskuddsforvaltning. Her fremkom det at departementet i flere år har kjøpt annonseplass for redningstjenesten som har mer preg av å være støtte til disse organisasjonene enn markedsføring. Følgelig skulle disse utbetalingene vært utlyst og håndtert i tråd med tilskuddsregelverket.

Komiteen deler statsrådets syn på utbetalingene og er enig i at dette fremstår mer som tilskudd enn som kjøp av annonseplass. Komiteen registrerer at praksisen har vært gjennomført over en periode på flere år og at den ikke er avdekket av departementets egne kontrollrutiner, men på bakgrunn av tips fra en privatperson. Komiteen stiller seg uforstående til at denne praksisen kan ha pågått over tid uten at dette er oppdaget. Komiteen mener saken gir grunnlag for bekymring og er enig i at det er behov for en grundig gjennomgang av departementets praksis.

Komiteen viser til at statsråden handlet raskt da feilen ble oppdaget og regner med at rutinene i departementet endres som følge av denne saken.

3.11 Kommunal- og regionaldepartementet

3.11.1 *Sammendrag*

Departementet har i brev til komiteen av 17. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Departementet forvalter tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, samt tilskudd til regional utvikling til fylkeskommuner. Dette fordeles etter bestemte kriterier. Utover dette forvalter departementet noen

mindre tilskuddsordninger og gir noen enkelttilskudd.

Statsråden uttaler at forvaltningen av tilskudd i 2011 etter hennes oppfatning har vært i tråd med økonomiregelverket, god forvaltningsskikk og departementets generelle rutiner for saksbehandling. Det opplyses at det er stor oppmerksomhet på habilitet i saksbehandlingen og at både embetsverket og politisk ledelse orienteres/kurses om dette. Det opplyses at det kan forekomme tilfeller der det er usikkert om et prosjekt er en anskaffelse eller et tilskudd. Departementet legger til grunn at i slike tilfeller er det viktig å ivareta de grunnleggende prinsippene om likebehandling og konkurranse.

Statsråden gjør i brevet særlig rede for prosjektet «Kulturbasert entreprenørskap» i regi av Lærdal kommune som mottok tilskudd som en del av departementets bolyst-satsing i 2011. Statsrådets mann var på dette tidspunktet varaordfører i kommunen, og media har fokusert på statsrådets habilitet.

Statsråden gjør rede for at hennes mann ikke var direkte involvert i prosjektet, og at han heller ikke hadde noen fordel av tildelingen. Totalt fikk 44 prosjekter støtte fra bolyst-satsingen, og statsråden anså ikke at det forelå noe habilitetsproblem.

Komiteen sendte 26. april 2012 brev til kommunal- og regionalministeren med oppfølgingsspørsmål vedrørende bolyst-satsingen. Komiteen anførte at dersom man sammenstilte en oversikt over kommuner som mottok bolyst-midler i valgkampen i 2011, med partitilhørigheten til ordførerne i disse kommunene, ville man finne at «rød-grønne» kommuner er overrepresentert. Komiteen ba om å få opplyst hvor mange søknader som kom inn i 2011 og hvilke kriterier som ble vektlagt ved tildelingen.

Departementet svarte i brev av 3. mai 2012. I svaret ble det lagt frem tall som viste at kommuner med ordførere fra regjeringspartiene ikke var overrepresentert blant mottakere av midler fra bolyst-satsingen. Departementet opplyste videre at det var kommet inn 183 søknader og at tildelingskriteriene som ble oppgitt i utlysningen, ble fulgt ved behandlingen av søknadene.

3.11.2 *Komiteens merknader*

Komiteen viser til Kommunal- og regionaldepartementets redegjørelse om tilskuddsforvaltningen. Ifølge statsråden har forvaltningen av tilskuddene vært i tråd med økonomiregelverket og departementets generelle rutiner for saksbehandling.

Komiteen har merket seg at det forekommer tilfeller der det er usikkert om et prosjekt er en anskaffelse eller et tilskudd. Komiteen har vanskelig for å se at dette skal utgjøre et reelt problem og forventer at departementet for fremtiden klargjør for-

skjellen på anskaffelse og tilskudd, og innretter seg etter relevant regelverk.

Komiteen har også merket seg at det har vært foretatt feilposterings av tilskudd og legger til grunn at dette vil bli rettet opp.

Komiteen vil videre understreke at hovedregelen om kunngjøring av søkbare tilskuddsmidler skal følges og at unntakene utelukkende benyttes når det er et faktisk og reelt behov for unntak basert på en konkret vurdering.

Komiteen viser til at statsråden også ga en særskilt redegjørelse for prosjektet Kulturbasert entreprenørskap i regi av Lærdal kommune. Bakgrunnen er at statsrådens ektemann var på dette tidspunkt varaordfører og det har blitt stilt spørsmål ved statsrådets habilitet i den forbindelse. Komiteen er, basert på statsrådens forklaring, enig i at det ikke foreligger inhabilitet i denne saken.

3.12 Kulturdepartementet

3.12.1 Sammendrag

Kulturdepartementet har i brev til komiteen av 13. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Departementets tilskuddsbevilgninger i 2011 utgjorde om lag 5,7 mrd. kroner. Det meste av dette er øremerkede tilskudd der mottakere er navngitt i budsjettproposisjonen. Noe av dette forvaltes av underliggende virksomheter.

Departementet oppgir at det i 2011 ble bevilget om lag 30 mill. kroner fra fire ulike poster til formål som ikke var øremerket i budsjettproposisjonen. Disse midlene er ifølge departementet godt kjent blant aktuelle målgrupper, og forvaltningen er innenfor det rom for skjønn som økonomiregelverket gir tilskuddsforvalter.

Departementet har en stor og variert tilskuddsportefølje, og i forbindelse med iverksetting av nytt økonomiregelverk i 1996 ble det innført et differensiert styrings- og kontrollsystem for tilskuddsforvaltningen. Dette ble lagt frem for Stortinget i budsjettproposisjonen. I 2008 ba departementet det daværende Senter for statlig økonomistyring (som i dag heter Direktoratet for økonomiforvaltning) om å evaluere det administrative opplegget for tilskuddsforvaltningen og komme med forslag til eventuelle endringer. Rapporten forelå i 2009 og ble omtalt i budsjettproposisjonen samme høst.

Resultatet av disse prosessene er at departementet har fastsatt nye rutiner for forvaltning av tilskudd fra og med budsjetterminen 2011.

Komiteen sendte 26. april 2012 brev til kulturministeren og ba om en redegjørelse for tilskudd til Nynorsk kultursentrum til arbeidet med Språkåret 2013. Departementet svarte i brev av 27. april og opplyste at Stortinget var informert om denne satsingen allerede i St.meld. nr. 48 (2002–2003). Saken er også se-

nere omtalt i forbindelse med behandlingen av departementets budsjett og i regjeringens språkmelding fra 2008 (St.meld. nr. 35 (2007–2008)). Tilskuddet på 578 000 kroner i 2011 ble dekket av midler som var avsatt til oppfølging av St. meld. nr. 35 (2007–2008), og Nynorsk kultursentrum og departementet har samarbeidet om oppfølging av prosjektet.

3.12.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Kulturdepartementets gjennomgang av tilskuddsbevilgninger i hovedsak forvaltes på en god måte, men at det er rom for enkelte forbedringer.

Komiteen viser til at det ofte vil være aktuelle søkere på slike midler som departementet ikke fra før kjenner til. At departementet mener ordningene er godt kjent for aktuelle søkere, er ikke alene et tilfredsstillende kriterium for å benytte seg av unntaksbestemmelsene. Det må fremstå som klart at alle som kan søke er kjent med ordningen. Komiteen vil derfor understreke behovet for å følge regelverkets hovedregel om offentlig kunngjøring av aktuelle tilskuddsmidler. Unntaksbestemmelsene skal kun benyttes der det er et reelt behov for det etter en konkret vurdering.

Komiteen er tilfreds med at departementet på eget initiativ før kontrollsaken startet, hadde gjennomført et omfattende arbeid for å bedre egne rutiner i tilskuddsforvaltningen.

3.13 Kunnskapsdepartementet

3.13.1 Sammendrag

Kunnskapsdepartementet har i brev av 19. april 2012 gjort rede for tilskuddsforvaltningen på departementets ansvarsområder. Det kommer frem at det for de fleste av de 78 tilskuddsordningene på departementets budsjett for 2011 er fastsatt retningslinjer for forvaltningen. Det arbeides med å fastsette retningslinjer for samtlige tilskuddsordninger. Det kommer frem at departementet har rutiner for håndtering av habilitetsspørsmål, og at settestatsråd oppnevnes dersom statsråden vurderes å være inhabil.

Kunnskapsdepartementet har en omfattende tilskuddsportefølje, og det ble i 2011 bevilget mer enn 12 mrd. kroner over 70-poster. Utover tilskudd til EUs rammeprogrammer og stipendier mv. er de største mottakere private skoler av ulike typer, og studentsamskipnader. Det gjøres rede for at departementet gjennom året mottar en rekke søknader om tilskudd og har dialog med relevante mottakere. Departementet vurderer om sentrale aktører er kjent med at det er mulig å søke departementet om midler. Generelt vurderer departementet om tilskuddsforvaltningen ivaretar kravene i økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven. Det

opplyses at det vil legges vekt på kunngjøringspraksis fremover, og at departementet vil gjennomgå rutinene for omtale av tilskuddsmottakere i budsjettproposisjonen og vurdere mer utfyllende informasjon i rapporteringsdelen.

Komiteen sendte 26. april 2012 brev til Kunnskapsdepartementet og stilte enkelte oppfølgings-spørsmål. Komiteen ba blant annet om en redegjørelse for departementets støtte til det såkalte Pøbelprosjektet. Prosjektet fikk 1 mill. kroner i støtte fra departementet i 2011.

I svarbrevet av 14. mai vises det til at Pøbelprosjektet søkte om 2,5 mill. kroner i støtte for 2010. Departementet innvilget 1 mill. kroner i støtte, og informerte samtidig om at en tok sikte på å videreføre støtten i 2011. Tilskuddet for 2011 ble tildelt under henvisning til søknad for 2010.

Komiteen stilte også spørsmål om tilskudd til Kvinneuniversitetet Norden, der det gjennom media var blitt opplyst at departementet hadde gitt 500 000 kroner til oppstarten – uten at det forelå en søknad om midler. Departementet opplyste at Kvinneuniversitetet Norden i februar 2011 søkte om en fast post på statsbudsjettet, med et beløp på 3,05 mill. kroner det første året og 6,1 mill. kroner de påfølgende år. Det ble besluttet å gi et engangstilskudd i 2011, på 1 mill. kroner. Departementet viser til at Kvinneuniversitetet Norden er en videreføring av prinsippene bak Stiftelsen Kvinneuniversitetet som fikk støtte fra departementet i årene 1986–2008. Departementet opplyser at det ikke så det nødvendig å lyse ut midlene da Kvinneuniversitetet Norden ble ansett for å være den eneste aktuelle mottaker. I budsjettet for 2013 vil imidlertid departementet vurdere å sette av egne midler til feministisk forskning, som aktuelle miljøer kan søke på.

3.13.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til statsrådens brev av 14. mai 2012 hvor det redegjøres for tildelinger av tilskudd til Kvinneuniversitetet Norden, herunder hvorfor tilskuddene ikke ble offentlig kunngjort. Saksbehandlingen i saken må også anses for å være av meget spesiell karakter, hvor tidligere statsråd Tora Aasland drev brevkorrespondanse av privat karakter med initiativtakeren – ifølge Verdens Gang. Det ble via media skapt et inntrykk av at statsrådets handlemåte var irregulær og at det var sterke bånd mellom søker og statsråden.

I brev til komiteen fra kunnskapsminister Kristin Halvorsen 14. mai 2012 fremkommer det at Kvinneuniversitetet i Norden ble ansett å være den eneste aktuelle tilskuddsmottaker. På bakgrunn av de spørsmål saken har reist, vil Kunnskapsdepartementet i budsjettet for 2013 vurdere om det skal settes av egne midler til feministisk forskning som aktuelle

miljøer, herunder Kvinneuniversitetet Norden, kan søke på.

Komiteen understreker viktigheten av at tilskuddsforvaltningen skjer innenfor rammen av gjeldende regelverk og at en statsråds korrespondanse med en person, organisasjon eller institusjon skal være som statsråd. Private brev, e-poster eller lignende fra statsråder til stønadssøkere som omhandler omsøkte midler eller bakgrunnen for søknad om midler, bør ikke forekomme.

Komiteen viser til at statsråden i sitt svar til komiteen peker på at det også for enkelte andre tilskudd kun er én aktuell stønadmottaker. Komiteen mener det i slike tilfeller er påkrevd at stønadmottaker nevnes i budsjettproposisjonen. Komiteen mener det ikke er rom for en ordning hvor tilskuddsordningen omtales som om flere kan være aktuelle stønadmottakere, dersom departementet fra før mener det kun er én aktuell mottaker. Komiteen ber om at dette følges nøye opp.

Komiteen viser til at Kunnskapsdepartementet selv anser at forvaltningen av tilskuddsordningene er i henhold til kravene i økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven. Komiteen deler i hovedsak dette syn, men merker seg at departementet i stor grad benytter seg av regelverkets unntaksbestemmelser. Komiteen mener det er viktig å understreke at det i enkelte tilfeller vil være aktuelle søkere som departementet ikke er kjent med. Så lenge tilskuddene ikke er øremerket, mener komiteen hovedregelen skal benyttes. Unntaksbestemmelsene skal bare benyttes i tilfeller hvor det anses som viktig og etter en konkret vurdering.

Komiteen har merket seg at departementet legger opp til en bedre og mer hensiktsmessig kunngjøring av tilskuddene for å forbedre tilskuddsforvaltningen. Dette er tiltak komiteen mener er viktige og riktige. Komiteen merker seg imidlertid at statsråden i brevet til komiteen bare vil følge hovedregelen om kunngjøring av tilskudd der det er behov for det. Komiteen mener statsråden skal følge hovedregelen, og kun benytte unntakene der det er behov for det etter en konkret vurdering.

3.14 Landbruks- og matdepartementet

3.14.1 Sammendrag

Landbruks- og matdepartementet har i brev til komiteen av 13. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Det opplyses at departementet selv forvalter 0,5 prosent av de totale tilskuddsmidlene. Det konkluderes med at forvaltningen i all hovedsak er god og at tilskuddsmidler blir kunngjort, ført på korrekte poster og at forvaltningslovens bestemmelser om habilitet blir fulgt.

Departementet opplyser at det vil foreta en generell gjennomgang av kunngjøringspraksis for de ulike tilskuddsordningene. Det vil også bli tilstrebt å omtale tilskuddene bedre i budsjettproposisjonen, og blant annet vurdere om flere tilskuddsmottakere skal navngis i proposisjonen. Departementet vil også sørge for en bedre og mer aktiv bruk av departementets nettsider for å gi informasjon til potensielle søkere.

3.14.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Landbruks- og matdepartementet vurderer tilskuddsforvaltningen som i hovedtrekk bra, men at gjennomgangen viser at departementet har enkelte punkter som bør forbedres. De mest aktuelle forbedringspunktene vurderes å være bedre kunngjøring av tilskuddene blant annet på nettsidene til departementet og i større grad å omtale tilskuddene i budsjettproposisjonen og navngi tilskuddsmottakerne. Komiteen er enig med departementet i dette.

3.15 Miljøverndepartementet

3.15.1 Sammendrag

Miljøverndepartementet har i brev av 20. april 2012 svart på komiteens henvendelse. Det opplyses at departementet selv forvaltet tilskudd for vel 194 mill. kroner i 2011. Da økonomiregelverket ble revidert i 1996, startet departementet en prosess med å etablere regler for tilskuddsordningene, og dette var på plass i de fleste tilfeller ved årtusenskiftet. Det kommer videre frem at departementet i 2005 la frem noen typiske tilskuddsordninger for Justisdepartementets lovavdeling, med det resultat at enkelte tilskuddsregler ble ansett som forskrifter.

Miljøverndepartementet har siden 1974 kunngjort sine tilskuddsordninger i et rundskriv, som også er tilgjengelig på departementets nettsider. Det opplyses at en sum på 5,1 mill. kroner ikke ble utlyst, men tildelt etter søknad.

3.15.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Miljøverndepartementets egen gjennomgang ikke har avdekket noe prinsipielt nytt i forhold til det som har vært kjent fra blant annet Riksrevisjonens gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i departementet. I svarbrevet til komiteen opplyser departementet at det så langt det er mulig tar sikte på å rette opp de forhold som Riksrevisjonen pekte på i statsbudsjettet for 2013.

Komiteen har merket seg at tilskuddsforvaltningen generelt er god, men at et mindre beløp på 5,1 mill. kroner ikke er kunngjort på vanlig måte. Komiteen legger til grunn at dette er en feil og at tilsvarende tilskudd vil bli kunngjort som søkbare tilskuddsmidler fra 2013.

3.16 Nærings- og handelsdepartementet

3.16.1 Sammendrag

Nærings- og handelsdepartementet har svart på komiteens spørsmål i brev av 18. april 2012. Det kommer frem at departementet selv forvaltet tilskudd for 760 mill. kroner i 2011. Samtlige gikk til mottakere som var navngitt i budsjettproposisjonen. Det er utarbeidet interne tilskuddsregler for hver ordning. Departementet opplyser at gjennomgangen viser at det ikke har vært vesentlige avvik i forvaltningen i 2011.

Det er blitt utbetalt noe støtte fra 21-posten på departementets egen budsjettpost. Ifølge departementet kan noe av dette karakteriseres som tilskudd, og det vil bli vurdert å opprette en ny 70-post for å skille bedre mellom anskaffelser og tilskudd.

3.16.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at mottakere av tilskudd fra Nærings- og handelsdepartementet er navngitt i budsjettproposisjonen. Likevel skriver departementet at det er gitt tilskudd fra departementets post 21, spesielle driftsutgifter. Komiteen har merket seg at departementet mener det kan skyldes en sammenblanding av hva som er tilskudd og hva som er anskaffelse. Komiteen kan vanskelig se at det skal være utfordrende å skille mellom kjøp av varer/tjenester og tilskudd, og legger til grunn at departementet rydder opp i sin egen praksis på dette området.

Komiteen har videre merket seg at andelen rene tilskudd fra posten beløper seg til 15,2 mill. kroner og ble utdelt til 24 enkeltsaker. Det er ikke kunngjort mulighet for å søke på midler fra departementet ut over det som fremkommer i budsjettproposisjonen. Komiteen vil understreke behovet for å rydde opp i denne praksisen, slik at alle aktuelle kandidater til støtte får anledning til å søke om midler. Det vil være en utfordring dersom støtten deles ut i forbindelse med politiske markeringer eller lignende. Åpenhet og notoritet i tildelingsprosessen er avgjørende for tilliten til systemet. Komiteen legger til grunn at disse forholdene rettes opp uten videre opphold.

3.17 Olje- og energidepartementet

3.17.1 Sammendrag

Olje- og energidepartementet har i brev av 18. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Det konkluderes med at forvaltningen er i overensstemmelse med regelverket.

Departementet har delegert det meste av tilskuddsforvaltningen til underliggende virksomheter. Selv tildeler departementet enkeltstående tilskudd til mottakere som navngis i budsjettproposisjonen. Relevant regelverk anses å være fulgt. Det opplyses at

departementet har foretatt en gjennomgang av budsjetteringen av tilskudd under ulike postgrupper i budsjettet for å få dette mer i overensstemmelse med bevilgningsreglementet. Dette har resultert i en del endringer som ble innarbeidet i statsbudsjettet for 2012. Departementet vil fortsette arbeidet med å forbedre forvaltningen av tilskudd.

3.17.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at hovedinntrykket av forvaltningen av tilskudd under OED er god, men at det er mulig med ytterligere forbedringer for å sikre tilstrekkelig utlysning av tilskuddsordninger og mer presise beskrivelser i budsjettproposisjonen. Komiteen understreker at det er hovedregelen om utlysning som skal være førende for tilskuddsforvaltningen og at unntaksbestemmelsene bare skal benyttes der det er behov for det etter en konkret vurdering.

3.18 Samferdselsdepartementet

3.18.1 Sammendrag

Samferdselsdepartementet har i brev av 18. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Det opplyses at forvaltningen er i samsvar med bevilgningsreglementet, økonomiregelverket og forvaltningsloven.

Departementet har foretatt en gjennomgang av utbetalinger på andre poster og har identifisert utbetalinger som kan karakteriseres som tilskudd. To slike tilfeller er omtalt, og departementet vil vurdere posteringen. Departementet vil også vurdere behovet for å forbedre sin kompetanse på tilskuddsforvaltning.

3.18.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at så langt Samferdselsdepartementet kan se, er departementets tilskuddsforvaltning i samsvar med dette regelverket. Likevel vil departementet løpende vurdere muligheter for ytterligere forbedringer av forvaltningen av tilskuddsordningene. Komiteen merker seg at dette vil bli fulgt opp videre.

3.19 Utenriksdepartementet

3.19.1 Sammendrag

Utenriksdepartementet har i brev av 13. april 2012 gjort rede for sin tilskuddsforvaltning. Departementet har en omfattende tilskuddsportefølje, som går til inn- og utland. 2 000 nye tilskuddsavtaler ble inngått i 2011.

Komiteen vedtok 17. april 2012 å skille ut som egen sak utenriksministerens behandling av tilskudd til Senter for nordområdelogistikk, jf. Innst. 302 S

(2011–2012). Dette omhandles derfor ikke i den foreliggende innstillingen.

Det opplyses at departementets interne rutiner og systemer for tilskuddsforvaltning er vesentlig forbedret gjennom utarbeidelse av enhetlige systemer, rutiner og retningslinjer. En egen tilskuddsforvaltningsenhet er opprettet, og denne er gitt overordnet ansvar for departementets system på dette området. Det er utarbeidet håndbøker, felles elektronisk verktøy og internt regelverk. En sentral kontrollenhet ble etablert i 2007, direkte underlagt utenriksråden.

Departementet gjør rede for at arbeidet med tilskuddsforvaltningen er en kontinuerlig prosess og lister opp en rekke planlagte prosesser og tiltak for forbedringer, herunder planer om en egen portal på departementets nettsider.

Komiteen sendte 26. april 2012 brev med oppfølgingsspørsmål, og departementet svarte i brev av 3. mai. I svaret ble det gjort rede for tilskuddene som var gitt under ordningen «Utenrikspolitisk ordskifte» og under «Refleks»-prosjektet. Det ble også gitt opplysninger om praksis med hensyn til publisering av alle bistandsprosjekter på ambassadenes nettsider. Departementet har åpnet for at dette kan gjøres, men gjør oppmerksom på at det kan være nødvendig å begrense publiseringen av slik informasjon i enkelte land. Komiteen stilte også spørsmål om departementets kunngjøringspraksis. Det opplyses at nåværende praksis anses som forsvarlig ut fra de utfordringene som ligger i internasjonal bistand, og at det ligger innenfor det skjønn som økonomiregelverket gir.

3.19.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Utenriksdepartementet har en svært stor tilskuddsportefølje. Dette fordrer gode interne rutiner og systemer. For å ivareta tilskuddsporteføljen har departementet opprettet en egen tilskuddsforvaltningsenhet. I tillegg er det utarbeidet håndbøker og felles elektronisk verktøy for håndteringen av tilskudd. Til å ivareta oppfølgingen er det etablert en egen sentral kontrollenhet, direkte underlagt utenriksråden.

Komiteen har merket seg at redegjørelsen i brev av 13. april 2012 viser at enkelte tilskudd gis fra poster som ikke er ment brukt til tilskudd. Komiteen legger til grunn at praksis på dette området blir rettet opp.

Komiteen viser til at det på utenriksfeltet er et omfattende tilskuddssystem og at det ble inngått 2 000 nye avtaler i 2012. Det gir i seg selv et bilde av viktigheten av å foreta en gjennomgang av tilskuddstildelingene. Komiteen registrerer at departementet ikke har foretatt noen slik gjennomgang på tross av komiteens uttrykkelige anmodning om dette. Det er heller ikke gjennomført noen form for stikkprøvekontroll av tildelingene i 2011. Komiteen

finner det lite tilfredsstillende og kritikkverdig at utenriksministeren og utviklingsministeren unnlater å gjennomføre en slik kontroll på tross av komiteens klare bestilling.

Komiteen vil på denne bakgrunn be Riksrevisjonen særlig nøye følge opp tilskuddsforvaltningen og konkrete tildelinger foretatt av Utenriksdepartementet.

4. Kontrollhøring

4.1 Sammendrag

Som ledd i behandlingen av saken ble det avholdt åpen kontrollhøring 1. oktober 2012. Følgende møtte til høring:

- Finansminister Sigbjørn Johnsen
- Tidligere finansminister Per-Kristian Foss
- Midlertidig direktør for Direktoratet for økonomistyring Øystein Børmer
- Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Inga Marte Thorkildsen
- Tidligere barne- og familieminister Laila Dåvøy
- Justis- og beredskapsminister Grete Faremo
- Tidligere justisminister Odd Einar Dørum

Følgende problemstillinger ble lagt til grunn for høringen:

1. Regelverket for behandling av tilskuddssaker er praktisert ulikt i ulike departementer, og mange departementer erkjenner å ha potensial for forbedring i praktiseringen av regelverket. Avklare hva som er bakgrunnen for dette og hva som eventuelt kan gjøres for å sikre større grad av likhet i departementenes behandling av tilskuddssaker.
2. Det er avdekket feil i departementenes behandling av tilskuddssaker. Avklare om dette er systematiske feil som har pågått over lengre tid.
3. Avklare om dagens regelverk er tilstrekkelig for å sikre forsvarlig behandling av tilskuddssaker i departementene og om habilitetsreglene praktiseres med tilstrekkelig varsomhet.
4. Avklare hva som er gjort for å rette opp påpekte feil og svakheter i konkrete departementer, særlig med vekt på Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
5. Avklare om kontrollsystemene for å hindre misbruk av offentlige midler er tilstrekkelige, og om det er konkrete tiltak som kan gjennomføres for å sikre bedre og mer effektiv kontroll. Dette kan sees i lys av at Justisdepartementet over 14 år har bevilget 4,3 mill. kroner til noe som ligner tilskudd, uten at dette er oppdaget. Avklare hvilke

tiltak departementet har iverksatt som følge av dette.

6. Avklare om rutiner og regler om journalføring følges godt nok opp og er i overensstemmelse med arkivlov og offentlighetslov. Avklare hvordan rutinene for oppfølging og journalføring i tilskuddssaker eventuelt er endret i departementene den senere tid.
7. Lovrammene for god forvaltningsskikk og habilitet er diskutert i oppfølgingen av tilskuddssakene. Avklare om disse oppleves som tilstrekkelige og om det er rom for forbedringer på lovsiden.

Det ble tatt stenografisk referat fra høringen. Referatet følger som vedlegg til denne innstillingen.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen gjennomførte en åpen kontrollhøring som ledd i sin oppfølging av saken. Både finansminister Sigbjørn Johnsen, barne-, likestillings- og inkluderingsminister Inga Marte Thorkildsen og justis- og beredskapsminister Grete Faremo ga gode innblikk i det arbeidet som er gjort i forbindelse med oppfølgingen av komiteens kontrollarbeid.

Formålet med høringen var i første rekke å gi komiteen mulighet til å undersøke om de tiltak som er igangsatt og delvis gjennomført, er tilstrekkelig for å gjenopprette tilliten til departementenes tilskuddsforvaltning. Komiteen er tilfreds med den gjennomgangen kontrollhøringen bidro til.

Komiteen finner grunn til å understreke viktigheten av det arbeidet som dels er gjort og dels fortsatt gjøres i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for å sikre at fremtidige tildelinger av tilskudd fra departementet gjennomføres innenfor de rammene regelverket setter. Statsråden gjorde i kontrollhøringen rede for en rekke tiltak hvis mål var å gjenopprette tilliten til departementets tilskuddsforvaltning. Komiteen mener det er viktig at dette arbeidet gis høyeste prioritet og viser til at de tildelinger som utløste saken komiteen har til behandling, stammet nettopp fra BLD.

Komiteen er fornøyd med at statsråd Thorkildsen gjorde det klart for komiteen at hun skulle sikre at BLD for fremtiden var «ute av gråsonene» i regelverket.

Komiteen mener det er viktig og riktig at BLD har søkt råd fra DFØ, men registrerer at departementet bare har søkt råd hos denne ene institusjonen. Komiteen legger til grunn at BLD vil vurdere å søke råd og kompetanse også hos andre som kan bidra til å forbedre departementets praksis.

Komiteen konstaterer at justis- og beredskapsminister Grete Faremo har gjennomført flere endringer i departementets rutiner for å hindre at en for fremtiden skal komme i en situasjon hvor enkelt-

medarbeidere over tid kan gi penger til ulike formål gjennom «annonsekjøp». Statsråden forsikret komiteen om at de endringene som er innført vil hindre at dette skjer på nytt:

«Ja, jeg mener vi har forsterket kontrollen betydelig.»

Komiteen har over tid vært opptatt av habilitet, og denne saken ble utløst blant annet med bakgrunn i tidligere statsråd Audun Lysbakken's inhabilitet ved en tilskuddstildeling i BLD under hans tid som statsråd.

Komiteen understreker behovet for at departementene og statsrådene er bevisste på inhabilitet som utfordring og er fornøyd med at statsråd Faremo under kontrollhøringen ga uttrykk for at hun mener det er økt bevissthet rundt disse forholdene nå.

I kontrollhøringen ble det også tema om økonomiregelverket virket som et slags hinder mot å drive politikk i departementene. Statsråd Faremo svarte slik på den utfordringen:

«Jeg har ikke sett økonomireglementet som et hinder for å drive politikk».

Komiteen er tilfreds med at rammene regelverket setter, ikke oppfattes som et hinder for å drive politikk.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen jevnlig kontrollerer departementenes tilskuddsforvaltning. I forbindelse med regnskapsrevisjonen for 2010 kontrollerte Riksrevisjonen tilskuddsforvaltningen i 13 departementer. Til sammen 98 tilskuddsordninger ble gjennomgått, og det ble avdekket feil i 9 av 13 departementer. Komiteen viser til sine merknader i Innst. 211 S (2011–2012), jf. Dokument 1 (2011–2012). Komiteen mener det er viktig at Riksrevisjonen fortsetter å fokusere på departementenes tilskuddsforvaltning, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber Riksrevisjonen følge opp departementenes tilskuddsforvaltning i sine fremtidige revisjoner, særlig med sikte på å undersøke om de endringer som er forespeilet, har blitt gjennomført.»

5. Konstitusjonelt ansvar

5.1 Sammendrag

Komiteen mottok våren 2011 en henvendelse fra en privatperson med anmodning om at Stortinget innledet riksrettssak mot tidligere barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken. I tillegg oversendte Økokrim til orientering to politianmeldelser rettet mot Lysbakken.

Komiteen mottok også en henvendelse fra en privatperson med anmodning om å innlede riksrettssak som i tillegg til tidligere statsråd Lysbakken, gjaldt statsminister Jens Stoltenberg, daværende utenriksminister Jonas Gahr Støre, kunnskapsminister Kristin Halvorsen, tidligere forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland og statsråd Bård Vegard Solhjell (i egenskap av tidligere kunnskapsminister). Bakgrunnen for henvendelsen var blant annet at

«de tidligere og nåværende statsråder har begått korrupsjon ved å tildele midler til nære bekjente og personer med partitilhørighet med statsråden. De har brutt statens klare regler for tildeling av skattebetalernes penger ved ikke å utlyse flere av tildelingene offentlig slik at andre fikk anledning til å søke disse midlene. ...»

Når det gjaldt statsministeren, ble det vist til at «han som regjeringssjef er ansvarlig for alt som regjeringsmedlemmene foretar seg. ...»

I medhold av Stortingets forretningsorden § 14 nr. 9 er det kontroll- og konstitusjonskomiteen som behandler saker der Stortinget skal ta stilling til hvorvidt konstitusjonelt ansvar skal gjøres gjeldende. Komiteen er etter § 15 tredje ledd annet punktum gitt adgang til å vedta at en henvendelse ikke skal fremlegges for Stortinget når de forholdene henvendelsen omhandler, åpenbart ikke kan føre til ansvar.

På bakgrunn av vedtatte prosedyrer for komiteens behandling av slike henvendelser, ble henvendelsen forelagt statsministeren og de nåværende og tidligere regjeringsmedlemmene som ble nevnt i henvendelsen, til orientering og eventuell uttalelse. Komiteen orienterte om at henvendelsen ville bli behandlet som ledd i komiteens behandling av sak om departementenes tilskuddsforvaltning.

De personene som fremmet henvendelsene, fikk brev fra komiteen om at saken var forelagt de anmeldte for eventuell uttalelse og at henvendelsen ville bli behandlet som ledd i komiteens behandling av sak om departementenes tilskuddsforvaltning.

Komiteen mottok ingen uttalelser fra de anmeldte.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at spørsmål om konstitusjonelt ansvar gjelder statsråders, stortingsrepresentanters og medlemmer av Høyesteretts strafferettslige ansvar for forhold i embetet, gjennom brudd på ansvarlighetsloven eller Grunnloven. Det konstitusjonelle ansvaret er en viktig del av det norske demokratiske system, men brukes i svært sjeldne og alvorlige tilfeller. Sist det ble tatt ut riksrettstiltale var i 1927.

Komiteen er tillagt ansvaret for å vurdere riksrettsanmeldelser. Komiteen har i forbindelse med behandlingen av denne saken mottatt flere slike anmeldelser mot statsråd Lysbakken og hans håndte-

ring av departementets tilskuddsforvaltning. Komiteen viser til at en av anmeldelsene også gjaldt flere statsråder. Komiteen har rutinemessig varslet de aktuelle statsrådene og bedt om eventuelle kommentarer til anmeldelsene. Komiteen har ikke mottatt noen slike kommentarer.

Komiteen har gått gjennom sakene til de anmeldte og kan ikke finne grunnlag for å foreslå at Ansvarskommisjonen skal iverksette videre etterforskning i saken. Komiteen er derfor kommet til at anmeldelsene mot

- tidligere statsråd Audun Lysbakken
- statsminister Jens Stoltenberg
- tidligere utenriksminister Jonas Gahr Støre
- kunnskapsminister Kristin Halvorsen
- tidligere forsknings- og høyere utdanningsminister Tora Aasland
- tidligere kunnskapsminister Bård Vegard Solhjell

for brudd på ansvarlighetsloven, eventuelt Grunnloven, henlegges i medhold av Stortingets forretningsorden § 15 tredje ledd annet punktum fordi

de forhold anmeldelsene omhandler, åpenbart ikke kan føre til ansvar.

6. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Riksrevisjonen følge opp departementenes tilskuddsforvaltning i sine fremtidige revisjoner, særlig med sikte på å undersøke om de endringer som er forespeilet, har blitt gjennomført.

II

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om sak om departementenes tilskuddsforvaltning – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 25. oktober 2012

Anders Anundsen

leder og ordfører

VEDLEGG 1**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden, datert 31. januar 2012****Tilskuddsforvaltningen og tilskudd til selvfor-
svarskurs**

Det vises til oppslag i Dagbladet 25. januar d.å. om tilskudd gitt av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement til selvforvarskurs for jenter, samt en rekke andre oppslag om samme sak i dette og flere medier.

I Dagbladet 25. januar fremkommer det bl.a. at tilskuddsordningen ikke er utlyst og at departementet selv kontaktet to konkrete organisasjoner med sikte på å få delt ut tilskuddet. Dette reiser konkrete spørsmål knyttet til denne saken, men også spørsmål av mer prinsipiell karakter.

På bakgrunn av de opplysninger som er fremkommet i media, ønsker Kontroll- og konstitusjonskomiteen svar på følgende spørsmål:

1. Hvilke retningslinjer følger departementet generelt i forbindelse med tildeling av midler fra ulike tilskuddsordninger administrert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet? Det bes om at eventuelle generelle retningslinjer overendes komiteen.
2. På hvilken måte ble tilskuddsordningen for selvforvarskurs for jenter bekjentgjort eller utlyst?
3. Dersom ordningen ikke ble bekjentgjort eller utlyst, hva er hjemmelen for at slike tilskuddsordninger ikke skal utlyses og hvordan ivaretok departementet hensynet til likebehandling, etterrettelighet og god forvaltningsskikk ved tildelingen?
4. Det er opplyst at departementet selv kontaktet to konkrete "miljøer" hvorav det ene var en del av Sosialistisk Venstrepartis ungdomsorganisasjon og den andre var LLH Trondheim, hvor sentrale medlemmer av SU/SV var styrerepresentanter. Hva var utvelgelseskriteriene som ble lagt til grunn av departementet ved utvelgelsen av disse to "miljøene"?
5. Hva er årsaken til organisasjonen "KIK – selvforvar og grensesetting" og andre organisasjoner med kompetanse innenfor kvinner og selvforvar ikke ble kontaktet av departementet i forbindelse med tildelingen av midler, til tross for at departementet bl.a. var gjort kjent med den kompetansen KIK har?
6. Har statsråden eller noen i politisk ledelse i departementet vært i kontakt med noen av søkerorganisasjonene eller sentrale tillitsvalgte i disse og informert om ordningen i forkant av at søknader ble innlevert?
7. Statssekretær Henriette Westhrin sa til VG nett 26. januar følgende: "Dette har vært en normal prosess for tildeling av denne type midler, som er omtalt i statsbudsjettet for 2011." Kan statsråden bekrefte at det er normal prosess for tildeling av tilskudd til organisasjoner at det ikke legges opp til offentlighet rundt mulighetene for tildeling av offentlige midler til bestemte formål?
8. Hvilke mål er satt for prosjektene og mottakerne av den offentlige støtten i denne konkrete saken og hvordan skal det rapporteres på målene?

VEDLEGG 2

Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 9. februar 2012

Tilskuddsforvaltningen og tilskudd til selvforsvarskurs

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 31. januar med spørsmål om Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementets tilskuddsforvaltning. I brevet stilles det også spørsmål om tilskudd departementet har gitt til organisasjonen Jenteforsvaret, for gjennomføring av et prøveprosjekt i feministisk selvforsvar, og til et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Sør-Trøndelag fylkeskommune og LLH Trøndelag, til forebygging av seksuell trakassering og seksuelle overgrep.

Nedenfor redegjør jeg for departementets behandling av denne saken. Gjennomgangen viser at prosessen i departementet, i forkant av tildelingen av tilskuddene, ikke ivaretok kravene i økonomiregelverket i tilstrekkelig grad. Bekjentgjøringen av tilskuddet skjedde på en slik måte at potensielle søkere ikke var kjent med muligheten for å søke tilskudd. Jeg ser at dette burde vært håndtert annerledes, særlig sett i lys av at den ene av tilskuddsmottakerne, Jenteforsvaret, var en undergruppe av Sosialistisk ungdom (SU) på søkertidspunktet. I en slik situasjon burde departementet vært ekstra påpasselig med å sikre en prosess i tråd med regelverket.

1. Hvilke retningslinjer følger departementet generelt i forbindelse med tildeling av midler fra ulike tilskuddsordninger administrert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet?

Foruten bestemmelsene i økonomiregelverket for staten benytter departementet i sin tilskuddsforvaltning Finansdepartementets retningslinjer "Om etablering og forvaltning av tilskuddsordninger i staten", siste utgave fra 2008 og Direktoratet for økonomistyrings "Sjekkliste for utvalgte prosesser i tilskuddsforvaltningen", utgitt i 2010. Begge disse dokumentene finnes i elektronisk utgave på Direktoratet for økonomistyrings (DFØs) hjemmeside: www.dfo.no.

I tillegg har departementet utarbeidet dokumentet "Supplement til de sentrale veilederne for tilskuddsforvaltning i BLD" i 2009. Dokumentet følger som vedlegg 1 til dette brev.

Når bruk av midler defineres som tilskudd til organisasjoner (ikke anbudsinnbydelse), er det ulike former for krav til saksbehandling. Noen tilskudd organiseres som ordninger med egne rundskriv (krav til

organisasjoner som søker, kriterier for tildeling, kontroll m.v.), andre kunngjøres slik at potensielle søkere blir informert, og noen tildeles etter direkte kontakt med organisasjoner som kan sies å oppfylle formålet for tilskuddet gitt at departementet har en god oversikt over mulige, kompetente mottakere og gode rutiner som sikrer tilfang av aktuelle søkere.

For å kunne gi en helhetlig framstilling av bakgrunnen for saken har jeg valgt å besvare spørsmål 2, 3 og 4 samlet. Dette gjelder altså spørsmålene:

2. På hvilken måte ble tilskuddsordningen for selvforsvarskurs for jenter bekjentgjort eller utlyst?

3. Dersom ordningen ikke ble bekjentgjort eller utlyst, hva er hjemmelen for at slike tilskuddsordninger ikke skal utlyses og hvordan ivaretok departementet hensynet til likebehandling, etterrettelighet og god forvaltningsskikk ved tildelingen?

4. Det er opplyst at departementet selv kontaktet to konkrete "miljøer" hvorav det ene var en del av Sosialistisk Venstrepartis ungdomsorganisasjon og den andre var LLH Trondheim, hvor sentrale medlemmer av SU/SV var styrerepresentanter. Hva var utvelgelseskriteriene som ble lagt til grunn av departementet ved utvelgelsen av disse to "miljøene"?

Jeg vil i det følgende gjennomgå saken kronologisk.

Høsten 2009 tok SU kontakt med departementet med oppfordring til meg om å arbeide for å få forsøk med feministisk selvforsvar inn i skolen.

SU tok på nytt kontakt med departementet våren 2010. I denne sammenheng ble det redegjort for SU sin erfaring med kurs i grensesetting og selvforsvar for jenter. Henvendelsen inneholdt en forespørsel om muligheten til å få finansiert et prosjekt der formålet var å øke utbredelsen av slike kurs og å utdanne flere instruktører til kursene.

Henvendelsen ble fulgt opp gjennom en prosess i departementet. Dette ledet fram til en beslutning om å foreslå et prosjekt i statsbudsjettet for 2011. I Prop. 1 S (2010–2011) for BLD er det i omtalen av strategier og tiltak (side 86) redegjort for at:

"Det skal etablerast eit prosjekt for å utvikle sjølforsvarskurs for jenter og tilby dette for vidaregåande skolar. Målet med kursa skal vere å lære jenter korleis dei kan reagere på og setje grenser mot ulike typer diskriminering, mellom anna mot usynleggjer- ring, latterleggjering og seksuell trakassering."

Det planlagte prosjektet var også omtalt i informasjonsopplegget rundt framleggingen av statsbudsjettet for 2011. Det ble flere presseoppslag om saken.

Av Prop. 1 S (2010–2011) framgår at midler til gjennomføring av handlingsplanen for likestilling mellom kjønnene er avsatt under kap. 846 post 21, herunder midler til selvforsvarsprosjektet. Gjennomføring av tiltak i handlingsplanen lå således til grunn for Stortingets budsjettvedtak for 2011. Prosjektet ble inkludert som et av tiltakene i handlingsplanen.

På bakgrunn av et nytt initiativ fra SU, høsten 2010, ble det avholdt et møte mellom SU og embedsverket i departementet. Møtet ble avholdt i desember 2010. På møtet informerte SU om sin kompetanse og erfaringer med selvforsvarskurs for jenter.

Omtalen i budsjettproposisjonen for 2011 dannet grunnlaget for departementets videre arbeid. På grunn av at det omtalte prosjektet skulle rette seg mot videregående skoler tok departementet i begynnelsen av 2011 kontakt med utdanningsmyndighetene for avklaring av deres eventuelle rolle. Det ble avklart at utdanningsmyndighetene ikke skulle involveres direkte i prosjektet.

I april og mai 2011 arbeidet departementet med konkret anbudsutlysning av midlene. Dette arbeidet ble forsinket. Først i september ble det endelig besluttet, som jeg viser til nedenfor, at midlene til tiltaket skulle gis som tilskudd til organisasjoner med kompetanse på feltet. Departementet la vekt på å få nyttet midlene i 2011 i tråd med Stortingets forutsetninger.

I august 2011 mottok departementet en ny henvendelse fra SU. I henvendelsen nevnes det kort at SU arbeider med et prosjekt om feministisk selvforsvar i skolen og planlegger opprettelse av en egen organisasjon: "Jenteforsvaret". Det ble vist til møtet med departementet i desember 2010 og spurt om status for saken.

Det ble arbeidet videre med planleggingen av det varslede prosjektet innenfor rammen av arbeidet med regjeringens handlingsplan for likestilling: *Likestilling 2014*. Utvikling av kurs om grensesetting, kjønn, kropp og seksualitet for jenter og gutter i videregående skole ble, som nevnt ovenfor, formulert som eget tiltak i handlingsplanen.

I forbindelse med arbeidet med handlingsplanen i september 2011 vurderte departementet at tiltaket innrettet mot å utvikle kurs og vinne erfaring med gjennomføring av disse, best kunne ivaretas ved å gi engangstilskudd til organisasjoner. Den aktuelle målgruppen var organisasjoner som kunne dokumentere solid erfaring og kompetanse på området. Det var aldri intensjonen å etablere og ble heller aldri etablert noen egen tilskuddsordning for selvforsvarskurs. Midlene ble imidlertid ikke kunngjort, slik at flere

potensielle søkere kunne få mulighet til å søke. Jeg ser i ettertid at vi ikke har oppfylt kravet i økonomiregelverket om at et tilskudd som hovedregel bør utlyses. Det beklager jeg.

Mens departementet arbeidet med slutføringen av handlingsplanen, sendte samarbeidsprosjektet i Sør-Trøndelag inn generell informasjon om sine erfaringer og skisser til et mulig prosjekt. Man besluttet å undersøke nærmere om det kunne være aktuelt for dette miljøet å søke tilskudd for utvikling og utprøving av kurs.

Departementet kontaktet samarbeidsprosjektet og mottok formell søknad 10. oktober. Søknaden følger som vedlegg 2.

I begynnelsen av oktober 2011 mottok departementet også en telefonisk henvendelse fra SU. Departementet ble forespurt om det var mulig å søke tilskudd til prosjektet "Feministisk sjølforsvar i skolen". Det ble åpnet for å vurdere en søknad. 14. oktober mottok departementet søknad fra Jenteforsvaret, som på dette tidspunktet er en undergruppe av SU. Søknaden følger som vedlegg 3.

I arbeidet med å forberede tildelingen så departementet at det kunne være grunner for å gi tilskudd til kun den ene av de to søkerne, fordi det kunne oppfattes negativt at den ene hadde sitt utgangspunkt i SU. Etter en samlet vurdering kom man allikevel til at begge søknader burde innvilges, fordi deres samlede erfaringer og kunnskap var i tråd med formålet beskrevet i budsjettproposisjonen. De to søknadene hadde en forskjellig tilnærming til hvordan de aktuelle kursene skulle utvikles og utprøves, og ville dermed utfylle hverandre og gi solid kompetanse for hvordan videre arbeid på området kunne utvikles.

5. Hva er årsaken til at organisasjonen "KIK — selvforsvar og grensesetting" og andre organisasjoner med kompetanse innenfor kvinner og selvforsvar ikke ble kontaktet av departementet i forbindelse med tildelingen avmidler, til tross for at departementet bl.a. var gjort kjent med den kompetansen KIK har?

Departementet kan ikke se å ha mottatt noen henvendelse fra organisasjonen KIK. KIK kan heller ikke bekrefte at en slik henvendelse er sendt, jfr. e-post av 27. januar 2012 (vedlegg 4).

Av søknaden fra Samarbeidsprosjektet i Sør-Trøndelag framgår det at KIK vil være en av bidragsyterne inn i prosjektet. I søknaden fra Jenteforsvaret framgår det at man vil opprette kontakt med og dra erfaringer fra relevante organisasjoner og nettverk, som Krisesentersekretariatet og KIK.

Selv om KIK er eksplisitt nevnt som bidragsyter i de to ovennevnte prosjektsøknadene, burde organisasjonen ha fått mulighet til å utforme en egen søknad om tilskudd.

Det finnes flere aktører, bl.a. en rekke kampsportklubber som tilbyr rene selvforsvarskurs. Det er ikke like åpenbart at disse burde hatt muligheten til å søke tilskudd. Målet for kursene departementet ønsket å prøve ut var som tidligere nevnt, bredere. Kursene skulle omhandle både grensesetting, kjønn, kropp og seksualitet.

6. Har statsråden eller noen i politisk ledelse i departementet vært i kontakt med noen av søkerorganisasjonene eller sentrale tillitsvalgte i disse og informert om ordningen i forkant av at søknader ble innlevert?

Jeg har ikke informert noen av søkerorganisasjonene eller sentrale tillitsvalgte i disse, om tilskuddet, i forkant av at søknader ble innlevert.

Som del av vårt arbeid, både partipolitisk og som politisk ledelse i BLD, har jeg og mine politiske medarbeidere kontakt med sentrale tillitsvalgte i SU.

Som svar på spørsmålene 2 til 4 har jeg redegjort for kontakten som har vært mellom departementet og de aktuelle organisasjonene. Politisk rådgiver Line Gaare Paulsen mottok den første henvendelsen fra SU høsten 2009. Statssekretær Westhrin mottok henvendelse fra SU våren 2010. Statssekretær Bergstø fikk henvendelser fra SU i august og desember 2011. Hun fikk i tillegg oversendt en generell orientering om samarbeidsprosjektet i Sør-Trøndelag i september 2011. Ingen i politisk ledelse har tatt kontakt med organisasjonene for å informere om det aktuelle engangstilskuddet i forkant av at søknader ble innlevert.

7. Statssekretær Henriette Westhrin sa til VG nett 26. januar følgende: "Dette har vært en normal pro-

sess for tildeling av denne type midler, som er omtalt i statsbudsjettet for 2011." Kan statsråden bekrefte at det er normal prosess for tildeling av tilskudd til organisasjoner at det ikke legges opp til offentlighet rundt mulighetene for tildeling av offentlige midler til bestemte formål?

Jeg har ovenfor redegjort for prosessen rundt tildelingen av tilskudd til de aktuelle organisasjonene, om kravene i økonomiregelverket samt de ulike typer tilskudd. På tildelingstidspunktet var Jenteforsvaret organisert som eget rettssubjekt, med egne vedtekter, styre osv, og registrert i Brønnøysund.

Som jeg allerede har nevnt, viser gjennomgangen at kravene i økonomiregelverket ikke ble godt nok ivarettatt. Potensielle søkerorganisasjoner var ikke godt nok gjort kjent med muligheten for å søke tilskudd. Dette burde vært håndtert annerledes.

Jeg vil sørge for at vi gjennomgår og kvalitetssikrer våre interne rutiner i denne type prosesser.

Jeg ser også at midlene som er tildelt de to organisasjonene, burde vært flyttet fra post 21 til post 70, slik at postbruken ville vært i samsvar med bevilgningsreglementet.

8. Hvilke mål er satt for prosjektene og mottakerne av den offentlige støtten i denne konkrete saken og hvordan skal det rapporteres på målene?

Tilskuddsbrevene fra departementet til de to organisasjonene følger som vedlegg 5 og 6. Mål og rapporteringskrav framgår av disse brevene. Målene for prosjektene er utdypet i prosjektsøknadene (vedlegg 2 og 3).

VEDLEGG 3**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden, datert 14. februar 2012****Tilskuddsforvaltningen og tilskudd til selvfor-svarskurs**

Det vises til tidligere korrespondanse. På bakgrunn av tilsendt informasjon mener komiteen det er nødvendig å se nærmere på departementets rutiner og oppfølging av øvrige tilskuddsordninger administrert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Komiteen viser til at statsråden i sitt svarbrev varsler at departementet skal foreta en gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i denne typen prosesser. Komiteen forutsetter at gjennomgangen også vil bestå i å undersøke om det er begått feil i forbindelse med allerede foretatte tildelinger.

Komiteen vil av hensyn til sin egen videre oppfølging av saken, be om at departementet oversender gjennomgangen og resultatet av denne til komiteen så snart det lar seg gjøre. Komiteen ber om tilbakemelding på forventet fremdrift på gjennomgangen.

Komiteen ber videre om at det oversendes en oversikt over de tilskuddsordninger som er administrert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og oversikt over de tildelinger som er foretatt under den enkelte tilskuddsordning i 2011.

Komiteen ber videre om svar på følgende spørsmål:

1. Statsrådens brev bekrefter at informasjonen gitt av statssekretær Westhrin til offentligheten ikke samsvarer med de faktiske forhold. På hvilken måte vil statsråden for fremtiden forsikre seg om at informasjon som gis fra departementet til offentligheten om behandlingen av forvaltningssaker samsvarer med fakta?
2. Statsråden viser til at det var flere aktuelle organisasjoner som kunne mottatt støtte etter ordningens formål. Hvilke konsekvenser mener statsråden dette bør ha for de organisasjonene som ble frarøvet muligheten til å søke om midler til et slikt prosjekt, og vil statsråden forsøke å rette opp den feilen han selv erkjenner å ha begått?
3. I svarbrevet skriver statsråden følgende: ”Jeg ser at dette burde vært håndtert annerledes, særlig sett i lys av at den ene av tilskuddsmottakerne, Jenteforsvaret, var en undergruppe av Sosialistisk ungdom (SU) på søkertidspunktet. I en slik situasjon burde departementet vært ekstra påpasselig med å sikre en prosess i tråd med regelverket.” Hva er årsaken til at dette likevel ikke skjedde?

Komiteen ber om snarlig svar, og senest innen mandag 27. februar 2012.

VEDLEGG 4**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 22. februar 2012****Tilskuddsforvaltning og tilskudd til selvforsvarskurs**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 14. februar.

Komiteen ber for det første om en tilbakemelding på forventet framdrift når det gjelder departementets gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i denne type prosesser.

I framstillingen og tilskuddsgjennomgangen skiller vi mellom enkelttilskudd og tilskuddsordninger. I det statlige økonomiregelverket brukes både begrepene tilskuddsordning og tilskudd og regelverket gjelder både for tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd.

Begrepet tilskuddsordning omfatter det administrative systemet der tilskudd gis til et bestemt formål og med et regelverk som gjelder over flere år. I Bestemmelsene om økonomistyring i staten kap. 6 omtales relativt detaljerte bestemmelser som gjelder for etablering, forvaltning og oppfølging av tilskuddsordninger. Det vil forekomme tilfeller der enkelte av punktene ikke er aktuelle ut fra tilskuddsbevilgnings karakter.

Begrepet (enkel-)tilskudd og tilskuddsbevilgning betegner det bevilgningsvedtaket som Stortinget gjør for ett år om gangen, og som resulterer i at midler kan utbetales til nærmere angitte formål. Som hovedregel er målsettinger for tilskudd relatert til den statlige virksomhetenes faglige oppgaver og angir en eller flere aktiviteter som denne ønsker igangsatt. Vanligvis er ikke opplystningen av tilskuddsmottakere uttømmende i selve budsjetteksten, men føringene må være tydelig nok til at Stortinget kan sies å være orientert om hvem som kan være aktuelle mottakere.

Som jeg opplyste i mitt brev til komiteen av 9. februar, vil jeg sørge for at vi gjennomgår og kvalitetssikrer våre interne rutiner ved tildeling av enkelttilskudd. Gjennomgangen vil bl.a. omfatte tilskudd der mottaker enten eksplisitt nevnes i budsjettproposisjonen, enkelttilskudd etter søknad eller tilskudd til oppfølging av tiltak i handlingsplaner.

I denne gjennomgangen vil vi få fram dokumentasjon på om tildelingene er gjennomført i tråd med det statlige økonomiregelverket. Departementet er i full gang med gjennomgangen. Arbeidet er omfattende og vil ta noe tid, og vi tar sikte på å oversende resultatene av gjennomgangen til komiteen i løpet av de nærmeste ukene.

Jeg vil, på bakgrunn av hva gjennomgangen viser, ta nødvendige grep for å sikre at vi i fremtiden har rutiner som er i samsvar med statens økonomireglement. Jeg vil også be om bistand fra Direktoratet for økonomistyring (DFØ) for å sikre at våre rutiner er tilfredsstillende.

Komiteen ber for det andre om at det oversendes en oversikt over de tilskuddsordninger som er administrert av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og oversikt over de tildelinger som er foretatt under den enkelte tilskuddsordning i 2011.

Departementet vil snarest oversende en samlet oversikt over de tilskuddsordninger departementet administrerte i 2011 med fordelt beløp etter mottaker. Oversikten vil også omfatte de tilskuddsordninger der det administrative ansvaret er overført til

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Inkluderings- og mangfolds-direktoratet (IMDi) og Fylkesmennene, men hvor midlene er bevilget over BLDs budsjett.

Oversikten vil ikke omfatte enkeltutbetalinger, som omfattes av kartleggingen omtalt ovenfor, og stønader som forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet til private husholdninger, i form av kontantstøtte, barnetrygd, foreldrepenger ved fødsel og adopsjon og engangsstønad ved fødsel.

Nedenfor følger mitt tilleggssvar på de tre oppfølgingsspørsmålene fra komiteen som knytter seg til mitt brev til komiteen av 9. februar.

1. Statsrådens brev bekrefter at informasjonen gitt av statssekretær Westhrin til offentligheten ikke samsvarer med de faktiske forhold. På hvilken måte vil statsråden for fremtiden forsikre seg om at informasjon som gis fra departementet til offentligheten om behandlingen av forvaltningssaker samsvarer med fakta?

Informasjonen vi ga til media tok utgangspunkt i den vurdering som var gjort på det tidspunktet, nemlig at departementets saksbehandling hadde vært i tråd med økonomiregelverket.

I forbindelse med utarbeidelsen av svar på Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 31. januar, ble det foretatt en ny gjennomgang av saken. Vi konkluderte da med at det kunne ha vært andre potensielle søkere, som ikke var gjort kjent med muligheten for å søke tilskudd. Dette har jeg redegjort for i det forrige brevet, der jeg skriver at: "(--) vi ikke har

oppfylt kravet i økonomiregelverket om at et tilskudd som hovedregel bør utlyses.”

Som nevnt ovenfor foretas det nå en gjennomgang av rutinene for også å sikre at vi til enhver tid har god oversikt over forvaltningen av det enkelte tilskudd.

2. Statsråden viser til at det var flere aktuelle organisasjoner som kunne mottatt støtte etter ordningens formål. Hvilke konsekvenser mener statsråden dette bør ha for de organisasjonene som ble frarøvet muligheten til å søke om midler til et slikt prosjekt, og vil statsråden forsøke å rette opp den feilen han selv erkjenner å ha begått?

Tildelingene til Jenteforsvaret og til samarbeidsprosjektet i Sør-Trøndelag var engangstilskudd gitt i 2011. Formålet med tilskuddene var utvikling og utprøving av kurs om grensesetting, kjønn, kropp og seksualitet. Det var aldri intensjonen å etablere, og ble heller aldri etablert, noen egen tilskuddsordning til selvforsvarskurs. For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at enkelttilskudd som ble gitt i 2011 ikke utløser rettigheter for andre mulige søkere.

Det er ikke avsatt midler til utvikling og utprøving av kurs om grensesetting, kjønn, kropp og seksualitet i 2012. Jeg kan derfor ikke se at det er rom for spesielle tiltak overfor potensielle søkere av det aktuelle tilskuddet.

3. I svarbrevet skriver statsråden følgende: ”Jeg ser at dette burde vært håndtert annerledes, særlig sett i lys av at den ene av tilskuddsmottakerne, Jenteforsvaret, var en undergruppe av Sosialistisk ungdom (SU) på søkertidspunktet. I en slik situasjon burde departementet vært ekstra påpasselig med å sikre en prosess i tråd med regelverket.” Hva er årsaken til at dette likevel ikke skjedde?

Som nevnt i mitt forrige brev til komiteen tok departementet opprinnelig sikte på å lyse ut midlene gjennom en anbudskonkurranse. Dette var embetsverkets tilrådning inntil det ble besluttet å tildele

midlene som tilskudd. Departementets vurdering høsten 2011 var at vi hadde tilstrekkelig oversikt over hvilke aktører som var aktuelle for å motta et slikt tilskudd, og at det derfor var forsvarlig å benytte denne framgangsmåten. I mitt brev av 9. februar er det redegjort for at ulike momenter ble vurdert i forbindelse med behandlingen av søknadene fra de to organisasjonene.

Innstillingen fra embetsverket i departementet, i den aktuelle saken, var at søknaden fra samarbeidsprosjektet i Sør-Trøndelag skulle innvilges, og at søknaden fra Jenteforsvaret skulle avslås. Embetsverkets argumenter for å avslå søknaden fra Jenteforsvaret var at man anså det som en svakhet at de planlagte aktivitetene rettet seg utelukkende mot jenter, samt at det kunne reises spørsmål fra omgivelsene knyttet til å innvilge midler til en organisasjon utgått av SU.

Politisk ledelse la vekt på at de to søknadene hadde en forskjellig tilnærming til hvordan kursene skulle utvikles og utprøves. Søknadene utfylte dermed hverandre. På det tidspunkt vi tok stilling til søknadene, var Jenteforsvaret en selvstendig organisasjon med eget styre. Vi var enig med embetsverket i at aktivitetene også burde rettes mot gutter, men mente at dette ikke var tilstrekkelig grunn til å avslå søknaden. Jenteforsvaret ble ved tildelingen oppfordret til å tilby kursopplegg også for gutter.

Det var altså ulike vurderinger mellom politisk ledelse og embetsverket om hvorvidt Jenteforsvaret burde tildeles midler. I forbindelse med at tilskudd ble valgt som framgangsmåte var det aldri tema i departementet at dette kunne være brudd på økonomiregelverket.

Vi mener at det faglige innhold i hva Jenteforsvaret kunne tilby var innenfor den rammen vi ønsket oss. Likevel ser jeg at vi undervurderte betydningen av Jenteforsvarets utspring i SU, slik embetsverket pekte på.

Jeg legger også ved alle relevante dokumenter i saken, som viser hvordan tilskuddet ble behandlet i departementet.

VEDLEGG 5**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 27. februar 2012****Oversikt over tilskuddsordninger fra BLD-tildelinger 2011**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 14. februar, samt mitt brev til komiteen av 22. februar.

I mitt brev til komiteen opplyste jeg at departementet snarest vil oversende en samlet oversikt over de tilskuddsordninger departementet administrerte i 2011 med fordelt beløp etter mottaker. Oversikten vil

også omfatte de tilskuddsordninger der det administrative ansvaret er overført til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Fylkesmennene. Denne oversikten oversendes herved. Oversikten inneholder ikke stønader som forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet til private husholdninger i form av kontantstøtte, barnetrygd, foreldrepenger ved fødsel og adopsjon og engangsstønad ved fødsel.

VEDLEGG 6**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Arbeidsdepartementet
v/statsråden, datert 13. mars 2012**

Likelydende brev sendt til alle departement.

Departementets tilskuddsforvaltning

Komiteen viser til sin behandling av sak om forvaltning av tilskuddsordninger i departementene. Komiteen har vedtatt at den vil ha en gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i alle departementer som forvalter tilskuddsordninger.

Komiteen ber om at departementet foretar en gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i denne typen prosesser.

Komiteen ber om at departementet informerer komiteen om praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven ved

håndtering av tilskuddsforvaltningen. Det bes videre om at departementet foretar en gjennomgang av alle tilskudd som er gitt i 2011, med sikte på å undersøke om relevant regelverk er fulgt, og rapportere dette til komiteen.

Departementet bes videre om å redegjøre for hva man vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomireglementet fremover, herunder om rutiner, kontrollordninger mv, dersom undersøkelserne avdekker feil eller mangler.

Komiteen ber om å få opplyst tidspunkt for når det kan forventes at gjennomgangen vil være ferdig.

VEDLEGG 7**Brev fra Arbeidsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder, datert 12. april 2012****Arbeidsdepartementets tilskuddsforvaltning**

Jeg viser til brev av 13.3.2012 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende departementets tilskuddsforvaltning. Komiteen ber om at departementet foretar en gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i denne typen prosesser.

Omfang/avgrensing av hva gjennomgangen omfatter

Arbeidsdepartementets tilskuddsmidler i 2011 var på til sammen 43,5 millioner kroner, av en samlet budsjetttramme på over 330 milliarder kroner. Det aller meste av den samlede budsjetttrammen er folketrygdytelse som forvaltes av Arbeids- og velferdsdirektoratet, og som er regulert gjennom folketrygdloven med tilhørende forskrifter.

Tilskuddsforvaltningen på Arbeidsdepartementets ansvarsområde er i all hovedsak lagt til underliggende virksomheter. Virksomheter som forvalter tilskuddsbevilgninger er Statens pensjonskasse, Pensjonstrygden for sjømenn og Arbeids- og velferdsforvaltningen. Arbeids- og velferdsdirektoratet har ansvar for all forvaltning av tilskudd til helse- og rehabiliteringstjenester for sykmeldte, sosiale tjenester og inkludering, arbeidsmarkedstiltak, alle folketrygdstonader m.v. Forvaltningen av tilskudd er regulert gjennom lov og forskrift eller gjennom regelverk fastsatt av departementet om hvilke forhold tilskuddsforvalter skal vektlegge. Tilskuddsforvaltningen i våre underliggende virksomheter er ikke omfattet av denne gjennomgangen.

Arbeidsdepartementet utbetalte i 2011 tilskudd til totalt 18 organisasjoner og prosjekter.

Arbeidsdepartementets praktisering av regelverk relevant for tilskuddsforvaltningen

Komiteen har bedt meg informere om departementets praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven ved håndtering av tilskuddsforvaltningen. I gjennomgangen av hvordan regelverkene praktiseres i arbeidsdepartementet har jeg valgt ut de bestemmelsene som spesielt omhandler tilskudd. Jeg viser også her til den redegjørelsen om økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven som finansministeren har gitt i sitt svarbrev til kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 21.03.2012.

Forvaltningsloven

Som det fremgår av finansministerens svar gjelder forvaltningslovens bestemmelser om inhabilitet og krav til saksbehandling også for tilskuddsforvaltningen.

Både jeg og embetsverket i Arbeidsdepartementet er oppmerksomme på forvaltningslovens bestemmelser om inhabilitet, og håndterer habilitetsspørsmål i tråd med § 6 i forvaltningsloven. Siden jeg tiltrådte som statsråd har det ved flere anledninger vært benyttet settestatsråd ved anskaffelser av utredningsoppdrag.

Departementets saksbehandling knyttet til tilskuddsforvaltning gjøres i henhold til forvaltningslovens bestemmelser. Vurderinger og avveininger av ulike hensyn blir dokumentert som en del av saksbehandlingprosessen.

Bevilgningsreglementet**Bevilgningsreglementets § 4 Statsbudsjettets inndeling**

Arbeidsdepartementet foretok i 2008 en gjennomgang og opprydning av hvilke poster på departementets budsjettkapitler som ble benyttet til tilskudd. Etter denne gjennomgangen føres alle tilskuddsbevilgninger på tilskuddsposter, og det er disse som er gjennomgått nå.

Bevilgningsreglementet § 9 Redegjørelse for bevilgningsforslagene

Tilskudd som forvaltes av Arbeidsdepartementet er bevilget på følgende kapitler og poster:

- Kapittel 601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m. post 70 Tilskudd
- Kapittel 601 Utredningsvirksomhet, forskning m.m. post 72 Tilskudd til Senter for seniorpolitikk m.m.
- Kapittel 646 Pionerdykkere i Nordsjøen post 70 Tilskudd
- Kapittel 648 Arbeidsretten, Riksmeklingsmannen m.m. post 70 Tilskudd til faglig utvikling

Departementets budsjettproposisjon gir en kortfattet omtale av hva som skal oppnås med bevilgningen under de enkelte tilskuddspostene. Jeg viser til omtale på sidene 51-52, 214-215 og 216 i budsjettproposisjon for 2011. Tilsvarende omtale finnes i budsjettproposisjonen for 2012.

Bevilgningsreglementet § 10 Disponering av gitte bevilgninger

Min vurdering er at Arbeidsdepartementets disponering av de gjennomgåtte tilskuddsbevilgningene er i samsvar med formålet som er angitt i budsjettproposisjonen.

På kapittel 601 *Utredningsvirksomhet, forskning m.m.* post 72 *Tilskudd til Senter for seniorpolitikk m.m.*, kapittel 646 *Pionerdykkere i Nordsjøen* post 70 *Tilskudd* og kapittel 648 *Arbeidsretten, Riksmeklingsmannen m.m.* post 70 *Tilskudd til faglig utvikling* er hele bevilgingen øremerket en navngitt mottaker. Bevilgingen på kapittel 601 *Utredningsvirksomhet, forskning m.m.* post 70 *Tilskudd* skal dekke tilskudd til institusjoner og organisasjoner på hele departementets politikkområde. I tillegg dekker bevilgingen departementets forpliktelser knyttet til internasjonale avtaler.

Arbeidsdepartementet tar i tilskuddsbrevene skriftlig forbehold om adgangen til å føre kontroll med at midlene benyttes i tråd med forutsetningene, slik bevilgningsreglementets § 10 andre ledd stiller krav om.

Reglement for økonomistyring i staten med tilhørende bestemmelser

Departementets praktisering av bestemmelsene om tilskuddsforvaltning i økonomiregelverket, som er forvaltningens eget regelverk, skal bidra til at Stortingets forutsetninger og krav blir fulgt opp. Tilskuddsforvaltningen skal sikre at tilskudd gis til riktig mottaker, at det tildeles korrekt beløp og at tilskuddsmottaker anvender midlene slik de er ment. Min vurdering etter gjennomgangen av tilskudd som er gitt i 2011 er at dette er oppfylt.

De fleste av tilskuddene som forvaltes av Arbeidsdepartementet er av en slik art at de ikke skal følge økonomiregelverkets normalprosedyre, men faller inn under punkt 6.4 i bestemmelsene. Jeg vil derfor først redegjøre for departementets praksis knyttet til tilskudd som ikke følger økonomiregelverkets normalprosedyre; tilskuddsmottakere som er omtalt i budsjettproposisjonen og tilskudd til internasjonale organisasjoner.

Tilskuddsmottakere som er omtalt i budsjettproposisjonen

Som nevnt over forvalter Arbeidsdepartementet tre tilskuddsposter hvor hele bevilgingen går til en enkelt (navngitt) mottaker. Videre er det i ulike budsjettproposisjoner til Stortinget omtalt syv organisasjoner som mottar tilskudd over kapittel 601 post 70. Ved øremerking av tilskudd faller kravene til utarbeidelse av eget regelverk for tilskuddsordningen, krav

om kunngjøring og krav om utforming av tildelingskriterier og eventuelle beregningsregler bort.

Vår praksis for øvrig er at det sendes tilskuddsbrev til den enkelte mottaker der det settes mål og gis rammer og føringer for virksomheten som tilskuddet skal gå til, utledet av formålet med bevilgningen. Det settes også krav til rapportering og innsending av revidert regnskap fra tilskuddsmottaker. Rapporteringen som innhentes fra tilskuddsmottakere gir et godt grunnlag for å sikre at bruken av midlene er i tråd med de krav som er stilt. Rapporteringen benyttes av departementet ved vurdering av om det skal gis videre støtte. Jeg vil imidlertid gjøre oppmerksom på at nytteverdien av den rapportering som innhentes fra tilskuddsmottakere løpende må avveies mot kostnaden for tilskuddsmottaker knyttet til å framskaffe informasjonen som etterspørres.

Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Den andre gruppen tilskudd som ikke skal forvaltes etter normalprosedyren er tilskudd staten gir som medlem av en internasjonal organisasjon. Det er da ikke krav til kunngjøring, søknad eller utforming av tilskuddsbrev. Tilskudd til EU-programmet for selselsetting og sosial solidaritet (PROGRESS¹⁾) er den største utbetalingen innenfor denne kategorien. Det er i 2011 gitt tilskudd til syv organisasjoner eller prosjekter som følge av departementets internasjonale forpliktelser, i tillegg til de som er navngitt i budsjettproposisjonen.

For nærmere omtale vises det til Prp. nr. 51 St. (2006-2007)

Øvrige mottakere av tilskudd

En liten andel av bevilgingen på kapittel 601 post 70 er ikke fullt ut bundet opp. Hvor stor denne andelen er, varierer fra år til år. Dette skyldes både valutasvingninger og at tilskuddsbehovet, for eksempel til kontingenter, ikke er endelig avklart når statsbudsjettet behandles. I 2011 var det ca 1,3 millioner kroner av den totale bevilgingen på 25,3 millioner kroner som ikke var bundet opp av Stortingets budsjettbehandling eller gjennom internasjonale forpliktelser. Disse midlene er benyttet til å gi tilskudd til enkeltstående organisasjoner og prosjekter som på ulike måter understøtter arbeids- og velferdspolitiske mål.

Økonomiregelverket stiller ingen formkrav til hvordan kunngjøring av tilskudd skal skje. Departementet må derfor ut fra en vurdering av den potensielle målgruppen for tilskuddet ta stilling til hvordan det skal gjøres kjent at det kan søkes om tilskudd. Vi har hittil ikke vurdert det som hensiktsmessig å gå ut med en åpen/offentlig kunngjøring av tilskudd, ettersom den disponible rammen er såvidt begrenset. Organisasjoner og prosjekter som mottar tilskudd fra

departementet er blitt kjent med muligheten for å søke om støtte gjennom faglige nettverk, paraply-organisasjoner og lignende, eller de har vært i direkte kontakt med departementet og er blitt orientert om muligheten for å søke om støtte.

Prosjekter som har fått støtte i 2011 er Norsk Arbeidslivsforum og et prosjekt for utvikling av nettportal som informasjonstiltak rettet mot personer under rehabilitering og personer med nedsatt funksjonsevne. Det er også gitt en belastningsfullmakt til fylkesmannen i Vest-Agder for tilskudd til et samarbeidsprosjekt mellom NAV, Kristiansand kommune og andre aktører for utvikling av arbeidsmetodikk overfor unge som står i fare for å falle ut av arbeidslivet.

Som nevnt innledningsvis er forvaltningen av alle åpne, generelle tilskuddsordninger, hvor gruppen av potensielle mottakere av tilskudd er ukjent eller omfatter flere virksomheter, delegert til underliggende etater. De fleste søknader om tilskudd som mottas i departementet blir derfor videreformidlet til etaten som forvalter de ordningene som er aktuelle å søke på.

Gjennomgang av tilskudd som er gitt i 2011

Vedlagte liste viser en oversikt over alle tilskuddsmottakere som har fått tilskudd fra Arbeidsde-

partementet i 2011. Tilskuddene er gruppert i henhold til omtalen over, slik at listen er delt inn i tilskudd til mottakere som er omtalt i budsjettproposisjonen ("øremerkede tilskudd"), tilskudd til internasjonale organisasjoner, og øvrige.

Tildelingene av tilskudd i 2011 er håndtert i tråd med beskrivelsen av departementets praktisering av regelverkene slik det framgår av redegjørelsen gitt ovenfor.

Tiltak for å forbedre tilskuddsforvaltningen i Arbeidsdepartementet

Gjennomgangen av departementets tilskuddsforvaltning har ikke avdekket vesentlige feil og mangler.

For å unngå enhver tvil om at muligheten for å søke om tilskudd er kjent for alle potensielle mottakere, vil det bli vurdert hvordan eventuelle tilskuddsmidler som departementet disponerer kan gjøres ytterligere kjent, for eksempel gjennom omtale på departementets nettsider.

Departementet vurderer løpende hvordan budsjettproposisjonene kan utvikles videre slik at Stortinget får et best mulig grunnlag for å vurdere bevilgningsforslagene.

VEDLEGG 8**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 23. april 2012****Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets gjennomgang av enkelttilskudd 2011**

Det vises til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 14. februar og 13. mars 2012 om tilskuddsforvaltning på Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets område.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet oversendte i brev av 27. februar 2012 en oversikt til komiteen over alle tildelinger i 2011 fra etablerte tilskuddsordninger. Daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakkens opplyste deretter i brev til komiteen, datert 5. mars, at resultatet av gjennomgangen av utbetalinger av enkelttilskudd i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i 2011 vil bli oversendt senest innen 22. mars 2012.

1

I dette brevet oversendes en oversikt over enkelttilskudd i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i 2011 og resultatet av den gjennomgangen som er gjort av disse.

Som grunnlag for denne gjennomgangen vises det bl.a. til Direktoratet for økonomistyrings omtale av kunngjøringsspørsmålet på sin nettside under overskriften "Hva er kravene til kunngjøring av statlige tilskudd?" av 12. mars 2012 og brev fra Finansdepartementet av 21. mars 2012. I Finansdepartementets brev redegjør departementet, som regelverksforvalter, for noen bestemmelser av betydning for tilskuddsforvaltningen i økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven og beskriver rammene for departementenes oppfølging av disse.

Følgende enkelttilskudd i 2011 er omfattet av denne gjennomgangen:

- Utbetalinger som skal klassifiseres som tilskudd. Det vil si at enkelte utbetalinger, som i oppdrags/tildelingsbrevet kan være omtalt som tilskudd, men som i realiteten er en tildeling eller anskaffelse, ikke er med i oversikten fordi disse ikke faller inn under regelverket for tilskuddsforvaltning. Eksempler på dette kan være tildeling til andre statlige virksomheter eller kjøp av utredning/forskning.
- Enkelttilskudd som departementet selv har utbetalt, eller instruert andre om å utbetale til en navngitt mottaker. Tilskudd gitt av underliggende etater er ikke inkludert.

Tilskuddene er gitt over ulike bevilgningsposter hvor formålet og de tiltak som skal gjennomføres er beskrevet for Stortinget i årlige budsjettproposisjoner. Tilskudd er gitt etter behandling av konkrete søknader med sikte på en best mulig realisering av de mål som Stortinget har gitt sin tilslutning til gjennom budsjettbehandlingen.

I Finansdepartementets brev av 21. mars 2012 står følgende om behovet for å spesifisere formålet med bevilgningene i budsjettproposisjonen:

"Alle bevilgninger er knyttet til et eller annet formål som kan være mer eller mindre spesifisert. Graden av spesifisering kan være liten, for eksempel dersom bevilgninger er "til disposisjon til allmenne kulturformål", jf. Prop 1 S (2011-2012) for Kulturdepartementet, kap 320 Allmenne kulturformål, post 79 Til disposisjon. Dette betyr at departementet har stor frihet til å velge hvilke type tiltak som kan settes i verk, for eksempel hvilke typer kulturformål som kan støttes. Noen ganger har disse blitt kalt "disposisjonsbevilgninger". De må likevel forvaltes i samsvar med regelverk som gjelder for gjennomføring av vedtatt budsjett, med mindre Stortinget vedtar noe annet for den enkelte bevilgning. Bevilgningsreglementets krav til at ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til forutsatte resultater, gjelder således i utgangspunktet også for "disposisjonsbevilgninger". Det samme gjelder forvaltningslovens krav til habilitet, saksbehandling m.v. Videre må tilskuddsforvalteren også ivareta andre forvaltningsrettslige krav, herunder kravet om at det ikke må skje usaklig forskjellsbehandling ved utøvelse av skjønn."

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har ingen slike generelle bevilgninger til disposisjon. Derimot har departementet på de bevilgningene hvor enkelttilskudd er gitt, et grunnlag gjennom omtalen i budsjettproposisjonen og behandlingen i Stortinget til å bruke midler på ulike tiltak for å sikre at målene for budsjettbevilgningen nås. Dette er bevilgninger hvor Stortinget har gitt mer tydelige rammer for bruk av midlene enn såkalte disposisjonsbevilgninger. I mange tilfeller framgår det gjennom omtalen i budsjettproposisjonen at midler skal brukes som tilskudd til private organisasjoner for å løse viktige politiske og forvaltningsmessige oppgaver.

Det vises til følgende eksempler på omtale fra Prop. 1 S (2010-2011) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet:

”Kap 821 Busetjing av flyktningar og tiltak for innvandrarar

Post 73 Tilskot (s. 59)

Løyvinga blir nytta til tilskot til deltaking i internasjonale kunnskapsforum om migrasjon og integrering og inkludering av innvandrarar og til tilskot til prosjekt.

Kap. 840 Krisetiltak

Post 21 Spesielle driftsutgifter (s.90)

”Løyvinga vil bli nytta til finansiering av tiltak i handlingsplanen mot vald i nære relasjonar, tiltak knytt til implementering av krisesenterlova, tiltak mot menneskehandel og andre valdsførebyggjande tiltak. Det er sett av 1 mill. kroner til tiltak mot vald på typiske mannsarenaer....”

Kap. 846 Forskings- og utgreiingsverksemd, tilskot mv.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttast under post 50 (s.97)

”Forskings- og utviklingsmidlane på denne posten blir i hovudsak nytta til finansiering av større og mindre enkeltprosjekt av særleg relevans på områda samliv, likestilling og antidiskriminering. Det er mellom anna sett av midlar til gjennomføring av regjeringa sine handlingsplanar Betre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersonar 2009–2012, jf. òg post 72, Handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering og den nye handlingsplanen for kjønnslikestilling...”.

Post 70 Tilskot (s.97)

”Posten blir nytta til tiltak og prosjekt for å fremme kjønnslikestilling, og til tilskot til frivillige organisasjonar...”.

Post 72 Tiltak for lesbiske og homofile (s.97)

”Løyvinga vil bli nytta til tilskot til LLH, Skeiv ungdom, bladet BLIKK og relevante prosjekt i regi av ulike interesseorganisasjonar...”

Kap. 847 Tiltak for personar med nedsett funksjonsevne

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttast under post 71 (s.98)

”Løyvinga på posten blir nytta til målretta informasjons-, forskings- og utviklingstiltak som bidreg til

å betre situasjonen for personar med nedsett funksjonsevne...”.

Post 71 Tiltak for auka tilgjenge og universell utforming, kan nyttast under post 21, kan overførast (s.99)

”Post 71 skal nyttast til målretta og tverrsektorielle tiltak i Regjeringas handlingsplan for universell utforming og auka tilgjenge (2009–2013). Tiltaka skal mellom anna støtte opp under lov om forbod mot diskriminering på grunn av nedsett funksjonsevne og annan relevant lovgiving....”.

Kap. 854 Tiltak i barne- og ungdomsvernet

Post 71 Utvikling og opplysningsarbeid o.a., kan nyttast under post 21 (s.129)

”Posten dekkjer tilskotet til ulike tiltak innanfor barnevernet og tilskotet til formål som dekkjer

særlege behov for tilbod hos utsette barn, unge og familiar. Midlane blir i hovudsak retta inn mot organisasjonar som kan styrkje arbeidet med forebygging av problemutvikling blant barn og unge, tiltak som kan betre oppfølginga av barn i fosterheim og institusjon, og vidareutvikling av desse tiltaka...”

Kap 857 Barne- og ungdomstiltak

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttast under post 71 (s.133)

”Posten blir nytta til utgifter i samband med konferansar, informasjonsmaterieill, utgreiingar, forskning, statistikk og anna som inngår i arbeidet med å sikre eit godt oppvekstmiljø for barn og ungdom...”

Post 71 Utviklingsarbeid, kan nyttast under post 21 (s. 135)

”Posten vil bli nytta til å støtte forskning og utviklingsarbeid som kan gi auka kunnskap og bidra til å styrkje oppvekstmiljøet for barn og ungdom...”

Kap 865 Forbrukarpolitiske tiltak og internasjonalt samarbeid

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast (s. 152)

”Midlane på posten blir i hovudsak nytta til å finansiere enkeltprosjekt, medrekna utgreiingar, utviklings- og informasjonstiltak, som har særleg relevans på forbrukarområdet. Ressursar blir nytta mellom anna til arbeid med å styrkje undervisinga i forbrukaremane i skolen og til informasjon om miljøkonsekvensar av forbruksval...”

Finansdepartementet viser i sitt brev til at også denne typen bevilgninger må forvaltes i samsvar med det regelverk som gjelder for gjennomføring av vedtatt budsjett.

2

Mange av de tilskuddene som er gitt i 2011 vil kunne omfattes av de unntaksbestemmelsene som framgår av punkt 6.4 i Bestemmelsene. Dette gjelder tilskudd til kommuner og fylkeskommuner, tilskudd der mottaker er navngitt i budsjettvedtaket eller budsjettproposisjonen. I tillegg vil tilskudd til internasjonale organisasjoner være omfattet av unntaksbestemmelsene.

Bestemmelsene om økonomistyring i staten forutsetter at andre tilskudd enn de som følger av unntakene skal være kjent for aktuelle tilskuddsmottakere på en tilfredsstillende måte. I Finansdepartementets brev av 21. mars 2012 under punkt 3.1. står det blant annet følgende om kunngjøring:

”Avhengig av hvor stor målgruppen er, og om den er kjent eller ikke, kan en gjøre dette ved å informere allment (på departementets nettside eller i avisen) eller målrettet (ved å sende brev eller per telefon). Det normale vil være at det er behov for å operasjonalisere Stortingets vedtak, og dermed gi flere opplysninger til bruk for potensielle mottakere. I noen situasjoner kan det imidlertid være nok at tilskuddsordningen er omtalt i budsjettproposisjonen. Hvordan en kunngjør, vil avhenge av en konkret vurdering av om en når hele målgruppen. Regelverket stiller ikke krav til formen på kunngjøringen, men åpner for skjønn på dette punktet.”

Finansdepartementets brev viser at det ikke er et krav å kunngjøre alle tilskudd særskilt, utover den omtalen som framgår av budsjettproposisjonen og presiserer at regelverket på dette området åpner for skjønn. Jeg vil i denne sammenheng særlig vise til følgende forhold som grunnlag for å vurdere om potensielle tilskuddsmottakere er godt nok kjent med tilskuddmulighetene:

- Omfattende omtale i budsjettproposisjonene med tilhørende innstillinger fra Stortinget er i mange tilfeller godt grunnlag for organisasjoner m.v. som vurderer mulighetene for tilskudd,
- På mange områder har det vært gitt samme type tilskudd over flere år,
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har god kjennskap til og kontakt med relevante miljøer gjennom sitt arbeid mot sektoren.

Gjennomgangen har ikke avdekket utbetalinger av enkelttilskudd fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i 2011 som er utbetalt til formål som ligger utenfor eller ikke er i samsvar med omtalen som er gitt i budsjettproposisjonene. Ett av hovedformålene med økonomiregelverket, slik dette

er beskrevet i økonomireglementet § 1 og Finansdepartementets Bestemmelser punkt 1.2, er dermed oppfylt.

Departementet har i 2011 utbetalt enkelttilskudd med et totalt beløp på 235 mill. kroner. Med bakgrunn i de unntak og det skjønn som Bestemmelsene gir og de presiseringer som hhv Direktoratet for økonomistyring og Finansdepartementet har kommet med 12. og 21. mars 2012, vil det ut fra min vurdering være mange enkelttilskudd som ligger innenfor de rammene som økonomiregelverket setter. På dette området er det gråsoner og jeg vurderer det også slik at på grunn av det store omfanget av små tildelinger på Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets område, ville det være mer i samsvar med regelverket om det ble etablert flere tilskuddsordninger med tilhørende kriterier for tildeling av tilskudd. Tilskudd, som ikke er omfattet av unntakene, vil heretter bli kunngjort, for eksempel på departementets hjemmeside.

3

Det er etablert kontakt med Direktoratet for statlig økonomistyring, hvor disse vil bistå i forbedring og kvalitetssikring av interne rutiner for tilskuddsforvaltningen. Utover de endringer som er omtalt over, vil Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i det videre arbeid legge opp til ytterligere forbedringer i tilskuddsforvaltningen. Aktuelle tiltak som vil bli nærmere vurdert er:

- En mer hensiktsmessig fordeling av forvaltningen av tilskudd mellom departementet og ytre etater,
- Vurdere bruk av 70-post for tilskudd som i dag tildeles fra andre postgrupper.

4

I brevet til komiteen av 5. mars i år erklærer daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken at han er inhabil overfor stiftelsen Reform, og at departementet vil komme tilbake til håndteringen av dette. Bakgrunnen for avgjørelsen om inhabilitet er tilknytningen til en ansatt i Reform.

I perioden hvor Lysbakken var inhabil har Reform mottatt grunnbevilgning og enkelttilskudd fra departementet. Det forhold at departementet har tatt beslutninger om tilskudd til Reform da statsråden var inhabil, innebærer en saksbehandlingsfeil etter forvaltningsloven § 6 3. ledd. Når statsråden er inhabil kan ingen ansatte i departementet ta avgjørelser i saken. Embetsverket vil kunne forberede saken, men endelig avgjørelse skulle ha vært tatt av en settestatsråd.

Jeg har nå vurdert hvordan departementet på en mest mulig korrekt måte skal håndtere denne situasjonen. Tilskuddene til Reform kan grupperes i tre:

1 Grunnbevilgning

Reform har mottatt grunnbevilgning på 4,124 mill. kroner for 2011 og det er satt av 4 mill. kroner for 2012. Tilskuddet er omtalt i Prop. 1 S, og er en videreføring av nivået fra tidligere år. Reform er navngitt i budsjettproposisjonene.

2 Tilskudd til særskilte prosjekter i 2010 og 2011

Reform har mottatt tilskudd til flere prosjekter i 2010 og 2011. Det er klargjort at Reform har benyttet tilskuddene i samsvar med forutsetningene, slik disse er beskrevet i Prop. 1 S og tilsagnsbrev fra departementet. Jeg legger videre til grunn at Reform uforstyldt har kommet i en vanskelig situasjon. Det er departementets ansvar å sikre at beslutningene treffes i samsvar med forvaltningsloven. Jeg har derfor kommet til at det ikke er aktuelt å kreve tilbakebetalt tilskuddsmidler der departementet har fattet vedtak som ikke er i samsvar med forvaltningsloven § 6.

3 Tilskudd til prosjektet "Sammen mot voldtekt"

Departementet har gitt Reform et tilsagn om tilskudd på 1,05 mill. kroner til prosjektet "Sammen mot voldtekt". Prosjektet ble startet i 2011, og er planlagt å pågå også i store deler av 2012. Hittil er kr 375 000 utbetalt, hvorav kr 150 000 i 2011 og kr 225 000 i 2012, mens kr 675 000 gjenstår å utbetale til Reform.

Det bør gjøres en ny vurdering av saken. Det synes urimelig overfor Reform å kreve at allerede utbetalte tilskudd skal tilbakebetales, når tilskuddet har gått til formålet. Når det gjelder beløpet på kr 675 000 som ennå ikke er utbetalt, vil det kunne være aktuelt å konkludere enten med at tildelingsvedtaket opprettholdes eller med at det omgjøres helt eller delvis.

Min foreløpige vurdering er at det kan være aktuelt med en omgjøring av tilskuddsvedtaket slik at midler som ikke er utbetalt holdes helt eller delvis tilbake. En endelig konklusjon kan ikke treffes før tilskuddsmottaker er hørt om hvordan en delvis omgjøring vil ramme dem.

VEDLEGG 9**Brev fra Finansdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen,
datert 21. april 2012****Departementets tilskuddsordning**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13. mars 2012 om forvaltningen av tilskuddsordninger i Finansdepartementet.

1 Innledning

I brevet ber komiteen om at departementet *”foretar en gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i denne typen prosesser”*. Videre ber komiteen om å bli informert om praktisering av ulike lovverk ved håndtering av tilskuddsforvaltningen. Den ber videre om at departementet går gjennom alle tilskudd som er gitt i 2011, med sikte på å undersøke om relevant regelverk er fulgt. Endelig vil komiteen ha en redegjørelse for hva man vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomiregelverket framover.

I min redegjørelse vil jeg søke å gi en oversikt over noen bestemmelser som har betydning for tilskuddsforvaltningen både i økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven, jf. punkt 3 nedenfor. Jeg finner det hensiktsmessig å begrense denne delen av svaret til å gjelde enkelte punkter i lov- og regelverket. Det er min vurdering at en fullstendig drøfting av praksis innenfor det samlede lov- og regelverket på dette området ikke vil la seg håndtere innenfor rimelige tidsrammer og ressursbruk.

Bevilgningsreglementet og forvaltningsloven er regelverk som Stortinget har fastsatt. Økonomiregelverket er derimot fastsatt av forvaltningen selv. Etter mitt syn er det viktig at forvaltningen og Stortinget følger opp disse bestemmelsene med utgangspunkt i sine ulike konstitusjonelle roller, jf. punkt 2.

I punkt 4 vil jeg besvare komiteens spørsmål om Finansdepartementets tilskudd der departementet selv er tilskuddsforvalter, og kort beskrive departementets rutiner for intern kontroll på dette punktet.

Avslutningsvis vil jeg kort gjøre rede for hvilke tilbud om veiledning og kompetanse-bygging i tilskuddsforvaltning som er tilgjengelige i dag, jf. punkt 5.

2 Om ansvarsfordeling i oppfølgingen av økonomiregelverket

Reglement for økonomistyring i staten ble fastsatt ved kronprinsregentens resolusjon 12. desember 2003. Samme dato fastsatte Finansdepartementet utfyllende bestemmelser til reglementet (Bestemmel-

ser om økonomistyring i staten, eller ”Bestemmelsene”). Begge regelsettene, som til sammen kalles ”økonomiregelverket”, trådte i kraft 1. januar 2004. Reglene om tilskudd er i det vesentlige uendret siden regelverket først ble fastsatt i 1996. Regelverket inneholder blant annet en rekke generelle bestemmelser om disponering av gitte bevilgninger, slik som planlegging, gjennomføring, kontroll og evalueringer. Videre inneholder regelverket utførlige bestemmelser om forvaltningen av tilskudds- og stønadsordninger, jf. kapitlene 6 og 7 i Finansdepartementets bestemmelser om økonomistyring i staten.

Et av hovedformålene med økonomiregelverket er å bidra til at forvaltningen etablerer administrative ordninger som sikrer at Stortingets vedtak og forutsetninger blir fulgt opp. Dette uttrykkes både i økonomireglementet § 1 og i Finansdepartementets bestemmelser punkt 1.2.

Etter Grunnloven § 3 ligger den utøvende myndighet hos Kongen. Etter vår konstitusjonelle praksis må imidlertid myndigheten utøves innenfor de rammer Stortinget fastsetter, for eksempel gjennom lov og andre stortingsvedtak.

Myndighetsfordelingen mellom Stortinget og regjeringen innebærer at det i utgangspunktet er opp til forvaltningen selv å bestemme hvordan Stortingets vedtak og forutsetninger bør følges opp, for eksempel når det gjelder spørsmål om hvordan forvaltningen bør organiseres og hvilke virkemidler som bør tas i bruk. Fastsettelse av økonomiregelverket er et ledd i forvaltningens utøvende myndighet.

En konsekvens av myndighetsfordelingen mellom Stortinget og regjeringen er at ansvaret for å følge opp brudd på økonomiregelverket ligger hos forvaltningen. Brudd på bestemmelsene kan imidlertid føre til at Stortingets vedtak og forutsetninger ikke blir fulgt opp slik de skal. Etter mitt syn kan Stortinget ha grunnlag for å påpeke manglende etterlevelse av regjeringens regelverk dersom dette samtidig har ført til manglende oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger.

3 Om økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven

Bestemmelser som har betydning for tilskuddsforvaltningen finnes i flere statlige regelverk. Nedenfor omtales økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven.

3.1 Økonomiregelverket

De mest utførlige bestemmelsene om tilskuddsforvaltningen finnes i Finansdepartementets bestemmelser om økonomistyring i staten, jf. Bestemmelsen kapittel 6 om forvaltning av tilskuddsordninger og kapittel 7 om forvaltning av stønadsordninger til privatpersoner. Her gis det bestemmelser om utarbeidelse av en tilskuddsordning med tilhørende regelverk, krav til hva som skal inngå i en slik ordning og regler for hvordan den skal følges opp i praksis. Normalprosedyren for utforming og forvaltning av tilskudd i Bestemmelsen pkt. 6.2 og 6.3 innebærer at tilskudd fordeles på mottakere etter åpne (søknads-)prosesser og kjente tildelingskriterier.

Alle bevilgninger er knyttet til et eller annet formål som kan være mer eller mindre spesifisert. Graden av spesifisering kan være liten, for eksempel dersom bevilgninger er ”til disposisjon til allmenne kulturformål”, jf. Prop 1 S (2011-2012) for Kulturdepartementet, kap. 320 Allmenne kulturformål, post 79 Til disposisjon. Dette betyr at departementet har stor frihet til å velge hvilke type tiltak som kan settes i verk, for eksempel hvilke typer kulturformål som kan støttes. Noen ganger har disse bevilgningene blitt kalt ”disposisjonsbevilgninger”. De må likevel forvaltes i samsvar med regelverk som gjelder for gjennomføring av vedtatt budsjett, med mindre Stortinget vedtar noe annet for den enkelte bevilgning. Bevilgningsreglementets krav til at ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til forutsatte resultater, gjelder således i utgangspunktet også for ”disposisjonsbevilgninger”. Det samme gjelder forvaltningslovens krav til habilitet, saksbehandling m.v. Videre må tilskuddsforvalteren også ivareta andre forvaltningsrettlige krav, herunder kravet om at det ikke må skje usaklig forskjellsbehandling ved utøvelse av skjønn.

Å etablere en tilskuddsordning innebærer at man må klargjøre målet med ordningen og fastsette kriterier som kan si om målet blir nådd. Det skal være kriterier for tildeling og regler om oppfølging og kontroll etter at tilskuddet er gitt. Uten å ha klargjort målet med tilskuddet og kriterier for tildeling kan det være vanskelig å vurdere om en har kunngjort på en tilfredsstillende måte.

I bestemmelsene pkt. 6.4 er det gjort noen unntak fra kravet om kunngjøring. Dette gjelder for det første rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Ut over dette gjelder unntaket fra kravet om kunngjøring for tilskudd der mottaker er navngitt i bevilgningsvedtaket eller må anses øremerket i budsjettproposisjonen, og tilskudd som staten gir som medlem av en internasjonal organisasjon. Det er disse unntakene som kalles enkeltstående tilskudd. Andre tilskudd skal gjøres kjent på en slik måte at man

når hele målgruppen som tilskuddsbevilgningen retter seg mot.

Avhengig av hvor stor målgruppen er, og om den er kjent eller ikke, kan en gjøre dette ved å informere allment (på departementets nettside eller i avisen) eller målrettet (ved å sende brev eller per telefon). Det normale vil være at det er behov for å operasjonalisere Stortingets vedtak, og dermed gi flere opplysninger til bruk for potensielle mottakere. I noen situasjoner kan det imidlertid være nok at tilskuddsordningen er omtalt i budsjettproposisjonen. Hvordan en kunngjør, vil avhenge av en konkret vurdering av om en når hele målgruppen. Regelverket stiller ikke krav til formen på kunngjøringen, men åpner for skjønn på dette punktet.

Det framgår av pkt. 6.2.1.3 at Stortinget skal få presentert hovedelementene i ordningen og sammenhengen mellom dem når det fremmes forslag om en ny tilskuddsordning. Departementene skal også rapportere til Stortinget i budsjettproposisjonen om resultater som er oppnådd ved tilskuddsordningen i forhold til fastsatte mål.

Bestemmelsene om tilskuddsforvaltning i økonomiregelverket er utformet med tanke på at også annet sentralt regelverk skal etterleves, for eksempel bestemmelser i bevilgningsreglementet.

3.2 Bevilgningsreglementet

Gjeldende bevilgningsreglement ble vedtatt av Stortinget 26. mai 2005 og trådte i kraft 1. januar 2006. Reglementet retter seg både mot Stortinget og mot Kongen som øverste representant for forvaltningen. Det er det overordnede regelverket for budsjettbehandlingen i Stortinget og i forvaltningen. Det inneholder også regler for føringen av statsregnskapet.

§ 4 i bevilgningsreglementet gjelder bruk av poster i statsbudsjettet. Tilskudd skal som utgangspunkt bevilges på postene 60-85. Reglene for tilskuddsforvaltning vil gjelde også der tilskuddet er utbetalt over andre budsjettposter enn de som er øremerket for tilskudd.

I § 9 settes det krav om at en skal redegjøre for ’de resultater som tilsiktes oppnådd’, og det skal ’gis opplysninger om oppnådde resultater’. § 10 første ledd sier at utgiftsbevilgninger skal disponeres i samsvar med Stortingets bevilgningsvedtak og på en slik måte at ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til de forutsatte resultatene. Kravet om å utforme en tilskuddsordning skal gi et godt grunnlag for å følge bevilgningsreglementet på dette punktet.

§ 10 andre ledd krever at det ved tilskudd eller lån til offentlig eller privat virksomhet som ellers ikke er undergitt statlig kontroll, skal tas forbehold om adgang for tilskuddsforvalteren til å føre kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningene.

§§ 9 og 10 er videreført i Finansdepartementets bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 6.3.

Finansdepartementets bestemmelser om økonomistyring i staten gir ikke uttømmende regler om alle sider av saksbehandlingen for tilskuddsordninger. Det må suppleres med bestemmelser fra andre regelsett, i første rekke fra forvaltningsloven.

3.3 Forvaltningsloven

For alle forvaltningsorganer (som ikke er uttrykkelig unntatt i lov) gjelder reglene i forvaltningsloven kapitlene II og III (om inhabilitet, veiledningsplikt, saksbehandlingstid og taushetsplikt m.m.). Videre vil vedtak om tildeling av tilskudd ofte være bestemmende for rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte private personer (enkelpersoner eller andre private rettssubjekter). Er et slikt vedtak truffet under utøvelse av offentlig myndighet, foreligger det et enkeltvedtak, jf. forvaltningslovens § 2, første ledd bokstav a og b. Da gjelder i tillegg lovens kap. IV – VI om utrednings- og informasjonsplikt, partsoffentlighet, begrunnelse, underretning, klage og omgjøring.

Tildelingen er et enkeltvedtak når mottakeren har krav på ytelsen i henhold til en lovbestemmelse eller liknende hjemmel. Avgjørelsen kan imidlertid være enkeltvedtak selv om den enkelte ikke har krav på tilskudd.

Regelverk for en tilskuddsordning kan være en forskrift i forvaltningslovens forstand, forutsatt at det er bestemmende for rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer og for øvrig oppfyller kravene i forvaltningslovens § 2 første ledd bokstav a og c. Da vil forvaltningslovens kap. VII gjelde.

Jeg vil for øvrig vise til de alminnelige krav som gjelder til forvaltningens myndighetsutøvelse. Dette innebærer blant annet at det ved utøvelse av myndigheten ikke skal tas hensyn som ligger utenfor forutsetningene for den bevilgningen som ligger til grunn for en tilskuddsordning og det regelverket som ellers gjelder. Det skjønnet som utøves, må heller ikke innebære usaklig forskjellsbehandling, vilkårlighet eller sterk urimelighet.

4. Om finansdepartementets tilskuddsordninger

Finansdepartementet administrerer én tilskuddsordning - tilskudd til EU-opplysning. Det gis en egen bevilgning til ordningen over statsbudsjettets kapittel 1637 EU-opplysning, post 70 Tilskudd til frivillige organisasjoner. Ordningen er beskrevet i Finansdepartementets budsjettproposisjon for 2011, side 101.

Siden ordningen ble etablert i 1993 har bevilgningen blitt fordelt likt mellom Europabevegelsen og Nei til EU. Av 2011-bevilgningen på 4,8 mill. kroner fikk derfor hver av organisasjonene 2,4 mill. kroner.

Tilskuddsordningen og de to mottakerne omtales i departementets budsjettproposisjoner, og det har således ikke vært nødvendig med ytterligere kunngjøringer, jf. punkt 6.4.2 a i Bestemmelsene.

Departementet mottar hvert år søknad fra hver av de to organisasjonene. Fra Finansdepartementets side er det ikke knyttet andre vilkår til tilskuddet enn at det skal anvendes til informasjonsarbeid, og at denne bruken skal revisorbekreftes.

I tildelingen er det opplyst at departementet eller Riksrevisjonen har adgang til å iverksette kontroll med bruken av tilskuddet. Det innhentes hvert år bekreftelse fra revisor på at tilskuddet er blitt benyttet som forutsatt. Nytt tilskudd utbetales ikke før rapport, regnskap og revisorbekreftelse for foregående år foreligger.

Forvaltningslovens regler om habilitet gjelder for statssekretærer, politisk rådgiver, embetsmenn og tjenestemenn. For statsråden gjelder reglene i egenkap av departementssjef. Hver enkelt ansatt i departementet har et selvstendig ansvar for å opplyse om det foreligger konkrete forhold som gjør at det kan reises tvil om vedkommendes habilitet. Vanskelige tvilsspørsmål forelegges Justisdepartementets lovavdeling.

Finansdepartementet har gått gjennom andre utbetalinger fra departementet i 2011 som eventuelt kan karakteriseres som tilskudd. Departementet har identifisert en utbetaling på 50 000 kroner til Norsk Øko-Forum (NØF). Dette er en tverrfaglig interesseorganisasjon med medlemmer fra politi, påtalemyndighet, skatteetaten, toll- og avgiftsetaten og andre virksomheter som arbeider med bekjempelse av økonomisk kriminalitet. Finansdepartementet har siden 90-tallet gitt NØF en årlig kompensasjon på 50 000 kroner over sitt driftsbudsjett, for kompetansespreadingsoppgaver som tidligere ble utført av departementet.

5. Oppfølging

Direktoratet for økonomistyring (DFØ) er delegert ansvaret for å forvalte regelverket, med unntak av Bestemmelsenes kap. 1 om etatsstyring. En av hovedoppgavene for DFØ er å forvalte og formidle kunnskap om innholdet i økonomiregelverket, herunder reglene om tilskudd. Dette omfatter også utvikling av metoder basert på god praksis.

Det er utarbeidet en egen veileder om tilskuddsforvaltning, en sjekkliste for utvalgte prosesser i tilskuddsforvaltningen og en veileder i evaluering av tilskuddsordninger. Disse dokumentene er tilgjengelige på nettsidene til DFØ. Her fremkommer kravene til utforming og forvaltning av tilskudd, herunder viktige momenter ved kunngjøring av tilskudd og søknadsbehandling. På nettsidene legger direktoratet

også ut svar på spørsmål det har fått om fortolking av regelverket.

DFØ tilbyr flere kurs og seminarer på området og har etablert et faglig nettverk for tilskuddsforvaltning med om lag 100 medlemmer fra ulike departementer og virksomheter. Nettverket vil i løpet av 2012 ha to samlinger hvor temaet er forvaltningslovens krav dersom hele eller deler av regelverket for en tilskuddsordning er en forskrift etter forvaltningsloven. Direktoratet gir jevnlig ut rapporter om ulike sider ved praktiseringen av regelverket og er i øyeblikket i ferd med å ferdigstille en kartlegging av tilskudd som er øremerket i budsjettproposisjonene for 2011, jf.

Bestemmelsen pkt. 6.4.2 a om avvik fra normalprosedyren.

Den enkelte virksomhet har selv ansvaret for at den får over tilstrekkelig kompetanse til å utføre oppgavene på en god måte. Det vil alltid være rom for å øke kompetansenivået på enkeltområder i departementer og virksomheter. Jeg har i tildelingsbrevet for 2012 gitt DFØ i oppdrag å kartlegge og analysere kompetansesituasjonen i staten på direktoratets fagområde, også når det gjelder tilskuddsforvaltning. Formålet med analysen er å avdekke behov for kompetanseheving og legge grunnlaget for å prioritere mellom ulike kompetansetiltak.

VEDLEGG 10

Brev fra Fiskeri- og kystdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. april 2012

Departementets tilskuddsforvaltning – redegjørelse for 2011

Det vises til brev av 13. mars 2012 fra Stortinget ved kontroll- og konstitusjonskomiteen der det bes om en redegjørelse for departementets tilskuddsforvaltning i 2011. Det vises videre til Fiskeri- og kystdepartementets foreløpige svar av 28. mars 2012.

I brevet av 13. mars 2012 ber komiteen om:

- En gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i denne type prosesser.
- Informasjon om hvordan departementet praktiserer bevilgningsreglementet, økonomireglementet og forvaltningsloven i tilskuddsforvaltningen.
- En gjennomgang av alle tilskudd gitt i 2011, med sikte på å undersøke om relevant regelverk er fulgt, og rapportere dette til komiteen.
- En redegjørelse for hva departementet vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomiregelverket framover, herunder om

rutiner, kontrollordninger mv., dersom undersøkelser avdekker feil eller mangler.

Disse punktene besvares i det følgende. Redegjørelsen er organisert slik:

4. Avgrensning av hva som omfattes av gjennomgangen.
5. Praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven.
6. Gjennomgang av tilskudd i 2011.
7. Mulige tiltak for å videreutvikle og forbedre tilskuddsforvaltningen ytterligere.

1. Avgrensning av hva som omfattes av gjennomgangen

Tilskuddsposter hvor hele bevilgningen på posten er øremerket til en eller flere tilskuddsmottagere i Prop. 1 S (2010-2011) for Fiskeri- og kystdepartementet er ikke omfattet av gjennomgangen. Dette gjelder følgende tilskuddsposter:

Kap./post	Tilskuddsmottager(e)	Bevilgning 2011
1001/70 Tilskudd (deltagelse i internasj. org.)	Listet opp i tabell 6.2 i Prop. 1 S	9,50 mill. kr
1023/50 Tilskudd til Forskningsrådet	Forskningsrådet	321,06 mill. kr
1023/51 Tilskudd Veterinærinstituttet	Veterinærinstituttet	40,33 mill. kr
1023/72 Tilskudd Nofima	Nofima	70,76 mill. kr
1023/75 Tilskudd Akvariet i Bergen	Akvariet i Bergen	3,53 mill. kr
1050/71 Tilskudd sosiale tiltak(delfinansiering avvelferdsstasjoner for fiskere)	Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon	2,00 mill. kr
1050/72 Tilskudd sikkerhetsopplæring forfiskere	Troms Fylkeskommune/Tromsø maritime skole	13,40 mill. kr
1062/70 Tilskudd Redningsselskapet	Redningsselskapet	43,3 mill. kr
Sum		503,88 mill. kr

Videre er to tilskuddsposter som er regelstyrte (og forvaltet av andre) holdt utenfor:

Kap./post	Forvaltet av	Bevilgning 2011
1050/74 Erstatninger	Egen erstatningsnemd for ordningen	2,14 mill. kr
2540/70 Tilskudd (A-trygd for fiskere)	Garantikassen for fiskere	30,00 mill. kr
Sum		32,14 mill. kr

Tilskuddsordninger forvaltet av underliggende etater eller Innovasjon Norge er også holdt utenfor. Dette gjelder:

Kap./post	Forvaltet av	Bevilgning 2011
1062/60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg	Kystverket	55,65 mill. kr
2415/75 Marint verdiskapingsprogram	Innovasjon Norge ¹⁾	40,00 mill. kr
Sum		95,65 mill. kr

40 av 50 mill. kr av bevilgningen på posten, mens resterende 10 mill. kr er forvaltet av FKD.

2. Praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven

Finansministeren har i sitt svar til Kontroll- og konstitusjonskomitéen i brev av 21. mars 2012 redegjort for hvordan departementene skal forholde seg til økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven. De overordnede prinsippene i lov- og regelverk som finansministeren har redegjort for gjelder også for Fiskeri- og kystdepartementet.

Finansministeren har i sin redegjørelse funnet det hensiktsmessig å begrense denne delen av svaret til å gjelde enkelte punkter i lov- og regelverket, da en fullstendig drøfting av praksis innenfor det samlede lov- og regelverket på dette området ikke vil være mulig innenfor rimelige tidsrammer og ressursbruk. Jeg har i min gjennomgang lagt til grunn den samme avgrensningen som finansministeren.

Samlet sett er min vurdering at Fiskeri- og kystdepartementets tilskuddsforvaltning håndteres innenfor de rammer som lov- og regelverk setter. Jeg legger likevel vekt på at departementet med mellomrom foretar en vurdering av om det er mulig å videreutvikle og forbedre tilskuddsforvaltningen, jf. min oppsummering av mulige tiltak i punkt 4 nedenfor.

Jeg gir i det følgende noen korte merknader til noen punkter i de ulike lov- og regelverkene som det er henvist til.

Økonomireglementet

Fiskeri- og kystdepartementet redegjør for de ulike tilskuddsordningene i de årlige Prop. 1 S. I tillegg kunngjøres tilskuddsordninger på departementets nettside, hvor det også er redegjort for når søknader normalt behandles samt fremgangsmåten for å søke om tilskudd. Kunngjøring på departementets nettside omfatter imidlertid ikke de postene som ikke er omfattet av denne gjennomgangen, jf. oversikten i punkt 1 ovenfor. Innovasjon Norge, Kystverket, Garantikassen for fiskere m.fl. kunngjør imidlertid de respektive ordningene de forvalter.

Departementet legger vekt på at normalprosedyren for utforming og forvaltning av tilskudd i Bestemmelsesens pkt. 6.2 og 6.3 så langt det er hensikts-

messig skal legges til grunn. Det er utarbeidet retningslinjer for de ulike tilskuddspostene, og det er etablert rutiner for hvordan søknader behandles innenfor de ulike tilskuddspostene. Departementet har også en egen intern tilskuddshåndbok som nå er under revidering.

Bevilgningsreglementet

§ 4 i reglementet omfatter bruk av poster i statsbudsjettet. De tilskuddspostene som er omfattet av gjennomgangen gjelder 70-poster, dvs. «tilskudd til private». I utgangspunktet er det derfor et mål å tilstrebe at mest mulig av tilskuddsmidlene på 70-poster går til private tilskuddsmottagere, og i mindre grad går til egne utredninger, evalueringer og tilskudd til underliggende etater. Bruken av poster vurderes å være innenfor de rammene som bevilgningsreglementet gir rom for. Departementet vil i forbindelse med 2013-budsjettet likevel vurdere om det er mulig å tilrettelegge for en ytterligere rendyrking av post-bruken.

Gjennomgangen viser at det er gitt tilskudd på til sammen om lag 1,5 mill. kroner som ikke er gitt over 70-poster, men som i tråd med regelverket har vært håndtert som tilskudd. Dette gjelder i sin helhet tilskudd gitt over kap. 1000 post 21 Spesielle driftsutgifter, jf. vedlagte oversikt. Disse midlene har til og med 2011 vært redegjort for i Prop. 1 S. Fra 2012 er de midlene som avsettes til tilskudd over kap. 1000 post 21 også kunngjort på departementets nettside.

I tråd med § 9 redegjør departementet i Prop. 1 S for mål og resultater for de ulike tilskuddspostene. Departementet har også etablert nødvendige standardformuleringer i tilsagnsbrev i tråd med § 10.2 som gir adgang til å føre kontroll med at midlene nyttes etter forutsetningene og at midlene kan kreves helt eller delvis tilbakebetalt dersom midlene ikke nyttes i tråd med forutsetningene.

Forvaltningsloven

Forvaltningslovens regler om habilitet omfatter også tilskuddsforvaltningen. Reglene for når en tjenestemann er inhabil gjelder også for politiske rådgivere, statssekretærer, embetsmenn og for statsråden som departementssjef.

Jeg fikk min habilitet på generelt grunnlag vurdert av Lovavdelingen kort tid etter at jeg ble utnevnt som statsråd. Både departementets embets- og tjenestemenn, jeg selv og den øvrige politiske ledelse har stor oppmerksomhet på habilitetsspørsmål for å sikre en korrekt håndtering.

Fokus på habilitetsspørsmål er for øvrig en alminnelig del av de krav som stilles til offentlig ansatte, idet habilitetsspørsmål selvsagt kan oppstå på alle nivå i ethvert forvaltningsorgan.

3. Gjennomgang av tilskudd i 2011

Vedlagt følger en liste med en gjennomgang av poster hvor departementet har vært tilskuddsforvalter og som ikke i sin helhet er øremerket til tilskuddsmottagere i Prop. 1 S (2010-2011) for Fiskeri- og kystdepartementet. Listen gir for hver tilskuddspost oversikt over mottagere av tilskudd, formål og beløp som er gitt tilsagn om (eller avsatt internt).

For tilskuddsposter (70-poster) er det funnet riktig å inkludere alle disponeringer på postene i 2011, også der det er avsatt midler til dekning av driftsutgifter (utredninger, evalueringer, arbeidsgrupper mv.). Tilsvarende er det tatt med noen få mindre tilskudd som er gitt over kap. 1000 post 21 Spesielle driftsutgifter.

Samlet sett er det gitt tilskudd eller avsatt om lag 131 mill. kroner i 2011 på de vedlagte tilskuddspostene som er omfattet av gjennomgangen. Av disse er 103,1 mill. kroner øremerket til mottagere/formål i Prop. 1 S (2010-2011).

Departementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen har ikke avdekket uregelmessigheter i fht. målformuleringer, tildelingskriterier, bruk av poster, kunngjøring eller habilitet. Det er som nevnt overfor likevel mulig å forbedre tilskuddsforvaltningen ytterligere, og det vises til oppsummeringen av aktuelle tiltak i punkt 4 nedenfor.

Jeg går i det følgende kort gjennom noen av punktene i gjennomgangen.

Bruk av poster

Det er i 2011 disponert midler på kap. 1023 post 71 Tilskudd til utviklingstiltak også til utredninger, evalueringer og arbeidsgrupper. Det har vært praksis for å disponere deler av posten til slike formål, og det er derfor orientert om dette i Prop. 1 S, hvor det for 2011 i omtalen på posten ble varslet «*Det vil også bli gitt tilskudd til særlig prioriterte enkeltprosjekter knyttet til hele Fiskeri- og kystdepartementets ansvarsområde, blant annet utredninger som støtter opp under Fiskeri- og kystdepartementets forvaltningsoppgaver.*»

Departementet har likevel lagt vekt på å redusere behovet for å benytte tilskuddsposter til evalueringer og utredninger. Blant annet ble noe av bevilgningen

på kap. 1023 post 71 omdisponert til kap. 1000 post 21 Spesielle driftsutgifter i 2012-budsjettet. I tillegg ble kap. 1000 post 21 økt ytterligere for å ta høyde for kostnader til utredninger, evalueringer, arbeidsgrupper mv. Basert på erfaringene i 2012 vil det bli vurdert om det er behov for ytterligere justeringer i 2013-budsjettet.

Kunngjøringer

Alle tilskuddspostene som er omfattet av gjennomgangen er kunngjort på departementets nettside i tillegg til omtalen i Prop. 1 S.

Det er i tillegg gitt tilskudd på til sammen 1,5 mill. kroner på kap. 1000 post 21 Spesielle driftsutgifter innenfor avsetningene på posten til samarbeidstiltak Russland og midler til tiltak mot Ulovlig, Urapportert og Uregistrert fiske (UUU). Samarbeidstiltak Russland ble første gang etablert i statsbudsjettet for 2007 på departementet driftspost, kap. 1000 post 01. Fra 2008 er midlene bevilget over kap. 1000 post 21. Midler til tiltak mot UUU-fiske ble første gang bevilget på posten i 2009. Begge formålene har deretter vært kort nevnt i de årlige Prop. 1 S.

Et av tilskuddene i 2011 på posten innenfor avsetningen til samarbeidstiltak Russland gjelder tilskudd til Norges Fiskarlag på 0,7 mill. kroner til et samarbeidsprosjekt med Fiskarlagets russiske søsterorganisasjon. Det ble gitt tilsvarende støtte til prosjektet i 2008, 2009 og 2010. Jeg nevner også at Norges kystfiskarlag fikk et tilskudd på 227.500 kroner i 2010 over samme post til norsk-russisk kystfiskersamarbeid. Dette viser at det har vært kjent at departementet disponerer midler til denne type tillitskpende tiltak blant organisasjonene i næringa.

Min vurdering er derfor at kravet til kunngjøring er ivarettatt for departementets tilskuddsforvaltning i 2011.

Departementet legger opp til å videreføre dagens kunngjøringspraksis med å lyse ut tilskudd på departementets nettside i tillegg til omtalen i Prop. 1 S.

Beskrivelse av mål og resultater for tilskuddsordningene i Prop. 1 S

Min vurdering er at dagens omtale av tilskuddspostene i Prop. 1 S er innenfor de rammer som lov- og regelverk setter. I forbindelse med arbeidet med Prop. 1 S for 2013-budsjettet vil det likevel gjøres en gjennomgang av omtalen av tilskuddspostene for å se på mulige forbedringer.

Retningslinjer og prosedyrer

Det vil være en prioritert oppgave i 2012 å ferdigstille revideringen av den interne tilskuddshåndboken for å sikre at oppdaterte retningslinjer og rutiner er samlet i en felles håndbok.

4. Mulige tiltak for å videreutvikle og forbedre tilskuddsforvaltningen ytterligere

Det er bedt om at departementet går gjennom og kvalitetssikrer interne rutiner og prosesser knyttet til tilskuddsforvaltningen.

Departementet har særlig de siste to-tre årene hatt en gjennomgang av de interne rutinene og prosessene knyttet til tilskuddsforvaltningen. Dette har medført noen endringer i rutiner og prosesser, og disse innarbeides i departementets interne håndbok for tilskuddsforvaltning som nå er under revidering.

Det er likevel en del tiltak som er under vurdering for å forbedre tilskuddsforvaltningen i Fiskeri- og kystdepartementet ytterligere. Dette omfatter blant annet:

- Gjennomgå tilskuddspostene for å vurdere om det bør gjøres noen endringer i antall tilskuddsposter og innretning på disse.

- Vurdere behovet for å gjøre ytterligere flyttinger av bevilgninger mellom tilskuddsposter og departementets 21-post (kap. 1000 post 21) for å redusere bruken av tilskuddsposter til driftsutgifter (utredninger, evalueringer, arbeidsgrupper mv.) til et minimum.
- Gjennomgå omtalen av tilskuddspostene i Prop. 1 S med sikte på å vurdere:

Forbedringer i mål og resultatbeskrivelse

Vurdere eventuelt behov for å navngi ytterligere tilskuddsmottagere/formål innenfor tilskuddspostene (øremerking)

- Vurdere om kunngjøringen på departementets nettside kan gjøres enda mer tilgjengelig for aktuelle tilskuddsmottagere.

VEDLEGG 11**Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 17. april 2012****Departementets tilskuddsforvaltning**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13. mars 2012 om forvaltningen av tilskuddsordninger i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet.

Innledning

Mitt svar til Stortinget omtaler departementets egen tilskuddsforvaltning. Redegjørelse om regelverk som har betydning for tilskuddsforvaltningen generelt dvs økonomiregelverket, bevilgningsregelverket og forvaltningsloven – er dette omhandlet i brev fra Finansministeren av 21.3.2012, og jeg (tillater meg å?)vise til dette

Departementets praktisering av økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven ved håndtering av tilskuddsforvaltningen

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har utarbeidet en egen instruks for økonomiforvaltningen i departementet. Instruksens operasjonaliserer kravene i økonomireglementet og bevilgningsreglementet.

Departementets tilskuddsforvaltning i 2011

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet forvalter totalt 19 tilskuddsordninger på 70-poster. Ordningene er beskrevet i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjettproposisjon for 2011. Av disse ordningene er det bare 1 som kunngjøres – Kap. 1540 post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter med en bevilgning på 5 841 000 kroner i 2011. Denne lyses ut gjennom rundskriv som sendes alle kommuner, fylkeskommuner, nasjonale minoriteters organisasjoner og organisasjoner med virksomhet i tilknytning til en nasjonal minoritet. Ordningen annonseres i tillegg på departementets nettsider. Se for øvrig vedlegg 2.

Bakgrunnen for at øvrige tilskuddsordninger ikke lyses ut er at tilskuddsmottakere er omtalt i budsjettproposisjonen på en slik måte at tilskuddsbevilgningen anses som øremerket for vedkommende. Dette gjelder blant annet fordeling av tilskudd mellom hovedsammenslutningene som er avtalefestet i henhold til Hovedtariffavtalen og tilskudd til kirkelige formål. Videre forvaltes departementets tilskudd til deltagelse i internasjonale programmer over 70-post og tilsvarende for kap. 1530 Tilskudd til de politiske partier, hvor det foreligger en teknisk beregningsmodell som utgangspunkt for fordeling av tilskuddet.

Departementet forvalter i tillegg en tilskuddsordning på kap 1590 Kirkelig administrasjon post 79 Til disposisjon, med en bevilgning på 500 000 kroner i 2011., Hensikten med ordningen er å gi støtte til prosjekter av kirkelig karakter som ikke faller inn under andre finansieringsordninger på kirkebudsjetten. Utover omtalen i Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets budsjettproposisjon er ikke ordningen kunngjort fordi den er velkjent innenfor de kirkelige miljøer som er aktuelle tilskuddsmottakere. Departementet ser imidlertid at det kan være hensiktsmessig å kunngjøre også denne ordningen, og det vil bli gjort for tildeling av midler for 2011. I tillegg vil omtalen av posten i departementets årlige budsjettproposisjon inkludere oversikt over dem som har mottatt tilskudd.

I tillegg til definerte tilskuddsordninger har Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet også gått igjennom andre utbetalinger fra departementet i 2011 for å vurdere om disse kan ha karakter av tilskudd.

Gjennomgangen viser at informasjonen og oversikten over aktuelle målgrupper gjennomgående har vært tilstrekkelig og at kunngjøringskravet har vært oppfylt. Jeg vil likevel nevne følgende tilfeller der departementet til tross for grundige vurderinger før tildeling, i ettertid ser at vi kunne hatt mer fokus på kunngjøringsaspektet.

- Medfinansiering på 250 000 kroner av Nasjonalt program for leverandørutvikling i regi av NHO og KS.
- Prosjektstøtte på 705 000 kroner til Transparency International Norge for gjennomføring av en nasjonal integritetsstudie.
- 225 000 kroner til Adalia Film & Media i form av prosjektstøtte i tilknytning til en dramaserie om klima og miljø for unge samt støtte til utvikling av en web-tv-blogg.
- Tilskudd på 75 000 kroner til Saemien Sitje, museum og kultursenter for gjennomføring av et sørsamisk grenseoverskridende prosjekt.

Departementets tiltak for å sikre at fremtidig tilskuddsforvaltning er i tråd med gjeldende regelverk

Jeg mener at mitt departementet har gode rutiner for behandling av tilskuddssaker, men er likevel åpen for at rutinene og etterlevelsen av dem kan forbedres ytterligere. Jeg vil sikre åpenhet og likebehandling

av alle departementets økonomiske disposisjoner gjennom å følge dette opp i tiden som kommer..

Vedlagt følger oversikt over nevnte tilskuddsordninger samt øvrige relevante utbetalinger.

VEDLEGG 12

**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til Stortingets president,
datert 17. april 2012**

Forsvarsdepartementets tilskuddsforvaltning

Det vises til brev av 13. mars 2012 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen, hvor komiteen ønsker en gjennomgang og rapportering av tilskuddsforvaltningen i alle departementer. Forsvarsdepartementet in-

formerte i brev av 27. mars 2012, at vi forventet å være ferdig med vår gjennomgang medio april 2012.

Komiteen ber i sitt brev om tilbakemelding på tre områder. Departementet har foretatt en gjennomgang av tilskuddsforvaltningen. Vedlagt følger departementets svar.

Vedlegg 1

Del I

Komiteen ber om at departementet informerer om praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven ved håndtering av tilskuddsordningen.

Generelt

Departementet har valgt å avgrense svaret til å omfatte departementets egne tilskudd, og ikke tilskudd som gis direkte fra underlagte etater. Det kan imidlertid informeres om at tilskudd fra Forsvarsdepartementet, der det er naturlig, koordineres med Forsvaret, for å sikre en enhetlig behandling av søknader som støttes over forsvarsbudsjettet.

Departementet viser for øvrig til brev fra Finansdepartementet til komiteen av 21. mars 2012, der Finansdepartementet blant annet har gjort rede for forholdet til økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven. Departementet vil derfor her kun omtale bruk av budsjettposter og habilitetsbestemmelsene.

Forsvarsdepartementets forvaltning av tilskuddsordninger bygger på økonomireglementet og veilederen «Om etablering og forvaltning av tilskuddsordninger i staten». Departementet har på dette grunnlag etablert egne retningslinjer, som fastlegger nærmere hvordan forvaltningen skal utøves for de ulike ordningene. Retningslinjene er sist gang oppdatert i 2011.

Bruk av budsjettposter

Bestemmelsene om tilskuddsforvaltning i økonomiregelverket er utformet slik at de skal sikre at også annet sentralt regelverk etterleves, herunder bestemmelser i Stortingets bevilgningsreglement. Hjemmelen for utbetalinger over statsbudsjettet er Stortingets bevilgningsvedtak. I medhold av Stortingets bevilgningsreglement har Finansdepartementet i rundskriv R-101 gitt bestemmelser om postinndelingen i statsbudsjettet, som fastsetter at tilskudd skal budsjetteres på postene 60-85.

I tråd med dette har Forsvarsdepartementet lagt til grunn at tilskuddsutbetalinger skal ha hjemmel i bevilgninger på en tilskuddspost. Noen enkelttil-

skudd er imidlertid gitt på 01-post og 43-post med samlet sett små beløp. Finansdepartementet har klargjort at reglene for tilskuddsforvaltning også gjelder for tilskudd utbetalt over slike poster. De fleste av disse tilskuddene er utbetalt over kapittel 1719, post 01, hvor om lag 1 pst. (2 mill. kroner av ca. 229 mill. kroner) er benyttet av departementet til mindre tilskudd til private organisasjoner og kommuner.

For oversikt over departementets tilskuddsutbetalinger i 2011, og hvilke poster disse er utbetalt over, vises det til vedlegg 2.

Habilitet

All forvaltningsutøvelse i Forsvarsdepartementet skal skje under ivaretagelse av forvaltningslovens bestemmelser om habilitet. Håndteringen av habilitet knyttet til politisk ledelse blir også ivare tatt med grunnlag i «Håndbok for politisk ledelse»/«Om statsråd», og sektorens egne etiske retningslinjer.

Statsråden og øvrig politisk ledelse har et selvstendig ansvar for å opplyse om det foreligger forhold som gjør at det kan reises tvil om deres habilitet.

Dersom politisk ledelse anser seg som inhabil, eller er i tvil om dette, tas spørsmålet opp med embetsverket, som gir råd om vurdering i den konkrete saken. Dersom departementet er i tvil, forelegges saken for Justisdepartementets lovavdeling til uttalelse.

I de tilfeller der statsråden vurderes å være inhabil, vil det bli oppnevnt settestatsråd.

Departementet har ikke funnet at det i 2011 har vært grunn til å stille spørsmål om habilitet for tilskuddstildelingene. Grunnet nåværende forsvarsministers tidligere tilknytning til NUPI, vil Forsvarsdepartementet be Justisdepartementets lovavdeling om en nærmere vurdering av habilitetsspørsmålet. Inntil en slik vurdering foreligger, vil departementet ikke foreta noen tildelinger til NUPI.

Del II

Komiteen ber videre om at departementet foretar en gjennomgang av alle tilskudd som er gitt i 2011, med sikte på å undersøke om relevant regelverk er fulgt, og rapportere dette til komiteen.

Forsvarsdepartementet har ikke, sammenliknet med en del andre departementer, en omfattende tilskuddsportefølje. På seks poster ble det i 2011 utbetalt totalt ca. 78 mill. kroner.

Hoveddelen av tilskuddene er kunngjort på departementets hjemmeside, og ordningene er omtalt i budsjettproposisjonen. De største mottakerne er forsvarsrelaterte organisasjoner og forskningsinstitusjoner.

Tilskuddene som er postert på kapittel 1719, post 01 er ikke spesifikt kunngjort på internett eller i lysningsblad/tilsvarende, men den begrensede mottakergruppen anses å være godt kjent med muligheten for å søke om midler. Det dreier seg her i hovedsak om støtte til prosjekter, arrangementer mv. knyttet til 2. verdenskrig. Disse midlene har ingen søknadsfrist, men tildeles forløpende gjennom året basert på vurderinger av innkomne søknader.

Det er i ett tilfelle utbetalt tilskudd som er postert på kapittel 1719, post 43 *Til disposisjon for departementet*. Tilskuddet er tildelt etter en nøye vurdering av innkommet søknad, og postert på denne posten grunnet manglende budsjettmessig dekning på tilskuddspostene.

Noen av tilskuddene er spesifikt angitt med navn og beløp i budsjettproposisjonen på en slik måte at tilskudsbevilgningen må anses øremerket for vedkommende.

En liten andel av departementets tilskudd tildeles kommuner og fylkeskommuner, og omfattes ikke av kravet til kunngjøring i økonomireglementet. Disse tilskuddene er likevel listet i vedlagte oversikt for 2011.

Forsvarsdepartementet mener at de rutiner og retningslinjer som departementet har etablert for tilskudsforvaltningen i hovedsak ivaretar kravene i økonomiregelverket og bevilgningsreglementet. Rutinene er først og fremst tilpasset våre største tilskuddsordninger. Risiko- og vesentlighetsvurderinger tilsier at departementet bør ha størst oppmerksomhet om disse tilskuddene. Departementet ser likevel behov for forbedringer av forvaltningen, samt en større oppmerksomhet rundt de mindre ordningene, jf. svar på del III nedenfor.

Vi viser for øvrig igjen til vedlegg 2, som inneholder en oversikt over alle tilskudd utbetalt fra departementet i 2011.

Del III

Departementet bes videre om å redegjøre for hva man vil gjøre for å sikre en tilskudsforvaltning som er i tråd med økonomiregelverket fremover, herunder om rutiner, kontrollordninger mv, dersom undersøkelsene avdekker feil og mangler.

Forsvarsdepartementet har i 2012 foretatt en nøye gjennomgang av tilskudsforvaltningen. Blant annet har departementets egen internrevisjon vurdert dagens rutiner og praksis. Basert på denne gjennomgangen har vi sett at enkelte av våre tilskudd kan kunngjøres på en bedre måte enn det ble gjort i 2011. Videre har vi sett at det i noen tilfeller kan gjøres forbedringer både innenfor kontroll, dokumentasjon, oppfølging, informasjon, risikovurderinger, evaluering og kompetanse. På denne bakgrunn har Forsvarsdepartementet igangsatt et arbeid med å lage et helhetlig internkontrollsystem. Dette skal gi rimelig grad av sikkerhet for en effektiv og hensiktsmessig

utforming og oppfølging av alle tilskuddsordningene i Forsvarsdepartementet.

Departementet vil foreta følgende endringer/forbedringer:

- Gjennomgå omtalen av tilskuddsordninger med sikte på mer eksplisitt informasjon i budsjettproposisjonen der det er nødvendig, herunder også rapporten fra foregående år.
- Vurdere å navngi flere tilskuddsmottakere i budsjettproposisjonen.
- Etablere en felles oversikt over tilskuddsordningene på departementets hjemmeside etter mal fra Utenriksdepartementets hjemmeside.

- Ifm. Revidert nasjonalbudsjett 2012 flytte tilskuddsmidler fra post 01 til post 71 på kapittel 1719.
- Etablere et helhetlig internkontrollsystem for departementets tilskuddsordninger, herunder oppdatering og forbedring av eksisterende rutiner og retningslinjer.

VEDLEGG 13**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 11. april 2012****Tilskuddsforvaltning i departementet**

Det vises til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13.03.2012.

Helse- og omsorgsdepartementet har foretatt en gjennomgang av tilskuddsforvaltningen som ikke gjelder kommunesektoren (60-poster), og bruken av 21-poster i departementet. Det er tatt stikkprøver i posteringene på 70-poster og 21-poster for 2011, og det er ikke påvist brudd på Stortingets bevilgningsreglement eller Stortingets forutsetninger for bevilgningene.

Når det gjelder tilskudd på 60- og 70-poster er departementets søknadsbaserte tilskuddsforvaltning delegert til Helsedirektoratet. Det er etablert rutiner for utarbeiding av regelverk for alle tilskuddsordninger på departementets budsjett. De tilskudd som forvaltes i departementet er i hovedsak ordninger hvor tilskuddsmottaker fremkommer av budsjettproposisjonen på en slik måte at tilskuddet må anses som øremerket.

Unntak fra dette er tilskuddsordningen ”Nord-områdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland” over Utenriksdepartementets kapittel 118, post 70, og forvaltet av Helse- og omsorgsdepartementet. For denne ordningen er det etablert en kunngjøringsordning, slik at målgruppen kan gjøre seg kjent med ordningen og søke på denne innen oppgitte frister. Videre er det et unntak knyttet til kapittel 769, post 70, ”Utredningsvirksomhet mv.” Her er ordningen omtalt i budsjettforslaget til Stortinget. Departementet har utarbeidet regelverk for posten.

Ansvar for å følge opp Stortingets vedtak og forutsetninger påhviler forvaltningen. Bevilgningsreglementet, økonomiregelverket (reglementet og bestemmelsene) sammen med Finansdepartementets veileder i tilskuddsforvaltning og forvaltningsloven er lagt til grunn ved utarbeidelsen av regelverket for den enkelte tilskuddsordning, og for Økonomihåndboken i departementet. For tilskuddsordninger til de regionale helseforetakene og andre som er omtalt i

budsjettproposisjonen eller i budsjettvedtaket kreves det ikke særskilt kunngjøring. For tilskudd til innsatsstyrt finansiering er det utarbeidet detaljert regelverk. Når mottakerne av tilskudd verken er omtalt i budsjettforslaget eller i bevilgningsvedtaket, vil det være nødvendig å kunngjøre tilskuddsordningen. Formen for kunngjøring vil avhenge av målgruppen, men formålet er at hele målgruppen skal kunne gjøre seg kjent med tilskuddsordningen og vilkårene for å komme i betraktning. Uavhengig av om det er utarbeidet regelverk for ordningene, er det alltid behov for oppfølging av at midlene er gått til det formålet Stortinget har bevilget dem til, og hva som er oppnådd ved bruken av midlene.

Forvaltningslovens regler om når en tjenestemann er inhabil gjelder også for politiske rådgivere, statssekretærer, embetsmenn og for statsråden som departementssjef. Alle nyansatte i Helse- og omsorgsdepartementet gjennomgår et introduksjonskurs hvor dette temaet berøres. Hver enkelt har selvstendig ansvar for å opplyse om det foreligger forhold som kan tilsi at vedkommende er inhabil. Den enkelte avgjør selv etter loven om vedkommende er inhabil, men i praksis tas dette opp med overordnet. I tvilstilfelle for statsråder tas habilitetsspørsmålet opp med Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling.

Departementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen og bruken av 21-poster har ikke avdekket uregelmessigheter mht til tildelingskriterier, utlysning eller habilitet. Departementet vil imidlertid fortsette det arbeidet som har pågått i noen år for å sikre at tilskuddsposter ikke inneholder driftsmidler, eller at det ikke ytes tilskudd over driftsposter.

Vedlagt følger to vedlegg som viser henholdsvis utbetalinger direkte fra Helse- og omsorgsdepartementet i 2011 over 70-poster og utbetalinger i 2011 over 21-poster. Beløp med minus foran indikerer tilbakebetaling av tidligere utbetalte, ubenyttede, tilskuddsmidler.

VEDLEGG 14**Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 13. april 2012****Departementets tilskuddsforvaltning**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13. mars 2012 om Justis- og beredskapsdepartementets tilskuddsforvaltning.

Under punkt 1 vil jeg beskrive departementets tilskuddsordninger der departementet selv er tilskuddsforvalter. Under punkt 2 kommenteres gjennomgangen av tilskudd utbetalt av departementet i 2011. Under punkt 3 redegjøres det for hva departementet vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomireglementet fremover.

Praktisering av økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven

Justis- og beredskapsdepartementet forvalter flere ulike tilskuddsordninger. Vedlagt følger en oversikt over tilskudd utbetalt av departementet i 2011, fordelt på kapitler og poster. Tilskudd gitt av underliggende etater og tilskudd på regelstyrte poster er ikke inkludert.

Alle tilskuddsordninger bekjentgjøres gjennom redegjørelse for bevilgningsforslagene i den årlige budsjettproposisjonen. I tillegg til dette kunngjøres noen ordninger gjennom offentlig utlysning eller informasjonsbrev til aktuelle tilskuddsmottakere. Hoveddelen av tilskudd forvaltet av Justisdepartementet, med hensyn til samlet beløp som utbetales, er av en slik art at de er unntatt fra kravet om kunngjøring.

Departementet har flere regelstyrte tilskuddsposter, der lovbestemte rettigheter er styrende for utbetalinger. Disse postene gjelder blant annet statens erstatningsansvar, erstatning i anledning straffeforfølgning, erstatning til voldsofre, fri rettshjelp og fritt rettsråd. Jeg går ikke nærmere inn på forvaltningen av disse ordningene.

Departementet gir tilskudd til flere internasjonale organisasjoner. Disse tilskuddene omfattes av unntak fra krav om kunngjøring for tilskudd som staten gir som medlem av en internasjonal organisasjon, etter avtale med andre land om samarbeidstiltak eller etter avtale med internasjonale frivillige organisasjoner.

Når tilskuddsmottaker er navngitt i selve bevilgningsvedtaket eller er omtalt i budsjettproposisjonen på en slik måte at tilskuddsbevilgningen må anses øremerket for vedkommende, kan departementet gjøre unntak fra bestemmelsen om kunngjøring, jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten punkt 6.4.2, bokstav a. Departementet har flere øremerkede

tilskudd, og for omtale av disse vises det til Prop. 1 S (2010-2011).

Omfattende omtale i budsjettproposisjonene med tilhørende innstillinger fra Stortinget vurderes i mange tilfeller å være et godt grunnlag for organisasjoner mv. som vurderer mulighetene for å søke tilskudd. Enkelte av departementets tilskuddsordninger kunngjøres gjennom utlysning. Dette gjelder i hovedsak tilskudd som gis til organisasjoner som er involvert i prosjekter knyttet til å hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjon, og frivillig virksomhet under kriminalomsorgens område, sistnevnte med vekt på tilbakeføring til samfunnet etter endt straffegjennomføring. Fra og med 2012 utlyses også tilskudd til kriminalitetsforebyggende tiltak under kat. 06. 40 Politi og påtalemyndighet. Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten kunngjøres gjennom informasjonsbrev fra departementet til hovedorganisasjonene. Hovedorganisasjonene mottar tilskuddene fra departementet og fordeler disse til lokallagene.

Tilskudd til kommuner til samordning av kriminalitetsforebyggende tiltak lyses ut, i tillegg til at det sendes informasjonsbrev til alle kommuner/politidistrikter mv. om at de kan søke om midler. Ordningen forvaltes av Det Kriminalitetsforebyggende Råd (KRÅD).

Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak kunngjøres kun i budsjettproposisjonen. Bevilgningen dekker primært tilskudd for å sikre rettssikkerhetsarbeid og tilskudd til rettshjelpsvirksomhet. I tillegg bevilges det midler til ulike organisasjoner og prosjekter under denne ordningen. Målet for ordningen er å styrke rettssikkerheten for grupper i befolkningen med særskilte behov. Ordningen er forutsatt kjent blant de virksomheter og miljøer som kan tenkes å kunne benytte tilskuddsmidlene på den ønskede måte.

Jeg anser departementets kunngjøringspraksis i 2011 å være i tråd med økonomiregelverket. I lys av den siste tidens debatt om kunngjøringspraksis har jeg etter en nærmere vurdering kommet frem til at det for to av departementets tilskuddsordninger kan stilles spørsmål ved om kunngjøringspraksisen har vært tilstrekkelig med hensyn til prinsipper om transparens og likebehandling. Dette gjelder tilskudd til spesielle rettshjelptiltak og tilskudd til kriminalitetsforebyggende tiltak.

Når det gjelder tilskudd til kriminalitetsforebyggende tiltak er praksis endret, og midlene utlyses fra og med 2012. Dette er det opplyst om i Prop. 1 S

(2011-2012). Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak vil bli utlyst fra 2013.

Riksrevisjonen gjennomførte en revisjon av Justisdepartementets tilskuddsforvaltning for budsjettåret 2010. Riksrevisjonens merknader for 2010 er også relevante for Kontroll- og konstitusjonskomiteens gjennomgang av departementets tilskuddsforvaltning i 2011. Revisjonen omfattet i hovedsak budsjettering og regnskapsføring av tilskudd samt rutiner for rapportering, oppfølging og kontroll. Riksrevisjonens merknader til departementets tilskuddsforvaltning gjaldt i hovedsak mangelfulle målformuleringer og vurdering av måloppnåelse for tilskuddsordningene og departementets oppfølging og dokumentasjon av oppfølgingen. Det ble også rettet kritikk mot at det for tiden ikke er formelt godkjente overordnede retningslinjer for tilskudd i justissektoren, og at det forekom tilskuddsutbetalinger på driftsposter.

Departementet har flyttet tilskuddsbevilgninger fra driftsposter til tilskuddsposter fra og med 2012-budsjettet. Departementet arbeider fortsatt med oppfølgingen av Riksrevisjonens merknader, og overordnede retningslinjer skal være på plass innen første halvår 2012. Kontroll- og konstitusjonskomiteen er orientert om dette i brev fra departementet av 20. januar 2012.

Forvaltningslovens regler om habilitet og alminnelige prinsipper for god forvaltningsskikk kommer til anvendelse i alle tilskuddssaker. De skal også legges til grunn i den grad politisk ledelse er involvert i slike saker. For øvrig vises til veiledning i Håndbok for politisk ledelse.

Gjennomgang av tilskudd gitt i 2011

Av vedlagte oversikt fremgår det at Justisdepartementet totalt har tildelt om lag 250 mill. kroner i til-

skudd i 2011, hvorav i overkant av 70 mill. kroner til private organisasjoner. Av dette beløpet er om lag 73 prosent unntatt fra kravet om kunngjøring.

Gjennomgangen viser at alle tildelinger av tilskudd fra departementet er gjort i brevs form på bakgrunn av mottatt skriftlig søknad.

Gjennomgangen har ikke avdekket tilfeller av inhabilitet.

Tiltak

Departementet er bedt om å redegjøre for hva man vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomireglementet framover, herunder om rutiner, kontrollordninger mv.

Prioriterte tiltak for Justisdepartementet vil være å:

- Ferdigstille overordnede retningslinjer for tilskuddsforvaltning i justissektoren.
- Legge ut informasjon om tilskuddsordningene departementet forvalter på departementets hjemmesider, og på denne måten gjennomføre utlysning av alle tilskuddsordninger der det er mulig å søke om tilskudd.
- Bedre fremstillingen av tilskuddsforvaltningen i Prop. 1 S, spesielt knyttet til
 - kunngjøringspraksis
 - informasjon om hvem som har mottatt tilskudd tidligere
 - beskrivelse av mål og rapportering av måloppnåelse

Et annet tiltak som vil bli nærmere vurdert er en mer hensiktsmessig fordeling av forvaltningen av tilskudd mellom departementet og ytre etater.

VEDLEGG 15

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 17. april 2012

Departementets tilskuddsforvaltning

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13. mars 2012 om forvaltningen av tilskuddsordninger i Kommunal- og regionaldepartementet.

1. Innledning

Jeg viser til Finansministerens svarbrev til komiteen av 21. mars 2012. I brevet gis det en nærmere redegjørelse for noen bestemmelser som har betydning for tilskuddsforvaltning i *Reglement for økonomistyring i staten* og *Bestemmelser om økonomistyring i staten* (økonomiregelverket), bevilgningsreglementet og forvaltningsloven. Finansministeren beskriver også rammene for departementenes oppfølging av disse.

Økonomiregelverket bygger på og ivaretar føringene i bevilgningsreglementet samt grunnprinsippene om likebehandling og saklighet i forvaltningen. Overholdelse av økonomiregelverket vil hjelpe til å etterleve flere bestemmelser i forvaltningsloven,

samt Stortingets vedtak og forutsetninger. I økonomiregelverket er det kapittel 6 i bestemmelsene som har mest betydning for tilskuddsforvaltning, der blant annet krav til kunngjøring omtales. I forvaltningsloven er blant annet bestemmelsene om habilitet sentrale.

2. Hvilke tilskudd på Kommunal- og regionaldepartementets budsjettområde er gjennomgått

Kommunal- og regionaldepartementet forvalter rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner samt tilskudd til regional utvikling til fylkeskommuner. Disse fordeles til alle kommuner og fylkeskommuner etter bestemte kriterier. Departementet forvalter utover dette noen få mindre tilskuddsordninger og gir noen enkelttilskudd. Departementet har ellers delegert forvaltningen av de fleste tilskuddsordninger på departementets budsjettområde til underliggende og tilknyttede virksomheter som Husbanken og Innovasjon Norge. Disse omtales ikke her.

Tabell: Tilskuddsordninger forvaltet av Kommunal- og regionaldepartementet

Kapittel/ post	Tilskuddsordning	Målgruppe	Omfattet av vedlagt liste
571 og 572	Rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner	Kommuner og fylkeskommuner	
551.60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	Fylkeskommuner	
551.61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	Fylkeskommuner	
552.62	Nasjonale tiltak for lokal samfunnsutvikling (LUK)	Fylkeskommuner	
552.72	Bolyst	Alle offentlige og private aktører og virksomheter med konkrete prosjekter som kan bidra til bolyst, for eksempel fylkeskommuner, kommuner, organisasjoner og ildsjeler	x
552.72	Forsøksordning med føreropplæring i distriktene	Fylkeskommuner	x
571.64	Prosjektskjønn	KS, kommuner, fylkeskommuner, øvrige aktører i samarbeid med kommuner	x
579.01	Informasjonstiltak valg	Organisasjoner og andre aktører	x

3. Kommunal- og regionaldepartementets rutiner og praksis ved tilskuddsforvaltning

Departementet har foretatt en gjennomgang av tilskuddene i 2011. Liste med oversikt over tilskudd gitt i 2011 følger vedlagt. Forvaltningen av tilskudd er etter min vurdering i tråd med økonomiregelverket, god forvaltningsskikk og generelle rutiner for saksbehandling i departementet, selv om det er rom for forbedring på enkelte punkter. Det er utarbeidet regelverk og etablert forvaltningsregime for ordningene. I tillegg er det utarbeidet hjelpeverktøy for saksbehandlingen for noen av ordningene, som for eksempel maler for søknad og tilskuddsbrev.

Jeg vil nedenfor gå nærmere inn på hvordan departementet håndterer kunngjøring av tilskuddsordninger samt spørsmål rundt habilitet.

I henhold til økonomiregelverket skal de fleste tilskudd kunngjøres, men det er ikke stilt krav til hvordan dette skal gjøres. Kunngjøringen skal sikre at en når hele målgruppen en tar sikte på. Hvordan et tilskudd skal kunngjøres, må derfor vurderes i hvert enkelt tilfelle. Tilskuddsordningen for valginformasjon er eksempelvis kunngjort i riksdekkende media samt departementets nettsider, fordi en ønsker å nå en bred målgruppe. Tilskuddsordningen Nasjonale tiltak for lokal samfunnsutvikling (LUK) er ved oppstart kunngjort i form av brev rettet mot alle fylkeskommuner, siden ordningen kun åpner for disse.

I regelverket er det noen unntak fra kunngjøringskravet, jf. punkt 6.4 i bestemmelsene. Dette gjelder når tilskuddsmottaker er navngitt i proposisjonen og for tilskudd som staten gir som medlem av en internasjonal organisasjon. Rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner er unntatt samtlige krav i kapittel 6. Øremerkede tilskudd til kommuner og fylkeskommuner er i tillegg til kunngjøringskravet unntatt fra bestemmelsene i forhold til utforming av søknader og reglene om klagebehandling.

Departementet har navngitt enkelttilskudd i departementets budsjettproposisjon og i Kommuneproposisjonen, samt at det gis tilskudd til noen internasjonale organisasjoner, spesielt i forbindelse med Norges Interregsamarbeid.

Rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner kapittel 571 og 572 er unntatt kravet om kunngjøring i økonomiregelverket. Innenfor rammetilskuddene ligger det tilskudd til utviklings- og utredningsprosjekter, det såkalte "prosjektskjønnet" på kap. 571, post 64. Prosjektskjønnet er ikke underlagt samme forvaltningsregime som rammetilskuddet for øvrig, og kriterier for bruk og tildeling av midlene er omtalt i kommuneproposisjonen og KRDs budsjettproposisjon. Det rapporteres årlig til Stortinget om bruken av prosjektskjønnet i kommuneproposisjonen.

Når det gjelder øremerkede tilskudd til kommunesektoren som er unntatt kunngjøringskravet, forvalter departementet *Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling, Næringsrettede midler til regional utvikling- kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift og Nasjonale tiltak for lokal samfunnsutvikling (LUK)*. Det er utarbeidet til dels omfattende regelverk for disse tilskuddsordningene. I hovedsak innebærer ordningene også en videredelegering av forvaltningsansvaret for midlene til fylkeskommunene. Videre forvalter departementet forsøksordningen med føreropplæring i distriktene som er rettet mot fylkeskommuner. Selv om kunngjøringskravet kan fravikes, har departementet valgt å invitere alle fylkeskommuner i det distriktpolitiske virkeområde til å delta i prøveprosjektet.

Når tilskudd er kunngjort, vil søknadene bli vurdert i henhold til tildelingskriteriene. I og med at det ikke er rettighetsbaserte ordninger, vil den endelige tildelingen til søkere som innfrir kriteriene bli avgjort på grunnlag av skjønnsmessige vurderinger.

Oppsummert viser gjennomgangen at tilskuddene gitt i 2011 er håndtert innenfor økonomiregelverkets krav om kunngjøring.

Departementet har generelt stor oppmerksomhet på habilitet i saksbehandlingen. Alle ansatte blir kurset ved tiltredelse, hvor blant annet saksbehandling i departementet er tema. Departementet arrangerer jevnlig kurs om forvaltningsloven, som regel hvert år. Også politisk ledelse i departementet får ved tiltredelse en orientering om habilitetsreglene. Alle må vurdere selvstendig sin habilitet i forhold til enkelt saker. Dersom administrasjonen blir oppmerksom på mulige habilitetskonflikter, vil politisk ledelse bli gjort oppmerksom på det. I tvilsspørsmål kan saken forelegges Lovavdelingen i Justisdepartementet. Så langt jeg kjenner til foreligger det ingen tilfeller der habilitetskravet i loven er brutt (se for øvrig pkt 4).

En problemstilling som det er viktig å ha oppmerksomhet på, er skillet mellom anskaffelser og tilskudd. Det forekommer tilfeller der det er usikkert om et prosjekt er riktig definert. Det viktigste i disse tilfellene er likevel at de grunnleggende prinsippene om likebehandling og konkurranse er ivaretatt.

Departementet har videre gått gjennom prosjekter over 21-poster i 2011 som eventuelt kan karakteriseres som tilskudd, men der en kunngjøring ikke ville ha vært naturlig.

Departementet har gitt støtte til Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) for deltakelse av ungdomsdelegater til World Urban Forum (WUF) på om lag 11.000 kroner. Dette er en oppfølging av en UN-Habitat resolusjon som sier at alle land bør stille med ungdomsdelegat på WUFs og Habitats styremøter, og har også blitt støttet tidligere år.

Videre har departementet utbetalt 50.000 kroner til Kilden, informasjonssenter for Kjønnsforskning for drift av nettportalen "Gender in Norway" i 2011 og tidligere år. Nettportalen er et engelsk språklig informasjonsportal om offentlig likestillingsarbeid, -forskning og statistikk i Norge, samfinansiert av flere offentlige myndigheter og virksomheter. Organisasjonen Kilden er opprettet av Norges forskningsråd og har i dag status som randsone med eget styre.

Det er utbetalt 417.000 kroner i medlemskontingent og driftstilskudd til Forening for God kommunal regnskapsskikk (GKRS). Hovedoppgaven er å utarbeide og utgi standarder for god kommunal regnskapsskikk i henhold til økonomireglene i kommuneloven, samt å fortolke prinsipielle spørsmål i tilknytning til avgitte standarder. Departementet er også representert i styret for å sikre en tilpassing av de kommende regnskapsstandardene til lovgivningen.

4. Nærmere om tilskudd til Lærdal kommune

Prosjektet "kulturbasert entreprenørskap" i regi av Lærdal kommune fikk tildelt midler fra bolystatsingen i 2011. Totalt fikk 44 prosjekter støtte fra bolystatsingen dette året. Det er i den sammenheng stilt spørsmål ved min habilitet på bakgrunn av at min mann på det tidspunktet var varaordfører i kommunen.

Jeg anså ikke dette for å være et habilitetsproblem. Det ble derfor ikke foretatt noen nærmere habilitetsvurdering. Min mann hadde ingen fordel, verken personlig eller økonomisk, av prosjektstøtten til kommunen. Han var heller ikke direkte involvert i prosjektet.

5. Løpende oppfølging og tiltak for å forbedre tilskuddsforvaltning i departementet

Departementet har de senere årene hatt en økt oppmerksomhet på tilskuddsforvaltning. Det er fortløpende fokus på etterlevelse av gjeldende regelverk, som for eksempel generelle saksbehandlingsregler i tråd med forvaltningsloven. Departementet har jevnlig kurs i både forvaltningslov og offentleglova, samt at alle nytilsatte kort tid etter tiltredelse får en særskilt opplæring i vårt saks- og arkivsystem. Departementets ansatte benytter seg også av kurstilbudet i regi av Direktoratet for økonomistyring (DFØ) og Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi), for å sikre og bygge opp kompetanse på området. Direktoratene har holdt skreddersydde kurs for departementet. Videre er departementet aktiv i DFØs nettverk om tilskuddsforvaltning, både som deltaker og som partner i forberedelser og gjennomføring av samlinger. Nettverket er viktig for å kunne utveksle erfaringer, beste praksis og drøfte vanskelige problemstillinger.

Departementets internkontroll skal også bidra til at lov- og regelverk overholdes. Det gjennomføres ulike kontrolltiltak, samt at det ytes bistand ved konkrete problemstillinger (for eksempel ved utforming av nye tilskuddsordninger og den praktiske håndteringen av enkeltsaker). Det arbeides også med å sikre korrekt føring av utgifter i henhold til statskontoplanen.

Det vil alltid finnes tvilstilfeller og mulighet for feil. En god etterlevelse av regelverket krever kontinuerlig arbeid, både når det gjelder oppbygging og vedlikehold av kompetanse og i forhold til internkontrolltiltak. Dette arbeidet vil vi derfor fortsette med.

VEDLEGG 16**Brev fra Kulturdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 13. april 2012****Kulturdepartementets tilskuddsforvaltning*****Innledning***

Jeg viser til kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13. mars 2012 om forvaltningen av tilskudd i Kulturdepartementet.

Komiteen ber om at departementet foretar en gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i tilskuddsforvaltningen, samt at en redegjør for hvordan regelverket praktiseres. Departementet bes videre redegjøre for hva departementet vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med regelverket framover, dersom undersøkelser avdekker feil eller mangler.

Jeg omtaler i punkt 2 hvilken hovedtilnærming som er vektlagt i svarbrevet. I punkt 3 redegjøres for departementets samlede rammeverk for styring, kontroll og oppfølging av tilskuddsforvaltningen. I punkt 4 gis det en oversikt over Kulturdepartementets tilskuddsportefølge, mens punkt 5 gir en redegjørelse for praksis ved disponering av tilskuddsmidlene. Punkt 6 omhandler habilitet og punkt 7 departementets videre oppfølging.

Avgrensning

Jeg viser til den generelle redegjørelsen om økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven i finansministerens brev av 21. mars 2012.

Bestemmelser om tilskuddsforvaltning er gitt i økonomiregelverkets bestemmelser, kap. 6. Dette gjelder blant annet bestemmelser om utforming av tilskuddsordninger, med krav til regelverk, om kunngjøring og saksbehandling, utforming av tilskuddsbrev, videre bestemmelser om utbetaling og eventuell tilbakebetaling, samt rapportering, oppfølging, kontroll og evaluering.

En redegjørelse for praktiseringen av økonomiregelverket for departementets samlede tilskuddsportefølge vil i utgangspunktet måtte omfatte alle elementer i regelverket, ikke bare bestemmelsene i punkt 6.3.2 om kunngjøring og saksbehandling, som media har fokusert mest på.

En fullstendig gjennomgang av praksis vil imidlertid ikke la seg håndtere innenfor rimelige tidsrammer og ressursbruk. Jeg vil derfor i punkt 3 i brevet gi en overordnet redegjørelse for Kulturdepartementets etablerte rammeverk for styring, kontroll og oppfølging av tilskudd. Deretter vil jeg i punkt 5 vurdere departementets eksisterende tilskuddsforvaltning

med vekt på oppfølging av økonomiregelverkets bestemmelser om kunngjøring og saksbehandling, jf. punkt 6.3.2.

Kulturdepartementets rammeverk for styring, kontroll og oppfølging av tilskuddsforvaltningen

I forbindelse med iverksetting av nytt økonomiregelverk i 1996 foreslo Kulturdepartementet å innføre et differensiert styrings- og kontrollsystem for tilskuddsforvaltningen, jf. St.prp. nr. 1 (1996-97). Det differensierte styrings- og kontrollsystemet var basert på at de store tilskuddsbevilgningene til sentrale kulturinstitusjoner ble plassert i styringstype 1 og undergitt en sterkere styrings- og kontrollintensitet enn de beløpsmessig mindre enkelttilskudd som ble plassert i styringstype 3. For styringsgruppe 3 ble det ikke stilt spesifikke resultatmål, da målsettingen med disse tilskuddene ofte ikke var annet enn å gi generell støtte til formålet. Styringstype 2 gjaldt tilskuddsordninger der styrings- og kontrollopplegget ble fastsatt i eget regelverk for tilskuddsordningen. Stortinget hadde ingen merknader til dette.

Med tanke på at det ovennevnte styringsopplegget hadde eksistert siden 1997, og med utgangspunkt i det nye prinsippet om risikostyring i staten, ba det daværende Kultur- og kirkedepartementet i oktober 2008 daværende Senter for statlig økonomistyring (SSØ), nå Direktoratet for økonomistyring, om å gjennomføre en evaluering av departementets *administrative opplegg* for tilskuddsforvaltning. Departementet ba om at SSØ særlig undersøkte om departementets kontroll og oppfølging var tilfredsstillende i forhold til kravene i økonomiregelverket, og det rom for skjønn som regelverket åpner for. Videre ba en SSØ komme med forslag til eventuelle endringer eller justeringer. SSØ vurderte ikke den enkelte tilskuddstildeling.

Rapporten fra SSØ forelå i juni 2009.

SSØs vurdering var at departementets administrative opplegg for tilskuddsforvaltning i all hovedsak ivaretok de formelle krav som stilles i økonomiregelverket. SSØ anbefalte imidlertid at departementet burde se på hvilke tilskudd/tilskuddsmottakere som var definert i de respektive styringstypene, basert på en oppdatert risiko- og vesentlighetsvurdering. Departementet omtalte SSØs rapport for Stortinget i Prop 1 S (2009-2010).

Kulturdepartementet gjennomførte på basis av SSØs rapport en gjennomgang av tilskuddsforvalt-

ningen, hvor risiko- og vesentlighetsbetraktninger ble lagt til grunn for analyse av behovet for styring, oppfølging og kontroll av hvert enkelt tilskudd eller tilskuddsordning. Departementets forslag til endringer ble framlagt for Stortinget i Prop. 1 S (2010-2011). Stortinget hadde ingen merknader.

Hovedtrekkene fra det allerede etablerte rammeverket for styring, kontroll og oppfølging av tilskudd ble beholdt. Det er etablert tre styringsnivåer, med ulik grad av styringsintensitet på alle tre nivåene. Alle enkelttilskudd og tilskuddsordninger er kategorisert på et nivå ut fra individuelle betraktninger av statens styringsbehov, jf nærmere omtale i eget vedlegg, som også ble forelagt Stortinget i Prop. 1 S (2010-2011).

Departementet har i tråd med dette styringsopplegget utarbeidet oppdaterte rutiner for tilskuddsforvaltningen gjeldende fra 2011, med egne maler for tilskuddsbrev for hvert av styringsnivåene, rutinebeskrivelse for saksbehandlingen og sjekklister for kontroll og oppfølging. Det er videre utarbeidet retningslinjer til mottakere av tilskudd fra Kulturdepartementet, som vedlegges alle tilskuddsbrev. Rutinedokumentene er oversendt Riksrevisjonen til orientering, som ikke har hatt innvendinger så langt.

Kulturdepartementet har i sitt arbeid med utforming av det nye rammeverket for styring, oppfølging og kontroll av tilskudd, lagt bevilgningsreglementet, økonomireglementet samt forvaltningslovens regler til grunn.

De nye rutinene gjelder for alle tilskudd som forvaltes av Kulturdepartementet fra og med budsjettperioden 2011.

Kulturdepartementets tilskuddsportefølje

Kulturdepartementets tilskuddsbevilgninger for postgruppe 70-89 Overføring til private, utgjorde om lag 5,7 milliarder kroner i 2011, jf Prop 1 S (2010 – 2011). Bevilgninger til vederlagsordninger er da holdt utenom. Vederlag er ikke ordinære tilskudd, men kompensasjon til rettighetshavere til opphavsrettslig beskyttet materiale. Det er i tillegg bevilget om lag 1 mrd. kroner til fond (postgruppe 50-59). Disse forvaltes i hovedsak av Norsk kulturråd og Norsk filminstitutt, og omtales ikke videre her.

Det meste av Kulturdepartementets tilskuddsbevilgningene er *øremerkede tilskudd* (bundet til bestemte navngitte mottakere) som er beskrevet i budsjettproposisjonen under aktuelle kapitler og poster, samt vedleggsliste bak i proposisjonen. Dette legges fram for Stortinget i de årlige budsjettproposisjoner, og slik at Stortinget gjennom sitt bevilgningsvedtak i realiteten fastsetter tilskuddsmottaker og hvilket beløp den enkelte mottaker skal tildeles.

Kulturdepartementet og underliggende virksomheter forvalter også enkelte *tilskuddsordninger*. I 2011 utgjorde disse om lag 1,6 milliarder kroner av samlede tilskuddsbevilgninger på 5,7 mrd. kroner. Av dette forvaltet departementet følgende ordninger i 2011:

Kap. 310, post 75 Tilskudd til private kirkebygg	10,4 mill. kroner
Kap. 314, post 76 Den kulturelle spaserstokken	14,9 mill. kroner
Kap. 315, post 71 Tilskudd til frivilligsentraler	107,5 mill. kroner

Når det aller meste av bevilgningene er bundet til bestemte mottakere eller tilskuddsordninger, er det nødvendig for departementet å disponere noen egne midler som blant annet brukes til tiltak som det er vanskelig å forutse på det tidspunktet budsjettproposisjonen legges fram, eller tiltak som i sin karakter ikke fanges opp av øvrige tilskuddsordninger. For 2011 ble det bevilget i underkant av 30 mill. kroner til slike formål fordelt på følgende kapitler og poster:

Kap. 314, post 79 Ymse kultur og samfunnsformål	4,6 mill. kroner
Kap. 315, post 79 Ymse frivillighetsformål	9,1 mill. kroner
Kap. 320, post 79 Til disposisjon	13,9 mill. kroner
Kap. 334, post 79 Til disposisjon	1,1 mill. kroner

I tillegg ble det i budsjettproposisjonen for 2011 under kap. 314, postene 71, 72 og 75, kap. 320, post 78, kap. 322, post 75 og kap. 326, post 78, omtalt mindre bevilgninger hvor formålet er beskrevet, men ikke nærmere spesifisert.

Praksis ved disponering av tilskuddsmidlene

a. Øremerkede tilskudd

Hoveddelen av Kulturdepartementets tilskuddsbevilgninger på 5,7 mrd. kroner i 2011 er øremerket til bestemte mottakere i budsjettproposisjonen og forelagt Stortinget, jf. omtalen i punkt 4. For slike

øremerkede tilskudd er det ikke nødvendig å formulere tildelingskriterier, beregningsregler, ytterligere kunngjøring og utforming av regelverk, jf. økonomiregelverkets bestemmelser punkt 6.4.2.

b. Tilskuddsordninger

Kulturdepartementet forvaltet i 2011 tre tilskuddsordninger:

Kap. 310, post 75 Tilskudd til private kirkebygg

Kap. 314, post 76 Den kulturelle spaserstokken

Kap. 315, post 71 Tilskudd til frivilligsentraler

Tilskudd til private kirkebygg kunngjøres ved at departementet hvert år sender rundskriv til fylkesmennene, som sender dette videre til alle registrerte trossamfunn i sitt fylke. Rundskrivet, retningslinjer og søknadsskjema ligger på departementets hjemmeside. Antall tilskuddsmottakere i 2011 var 24.

Den kulturelle spaserstokken har helt siden ordningen ble etablert utelukkende vært åpen for søknader fra kommunene, som igjen mottar søknader fra eller inngår samarbeid med ulike parter som ønsker å gi et kulturtilbud til eldre. Kommunene får årlig et invitasjonsbrev med informasjon om kriteriene for ordningen, frist for søknad m.m.

For *tilskuddsordningen for frivilligsentraler* er det gitt egne retningslinjer. Disse er for tiden under revisjon. Ordningen har i flere år vært lyst ut bredt i media, og er nå godt kjent. De siste år er ordningen kunngjort på departementets nettside. I 2011 fikk 371 frivilligsentraler tilskudd fra ordningen.

Det er få klager på departementets behandling når det gjelder de tre ordningene. Ut fra den gjennomgangen som er foretatt er det min oppfatning at departementets praksis er i samsvar med økonomiregelverkets bestemmelser om kunngjøring og saksbehandling.

c. "Disposisjonsmidler"

Det framgår av brevets punkt 4 at det aller meste av Kulturdepartementets tilskuddsbevilgninger på 5,7 mrd.kroner er bundet til bestemte mottakere eller tilskuddsordninger (om lag 99,5 pst.). Departementet har derfor behov for å disponere noen egne midler blant annet til tiltak som det er vanskelig å forutse på det tidspunktet budsjettproposisjonen legges fram, eller tiltak som i sin karakter ikke fanges opp av øvrige tilskuddsordninger. Slike formål er i hovedsak bevilget på fire 79 poster i budsjettproposisjonen. For 2011 er det bevilget om lag 30 mill. kroner til sammen til slike formål (79-poster i proposisjonen).

Under kap. 320 Allmenne kulturformål, post 79 Til disposisjon, er følgende uttalt i Prop. 1 S (2010-2011):

2. "Bevilgningene på kulturbudsjettet utenom denne posten er i sin helhet bundet til bestemte mottakere eller tilskuddsordninger. Det er imidlertid nødvendig for departementet å kunne disponere midler for å dekke uforutsette behov av særskilt karakter som oppstår i budsjettåret. Eksterne søknader om enkelttilskudd og prosjektstøtte vil normalt bli oversendt Norsk kulturråd for behandling."

Formålet med posten er vidt definert og avgrenses først og fremst til de budsjettområder som er bevilget under Programkategori 08.20 Kulturformål, dvs. musikk, scenekunst, billedkunst, arkiv, bibliotek, museum, språk, litteratur mv. Eksempler på formål som det har vært gitt tilskudd til er gjennomføring av endringsprosesser, arrangementer, seminarer og jubileer, tilstandsvurderinger som følge av pålegg fra myndighetene, saksomkostninger til klagesaker, midler til særskilte oppdrag til underliggende virksomheter, innspill til stortingsmeldinger, tiltak på kulturområdet gitt til blant annet kommuner og fylkeskommuner, med mer.

Finansministeren har i sitt brev til kontroll- og konstitusjonskomiteen av 31.3.2012 omtalt slike disposisjonsbevilgninger og uttaler bl.a:

3. "Graden av spesifisering kan være liten, for eksempel dersom bevilgninger er "til disposisjon til allmenne kulturformål", jf. Prop. 1 S (2011-2012) for Kulturdepartementet, kap. 320 Allmenne kulturformål, post 79 Til disposisjon. Dette betyr at departementet har stor frihet til å velge hvilke type tiltak som kan settes i verk, for eksempel hvilke typer kulturformål som kan støttes. Noen ganger har disse bevilgningene blitt kalt "disposisjonsbevilgninger". De må likevel forvaltes i samsvar med regelverk som gjelder for gjennomføring av vedtatt budsjett, med mindre Stortinget vedtar noe annet for den enkelte bevilgning. Bevilgningsreglementets krav til at ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til forutsatte resultater, gjelder således i utgangspunktet også for "disposisjonsbevilgninger". Det samme gjelder forvaltningslovens krav til habilitet, saksbehandling m.v. Videre må tilskuddsforvalteren også ivareta andre forvaltningsrettslige krav, herunder kravet om at det ikke må skje usakelig forskjellsbehandling ved utøvelse av skjønn."

I tillegg uttaler finansministeren følgende om kunngjøring:

4. "Avhengig av hvor stor målgruppen er, og om den er kjent eller ikke, kan en gjøre dette ved å informere allment (på departementets nettside eller i avisen) eller målrettet (ved å sende brev eller per telefon). Det normale vil være at det er behov for å operasjonalisere Stortingets vedtak, og dermed gi flere opplysninger til bruk for potensielle mottakere. I noen situasjoner kan det imidlertid være nok at tilskuddsordningen er omtalt i budsjettproposisjonen. Hvordan en kunngjør, vil avhenge av en konkret vurdering av om en når hele målgruppen. Regelverket stiller ikke krav til formen på kunngjøringen, men åpner for skjønn på dette punktet."

Kulturdepartementet har siden 1998 under skiftende regjeringer hatt slike disposisjonsposter på sitt budsjett – nærmere bestemt under kap. 320 Allmenne kulturformål, post 79 Til disposisjon og kap. 334 Film- og medieformål, post 79 Til disposisjon.

Selv om omtalene i budsjettproposisjonene under kap. 320, post 79, har variert noe, har omtalene likevel det til felles at formålsbeskrivelsen for bruken av midlene har vært vidt definert i hele denne perioden.

Disposisjonspostene har også vært omtalt i budsjettinnstillinger og også debattert i Stortinget med jevne mellomrom.

Jeg viser til et par eksempler:

Fra Budsjett-innst. S. nr. 2 – 1999-2000:

5. ”Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til avtalen mellom Arbeiderpartiet og regjeringsspartiene og omtalen av denne i Budsjett-innst. S. nr. 1 (1999-2000). Flertallet foreslår i tråd med dette å redusere kap. 320 post 79, i forhold til St.prp. nr. 1 (1999-2000), med kr 88 000.

6. Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser dette som en post som skal ivareta barn og unge fremfor godt etablerte mennesker som kan betale for sine opplevelser selv.

7. Komiteens medlemmer fra Høyre konstaterer at departementet ikke har fulgt opp intensjonene i frivillighetsmeldingen som stortingets flertall gikk inn for. Disse medlemmer viser til at de frivillige organisasjonene ikke får penger til lokalbasert kulturelt virke før tidligst i andre halvår 2000. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn foreslå en ekstraordinær bevilgning på 50 mill. kroner, fordelt til organisasjonene etter den utbetalingsmodellen organisasjonene selv har foreslått. Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningen med 50 mill. kroner under kap. 320 post 79.”

Fra Budsjett-innst. S. nr. 2 – 2008-2009:

8. ”Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at bevilgningene på Kultur- og kirkedepartementets budsjett utenom denne posten i sin helhet er bundet til bestemte tilskuddsmottakere eller tilskuddsordninger, jf. de enkelte kapitlene og fordelingen av foreslått bevilgning under postene, herunder vedleggene 1 og 2 til proposisjonen. Det er derfor nødvendig for departementet å kunne disponere midler på en disposisjonspost for å kunne dekke opp utforutsette behov av særskilt karakter som oppstår i løpet av budsjettåret. Flertallet viser videre til at det i løpet av det siste året er lagt frem en rekke stortingsmeldinger på kulturområdet, ytterligere meldinger vil bli lagt frem i første halvår 2009. Det er satt i gang en rekke reformer og endringsprosesser, bl.a. Løkenutvalgets gjennomgang av kulturfeltet og det partsammensatte utvalget i orkestersektoren. Gjennomføringen av disse endringsprosessene vil kreve frie midler for å imøtekomme utforutsette behov underveis.”

Fremskrittspartiets stortingsgruppe stilte også ved brev 15.10.2008 spørsmål om bruken av disposisjonsposten, og tilsvarende spørsmål ble reist i Stortingets muntlige spørretime 12.11.2008 av representanten Thommesen (H).

Departementet har de senere årene, etter at samfunns- og frivillighetsfeltet ble gitt en høyere prioritering innenfor kulturbudsjettet, disponert midler på ulike 70-poster under kapitlene 314 Kultur og samfunn og 315 Frivillighetsformål. Dels har en i postomtalen oppgitt beløp og mottaker av midlene, dels har en gitt en lavere grad av spesifisering og beskrevet hvilken type formål bevilgningen skal dekke. Siden dette er et nytt politikkområde, har det vært nødvendig å prøve ut ulike virkemidler, samarbeidsformer og mottakere. I budsjettproposisjonen for 2012 er det, basert på disse erfaringene, gitt en noe mer detaljert beskrivelse under postene på disse kapitlene enn tidligere. Dette er en utvikling jeg vil føre videre i arbeidet med budsjettproposisjonen for 2013.

Disposisjonspostene er bekjentgjort for aktuelle mottakerne på kulturfeltet gjennom at de er omtalt i de årlige budsjettproposisjonene. Den vurdering som departementet har lagt til grunn for en slik bekjentgjøringsmåte er at bevilgning til slike formål er gitt på egen post og framstår således svært synlig i budsjettproposisjonen. Det er videre en innarbeidet ordning som har eksistert siden 1998. Det er også en ordning som har vært understreket av et flertall i komiteen, jf. bl.a. i Budsjett-innst. S. nr. 2 – 2008-2009. Det er min oppfatning at disposisjonspostene også anses som alminnelig kjent blant aktuelle målgrupper, nettverk og organisasjoner i kultur-Norge.

På dette grunnlag mener jeg derfor at disse midlene, som ikke er øremerket, er bekjentgjort for aktuelle tilskuddsmottakere på en måte som ligger innenfor det skjønnsrom som tilskuddsforvalter har etter økonomiregelverket.

Til informasjon for kontroll- og konstitusjonskomiteen vedlegger jeg en oversikt over utbetalinger på disposisjonspostene (post 79) og noen andre poster med tilsvarende formål i 2011, omtalt under punkt 4 i brevet.

Habilitet

Forvaltningens regler om habilitet gjelder for statssekretærer, politiske rådgivere, embetsmenn og tjenestemenn. For statsråden gjelder reglene i egenkap av departementssjef. Ved skifte av statsråd, statssekretær og politisk rådgiver foretas rutinemessig en vurdering av vedkommendes habilitet. Vanskelige tvilsspørsmål forelegges Lovavdelingen.

Hver enkelt ansatt har også et selvstendig ansvar for å opplyse om det foreligger konkrete forhold som

gjør at det kan reises tvil om vedkommendes habilitet.

Departementets videre oppfølging

Gjennomgangen viser at Kulturdepartementets tilskuddsbevilgninger forvaltes på en god måte. Jeg ser imidlertid også at det er rom for enkelte forbedringer.

- I enkelte tilfeller har statlige driftsutgifter (for eksempel utgifter til utredningsarbeid) blitt utgiftsført på 79-poster. Departementet vil allerede i forbindelse med RNB 2012 og budsjettproposisjonen for 2013 komme tilbake med nødvendige endringsforslag.
- For å sikre at omtalen av disposisjonspostene blir enda bedre kjent, vil jeg vurdere å omtale disse også på departementets nettsider.

- I forbindelse med arbeidet med budsjettproposisjonen for 2013 vil departementet se på poststrukturen slik at den blir mer entydig og lik fra kapittel til kapittel, og for å lette oversikten. Det er her også naturlig å gå gjennom omtalene under de enkelte postene.
- I 2012 etablerte departementet ”KUD-skolen” som departementets interne opplæringsplattform. Jeg vil gjennom ”KUD-skolen” sikre god kompetanse hos de ansatte også innen tilskuddsforvaltning.

Avslutningsvis vil jeg peke på at departementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen har vært tidkrevende, men også nyttig. Det er et viktig område som kontroll- og konstitusjonskomiteen har satt søkelyset på, og arbeidet med å forbedre tilskuddsforvaltningen i Kulturdepartementet fortsetter.

VEDLEGG 17**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 19. april 2012****Departementets tilskuddsforvaltning**

Det vises til brev av 13. mars 2012 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité til statsrådene Kristin Halvorsen og Tora Aasland om tilskuddsforvaltningen på Kunnskapsdepartementets ansvarsområder.

Som grunnlag for denne gjennomgangen vises det til Finansdepartementets brev av 21. mars 2012. Finansdepartementet gir i dette brevet en redegjørelse for noen bestemmelser med betydning for tilskuddsforvaltningen i økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven og beskriver rammene for departementenes oppfølging av disse. Kunnskapsdepartementet har i dette svaret valgt å avgrense svaret til i hovedsak å gjelde de tilskudd som tildeles direkte av departementet, de rammer som følger av kap. 6.3 og 6.4 i Bestemmelser for økonomistyring i staten, bruk av budsjettposter og habilitetsbestemmelsene.

Del I

Komiteen ber om at departementet informerer om praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven ved håndtering av tilskuddsforvaltningen.

Økonomireglementet

Kunnskapsdepartementet har etablert et opplegg for forvaltning av tilskuddsordninger som bygger på:

- Reglement for økonomistyring i staten
- Bestemmelser om økonomistyring i staten, i denne sammenheng spesielt kap. 6
- Veilederen "Om etablering og forvaltning av tilskuddsordninger i staten"

Departementet har på dette grunnlag gitt instruks og retningslinjer som fastlegger nærmere hvordan forvaltningsutøvelsen skal gjennomføres:

- Hovedinstruks for økonomiforvaltningen i KD
- Retningslinjer for forvaltningen av den enkelte tilskuddsordning
- Retningslinjer for tilskuddskontroll
- Retningslinjer om evalueringer

Enkelte tilskuddsordninger er hjemlet i særlov, jf. folkehøyskoleloven, privatskoleloven, universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven, studentsamskipnadsloven og voksenopplæringsloven. Forskrifter til

lovene gir retningslinjer av betydning for forvaltningen av tilskudd.

En vesentlig del av tilskuddsforvaltningen er delegert til underliggende virksomheter som Utdanningsdirektoratet, Norgesuniversitetet og Vox, nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk. Senter for internasjonalisering av utdanning forvalter også større utdanningsprogrammer på vegne av EU, Utenriksdepartementet/Norad og Nordisk ministerråd. Departementet har fastsatt økonomiinstrukser for virksomhetene, med bestemmelser som har betydning for tilskuddsforvaltningen.

For de fleste av de 78 tilskuddsordningene på Kunnskapsdepartementets budsjett for 2011 er det fastsatt eksplisitte retningslinjer for forvaltningen av disse. Retningslinjene inneholder en utførlig gjennomgang, som er tilpasset den enkelte ordning, av de ulike elementer som skal ivaretas i henhold til regelverket. Det er under arbeid å utforme retningslinjer for de sist etablerte ordningene.

Rutinen for tilskuddskontroll har retningslinjer om gjennomføring og dokumentasjon fra tilskuddsmottaker. Evaluering av tilskuddsordninger omfattes av departementets retningslinjer om evalueringer. Formålet med evalueringer er å gi informasjon om tilskuddsordningene er effektive i forhold til ressursbruk, organisering og fastsatte mål.

Enkelte tilskudd har blitt behandlet i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 6.4.2 bokstav b om forenklete prosedyrer for relativt små bidrag. For disse tilskuddene er det satt opp krav til mottakeren i egne tilskuddsbrev. Jeg viser for øvrig til nærmere redegjørelse under del II.

Bevilgningsreglementet

Bestemmelsene om tilskuddsforvaltning i økonomiregelverket er utformet slik at de skal sikre at også annet sentralt regelverk etterleves, for eksempel bestemmelser i Stortingets bevilgningsreglement. Hjemmelen for utbetalinger over statsbudsjettet er Stortingets bevilgningsvedtak. I medhold av Stortingets bevilgningsreglement har Finansdepartementet i rundskriv R-101 gitt bestemmelser om postinndelingen i statsbudsjettet, som fastsetter at tilskudd skal budsjetteres på postene 60 – 85.

Tilskudd nevnes eksplisitt i § 10 2. ledd, som stiller krav om at tilskuddsforvalteren skal sikre kontrolladgang. Dette er ivaretatt i retningslinjene for tilskuddsordningene og i tilskuddsbrev til tilskuddsmottakerne.

Videre gir de overordnede prinsippene som reglementet gir om disponeringen av statsbudsjettet, viktige føringer for tilskuddsforvaltningen. Jf. spesielt § 4 Statsbudsjettets inndeling, § 5 Bevilgningsvedtak og § 10 Disponering av gitte bevilgninger.

Kunnskapsdepartementet har lagt til grunn at tilskuddsutbetalinger i regelen skal ha hjemmel i bevilgningen på en tilskuddspost. Noen tilskudd er gitt på 01-poster og 21-poster, med samlet sett små beløp. Reglene for tilskuddsforvaltning gjelder også for tilskudd utbetalt fra slike poster. Flertallet av disse tilskuddene er utbetalt over kap. 226 post 21, hvor om lag 1 pst. av bevilgningen (10 mill. kroner av drøyt 1 mrd. kroner) er benyttet av departementet til mindre tilskudd til private og kommunesektoren.

For oversikt over departementets tilskuddsutbetalinger i 2011 til private, og hvilke poster disse er utbetalt fra, samt for departementets tilskuddsordninger forvaltet av underliggende etater, vises det til eget vedlegg.

Forvaltningsloven

All forvaltningsutøvelse i departementet skal skje under ivaretagelse av forvaltningslovens bestemmelser om habilitet. Departementets oppfølging bygger videre på "Etske retningslinjer for statstjenesten" (Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet). Når det særskilt gjelder håndteringen av habilitet knyttet til politisk ledelse blir den ivarettatt med grunnlag i "Håndbok for politisk ledelse" (Statsministerens kontor) og "Om statsråd" (Statsministerens kontor).

Enhver som er omfattet av reglene om habilitet har et selvstendig ansvar for å vurdere egen habilitet og å opplyse om det foreligger forhold som gjør at det kan reises tvil om deres habilitet. Dersom politisk ledelse anser seg som inhabil eller er i tvil om dette, tas spørsmålet opp med embetsverket. Departementet gir råd om vurdering i den konkrete saken. Dersom departementet er i tvil, forelegges saken for Justisdepartementets lovavdeling til uttalelse. I tilfeller der statsråden vurderes å være inhabil, blir det oppnevnt settestatsråd.

Del II

Det bes videre om at departementet foretar en gjennomgang av alle tilskudd som er gitt i 2011, med sikte på å undersøke om relevant regelverk er fulgt, og rapportere dette til komiteen.

Kunnskapsdepartementet har en omfattende tilskuddsportefølje. På 70-poster ble det i 2011 bevilget over 12 mrd. kroner. Holdes EUs rammeprogrammer og stipender mv. til studenter utenfor, ble det bevilget over 6 mrd. kroner over 70-poster som tilskudd, dessuten enkelte tilskudd fra andre poster. De største mot-

takerne er private skoler, private høyskoler, folkehøyskoler, studieforbund og studentsamskipnader. Disse tilskuddene tildeles i tråd med fastsatte retningslinjer for hver enkelt ordning hvor hovedelementene er vedtatt av Stortinget gjennom lov eller presentert for Stortinget gjennom budsjettproposisjonen.

En betydelig andel av departementets tilskudd går til kommuner og fylkeskommuner, og omfattes ikke av forutsetningen om kunngjøring i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

For en del tilskudd er tilskuddsmottakerne direkte omtalt i budsjettproposisjonen på en slik måte at tilskuddsbevilgningen må anses øremerket for vedkommende. Andre tilskudd har bare hatt én mulig mottaker, og departementet har hatt direkte kontakt med mottakeren.

Videre har Kunnskapsdepartementet en rekke tilskudd som gis fordi Norge er medlem av en internasjonal organisasjon, eller lignende. I disse tilfellene er ikke tilskuddet kunngjort, i tråd med unntaksbestemmelsen for dette i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Noen tilskudd har blitt behandlet i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten pkt. 6.4.2 bokstav b om forenklede prosedyrer for relativt små bidrag. For disse tilskuddene settes det krav til bruken av midlene i tilskuddsbrevene for hver enkelt mottaker, samt krav til rapportering.

Det er også i enkelte tilfeller tildelt små tilskuddsmidler fra budsjettposter hvor kunngjøringen ikke har vært eksplisitt på budsjettposten, men hvor sektorens sentrale aktører (for eksempel relevante paraplyorganisasjoner mv) har vært kjent med at det er mulig å søke departementet om midler. Dette gjenspeiler seg i at departementet mottar en rekke søknader i løpet av et år og har dialog med sentrale aktører og relevante mottakere av tilskudd og tilskuddordninger.

Riksrevisjonen gjennomførte i 2010 kontroll av Kunnskapsdepartementets overordnede ansvar for tilskuddsforvaltning, jf Dokument 1 (2011-2012):

"Revisjonen har hatt særskilt oppmerksomhet på departementets rutiner og budsjettering av tilskudd og rutiner for rapportering av måloppnåelse. Formålet med revisjonen har vært å kontrollere at departementet og underliggende virksomheter forvalter tilskuddsordninger i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger samt gjeldende regelverk."

Når det gjelder budsjettering og regnskapsføring av tilskuddsordninger konkluderer Riksrevisjonen slik (s. 175):

"Revisjonen viser at tilskuddsordningene i det alt vesentlige er budsjettert og regnskapsført på riktige kapitler og poster."

Departementet har merket seg Riksrevisjonens generelle konklusjon om budsjettering og regnskapsføring.

Kunnskapsdepartementet mener at det opplegget departementet har etablert for tilskuddsforvaltning generelt ivaretar kravene i økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven.

Risiko- og vesentlighetsvurderinger tilsier at departementet skal ha størst oppmerksomhet om tilskuddsordningene. Departementet ser likevel behov for å rette økt oppmerksomhet mot tilskudd gitt gjennom året, jf. svar på del III nedenfor. Vi ser også behov for at Finansdepartementet oppdaterer sitt veiledningsmateriell på dette feltet.

Vi viser for øvrig igjen til eget vedlegg som inneholder oversikt over alle tilskudd fra departementet i 2011 til private, samt oversikt over tilskuddsordninger forvaltet av underliggende etater.

Del III

Departementet bes videre om å redegjøre for hva man vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvalt-

ning som er i tråd med økonomiregelverket fremover, herunder om rutiner, kontrollordninger mv, dersom undersøkelsene avdekker feil eller mangler.

Departementet har under denne gjennomgangen sett at enkelte av våre tilskudd blant annet kan kunngjøres på en mer hensiktsmessig måte enn det ble gjort i 2011. Departementet vil gjennomgå rutinene og vurdere endringer knyttet til følgende:

- Navngi flere tilskuddsmottakere i budsjettproposisjonen, der det er relevant.
- Mer utfyllende informasjon i rapporteringsdelen i kommende budsjettproposisjoner, der det er relevant.
- Kunngjøring av KDs tilskudd utover dagens omtale i budsjettproposisjoner og kontakt og dialog med potensielle tilskuddsmottakere, der det er behov for det.

VEDLEGG 18**Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 13. april 2012****Svar på spørsmålene fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité om tilskuddsforvaltningen i Landbruks- og matdepartementet**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomitéens brev av 13. mars 2012 om forvaltningen av tilskuddsordninger i Landbruks- og matdepartementet (LMD).

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ber om følgende:

- Informasjon om LMDs praktisering av økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven ved håndtering av tilskuddsforvaltningen.
- En gjennomgang av alle tilskudd som er gitt i 2011 og en vurdering av om relevant regelverk er fulgt.
- En redegjørelse for hva man vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomireglementet fremover (for eksempel rutiner og kontrollordninger) dersom dette er nødvendig.

Jeg vil innledningsvis vise til at alt det overveien- de av LMDs tilskuddsforvaltning er delegert til underliggende virksomheter. Dette gjelder i hovedsak ordninger knyttet til gjennomføring av næringsavta- lene, dvs. jordbruksavtalen og reindriftsavtalen. De- legeringen av forvaltningsansvaret skjer gjennom de årlige tildelingsbrevene/oppdragsbrevene til under- liggende virksomheter.

Departementet selv forvalter ca. 0,5 % av de to- tale tilskuddsmidlene. Departementets tilskuddsord- ninger og -tildelinger for 2011 er nærmere beskrevet under punkt 2. De vurderinger og den redegjørelsen jeg gir i dette brevet relaterer seg til de ordningene hvor departementet selv stod for forvaltningen.

1. Praktisering av økonomireglementet, bevil- ningsreglementet og forvaltningsloven

Jeg viser til Finansministerens svar til Kontroll- og konstitusjonskomiteen i hans brev av 21. mars 2012, der han redegjør for hvordan departementene skal forholde seg til økonomireglementet, bevilg- ningsreglementet og forvaltningsloven. De overord- nede prinsippene Finansministeren har redegjort for gjelder også for Landbruks- og matdepartementet. Jeg vil likevel knytte noen korte merknader til de uli- ke regelverkene det er henvist til.

Økonomireglementet

LMD tilstreber å følge normalprosedyren for ut- forming og forvaltning av tilskudd i Reglement for økonomistyring i staten/Bestemmelser om økonomi- styring i staten (heretter kalt Bestemmelsene) punkt 6.2 og 6.3.

Den gjennomgangen departementet nå gjør av egen tilskuddsforvaltning viser etter mitt syn at til- skuddsforvaltningen i LMD i all hovedsak er god og at tilskuddsmidler er kunngjort. Vi har imidlertid sett at vi på noen områder kan forbedre vår kunngjørings- praksis, jf også punkt 3.

Bevilgningsreglementet

§ 4 i bevilgningsreglementet gjelder bruk av pos- ter i statsbudsjettet. Våre tilskudd ligger i hovedsak på 70-poster. I noen tilfeller tildeles tilskudd også un- der 50-poster.

I § 9 settes det krav til at det skal redegjøres for de resultater som tilsiktes oppnådd og det skal gis opplysninger om oppnådde resultater. Alle våre til- skudd til private aktører formidles gjennom et til- sagns- eller tilskuddsbrev. I dette er det spesifisert hva som er premissene for tildelingen og hva som kreves av mottaker, herunder rapportering om bruken av midlene.

Ut fra kravene i § 10 tas det i tilsagnsbrevene for- behold om at departementet har adgang til å føre kon- troll med at midlene blir brukt i tråd med forutsetnin- gene.

Forvaltningsloven

Det mest sentrale prinsippet i forvaltningsloven knyttet til tilskuddsforvaltning er reglene om habili- tet.

Statsråd og politisk ledelse er selv ansvarlig for å informere dersom det oppstår situasjoner der spørs- målet om inhabilitet kan komme opp. Vurderinger av min habilitet ble på generelt grunnlag grundig vur- dert kort etter at jeg ble utnevnt. Ut over de generelle vurderingene som da ble gjort, er jeg selvsagt i min løpende utøvelse av mitt embete bevisst på habilitets- regelverket.

2. Landbruks- og matdepartementets tilskuddsfor- valtning i 2011

Som nevnt innledningsvis forvalter departemen- tet selv kun en liten andel av de totale tilskuddsbe-

vilgningene under LMD. LMDs tilskuddstildelinger for 2011 går fram av vedlegget, som angir formål, mottaker og beløp. Jeg vil nedenfor redegjøre for de ulike ordningene, i den rekkefølgen de framgår av vedlegget. Oversikten viser LMDs tildelinger til private tilskuddsmottakere, i de fleste tilfeller til ulike typer av organisasjoner. Tilskudd til Statskog SF er også med i oversikten.

Kapittel 1138, post 70 Støtte til organisasjoner

Beskrivelse av ordningen

Formålet med bevilgningen er å bidra til å holde oppe aktiviteten i organisasjoner som arbeider innenfor landbruks- og matpolitiske satsingsområder. Tildeling for 2011 var på til sammen 20,6 mill. kroner, etter at Stortinget i sin behandling la til kroner 200 000 øremerket økt tilskudd til Dyrevernalliansen. Støtte ble gitt organisasjoner på nasjonalt nivå som:

- fremmer miljøarbeid, næringsutvikling og forbrukerinteresser
- fremmer positive holdninger til- og forståelse for grønne verdier hos ungdom spesielt og allmennheten generelt
- -arbeider med likestillingsspørsmål

I løpet av mars 2010 lyste LMD ut midler som organisasjoner kunne søke om og som gjaldt tilskudd for 2011. Utlysning skjedde på LMDs nettsider og i Norsk Lysingsblad (nett). Søknadsfrist var 1. juni. Etter en vurdering av de ulike søknadene i departementet, ble fordelingen av tilskudd innarbeidet i kommende budsjettår (2011) i en særskilt tabell i LMDs Prop. 1 S, hvor fordelingen til hver enkelt mottaker under denne ordningen framgår med navn og tilskuddsbeløp. For denne ordningen praktiserer LMD altså både offentlig utlysning og deretter konkret øremerking i budsjettproposisjonen. Ordningen har fulgt samme tildelingspraksis i flere år.

Kapittel 1138, post 71 Internasjonalt skogpolitisk samarbeid – organisasjoner og prosesser

Beskrivelse av ordningen

Formålet er å delta i internasjonalt samarbeid for å løse grenseoverskridende skogpolitiske utfordringer og for å sikre en bærekraftig forvaltning av skog internasjonalt.

Budsjettet for posten var i 2011 på totalt 16,8 mill. kroner, som i hovedsak ble nyttet til forberedelse av en internasjonal skogpolitisk ministerkonferanse i Oslo i 2011. Tilskudd som ble gitt særskilt over denne posten gjaldt tilskudd til FAO Trust Fund på vel 346 000 kr, som bidrag til FAOs arbeid for bærekraftig skogforvaltning og som en konkret oppfølging av beslutningene under ministerkonferansen. Det var kun 1 aktuell mottaker av dette tilskuddet.

Kapittel 1139, post 70 Tilskudd til miljø- og ressurstiltak

Beskrivelse av ordningen

Formålet med bevilgningen er å framskaffe god kunnskap om og god oversikt over miljøverdier og ressurser, for å sikre bærekraftig arealbruk og næringsvirksomhet. Bevilgningen på posten var i 2011 totalt på 19,6 mill. kr, og det var nærmere angitt i tabell i budsjettproposisjonen hvilke områder bevilgningen skulle gå til.

Den delen som er relevant å vurdere i tilknytning til tilskuddsregelverket er midler som var satt av til ulike informasjonstiltak. Det ytes tilskudd bl.a. til ulike informasjonstiltak innenfor jordbruk, kulturlandskap og ressurs- og miljøforvaltning i skogbruket, med om lag 3 mill. kr til sammen. Disse informasjonsmidlene ble prioritert til ulike informasjonsprosjekter, brosjyrer, konferansestøtte o.l. som gjennomføres i budsjettåret. Omfanget av midler til informasjonstiltak over denne posten bestemmes hvert år i forbindelse med skriving av budsjettproposisjonen. Midlene er disponert i tråd med generelle føringer og prioriteringer i budsjettproposisjonen, og det rapporteres til Stortinget i budsjettproposisjonen på overordnet nivå på posten.

Kapittel 1139, post 71 Tilskudd til genressursforvaltning

Beskrivelse av ordningen

Bevilgningen på posten var i 2011 19,9 mill. kr. Bevilgningen tar sikte på å styrke nasjonalt og internasjonalt arbeid med å ta vare på og sikre bærekraftig bruk av genressurser i jord- og skogbruket. Midlene var i hovedsak øremerket til særskilte mottakere i en tabell i budsjettproposisjonen, noe som gir unntak fra regelverkets krav om særskilt kunngjøring.

Kapittel 1149, post 71 Tilskudd til verdiskapnings- og klimatiltak i skogbruket m.m.

Beskrivelse av ordningen

Bevilgningen på posten var i 2011 på 62,5 millioner kroner. Hovedandelen av dette forvaltes av Innovasjon Norge og Statens Landbruksforvaltning. Formålet med midlene er å legge til rette for verdiskapnings- og klimatiltak i skogbruket. Tilskuddene omfatter midler som legger til rette for økt bruk av tre og produksjon av energiflis, infrastrukturtiltak samt andre skog- og klimatiltak som f. eks. planteforedling og andre tiltak som gir grunnlag for økt verdiskaping.

Tilskudd fra denne posten, ut over det som er øremerket og avsatt til Trebasert innovasjonsprogram og energiflisordningen, forvaltes av departementet, men er begrenset i omfang. I de aktuelle fagmiljøene er

det, blant annet ved informasjon i budsjettproposisjonen, kjent at LMD disponerer midler til ulike verdiskapings- og klimatiltak i skogbruket. Tilskuddsordningen er således kunngjort. Tilskudd til enkelte relevante prosjekter ble tildelt etter søknad. Midlene ble disponert i tråd med føringer og prioriteringer i budsjettproposisjonen, og rapportert til Stortinget i budsjettproposisjonen på overordnet nivå.

Kapittel 1150, post 50 underpost 50.11 Tilskudd til Landbrukets Utviklingsfond (LUF)

Beskrivelse av ordningen

Total innvilgningsramme over denne posten i 2011 var 1 229,3 mill. kroner. Etter fondets vedtekter kan fondsmidlene nyttes til tiltak som tar sikte på å styrke og bygge ut næringsgrunnlaget på de enkelte landbruksforetakene. Midlene forvaltes i hovedsak av Statens landbruksforvaltning, Innovasjon Norge og Fylkesmannen.

En liten andel av midlene forvaltes av LMD, herunder deler av de Sentrale bygdeutviklingsmidlene, deler av midlene over Lokalmatprogrammet og midlene til Utviklingsprogram for innlandsfiskeprogram.

Bygdeutviklingsmidlene (BU-midlene)

Bygdeutviklingsmidlene utgjorde totalt 474,5 mill. kroner i 2011, og ble hovedsakelig forvaltet av Fylkesmannen og Innovasjon Norge. Innenfor denne rammen ble det avsatt 17 mill. kroner over de sentrale BU-midlene. 8 mill. kroner av disse ble forvaltet av LMD. Av denne andelen ble det gitt eksterne tilsagn på til sammen 5,6 mill. kroner.

Avsetningen til de sentrale BU-midlene blir satt i det årlige jordbruksoppgjøret gjennom en enighet med næringsorganisasjonene, og omtales i de årlige jordbruksproposisjonene. De sentrale BU-midlene er forvaltet i tråd med gjeldende Forskrift om midler til bygdeutvikling (FOR 2009-01-28 nr 75). Det blir på et overordnet nivå rapportert om bruken av de sentrale BU-midlene og midlene til offentlige strategier, og gitt føringer for kommende års bruk av midlene i proposisjonen til Stortinget om jordbruksoppgjøret. Midlene knytter seg direkte til LMDs fastsatte strategier «Ta landet i bruk!» og «Smaken av Norge».

Midler over VSP mat/Lokalmatprogrammet

Midlene over Lokalmatprogrammet forvaltes hovedsakelig av Innovasjon Norge. I 2011 utgjorde disse midlene totalt 63,5 mill. kroner. 7 mill. kroner av disse ble forvaltet av LMD. Av denne andelen ble det gitt eksterne tilsagn på til sammen 4,2 mill. kroner. To av tilskuddene gjaldt samarbeidsavtaler LMD har med aktører som LMD anser som nødvendig å sam-

arbeide med der det ikke er andre naturlige konkurrerende aktører. Tilskuddet som er gitt til Måltidets hus over denne potten ble synliggjort i den årlige budsjettproposisjonen i fotnote til budsjett-tabellen som viser fordelingen av bevilgning til Landbrukets utviklingsfond.

Lokalmatprogrammet er også en del av LMDs strategier, slik nevnt over. Midlene anvendes i tråd med føringer i disse strategiene, samt med programbeskrivelsen som er fastsatt av Styringsgruppen for Lokalmatprogrammet.

Utviklingsprogrammet for innlandsfiske

Tilskudd til prosjekter innenfor departementets Utviklingsprogram for innlandsfiske, totalt 4 mill. kroner, ble kunngjort offentlig på departementets internetsider.

Kapittel 1150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m. Post 77 Utviklingstiltak

Beskrivelse av ordningen

Handlingsplan for risiko ved bruk av plantevernmidler(2010-2014) fastsetter mål og tiltak for å redusere risikoen og bruk av plantevernmidler. Handlingsplanen er tilgjengelig på LMDs hjemmesider.

Til oppfølging av handlingsplanen ble det for 2011 avsatt 9 mill. kroner over kap 1150 post 77.15, Utviklingstiltak, tilskudd til kvalitetstiltak i jordbruket. Posten utgjorde i 2011 35,74 mill. kroner. Prop. 1 S angir på overordnet nivå hva bevilgninger på posten skal benyttes til.

Bevilgningen er også omtalt i Prop. 133 S (2009-2010) om jordbruksoppgjøret 2010, der det blant annet heter at ut over tiltak som skal fremme målsettingene i handlingsplanen, er det behov for å styrke datagrunnlaget for plantevernmidler som kan være aktuelle å benytte i småkulturer.

For 2011 ble det avsatt kr 1,35 mill. kroner til arbeidet med småkulturer. Midlene ble tildelt fra LMD til Norsk landbruksrådgivning på bakgrunn av en fellessøknad fra Bioforsk og Norsk landbruksrådgivning. Norsk landbruksrådgivning ble i 2011 også tildelt midler til to veiledningsprosjekter angående integrert plantevern på totalt 0,9 mill. kroner. Samlet tildeling til Norsk landbruksrådgivning for 2011 var 2,25 mill. kroner.

Kapittel 1161 Statskog SF – forvaltningsdrift. Postene 70 og 75 Tilskudd til forvaltningsdrift og oppsyn i statsallmenninger

LMD utbetaler tilskudd til Statskog SFs arbeid med lovpålagte oppgaver og forvaltningsoppgaver. Midlene er spesifisert og øremerket i Prop 1 S.

3. Tiltak for å sikre en effektiv og hensiktsmessig utøvelse av tilskuddsforvaltningen

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har i sitt brev bedt om at departementet går gjennom og kvalitetssikrer interne rutiner i prosesser knyttet til tilskuddsforvaltningen. Dette arbeider departementet med nå. Selv om hovedbildet er bra, har gjennomgangen av vår tilskuddsforvaltning vist at vi har punkter vi kan forbedre, og som departementet derfor vil ha ekstra oppmerksomhet på i tiden framover. De mest aktuelle forbedringstiltakene vil være:

- En generell gjennomgang av kunngjøringspraksis for de ulike ordningene, med sikte på å gjøre tilskuddsordninger enda bedre kjent for flere.
- At departementet kan bruke budsjettproposisjonene på en enda bedre måte for å informere godt om de ulike tilskuddsordningene departementet forvalter.
- At departementet vil gjøre en ny vurdering av i hvilke tilfeller det vil være aktuelt å navngi tilskuddsmottakere i budsjettproposisjonen (øremerking).
- At departementet vil sørge for en bedre og mer aktiv utnyttelse av departementets nettsider for å gi relevant og oversiktlig informasjon til potensielle søkere på ulike tilskudd der det er relevant.

VEDLEGG 19**Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 20. april 2012****Tilskotsforvaltning i Miljøverndepartementet**

Eg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13. mars 2012 om forvaltning av tilskot i Miljøverndepartementet.

1. Innleiing

Flere av dei spørsmåla Kontroll- og konstitusjonskomiteen tek opp, er knytt til dei merknadene som Riksrevisjonen kom med i Dok. 1 (2011-2012) mellom anna om tilskotsforvaltninga i miljøvernforvaltninga. I denne samanheng viser eg til komiteens brev av 20. desember 2011 og tidlegare miljø- og utviklingsminister Solheim sitt svar i brev av 30. januar i år. Saman med dei merknadene komiteen sjølv kom med i Innst. 211 S (2011-2012), reknar eg difor med at komiteen på eit overordna plan er godt kjend med Miljøverndepartementet si tilskotsforvaltning.

Miljøverndepartementet forvalta i 2011 tilskot under 60- og 70-postar for i alt 1 215 549 000 kroner. Av dette forvalta departementet sjølv 194 680 000 kroner. Dei andre tilskota på vårt budsjett er forvalta av våre ytre etatar. I dette brevet har eg konsentrert omtalen til dei tilskota som blir forvalta av Miljøverndepartementet sjølv. I tala ovanfor er ikkje tilskot frå 01-, 21- og 22-poster teken med. Tilskot under desse postane er omtala i punkt 3.1 nedanfor.

2. Praktisering av økonomireglementet, løyvsreglementet og forvaltningslova

Miljøverndepartementet har med heimel i Reglement for økonomiforvaltning i staten § 3 fastsett økonomiinstruksar for økonomiforvaltninga i departementet og i alle ytre etatar. Instruksane blei sist revidert med verknad frå 2005. Økonomiinstruksen til Klima- og forureiningsdirektoratet er nyleg revidert med verknad frå 2012. Vi tek sikte på å revidere dei andre økonomiinstruksane i løpet av 2012-2013. Instruksane er eit supplement til Finansdepartementet sine «Bestemmelser om økonomistyring i staten» (etter dette nemnd «bestemmingane»). Desse bestemmingane er difor i liten grad gjentekne i instruksane. Alle instruksane inneheld generelle punkt om forvaltning av tilskot jamfør kap. 6 i bestemmingane.

2.1 Reglar for tilskotsordningar og tilhøvet til forvaltningslova

Kapittel 6.2. i bestemmingane inneheld krav til utforming av tilskotsordningar og presentasjon for Stortinget. I kapittel 6.2.1.2 er det sett krav til at det skal fastsetjast reglar for tilskotsordningar i samsvar med kapittel 6.2.1.1.

Etter at økonomiregelverket (økonomireglementet og bestemmingane) blei vesentleg revidert i 1996, med verknad frå 1997, arbeidde departementet intensivt med å etablere regelverk for våre tilskotsordningar basert på det nye regelverket. Rundt tusenårskiftet hadde departementet fastsett reglar for dei aller fleste tilskotsordningane, inklusive tilskotsordningar som blir forvalta av våre ytre etatar.

Økonomiregelverket blei på nytt revidert og forenkla i 2003/2004. I dette regelverket (bestemmingane kap. 6.2.1.2) blei det mellom anna tydelegare fokusert på sambandet til forvaltningslova sine reglar om føresegnar då reglane kan vere bestemmende for rettar og pliktar for målgruppene for dei einskilte reglane, jamfør forvaltningslova § 2 c. Med bakgrunn i dette la Miljøverndepartementet fram nokre typiske tilskotsordningar for lovavdelinga i Justisdepartementet i brev av 7. april 2005. Lovavdelinga uttalte i brev av 6. oktober 2006 at vesentlege delar av desse ordningane måtte sjåast på som føresegnar i samband med forvaltningslovas reglar. Etter dette har Miljøverndepartementet fastsett følgjande nye tilskotsreglar som føresegnar:

- Føresegn om tilskot frå Svalbards miljøvernfond (kap. 1472)
- Føresegn om Norsk kulturminnefond (kap. 1432, og som for ein stor del omhandlar tilskotsforvaltning)

I tillegg har vi revidert reglane for tilskot til frivillige miljøvernorganisasjonar med verknad frå 2012 ved fastsetting av føresegn om tilskot til frivillige miljøorganisasjonar og allmennytte miljøstiftingar (kap. 1400 post 70).

Alle reglane som departementet har fastsett, er i samsvar med kapittel 6.2.1 i bestemmingane og omfattar:

1. Mål for ordninga
2. Målgruppe
3. Tiltak som kan få tilskot
4. Kunngjering og innhald i kunngjeringa
5. Krav til innhald i søknadane
6. Krav til handsaming av søknadane
7. Informasjon til søkjarar som får tildelt tilskot - innhald i tilsegnsbrev/tilskotsbrev

8. Informasjon til søkjarar som ikkje får tildelt tilskot eller tildelt mindre enn dei har søkt om
9. Utbetalingsplan
10. Krav til rapportering frå mottakar av tilskot
11. Utbetaling og rekneskapsføring av tilskot
12. Kontroller
13. Evaluering

2.2 Presentasjon for Stortinget

Kapittel 6.2.1.3 i bestemmingane gir reglar om presentasjonen av tilskotsordningar for Stortinget. Desse reglane uttrykker at departementet skal gi ein presentasjon av hovudelementa i tilskotsordningane. Med bakgrunn i dette har Miljøvern-departementet i alle år etter at denne regelen blei fastsett, eller tilsvarende krav i regelverket frå 1997, omtalt ordningane i dei årlege budsjettproposisjonane med:

- Mål for kvar einskild ordning og i fleire tilfelle målgruppa for dei einskilde ordningane
- Kriteria for måloppnåing. Desse er omtala der vi meiner at måloppnåing enkelt kan bli gjort greie for ved hjelp av kriteria.
- Tildelingskriteria
- Oppfølging og kontroll

2.3 Kunngjering

Kapittel 6.3.2 i bestemmingane gir reglar om kunngjering.

I alle reglane som er fastsett av departementet, er det tatt med krav om kunngjering av ordningane i samsvar med ordlyden i dette punktet.

Miljøverndepartementet har sidan 1974 kunngjort tilskotsordningar i rundskrivsform. Sidan starten av 1990-åra blei rundskriva trykt i kvart sitt hefte (eitt for naturforvaltingsområdet og eitt for forureiningsområdet). Med verknad frå 1999 har Miljøvern-departementet kunngjort tilskotsordningane i eitt felles rundskriv (T-1/98). Frå 2005 (T-1/04) er rundskrivet lagt ut på Miljøverndepartementet si heimeside på www.regjeringa.no og ikkje fysisk sendt ut. Løyving av tilskot som er øyremerkta, anten ved namnet på mottakar i postnemninga, eller namn gitt i postomtalen, eller der formålet som er skrive i teksten, klart peikar mot den målgruppa ordninga gjeld for, blir ikkje kunngjort i rundskrivet, jamfør reglane i kapittel 6.4.2 a. Det same gjeld tilskot til internasjonalt arbeid som ikkje blir kunngjort i samsvar med kap. 6.4.2 c i bestemmingane. Samla gjelder desse unnataka i 2011 kap. 1400 postane 71, 74, 75, 79 og 81. Det gjelder også kap.1410 postane 70, 72 og 73.

I 2011 omfatta rundskrivet alle ordningane i heile miljøvernforvaltninga med unnatak av dei tilskota som fell inn under unntaksreglane i bestemmingane kapittel 6.4.2.

I tillegg omfatta rundskrivet for 2011 ikkje kap. 1400 post 73 Kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk. I 2011 hadde denne posten ei løyving på 18,75 mill. kroner. Ein sum på 5,1 mill. kroner blei ikkje kunngjort. Posten var ei vidareutvikling av kap. 1442 post 70 Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk i statsbudsjettet for 2000. På denne tida omfatta posten løyvingar til bestemte verksemder som var nemnd i proposisjonsteksten, i tillegg til ein fri del til avfallsføremål som det kunne søkjast på. Dette blei kunngjort i rundskrivet. Frå 2003 er posten ikkje kunngjort i rundskrivet. Dette skuldast at heile løyvinga blei nytta til dei verksemdene som er nemnd i proposisjonsteksten. I 2007 blei posten igjen utvida med ein fri del mellom anna til Klimaløftet som blei kunngjort på departementet si heimeside på www.regjeringa.no. Etter at Klimaløftet var avslutta, blei dei frie midla ikkje kunngjort. Årsaka til dette var at departementet meinte posten var vel kjend, og dessutan blei midla i noko mon tildelt dei namngitte verksemdene under posten til konkrete tiltak. Av verksemder som ikkje er nemnd i postteksten er det gitt tilskot til Stiftelsen Foreningen Ren Marina, WWF Norge, Norsk forening for farlig avfall, Norsk kulturarv, Standard Norge, Cicero og Norges Naturvernforbund. Tilskota blei tildelt etter søknad. Eg viser til oversikta over kap. 1400 post 73 i vedlegget.

Rundskrivet for 2011 omfatta heller ikkje kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning post 71 Forvaltningstiltak i verdsarvområde, post 72 Erstatning for beitedyr tekne av rovvilt, post 81 Verdiskapingsprogrammet for naturarven og kap. 1429 Riksantikvaren post 77 Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet. Desse ordningane har blitt kunngjort direkte overfor aktuelle tilskotsmottakarar mellom anna gjennom konferansar og via kunngjeringar frå fylkesmannsembeta og fylkeskommunar. Verdiskapingsprogrammet for kulturminne blei avslutta i 2010. Løyving for 2011 og 2012 er nytta til evaluering og prosjekt i regi av statlege verksemder.

Rundskrivet i 2012 omfattar alle tilskotsordningane i miljøvernforvaltninga som ikkje er øyremerkta i proposisjonen eller retta mot internasjonalt arbeid, og med dei same unnataka som i 2011 som er nemnd ovanfor. Kap.1400 post 73 er oppheva frå 2012, og midlane er overførte til kap. 1400 postane 70 og 76. Av desse er post 70 kunngjort separat på www.regjeringa.no og post 76 er kunngjort i rundskrivet.

Sjølv om departementet meiner tilskotsordningane er kunngjorde i tilstrekkeleg grad, vil eg syte for at alle tilskotsordningar som det kan søkjast på, blir tekne inn i rundskrivet for 2013.

2.4 Forvaltningslova

All sakshandsaming av ikkje-øyremerkte tilskot i Miljøverndepartementet følger bestemmingane om enkeltvedtak i forvaltningslova.

Som nemnt i punkt 2.1 ovanfor la Miljøverndepartementet fram nokre typiske døme på reglar for tilskotsordningane for lovavdelinga i Justisdepartementet i 2005. Lovavdelinga uttalte at vesentlege delar av innhaldet i våre reglar måtte sjåast på som føresegnar etter forvaltningslova. Ved komande revisjonar av dei tidligare fastsette tilskotsordningane og ved eventuell oppretting av nye tilskotsordningar vil spørsmålet om føresegn bli vurdert.

Det er opp til den einskilde sjølv å vurdere sin habilitet ved handsaming av saker i departementet. Dersom vedkommande er i tvil om sin habilitet, blir saken vurdert av departementet, og av lovavdelinga i Justisdepartementet dersom ein framleis er i tvil.

3. Gjennomgang av tilskot i 2011

Miljøverndepartementet har gått gjennom alle utbetalingar i 2011 som departementet sjølv har gjort, og skilt ut tilskot. I vedlegget finns departementet si oversikt over tilskotsutbetalingar i 2011. Kartlegginga som no er gjennomført, har ikkje avdekkja noko prinsipielt nytt samanlikna med det departementet har vore kjent med mellom anna frå funna til Riksrevisjonen.

3.1 Tilskot frå kap. 1400 postane 01, 21 og 22

Gjennomgangen viser at det i 2011 blei utbetalt tilskot for i alt 19,9 mill. kroner under desse postane. Av desse tilskota gjekk i alt 14,1 mill. kroner til kommunesektoren; i all hovudsak til fylkeskommunane. Ein vesentleg del av desse midla, 4,2 mill. kroner,

gjekk til kompetansetiltak i samband med iverksetting av ny plan- og bygningslov i 2009 som omtalt i Prop. 1 S (2010-2011) og 4,35 mill. kroner til støtte til plansekretariatet Oslo/Akershus. Tilskota til fylkeskommunane blir i all hovudsak tildelt etter søknader frå fylkeskommunane gjennom fylkesmannen. Tilskota blir tildelt for å støtte opp under den rolla fylkeskommunane har etter plan- og bygningslova. Som Riksrevisjonen har peika på i Dok. 1 (2011-2012), vil Miljøverndepartementet i framtida ha særlig fokus på å skilje mellom kjøp og tilskot under driftspostane.

4. Sikre ei tilskotsforvaltning i tråd med økonomireglementet framover

I innleiinga av dette brevet har eg vist til brevet av 30. januar i år frå tidlegare statsråd Solheim til Kontroll- og konstitusjonskomiteen. Som omtalt i brevet, tek departementet sikte på at dei merknadene som Riksrevisjonen har peika på, så langt det er mogleg, skal vere løyste i framlegget til Prop. 1 S (2012-2013).

Etter at nemnte brev blei sendt, har Miljøverndepartementet arbeidd vidare med desse problemstillingane. Mellom anna tek eg sikte på å fremje saker i proposisjonen i samband med Revidert nasjonalbudsjett 2012 for å kome i møte fleire av Riksrevisjonens merknader. Nokre saker må likevel utstå til Prop. 1 S (2012-2013).

Departementet vil halde fram med å kunngjere tilskotsordningane i dei årlege rundskriva T-1 på www.regjeringa.no slik at ordningane som har ei ope målgruppe, blir gjort kjend for allmenta og relevante målgrupper.

VEDLEGG 20

Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. april 2012

Gjennomgang av departementets tilskuddsforvaltning

Jeg viser til brev fra Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomité av 13.03.2012 der komiteen ber om en gjennomgang av tilskuddsordninger som departementet (NHD) forvalter selv.

Jeg vil innledningsvis vise til Finansministerens brev til Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 21.03.2012 om hvordan forvaltningsloven, bevilgningsreglementet og økonomireglement skal forstås og er praktisert ved håndtering av tilskuddsforvaltningen. NHD har lagt den samme forståelsen til grunn for sin tilskuddsforvaltning og redegjørelsen i dette brevet vil ha dette som utgangspunkt.

NHD's tilskuddspraksis

NHDs utgiftsbevilgninger for 2011 (saldert budsjett) utgjorde 7,46 mrd. kroner eksklusiv lånetransaksjoner. 5,7 mrd. kroner var tilskuddsordninger. Av disse var 4,95 mrd. kroner midler til tilskuddsbevilgninger hvor forvaltning er delegert til underliggende virksomheter - herunder samtlige søknadsbaserte tilskuddsordninger på NHDs budsjett. Oversikt over tilskuddsordningene hvor forvaltning er delegert til underliggende virksomheter er vedlagt (vedlegg 1).

De resterende tilskuddsordningene utgjorde 760,2 mill. kroner, og ble forvaltet av departementet selv. Disse omfatter følgende kapitler og poster:

(i mill. kroner)

Kap./post	Postbetegnelse	Saldert 2011
900/70	Nærings- og handelsdepartementet (NHD), Tilskudd til internasjonale organisasjoner	20,1
900/72	NHD, Tilskudd til beredskapsordninger	3,1
900/73	NHD, Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	11,0
913/70	Standardisering, Tilskudd (til Standard Norge)	28,0
924/70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer, Tilskudd	40,0
929/70	Norsk Designråd; Tilskudd	36,0
937/71	Svalbard Reiseliv AS, Tilskudd	2,1
953/70	Kings Bay AS, Tilskudd	15,0
2421/70	Innovasjon Norge, Bedriftsutvikling og administrasjon	292,6
2421/71 (delvis)	Innovasjon Norge, Reiseliv, nettverks- og kompetanseprogrammer	273,7
2426/70	SIVA SF, Tilskudd	38,6
Sum¹⁾		760,2

1) Departementet hadde fullmakt til å utgiftsføre refusjoner for miljøtiltak etter virksomheten til Raufoss ASA under kap. 960, post 71. Den ble utnyttet med 8,4 mill. kroner i 2011. For 2011 ble det også gitt en særskilt bevilgning under kap. 950, post 70 Utbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, gjennom Stortingets behandling av Prop. 120 S og Innst. 420 S (2010-2011), jf. nærmere omtale av ordningen i disse dokumentene. Det ble utgiftsført 106,4 mill. kroner under denne ordningen.

Samtlige av disse tilskuddsordningene er til navngitte mottakere, dvs. tilskudd til mottakere som er navngitte i bevilgningsvedtaket eller må anses øremerket i budsjettproposisjonen. De er dermed unntatt fra kravene i økonomiregelverket om å formulere til-

delingskriterier, kunngjøring og utforming av regelverk for forvaltning av ordningene. NHD har likevel valgt å utarbeide interne tilskuddsregelverk for hver ordning. Regelverkene gir informasjon, retningslinjer og krav knyttet til mål med ordningene, kriterier for måloppnåelse, tildelingskriterier der det er aktuelt, krav til rapportering, oppfølging og kontroll, økonomiforvaltning, evaluering m.m. i henhold til kap. 6 i Finansdepartementets bestemmelser.

Departementet har gjennomgått forvaltningen av alle slike tilskudd som ble utbetalt i 2011. Gjennomgangen har basert seg på å sjekke ut at nødvendige dokumenter foreligger og at oppgaver er utført i henhold til krav for den enkelte ordning. Det er ikke funnet vesentlige avvik på disse punktene.

Utbetalinger av støtte/enkelttilskudd

NHD har videre gått gjennom andre utbetalinger fra departementet i 2011 som kan karakteriseres som tilskudd over departementets eget budsjettkap. 900, post 21 Spesielle driftsutgifter. I henhold til omtale i Prop. 1 S (2010-2011) kan posten nyttes til å dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag, støtte og prosjekter som er vesentlige i Nærings- og handelsdepartementets arbeid med nærings- og handelspolitikken. Videre går det fram at bevilgningen kan brukes til å finansiere større utredningsutvalg og tiltak til oppfølging av bl.a. regjeringens maritime strategi og prosjektmidler til reiselivsformål.

I 2011 ble det regnskapsført om lag 52 mill. kroner under kap. 900, post 21 Spesielle driftsutgifter. Av midlene ble om lag 36,8 mill. kroner benyttet til anskaffelser eller drift i NHD eller i etatene. De resterende midlene, 15,2 mill. kroner, var utbetalinger knyttet til 24 enkeltsaker som kan kategoriseres som støtte. Oversikt over disse sakene er vedlagt (vedlegg 2).

Støtten i disse sakene har vært rettet mot profesjonelle aktører som må forutsettes å være kjent med departementets virksomhet innenfor de aktuelle områdene. NHD har på sin side videre god kjennskap til og for en del også profesjonell kontakt med mange av de aktuelle mottakerne av støtte. Departementet har derfor lagt til grunn at kunngjøring av mulighet for å søke på tilskudd har vært ivarettatt gjennom omtalen som er gitt i Prop. 1 S.

Det er etablert praksis at departementet behandler sakene på grunnlag av søknad fra mottakerne, og at departementet sender tilskuddsbrev med krav til bruk av midlene og til rapportering. Omfang av krav til rapportering vurderes i den enkelte sak tilpasset risiko og vesentlighet. Rapportene gjennomgås av departementet og utgjør hovedgrunnlaget for departementets kontroll av om støtten er brukt i henhold til forutsetningene.

En gjennomgang viser at tildelingene i disse sakene er i tråd med formålet med bevilgningen. Sakene fordeler seg i hovedsak på følgende formål:

Samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet:

Slike samarbeidsarenaer er brukt som arbeidsform mellom departement og næringslivet på flere områder, som for eksempel Maritim utvikling og Forum for kultur og næring. Gjennom disse arenaene har departementet fått viktige innspill som grunnlag for politikktutforming på de aktuelle områdene. Departementet har også gitt støtte til andre typer arenaer, som for eksempel støtte til NHOs prosjekt Global Future, som skal mobilisere personer med minoritetsbakgrunn til å tre inn i sentrale stillinger.

Samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for næringspolitikken:

Departementet har bidratt med støtte til noen relevante forskningsprosjekter som vil bedre kunnskapsgrunnlaget for utforming av næringspolitikken. For eksempel har NHD, sammen med flere andre bidragsyttere, gitt støtte til prosjektet «Krise, omstilling og vekst» i regi av Samfunns- og næringslivsforskning AS ved Norges Handelshøyskole.

Informasjonstiltak:

NHD har gitt støtte til noen informasjonstiltak, for eksempel til prosjektet Symposium i tilknytning til markering av Trygve Haavelmos 100-årsjubileum. Symposiet formidlet informasjon om forskning relevant for økonomisk politikk og forståelsen av den.

Internasjonale organisasjoner:

Departementet støtter enkeltprosjekter i internasjonale organisasjoner der Norge er tilsluttet basert på Stortingsvedtak. Et eksempel på støtte er til bistandsprosjekter i regi av FNs sjøfartsorganisasjon IMO.

Delfinansiering av tjenester for grenseoverskridende samarbeid:

NHD bidro i 2011 med delfinansiering av tiltak, blant annet sammen med andre departement, som skal legge til rette for grenseoverskridende samarbeid. Sakene gjelder støtte til etablering av Norway House i Houston og støtte til drift av en nordisk informasjonstjeneste.

Også for sakene der det er tildelt støtte over post 21, har gjennomgangen basert seg på å sjekke ut at nødvendige dokumenter foreligger, og at oppgaver er utført i henhold til krav for det enkelte tilskudd. Det er her ikke funnet vesentlige avvik.

Habilitet

Forvaltningslovens grunnprinsipper om likebehandling og saklighet samt bestemmelsene om habilitet ligger til grunn for departementets håndtering av tilskudd. Spørsmål om habilitet håndteres ut fra reglene i forvaltningsloven. Den enkelte – så vel i politiske ledelse som de øvrige ansatte i departementet – har et eget ansvar for selv å vurdere sin habilitet. Der som det foreligger tvil, konsulteres Lovavdelingen.

Oppfølgingstiltak

Departementets tilskuddsordninger følges opp løpende med fokus på kontinuerlig forbedring og for å oppnå best mulig resultater. Blant annet omfatter dette gjennomganger for å vurdere målsettinger med ordningene og kriterier for måloppnåelse. Departe-

mentet gjennomfører systematisk evalueringer av tilskuddsordninger.

Når det gjelder departementets praksis for å utbetale støtte i enkeltsaker over kap. 900, post 21 Spesielle driftsutgifter, vil departementet vurdere om det

kan være hensiktsmessig å skille tydeligere mellom anskaffelser, drift og støtte. Herunder vil det bli vurdert å etablere en ny 70-post for å føre det som skilles ut som støtte av det som føres på post 21 i dag.

VEDLEGG 21**Brev fra Olje- og energidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. april 2012****Departementets tilskuddsforvaltning**

Det vises til brev av 13. mars fra kontroll- og konstitusjonskomiteen og mitt brev av 20. mars vedrørende ovennevnte.

Komiteen ber om at departementet foretar en gjennomgang og kvalitetssikring av interne rutiner i prosesser som gjelder forvaltning av tilskudd. Videre ber komiteen om informasjon om praktiseringen av ulike lov- og regelverk ved håndteringen av tilskuddsforvaltning. Det bes videre om at departementet går gjennom alle tilskudd som er gitt i 2011, med sikte på å undersøke om relevant regelverk er fulgt og hva man vil gjøre for å sikre en tilskuddsforvaltning som er i tråd med økonomireglementet framover.

Jeg vil innledningsvis vise til Finansministerens svarbrev av 21. mars 2012 til komiteen hvor det gis en gjennomgang av bestemmelser og regelverk som har betydning for tilskuddsforvaltningen og ansvarsfordelingen i oppfølgingen av Regjeringens eget økonomiregelverk og rutiner som er fastsatt av forvaltningen selv. Forvaltningens eget økonomiregelverk inneholder bestemmelser som er ment å ivareta Stortingets bevilgningsreglement. Videre må forvaltningen sikre at Stortingets vedtak og forutsetninger følges opp, herunder hvordan dette skal organiseres og hvilke virkemidler som bør tas i bruk for å sikre dette. Forvaltningsloven ligger til grunn for saksbehandling og vedtak som gjøres av forvaltningen, herunder bestemmelsene om habilitet og alminnelige prinsipper for god forvaltningsskikk som kommer til anvendelse i forvaltningen av tilskudd.

Departementet legger økonomireglementet, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven til grunn ved håndteringen av tilskudd. Departementet har utarbeidet maler for tilskuddsbrev som skal sikre at kravene i økonomiregelverket ivaretas. Forvaltningen av tilskudd er dokumentert og krav om oppfølging og kontroll er ivarettatt i tilskuddsbrev og interne rutiner. Departementets interne rutiner og arkiv- og saksbehandlingssystemet skal sikre god dokumentasjon av saksbehandlingen og departementets oppfølging og kontroll, herunder dokumentasjon og oppfølging av rapporteringen fra tilskuddsmottakere. I basisprogrammet for nytilsatte i Olje- og energidepartementet inngår obligatorisk opplæring i forvaltningsloven og offentleglova. I tillegg tilbys øvrige ansatte jevnlig kurs i forvaltningsloven.

I tråd med forvaltningsloven har alle involverte i saksbehandlingen og ansatte i departementet et selvstendig ansvar for å vurdere sin habilitet i enkeltsaker og opplyse om det foreligger konkrete forhold som gjør at det kan reises tvil om vedkommendes habilitet. Forvaltningslovens regler om habilitet gjelder også for statssekretærer og politisk rådgiver. For statsråden gjelder reglene i egenskap av departementssjef. Dersom administrasjonen blir oppmerksom på mulige habilitetskonflikter, vil politisk ledelse bli gjort oppmerksom på det. I tvilsspørsmål foreligger dette Lovavdelingen i Justisdepartementet. Med bakgrunn i gjennomgangen av tilskudd som er gitt i 2011, er det ikke funnet brudd på forvaltningslovens regler om habilitet.

Departementet har i all hovedsak delegert forvaltningen av tilskuddsordningene. Eksempler på slike ordninger er tilskudd til utjevning av overførings-tariffer (NVE), tilskudd til skredforebygging (NVE), tilskudd til museums- og kulturminnetiltak (NVE), forskningsbevilgninger (hovedsakelig Norges forskningsråd), tilskudd som gis fra Energifondet (Enova) og tilskudd som gis fra CLIMIT (Gassnova). Slike tilskuddsordninger er ikke omtalt videre i dette brevet.

Vedlagt følger en liste over de tilskudd som departementet har gitt i 2011. Listen omfatter enkeltstående tilskudd til mottakere som er navngitt i budsjettproposisjonen (såkalte øremerkede tilskudd), enkeltstående tilskudd som departementet gir til internasjonale organisasjoner (etter avtale med andre land om samarbeidstiltak eller etter avtale med internasjonale organisasjoner) samt enkeltstående tilskudd til særskilt avgrensede formål innenfor departementets ansvarsområde. Sistnevnte tilskudd er i 2011 knyttet til kap. 1800, post 21 og kap. 1833, post 21. I enkelte tilfeller kan et tilskudd ha en karakter hvor departementet også til dels er mottaker eller bruker av en tjeneste fra prosjektet.

Departementet tildeler enkeltstående tilskudd til mottakere som navngis i de årlige budsjettproposisjoner, såkalte øremerkede tilskudd. Eksempler på slike tilskudd; Norsk Oljemuseum, INTSOK, INT-POW, Petrad, Gassnova SF, Gassco AS og Petoro AS. Øremerkede tilskudd er beskrevet i de årlige budsjettproposisjoner og det har således ikke vært nødvendig med ytterligere kunngjøringer, jf. økonomireglementet.

For enkeltstående tilskudd som departementet gir som medlem av en internasjonal organisasjon, etter

avtale med andre land om samarbeidstiltak eller etter avtale med internasjonale organisasjoner, er det fastsatt særskilte unntak i økonomireglementet. Eksempler på slike tilskudd; Nordisk Energiforskning, Gas Exporting Countries Forum (GECF), Det internasjonale energiforum (IED), bidrag til International Energy Agency (IEA).

Økonomiregelverkets kap. 6 beskriver først og fremst krav som er fastsatt for en normalsituasjon der en tilskuddsbevilgning skal fordels på en rekke søkere. Det vil imidlertid forekomme tilfeller der enkelte av punktene ikke er like aktuelle ut fra tilskuddets karakter. I henhold til økonomiregelverket skal kunnngjøring foretas på en slik måte at man når hele målgruppen som tilskuddsbevilgningen tar sikte på. Regelverket stiller ikke krav til formen på kunnngjøring av tilskudd, men åpner for skjønn på dette punktet. Avhengig av målgruppen kan en informere allment eller målrettet.

Med bakgrunn i komiteens forespørsel om en gjennomgang og redegjørelse knyttet til alle tilskudd som departementet har gitt i 2011, er det nedenfor gitt utfyllende informasjon utover det som følger av budsjettproposisjonen knyttet til enkeltstående tilskudd som departementet har gitt i 2011. En slik redegjørelse vil det på ordinært vis vært naturlig å innta i rapporteringen til Stortinget sammen med budsjettforslaget for 2013.

- Departementet har utbetalt 100 000 USD til Massachusetts Institute of Technology (MIT) knyttet til deltakelse i MIT Joint Program on the Science and Policy of Global Change (et forskningsprogram som har et tverrfaglig perspektiv på hvordan løse globale klimaproblemer). Deltakelse i programmet gir departementet faglig input på relevante områder og tilgang på all forskning som gjøres på området av MIT. Videre gir deltakelsen også departementet tilgang på MITs analyseverktøy og MITs eksperter. Olje- og energidepartementet har siden 2008 deltatt i programmet. Etersom dette er et forskningsprogram der midlene fra Olje- og energidepartementet kun utgjør en liten andel av det totale programmet, er dette unntatt forskrift om offentlige anskaffelser med hjemmel i § 1-3 (2) bokstav g) og der igjennom kravet til konkurranse iht. prosedyrereglene i del I, II eller III.
- Departementet har iverksatt et vedtak av Nordisk Ministerråd og videreformidlet et tilskudd på 350 000 DKK til Ensi AS til gjennomføring av Nordisk Ministerråds prosjekt; BEAC-workshop innen energieffektivisering og fornybar energi. Tilskuddet er en videreformidling av et bevilgningsvedtak i Nordisk Ministerråd om å støtte en «workshop» i Barents energisamarbeidet - Ba-

rents Euro Artic Cooperation (BEAC). Støttetaker er nevnt i det multilaterale vedtaket i nordisk samarbeid og utpekt som prosjektgjennomfører. Støtten til Ensi utbetales fra Nordisk Ministerråd via departementet.

- Departementet har på grunnlag av søknad gitt 800 000 kroner i tilskudd til Norsk institutt for skog og landskap til Interreg-prosjektet; Bioenergy Promotion in the Baltic Sea. Prosjektet er en del av et EU-samarbeidsprogram hvor Norge er invitert til å delta i enkeltprosjekter. Støtten fra OED utgjør delfinansiering av det nasjonale bidraget til prosjektet under EUs Interregprogram. Resterende statlig delfinansiering skjer over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett til EUs Interreg-program. Vedtak om støtte til norske deltakere i prosjekter og multilaterale prosjekter under Interreg-programmet skjer etter EU-prosedyrer fastsatt i Interreg-programmet og gjennom norsk tilknytning til dette EU-programmet. Prosjektet skal bidra til økt internasjonalt samarbeid og spredning av kompetanse innen bioenergi i Østersjø-regionen.
- Departementet har på grunnlag av søknad gitt 850 000 kroner til Universitetet i Bergen knyttet til Norsk forskerskole for petroleum. Forskerskolen er et samarbeid som omfatter alle petroleumsuniversiteter i Norge. Forskerskolen skal bidra til oppfølging og styrking av et eksisterende samarbeid i International Energy Agency (IEA) innen olje- og gassteknologi. Forskerskolen er unik i sitt slag og har et bredt samarbeid med sentrale utenlandske universiteter. Dette gjør Forskerskolen særskilt kvalifisert til å ivareta relevante oppdrag overfor IEA. Midlene inngår som delfinansiering av Forskerskolens virksomhet og vil komme til anvendelse i utforming og gjennomføring av arbeidsprogrammet til IEAs teknologisamarbeid hvor Norge er medlem og har et pågående samarbeidstiltak.
- Departementet har på grunnlag av søknad gitt 900 000 kroner i tilskudd til Nordland fylkeskommune til planprosjektet Vefsna. I forbindelse med vern av Vefsna, jf. St.prp. nr. 53 (2008-2009), ble det forutsatt at det skulle iverksettes et planprosjekt som bl.a. vil innebære en omfattende kartlegging av Vefsnas nedbørfelt for å kunne vurdere verneverdier og muligheter for skånsom kraftutbygging. I proposisjonen er det forutsatt at prosjektet blir utformet av miljø- og vassdragsmyndighetene i samråd med lokale og regionale myndigheter. Som en oppfølging av St.prp. nr. 53 (2008-2009) har Olje- og energidepartementet gitt ovennevnte tilskudd til Nordland fylkeskommune for 2011. Nordland fylkeskommune har søkt om midler til planarbeidet over 3 år.

- Departementet har på grunnlag av søknad utbetalt 250 000 kroner til arbeidet knyttet til Oslo-gruppen for energistatistikk. Oslo-gruppen er oppnevnt av FN for revisjon av FNs manualer for energistatistikk for derigjennom å bedre kvaliteten og sammenlignbarheten innenfor internasjonal energistatistikk. Norge er medlem og sekretariatsansvarlig. Statistisk sentralbyrå (SSB) ivaretar det norske medlemskapet. Olje- og energidepartementet dekker etter søknad fra SSB deler av de årlige utgiftene ved sekretariatsarbeidet for FN-gruppen. Rapport fra arbeidet er publisert av FN i E/CN.3/2011/9.
- Departementet har på grunnlag av søknad gitt 2,5 mill. kroner i tilskudd til Norsk Oljemuseum til utstillingsprosjektet «Energi – problemet eller løsningen». Dette er et samarbeid mellom berørte myndigheter, forskningsinstitusjoner, utdanningsinstitusjoner, oljeindustrien og NGOer. Norsk Oljemuseum er ansvarlig for gjennomføringen av prosjektet. Dette prosjektet er, sammen med tidligere gjennomførte prosjekter, nevnt i omtalen av tilskudd til Norsk Oljemuseum i Prop. 1. Prosjektet er betinget av at utstillingsprosjektet gjennomføres ved Norsk Oljemuseum i Stavanger. Det er dermed ingen andre relevante mottakere og Norsk Oljemuseum er kjent med denne praksisen og har tidligere mottatt støtte til gjennomføring av lignende utstillingsprosjekter ved museet som er beskrevet og rapportert i Prop. 1.
- Departementet har på grunnlag av søknad gitt 900 000 kroner i tilskudd til Zero til internasjonal CCS-virksomhet i 2011 og 1,1 mill. kroner til Bellona sitt BEST-program for fremme av CCS internasjonalt. Under kap. 1833, post 21 i statsbudsjettet for 2011 og foregående budsjettproposisjoner er det henvist til kapittel 6 i Prop. 1 S (2008-2009): «Handlingsplan for å fremme karbonfangst og lagring som klimatiltak». Ett av elementene i denne handlingsplanen er å «Auke dialogen med internasjonale miljøvernorganisasjoner, eventuelt i samarbeid med norske miljøvernorganisasjoner», jf. avsnitt 6.2. I Norge er Zero og Bellona de miljøvernorganisasjonene som arbeider aktivt med å fremme CCS internasjonalt. Både Zero og Bellona er kjent med ovennevnte handlingsplan og bevilgning og har søkt om prosjektstøtte til arbeid med CCS internasjonalt. Begge organisasjoner har fått tilsagn om støtte til denne virksomheten innenfor formålet og forutsetningene for bevilgningen til dette formålet.
- Departementet har på grunnlag av søknad gitt 12 500 Euro i tilskudd til Sintef Energi og NTNU for gjennomføring av Trondheim Conference on CO₂ Capture, Transport and Storage 2011. Kon-

feransen var i regi av BIGCCS International CCS Research Centre, Sintef og NTNU. Olje- og energidepartementet var én av flere hovedsponsorer og sentral deltaker på konferansen. Konferansen er nonprofit, har stor internasjonal deltakelse og vitenskapelig fokus på hele CCS-verdikjeden som knyttes til formålet som bevilgningen under kap. 1833, post 22 beskriver.

Som det fremgår av vedlagte oversikt, har Olje- og energidepartementet for øvrig i løpet av 2011 gitt tilskudd til internasjonale organisasjoner på grunnlag av søknad knyttet til enkelte prosjekter slik som:

- Near Zero Emission Coal project (NSEC) som er et samarbeid mellom Norge, Europakommisjonen og kinesiske myndigheter og hvor ansvarlig for gjennomføringen på kinesisk side er the Administrative Centre for China Agenda 21 for Ministry of Science and Technology.
- Norwegian Voluntary Contribution to ETP 2012 in relation to CCS (IEA/OECD) som er et frivillig bidrag til IEAs arbeid med Energy Technology Perspectives.
- Workshop om fangst og lagring av CO₂ i Den grønne utviklingsmekanismen (UNFCCC) som er en teknisk workshop under Kyotoprotokollen for utvikling av regler for fangst og lagring av CO₂ under Den grønne utviklingsmekanismen. Dette er et tilskudd som staten gir som medlem av en FN-organisasjon.
- CSLF Capacity Building Programme Fund som er et fond under Carbon Sequestration Leadership Forum (CSLF). Det globale CCS-instituttet er ansvarlig for selve gjennomføringen av en mindre andel av kapasitetsbyggingsprosjektene. United States Department of Energy, i egenskap av sekretariat for CSLF, er ansvarlig for gjennomføring av broarten av prosjektene.

Med bakgrunn i gjennomgangen anses disponeringen av bevilgningene å ha vært i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Videre har forvaltningen av tilskudd gitt i 2011 etter min vurdering vært i tråd med økonomiregelverket, god forvaltningsskikk og generelle rutiner for saksbehandling i departementet.

Departementet arbeider kontinuerlig med å forbedre og kvalitetssikre interne rutiner, herunder internkontrollen knyttet til etterlevelsen av interne rutiner. Jeg viser i den forbindelse til mitt brev av 19. januar 2012 til komiteen vedrørende Dokument 1 (2011-2012). Departementet har i 2011 hatt en gjennomgang av budsjetteringen av tilskudd under ulike postgrupper i budsjettet. Dette har resultert i en del endringer som er innarbeidet i statsbudsjettet for

2012 slik at dette bedre samsvarer med bevilgningsreglementet, jf. omtale i Prop. 1 S (2011-2012).

I Prop. 1 S (2011-2012) for Olje og energidepartementet under kap. 1800 (side 32-33) heter det:

«Olje- og energidepartementet kan gi engangsstøtte til ulike prosjekter som tidligere har vært dekket under post 21. Prosjektene kan omfatte støtte til prosjekter som har et energirettet formål. Videre kan det være bidrag til gjennomføring av ulike arrangementer hvor departementet ikke står som hovedoppdragsgiver eller er mottaker av tjenesten. Det kan også gis støtte til blant annet informasjonstiltak om klima og energi.»

Videre gir departementet tilskudd som skal bidra til å realisere Regjeringens handlingsplan for internasjonal fremme av fangst og lagring av CO₂. Kriteriene for bruk og tildeling av midler til dette formål er omtalt i OEDs budsjettproposisjon. I Prop. 1 S (2011-2012) for Olje og energidepartementet under kap. 1833 (side 99) heter det:

«Prosjekter og aktiviteter som mottar tilskudd skal bidra til måloppnåelse innenfor blant annet følgende områder:

- Kunnskapsbygging, kompetanseoverføring og generell kapasitetsbygging internasjonalt
- Økt forståelse for CO₂-håndteringsteknologiers potensial for å bidra til reduserte klimagassutslipp.
- Anvendelse av CO₂-håndteringsteknologier, også utenfor Norge.

Både norske og internasjonale aktører kan søke om tilskuddsmidler, så fremt prosjektene og aktivitetene er relevante for og i tråd med sentrale elementer i handlingsplanen, som konkretisert over»

Olje- og energidepartementet har i tillegg på sine hjemmesider et særskilt tema;

«CO₂-håndtering» hvor man omtaler midler rettet mot aktiviteter som informasjonsopplegg, studier og kapasitetsbygging.

Departementet tar sikte på å fortsette arbeidet med å forbedre omtalen av tilskudd i budsjettproposisjonen og interne rutiner knyttet til forvaltningen av tilskudd mv.

VEDLEGG 22**Brev fra Samferdselsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. april 2012****Departementets tilskuddsforvaltning**

Jeg viser til kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 12. mars 2012 og mitt brev av 23. mars 2012 hvor jeg opplyste at departementet tok sikte på å gi en tilbakemelding i siste halvdel av april 2012.

Innledning

Finansdepartementer har i brev av 21. mars 2012 bl.a. redegjort for regelverk som har betydning for tilskuddsforvaltningen, dvs. økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og forvaltningsloven. Jeg vil derfor ikke gå nærmere inn på dette regelverket, men viser til redegjørelsen i Finansdepartementets brev. Så langt Samferdselsdepartementet kan se, er departementets tilskuddsforvaltning i samsvar med dette regelverket. Likevel vil departementet løpende vurdere muligheter for ytterligere forbedringer av forvaltningen.

Med utgangspunkt i kap. 6 Forvaltning av tilskuddsordninger i Bestemmelser om økonomistyring i staten (heretter kalt Bestemmelsene) redegjør jeg nedenfor for Samferdselsdepartementets tilskuddsutbetalinger i 2011.

Tilskuddsordninger

Samferdselsdepartementet administrerer selv flere ordninger som i budsjettet er plassert på 60- og 70-poster. I tillegg til rene tilskuddsordninger er det på 70-poster også plassert ordninger som gjelder betaling for utførelse av bedriftsøkonomisk ulønnsomme tjenester som det av samfunnsmessige hensyn er viktig å opprettholde. Nedenfor omtales alle departementets egne ordninger, også disse ordningene. Ordninger som underliggende etater har ansvaret for, er ikke omtalt, med unntak av ordninger som er plassert på departementets eget budsjett og som Statens vegvesen administrerer på vegne av departementet. Samferdselsdepartementet har også vurdert om det i 2011 forekom utbetaling av tilskudd under andre poster.

Tilskudd som departementet forvalter på 70-poster
*Kap. 1300 Samferdselsdepartementet***Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner**

I Samferdselsdepartementets budsjettproposisjon for 2011, s. 26-27, er det redegjort for hvilke organisasjoner, EU-programmer mv. som omfattes av bevilgningen på posten i 2011. For slike tilskudd fal-

ler krav til kunngjøring, søknad og utforming av tilskuddsbrev bort, jf. pkt. 6.4.2 c i Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Post 71 Tilskudd til trafikksikkerhetsformål mv.

Tilskuddet går til Trygg trafikk, Syklistenes landsforening og ITS Norge, jf. beskrivelse på s. 27-28 i budsjettproposisjonen for 2011. Bevilgningen må anses som øremerket og det er bl.a. ikke krav om kunngjøring, jf. pkt. 6.4.2 a i Bestemmelsene.

Departementet mottar hvert år søknad fra de tre organisasjonene. I brev om tildeling av midler settes det vilkår for hva midlene skal brukes til og krav til rapportering. I tildelingen er det opplyst at departementet eller Riksrevisjonen har adgang til å kontrollere at midlene blir brukt i samsvar med vilkårene for tildelingen.

Post 72 Tilskudd til samferdselsberedskap

I Prop. 1 S (2010-2011), s. 28, går det fram at bevilgningen bl.a. skal dekke utgifter til fylkeskommunenes deltakelse i den nasjonale sivile transportberedskapen, til øvelser og planverksarbeid innen samfunnssikkerhet og beredskap i Avinor AS og Posten Norge AS, samt til havneberedskapsøvelser. Videre finansieres ordningen med reservedelslagring over posten.

Fylkeskommunene blir i eget brev invitert til å søke om midler. Tildelingen skjer på bakgrunn av søknader. Departementet utbetaler midler på grunnlag av refusjonskrav med bilag som dokumenterer kravet. I tildelingsbrev setter departementet krav om rapportering om bruk av bevilgningen og tar forbehold om adgang til å kontrollere at midlene benyttes etter forutsetningene.

Tildeling til Avinor AS, Posten Norge AS og Kystverket skjer på grunnlag av søknad og meddeles i egne brev.

Denne delen av bevilgningen må anses som øremerket.

Som en del av departementets ansvar for sivil kjøretøyreparasjonstjeneste i krig har departementet gjennom mange år hatt en ordning med beredskapslagring av reservedeler til tunge kjøretøy. Ordningen er omtalt i St.prp. nr. 1 (1979-80), s. 38. I 2005 ble denne avtalen sagt opp. Med utgangspunkt i forhandlere som inngikk i denne avtalen og ut fra fastsatte spesifikasjoner ble det inngått en ny avtale med tre forhandlere av reservedeler (Norsk Scania AS, Volvo

Norge AS og Bertel O. Steen AS) som permanente beredskapslagre. Avtalen fra 2005 gjelder reservedeler til kjøretøy over 3,5 tonn. Forhandlerne mottar en godtgjørelse for administrative kostnader etc. Ordningen vurderes avvirket.

Kap. 1311 Tilskudd til regionale flyplasser

Post 71 Tilskudd til ikke-statlige flyplasser

Posten besto i 2011 av to ordninger – tilskudd til flygeinformasjonstjenesten (AFIS-tilskudd) ved ikke-statlige flyplasser med rutetrafikk og tilskudd til Stord lufthavn, Sørstokken.

Ordningen med AFIS-tilskudd forvaltes av Avinor AS som på grunnlag av faktura får refundert utbetalingene til de enkelte lufthavnene som har krav på tilskudd. Avinor følger opp ordningen og sender rapport til Samferdselsdepartementet. Ordningen gjelder kun for et fåtall lufthavner (ikke-statlige med rutetrafikk) og er ikke kunngjort. Departementet vil ha oversikt over hvem som har rett på tilskudd, bl.a. fordi lufthavner må ha konsesjon fra Samferdselsdepartementet. Bevilgningen må anses øremerket, og det er bl.a. ikke krav om kunngjøring, jf. Bestemmelsene pkt. 6.4.2 a.

Tilskuddet til Stord lufthavn, Sørstokken, er omtalt i Prop. 1 S (2010-2011), s. 39 og må også anses øremerket og ikke omfattet av kravet om kunngjøring. Det er inngått en avtale med flyplasselskapet om tilskuddet. Tilskuddet følges opp ved at det rapporteres og sendes revisorgodkjent regnskap til departementet.

Kap. 1330 Særskilte transporttiltak

Post 60 Særskilt tilskudd kollektivtransport

Posten besto i 2011 av fem ordninger:

- Belønningsordning for kollektivtransport og mindre bilbruk i byområdene
- Tilskudd til tilgjengelighetstiltak
- Kollektivtransport i distriktene
- Samordning av bestillingstransport og TT-tjenesten
- Nasjonal reiseplanlegger og elektronisk billettering

De fire første ordningene har fylkeskommunene/kommunene som målgruppe. For en slikt klart avgrenset målgruppe kan det bl.a. avvikes fra normalprosedyren for kunngjøring, jf. pkt. 6.4.1 i Bestemmelsene.

Belønningsordning for kollektivtransport og mindre bilbruk i byområdene

Ordningen omfatter fylkeskommuner og kommuner. Retningslinjer for ordningen ligger på departementets side på intranett. T.o.m. 2011 omfattet ordningen både tilskudd til byer/områder med fireårige

avtaler og ettårige tilskudd. Avtalene følges opp av departementet med bistand fra Vegdirektoratet.

I budsjettproposisjonen for 2011 er det en omtale av hvilke byer/områder som det er inngått fireårige avtaler med.

Tilskudd til tilgjengelighetstiltak

Ordningen administreres av Statens vegvesen på vegne av Samferdselsdepartementet. Den er ett av flere tiltak for å nå det transportpolitiske målet om et universelt utformet transportsystem. Den skal bidra til nødvendige tiltak innenfor transportsystemet på de kommunale og fylkeskommunale ansvarsområdet som grenser opp mot de statlige slik at en sammenhengende universelt utformet reisekjede kan bli en realitet. Det kreves en egenandel på 25 pst. fra kommunen/fylkeskommunen.

Som det går fram av Prop. 1 S (2010-2011) gjelder ordningen kommuner og fylkeskommuner. Alle fylkeskommuner/kommuner kan søke. Invitasjon til å søke om midler blir sendt til fylkeskommuner, bykommuner og kommuner som deltar i prosjektene knyttet til et nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming i fylker og kommuner.

Kriterier for tildeling og retningslinjer for ordningen er innarbeidet i invitasjonsbrevet. De overordnede kriteriene for tildeling er at tiltakene bygger opp om etableringen av en sammenhengende, universelt utformet reisekjede. Det inviteres til å søke om tilskudd til enkle og kostnadseffektive infrastrukturtiltak. Tiltakene skal planlegges og gjennomføres i dialog med de funksjonshemmedes organisasjoner. Når tiltaket er gjennomført, skal rapport sendes Statens vegvesen. Midler utbetales ikke før denne rapporten foreligger.

Søknader behandles av de regionale vegkontorer som sender sitt forslag til Vegdirektoratet. Et samlet forslag fra Vegdirektoratet sendes Samferdselsdepartementet som foretar tildelingen. Tildelingen i 2011 var i samsvar med Vegdirektoratets forslag.

Kollektivtransport i distriktene

Alle fylkeskommunene får invitasjon til å søke om midler. I invitasjonen redegjøres det for hva slags prosjekter som vil bli prioritert ved behandlingen av søknadene. Det settes krav til rapportering som departementet følger opp. Søknadsskjema og retningslinjer ligger på departementets side på internett.

Samordning av bestillingstransport og TT-tjenesten

Ordningen var en prøveordning for perioden 2009-2011. Ved etableringen i 2009 ble alle fylkeskommunene invitert til å levere forslag til prøveprosjekt. Alle som søkte fikk tildelt midler.

Fylkeskommuner/kommuner er en klart avgrenset målgruppe, hvor det bl.a. kan avvikes fra normalprosedyren for kunngjøring, jf. pkt. 6.4.1 i Bestemmelsene.

Nasjonal reiseplanlegger og elektronisk billettering

Vegdirektoratet er av Samferdselsdepartementet tillagt oppgaver på disse områdene. I 2011 fikk etaten refundert 2,235 mill. kr i forbindelse med kjøp av eksterne tjenester på dette området.

Øvrig tilskudd som administreres av Statens vegvesen på vegne av departementet

Kap. 1301 Forskning og utvikling mv.

Post 72 Tilskudd til miljøvennlig transport, Transnova-prosjektet

Hovedmålet med ordningen er å bidra til reduserte CO₂-utslipp fra transportsektoren. Transnova skal gi utløsende tilskudd til prosjekter som bidrar til raske implementering av ny og mer miljøvennlig transportteknologi og transportpraksis, samt støtte, og selv bidra til, informasjon og økte kunnskaper om klimavennlige transportløsninger. For 2011 var det bevilget 73,2 mill. kr til ordningen, hvorav 20 mill. kr er en del av satsingen på miljøteknologiprogrammet.

Samferdselsdepartementet har utarbeidet et mandat for ordningen hvor bl.a. prinsippene for innretningen av Transnova-prosjektet er gitt. Tildelingskriterier utvikles av prosjektleder i samarbeid med prosjektets råd og innenfor rammene i mandatet og krav i forbindelse med den årlige bevilgningen. Tildeling skal være i samsvar med EØS-reglene for offentlig støtte og tilskudd til prosjekter skal notifiseres til ESA dersom det er nødvendig.

Næringsliv, organisasjoner, forskningsinstitusjoner og lokale og regionale myndigheter kan søke om prosjektstøtte.

Programbeskrivelse og standard søknadsskjema fins på www.transnova.no Programmene under Transnova kunngjøres i annonser i en rekke fagtidsskrift, dagspressen, ulike nettsider og i nyhetsbrev fra Transnova. Direktelink til utlysningen sendes til alle de store bransjeorganisasjonene innen transport og logistikk, samt andre aktuelle bransjeorganisasjoner avhengig av tema på programmet som kunngjøres. E-post med link til søknad sendes også til ulike fagnettverk innenfor klima og transport. Som et supplement brukes også pressemeldinger. I 2011 ble twitter og facebook tatt i bruk.

Programmene kunngjøres 6-8 uker før søknadsfristen. I noen få tilfeller er søknader behandlet utenfor frister. Det har vært søknad om støtte til prosjekter som også har andre frister som ikke passer med de Transnova har, f.eks. EU-prosjekter. Disse er blitt behandlet etter samme rutiner som øvrige søknader og

målsettingene med prosjektene må være i overensstemmelse med kunngjorte programmer. Søknader som ligger utenfor mandatet avvises uten å bli realitetsvurdert.

Søknadsbehandling foregår etter forvaltningsloven med vanlige klagefrister og klagemuligheter. Av de om lag 260 søknadene som hittil er mottatt (eks. ordningen med tilskudd til ladepunkter i 2009) er det foretatt 99 tildelinger. To har klaget på Transnovas vedtak. En klage tok Transnova til følge og gjorde om vedtaket etter at nye opplysninger om prosjektet ble lagt fram. En klage til Samferdselsdepartementet som opprettholdt vedtaket om avslag på søknaden.

Oversikt over tildelte prosjekter fins på www.transnova.no.

Kjøp av samferdselstjenester

Kap. 1310 Flytransport

Post 70 Kjøp av innenlandske flyruter

Bevilgningen går til kjøp av innenlandske flyruter for å finansiere drift av regionale flyruter på i alt 21 ruteområder. Ordningen er basert på anbud lyst ut i hele EØS-området og er regulert av en egen EU-forordning, (EF) nr. 1008/2008 av 24. september 2008 om felles regler for drift av lufttrafikk i Fellesskapet.

Når det har vært gjennomført anbudskonkurranser, redegjøres det i budsjettproposisjonen for den gjennomførte konkurransen og hvem som har fått tildelt anbudene på de ulike ruteområdene.

Kap. 1330 Særskilte transporttiltak

Post 70 Kjøp av sjøtransporttjenester på strekningen Bergen – Kirkenes

Formålet med statens kjøp av sjøtransporttjenester er å sikre et transporttilbud mellom Bergen og Kirkenes for distansereisende og for gods nord for Tromsø. Kjøpet ble konkurranseutsatt høsten 2004. Kontrakten med Hurtigruten ASA gjaldt for 2005-2012. Sjøtransporttjenesten Kystruten Bergen – Kirkenes ble i 2010 lyst ut på anbud på nytt, slik at ny kontrakt gjelder fra 1. januar 2012.

Kap. 1351 Persontransport med tog

Post 70 Kjøp av persontransport med tog

Staten kjøper persontransporttjenester med tog. I Prop. 1 S (2010-2011) er det redegjort for hva bevilgningen på posten skal gå til og hvem mottakerne er. Mesteparten av kjøpet gjelder NSB AS, men det foretas også kjøp fra NSB Gjøvikbanen AS på Gjøvikbanen og SJ på Ofotbanen (via Rikstrafiken). NSB har en samarbeidsavtale med SJ som utfører transporten Oslo - Stockholm. I betalingen til NSB inngår også tilskudd til Bratsbergbanen i Telemark.

Kap. 1370 Posttjenester

Post 70 Kjøp av post- og banktjenester

Posten Norge AS er pålagt å utføre leveringspliktige post- og banktjenester, som delvis kan være bedriftsøkonomisk ulønnsomme. Ulønnsomheten finansieres ved enerettsoverskudd og eventuelt statlig kjøp. Behovet det enkelte budsjettår bygger på beregninger fra Posten Norge AS. Når budsjettåret er omme, foretas en etterregning av bevilgningen og er det utbetalt for mye må Posten Norge AS tilbakebetale dette, inkl. renter.

Gjennomgang av utbetalinger på andre poster

Kap. 1300, post 01 Driftsutgifter

Samferdselsdepartementet har på denne posten identifisert følgende utbetalinger som kan karakteriseres som tilskudd:

- ATM-forum – Det ble i 2011 tildelt 100 000 kr til ATM Norge (Air Traffic Management, dvs. flysikring og trafikkstyring) etter henvendelse fra ATM Norge. Prosjektet fikk tildelt midler fordi det ble ansett som et innspill i forbindelse med departementets vurdering av om Samferdselsdepartementet skal støtte et forskningsprogram som medlemsbedriftene i ATM-forum kan søke på.
- Breibandskonferansen – tildelt 50 000 kr. Tildelingen gjaldt støtte til gjennomføring av Nasjonal breibandskonferanse i mars 2011.
- ICAO Safety Fund – tildelt 100 000 kr i støtte til ICAOs miljøarbeid.

Kap. 1301, post 21 Utredninger vedr. miljø, trafikk-sikkerhet mv.

Samferdselsdepartementet har på denne posten identifisert følgende utbetalinger som kan karakteriseres som tilskudd:

- Tidsskriftet Samferdsel – 250 000 kr. Et slikt tilskudd har vært gitt i flere år på grunnlag av søknad fra Transportøkonomisk institutt. Begrunnelsen har vært at tidsskriftet gir et bidrag til kunnskapsformidlingen på samferdselsområdet.
- Transportøkonomisk institutt – 1 mill. kr. Støtten er knyttet til en rekke mindre EU-prosjekter og gjelder dekning av utgifter knyttet til nasjonal delfinansiering, utarbeiding av prosjektsøknader mv.
- Revisjon av trafikk sikkerhetshåndboka - 250 000 kr. Det gis et årlig tilskudd til Transportøkonomisk institutt for å oppdatere håndboka som et ledd i en kontinuerlig oppdatering. Transportø-

konomisk institutt har rettigheter til innholdet i boka.

Kap. 1320, post 30 Riksveginvesteringer - til disposisjon for Samferdselsdepartementet

På kap. 1320 Statens vegvesen, post 30 Riksveginvesteringer, stilles 5 mill. kr til disposisjon for Samferdselsdepartementet, jf. tabell på s. 58 i Prop. 1 S (2010-2011). Midlene skal benyttes til prosjekter på riksvegnettet, til organisasjoner som jobber for bedre trafikk sikkerhet m.m. I 2011 ble det utbetalt til sammen 1,7 mill. kr av det avsatte beløpet på 5 mill. kr, fordelt på:

- 0,5 mill. kr - Ja til trafikkulykke/Ringsakerprosjektet, Hedmark
- 1,2 mill. kr – rv 13 Tyssedal sentrum, ulike tiltak, Hordaland

Ringsakerprosjektet som er omtalt på s. 288 i St.meld. nr. 16 (2008-2009), var et samarbeidsprosjekt mellom Statens vegvesen, politiet, Ringsaker kommune, Trygg Trafikk og Hedmark trafikk sikkerhetsutvalg. Hedmark fylkeskommune overtok prosjekteierskapet fra Statens vegvesen. I den forbindelse søkte fylkeskommunen om midler for 2011 til et forprosjekt i 3-5 kommuner. Midlene skulle gå til dybdeintervjuer, gjennomgang av ulykkesstatistikk og kartlegging av lokale utfordringer for å vurdere tiltak i den enkelte kommune. Ved tildelingen ba departementet Hedmark fylkeskommune redegjøre for bruken av midlene, samt sende et eksemplar av rapporten av forprosjektet.

Oppfølging

For å sikre at Samferdselsdepartementet har en tilfredsstillende tilskuddsforvaltning vil departementet løpende vurdere behovet for å forbedre departementets kompetanse på dette området. Jeg vil vise til Direktoratet for økonomistyrings arbeid med å formidle kunnskap om økonomiregelverket, herunder tilskudd, og utvikling av metode for god tilskuddsforvaltning, som vil være viktig i denne sammenheng.

- Departementet vil også vurdere posteringene på de to driftspostene og den potten som er avsatt til disposisjon for Samferdselsdepartementet på Statens vegvesens budsjett. Disse postene skal ikke brukes til utbetaling av tilskudd. Samferdselsdepartementet vil vurdere bruken av tilskuddsposter dersom det er aktuelt med slike utbetalinger i framtida.

VEDLEGG 23**Brev fra Utenriksdepartementet v/utenriksministeren og utviklingsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 13. april 2012****Utenriksdepartementets tilskuddsforvaltning**

Vi viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 13. mars 2012 vedrørende departementets tilskuddsforvaltning. Videre viser vi til Utenriksdepartementets foreløpige svar av 21. mars 2012.

1. Innledning

På departementets budsjett for 2012 utgjør tilskuddspostene omlag 27 mrd. kroner, som tildeles utenlandske og norske tilskuddsmottakere. Departementets budsjett er fordelt på to programområder. Utenriksministeren har det konstitusjonelle ansvar for *programområde 02 Utenriksformål*, mens *programområde 03 Internasjonal bistand* er fordelt mellom Utenriksministeren og Utviklingsministeren. Ansvarsfordelingen mellom Utenriksministeren og Utviklingsministeren fremgår av pkt. 4 *Generelle merknader til budsjettframlegget* i Prop. 1 S (2011–2012).

Utenriktjenesten ved departementet og utenriksstasjonene forvalter selv en betydelig del av midlene. Forøvrig er forvaltning av tilskudd delegert til de underliggende etatene Norad og Fredskorpset, særlovsselskapet Norfund, samt til Financial Mechanism Office (FMO) som er administrativt tilknyttet EFTA-sekretariatet i Brussel. Noe forvaltes også av andre departementer og andre forvaltere.

For departementets underliggende etater, Norad og Fredskorpset, er forvaltning av tilskuddsmidler regulert gjennom instruks/mandater, etatsstyringsmøter og årlige tildelingsbrev. Norfund har et utviklingspolitisk mandat fra Stortinget og Regjeringen, som er videre utdypet i en egen instruks fra Utenriksdepartementet. Vedrørende EØS-ordningene er det opprettet en styringskomité for ordningen Financial Mechanism Committee (FMC), med ett medlem fra hvert av giverlandene. FMC er besluttende organ for EØS-ordningene. For den norske ordningen er UD besluttende organ. Forvaltning delegert til andre instanser er regulert gjennom oppdragsbrev, avtaler, ev. belastningsfullmakter til andre departementer, i tråd med Økonomireglementets bestemmelser 6.2.2.

Vi har valgt å avgrense vårt svar til å gjelde tilskudd der departementet selv, som i det følgende også inkluderer utenriksstasjonene, er tilskuddsforvalter.

Omlag 2000 nye tilskuddsavtaler ble inngått av departementet i 2011. Vedlagt følger til informasjon oversikt over alle mottakere av tilskuddsmidler i

2011 for Utenriksministeren (vedl. 1) og Utviklingsministeren (vedl. 2).

Det er vår vurdering at en fullstendig drøfting av praksis på tilskuddsnivå og innenfor det samlede lov- og regelverket på dette området, ikke vil la seg håndtere innenfor rimelige tidsrammer og ressursbruk. For nærmere drøfting av ansvarsfordeling i oppfølging av økonomiregelverket, samt henvisning til bestemmelsene som har betydning for tilskuddsforvaltning i de ulike statlige regelverkene, henviser vi til Finansdepartementets brev til Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 21. mars 2012.

Under punkt 2 i dette brevet vil vi først redegjøre for departementets interne rutiner og kontroll knyttet til tilskuddsforvaltning. Under punkt 3 vil vi behandle komiteens spørsmål vedrørende tilskudd gitt i 2011, med fokus på bruk av drifts- og tilskuddsposter samt departementets praksis vedrørende kunngjøring og habilitet. Under punkt 4 vil vi kort beskrive departementets videre arbeid med tilskuddsforvaltning, planlagte og pågående tiltak.

2. Interne rutiner og kontroll

Departementets interne rutiner og systemer for tilskuddsforvaltning er vesentlig forbedret gjennom utarbeidelse av enhetlige systemer, rutiner og retningslinjer. Det er opprettet en egen tilskuddsforvaltningsenhet som har et overordnet utviklings- og koordineringsansvar for departementets system for tilskuddsforvaltning. Dette inkluderer også ansvar for å gi brukerstøtte, veiledning og opplæring. Flere av avdelingene er også styrket gjennom opprettelse av egne støttefunksjoner innen tilskuddsforvaltning.

- Nye Håndbøker i tilskuddsforvaltning med tilhørende skjemaer og maler ble innført i Utenriksdepartementet fra januar 2009, i Norad fra januar 2010 og ved utenriksstasjonene fra mars 2010. Håndbøkene bygger på og henviser til overordnede lover og regelverk, og gir retningslinjer for etablering og forvaltning av tilskuddsordninger, forvaltning av delegerte ordninger, og forvaltning av tilskudd.
- Fra 2009 har departementet og Norad benyttet et felles elektronisk verktøy, PTA (Plan – Tilskudd – Avtale), for registrering og oppfølging av økonomiske og avtalefestede forpliktelser knyttet til hvert enkelt tilskudd. PTA-systemet er under kontinuerlig utvikling. Et nytt rapporteringsverk-

tøy for planlegging og styring av økonomi og aktiviteter knyttet til forvaltning av tilskudd er nylig tatt i bruk.

- Utenriksdepartementet utarbeider ordningsregelverk for sine tilskuddsordninger, i tråd med krav i økonomiregelverket. I ordningsregelverkene er følgende punkter beskrevet: mål og målgruppe for tilskuddsordningen, kriterier for måloppnåelse, tildelingskriterier, informasjon til potensielle tilskuddsmottakere, oppfølging og kontroll, samt evaluering av tilskuddsordningen.
- Det legges betydelige ressurser i opplæring av ledere og saksbehandlere som ledd i å sikre effektivitet og kvalitet i forvaltningen. Utenriktjenestens kompetansesenter (UKS) har i dag et omfattende kurstilbud innen tilskuddsforvaltning. Flere av kursene er obligatoriske for ledere og saksbehandlere med ansvar for tilskuddsforvaltning.

I Bevilgningsreglementet stilles det krav om at tilskuddsforvalter skal ha adgang til å føre kontroll med at tilskuddsmottaker benytter midlene etter forutsetningene. Dette kravet er ivarettatt i maler for tilskuddsbrev og avtaler. Ulike oppfølgings- og rapporteringskrav (herunder framdriftsrapport, sluttrapport, økonomirapport, revisjon, formelle møter, gjennomgang og evalueringer) er nærmere beskrevet i Håndbok for tilskuddsforvaltning. Risikovurderinger foretatt på ordnings- og tiltaksnivå vil være sentrale for valg av de oppfølgings- og kontrolltiltak som avtales.

I 2007 ble *Sentral kontrollenhet* opprettet, direkte underlagt utenriksråden. Enheten skal blant annet påse at det foreligger hensiktsmessige og betryggende instruks, systemer og rutiner for utenriktjenestens økonomistyring, og at økonomistyringen i utenriktjenesten utøves i samsvar med disse.

Sentral kontrollenhet mottar også varsler om mistanke om økonomiske misligheter. Regjeringens nulltoleransepolitikk er utdypet i et eget notat om *Nulltoleranse for korrupsjon*. Sentral kontrollenhet har utarbeidet interne *Retningslinjer for håndtering av mistanke om økonomiske misligheter*, som er gjort gjeldende fra 18.3.2011 (erstatte tidligere retningslinjer av 2.12.2009.) Ved utgangen av 2011 hadde Sentral kontrollenhet mottatt 299 varsler om økonomiske misligheter, hvorav 147 har status avsluttet. Oversikt over avsluttede saker publiseres kvartalsvis på regjeringen.no.

Norad har en viktig rolle når det gjelder faglige råd, kvalitetssikring og evaluering innenfor programområde 03 Internasjonal bistand. På oppdrag fra departementet foretar Norad jevnlig *forvaltningsgjennomgang* ved utvalgte utenriksstasjoner med forvaltning av bistandsmidler. Formålet med forvalt-

ningsgjennomgangene er å fremme en høy standard på forvaltningen av bistandsmidler gjennom kontroll og læring. Utenriksstasjonenes etterlevelse av gjeldende regler, instruks og retningslinjer blir gjennomgått og man vurderer om etablerte systemer for kvalitetssikring fungerer hensiktsmessig. Gjennomgangene vurderer også kvaliteten på utenriksstasjonenes arbeid knyttet til resultatstyring, risikohåndtering og anti-korrupsjon i et utvalg avtaler. Funnene følges opp i henhold til spesifikke planer for hver stasjon, og i medarbeidersamtaler med stasjonssjefene. Innsamlede erfaringer fra gjennomgangene benyttes også aktivt i videreutviklingen av departementets system for tilskuddsforvaltning.

Etter instruks fra departementet har Norad etablert et helhetlig system for gjennomføring av uavhengige *evalueringer* av utviklingssamarbeidet. Evalueringsvirksomheten skal dokumentere i hvilken grad departementets og Norads arbeid for å realisere fastsatte mål i norsk utviklingspolitikk er effektivt, relevant og oppnår resultater som forutsatt. Evalueringene er en sentral informasjonskilde for myndighetenes utforming av bistandspolitik. Fra 2007 har Norad publisert en årlig, omfattende resultatrapport for å informere allmennheten om hva norsk bistand har oppnådd innenfor et bestemt område.

Forøvrig viser vi til pkt. 2 i Prop. 1 S (2011–2012) der vi har redegjort for iverksatte og planlagte tiltak for kvalitetssikring og kontroll av tilskuddsmidlene.

3. Gjennomgang av Utenriksdepartementets tilskudd gitt i 2011

Under dette punktet omtales departementets praksis vedrørende bruk av drifts- og tilskuddsposter, kunngjøring og habilitet. Gjennomgangen er foretatt på ordningsnivå, men prosessen har bidratt til å identifisere eksempler på praksis i tildeling av enkelttilskudd, som er referert til under der det er funnet relevant.

Bruk av driftsposter og tilskuddsposter

Utenriksdepartementet har lagt til grunn at tilskuddsutbetalinger i regelen skal ha hjemmel i bevilgningen på en tilskuddspost. Gjennomgangen viser at noen enkelttilskudd er gitt på 01-poster og 21-poster. Reglene for tilskuddsforvaltning gjelder forøvrig også for tilskudd utbetalt fra driftsposter.

Kap.postene 160.01 (*Driftsutgifter sivilt samfunn og demokratiutvikling*) og 165.01 (*Driftsutgifter forskning, kompetanseheving og evaluering*) benyttes som hovedregel til enkeltstående konsulentoppdrag, som håndteres som anskaffelser. Det er likevel eksempler på at disse postene er brukt til forhold som kan vurderes som tilskudd:

- Norsk støtte til utgivelsen av rapporten «Commitment to Development Index».
- Norges frivillige bidrag til OECD/DAC. Støtten har blitt vurdert som et medlemsbasert driftstilskudd til Development Cooperation Directorate (DCD), som er fagbasen i OECD på utvikling, og helt avgjørende for DACs troverdighet som normativ aktør.
- Stipendier til norske journalister for å delta på statsrådets reiser. Det rapporteres på reisestipendiene i Prop. 1 S, og retningslinjene kunngjøres på regjeringen.no og normalt på journalisten.no.
- Enkelte tilskudd gitt under ordningen ”Utenrikspolitisk ordskifte”.

Kap. post 100.21 *Spesielle driftsutgifter* er benyttet til bidrag til opplysningsvirksomhet knyttet til folkerett, og folkerettstiltak i FN-regi (kr. 75.000).

Kap. post 100.70 *Erstatning av skader på utenlandske ambassader* dekker erstatning av eventuelt skadeverk som påføres utenlandske representasjoner i Norge, i henhold til de forpliktelser Norge har ifølge Wienkonvensjonen. Slike utgifter er ikke en del av departementets ordinære drift, og utgifter til dette formål er derfor i en årrekke blitt budsjettert på en tilskuddspost. I 2011 ble det utbetalt kr. 7000 over denne posten.

Kunngjøring

Kravet om kunngjøring av tilskuddsordninger følger av forvaltningsprinsippene om likebehandling, åpenhet og effektiv forvaltning. Forvaltningsloven inneholder ikke noe uttrykkelig krav om kunngjøring. Departementets *Håndbok for tilskuddsforvaltning – Om å etablere og å forvalte ordninger* beskriver kunngjøringskrav og unntaksbestemmelsene med henvisning til Økonomiregelverket kap. 6.3.2 og 6.4.2. Ordningsregelverkene spesifiserer retningslinjene vedrørende kunngjøring av den enkelte tilskuddsordningen.

Departementet kunngjør flere av sine ordninger ved å informere allment på departementets nettside på regjeringen.no. Menypunktet ”utlyste tilskudd” ble opprettet høsten 2010, for å gi en samlet oversikt over departementets utlyste tilskuddsmidler, med en kort presentasjon av formål, målgruppe og søknadsfrist, samt lenke til utlysningstekst eller ordningsregelverk. Før 2010 ble tilskuddsordninger også kunngjort på regjeringen.no, og/eller på andre måter som ble ansett som hensiktsmessige.

gjort på regjeringen.no, og/eller på andre måter som ble ansett som hensiktsmessige.

Der ikke annet er nevnt, mener vi kunngjøring på regjeringen.no er tilstrekkelig for å nå ordningens målgruppe. Enkelte ordninger kunngjøres også i pressen, på andre nettsider, e-postlister, Facebook, mv. Ordningen *Informasjon om europeisk samarbeid* kunngjøres f.eks. i pressen samt på europaportalen.no.

En betydelig andel av departementets tilskudd omfattes imidlertid ikke av kravet til kunngjøring i økonomiregelverket.

- I henhold til økonomiregelverkets pkt. 6.4.2. a) faller krav til kunngjøring bort når tilskuddsmottaker er navngitt i selve bevilgningsvedtaket eller er omtalt i budsjettproposisjonen på en slik måte at tilskuddsbevilgningen må anses øremerket for vedkommende.
- I henhold til økonomiregelverkets pkt. 6.4.2. c) faller krav til kunngjøring bort for tilskudd som staten gir som medlem av en internasjonal organisasjon, etter avtale med andre land om samarbeidstiltak eller etter avtale med internasjonale frivillige organisasjoner.

Departementet har i tillegg etter søknad til Direktoratet for økonomistyring (DFØ, tidligere SSØ) fått innvilget unntak i brev av 2. september 2005, på postnivå for noen poster/områder, jf. tabellen nedenfor. Disse unntakene er gitt med bakgrunn i en vurdering av muligheten for å nå de aktuelle målgruppene og av forventet ressursbruk ved kunngjøring i og med at potensielle tilskuddsmottakere helt eller delvis befinner seg i utlandet, samt at enkelte ordninger er rettet mot akutte situasjoner. Videre er det lagt vekt på å vurdere de aktuelle tilskuddsbevilgningene ut fra hva som er hensikten med det generelle kravet i økonomiregelverket om kunngjøring, og hvilke muligheter som foreligger for å kunne følge dem uten uforholdsmessig stor ressursbruk.

Departementet mener at sentrale aktører er godt kjent med muligheten for å søke departementet om tilskudd, bl.a. gjennom omtaler i de årlige budsjettproposisjonene og på ulike nettsteder, og fordi ordningene har eksistert over mange år. Vi tilstreber også å gjøre ordningene kjent for aktuelle mottakere i utlandet.

Tilskuddsordninger som er unntatt krav til kunngjøring vil etter planen bli presentert under et eget meny punkt på regjeringen.no.

Tilskuddsordninger som kunngjøres allment¹⁾:

¹⁾ Primært på regjeringen.no, men ev. også i dagspressen, andre nettsteder, e-postlister, Facebook, m.m.

Kap. post	Tilskuddsordning
100.71.11.3	Informasjon om europeisk samarbeid
100.71.11.6	Utenrikspolitisk forskning og utvikling (FoU)
100.71.12.4	Sosial dialog i Sentral-Europa
100.71.12.5	Utenrikspolitisk ordskifte
115.70	Tilskudd til kultur-, norgesfremme- og informasjonsformål ²⁾
117.71	Finansieringsordningen under EØS-avtalen ³⁾
117.72	EØS-finansieringsordningen 2004-2009 ³⁾
117.73	Den norske finansieringsordningen 2004-2009 ³⁾
117.74	Bilaterale samarbeidsprogram med Bulgaria og Romania ³⁾
117.75	EØS-finansieringsordningen 2009-2014
117.76	Den norske finansieringsordningen 2009-2014
118.70.11	Atomhandlingsplanen
118.70.12	Prosjektstøtte til Russland
118.70.15	Arktisk samarbeid
118.70.16	Barents 2020
118.71.10.1	Nord-Kaukasus
118.71.11.1	Opplysningsarbeid for fred
118.71.11.4	Nedrustning og antiterror
160.01	Utenrikspolitisk ordskifte
160.73	Kultur ⁴⁾
164.71	ODA-godkjente land på Balkan
164.72.11.1	Utvikling og nedrustning ⁵⁾
164.73	Andre ODA-godkjente OSSE-land
170.79	Ekspert, juniorekspert og FNs fredskorps

²⁾ Kunngjort allment fra november 2011

³⁾ Ikke kunngjort i 2011, ingen nye tiltak.

⁴⁾ Kunngjort allment fra november 2011

⁵⁾ Kunngjort allment fra november 2011. Før 2011 ble det gitt årlig direkte meddelelse om ordningen til relevante norske og internasjonale aktører. Den største delen av bevilgningen er for øvrig unntatt ihht. 6.4.2 c.

Tilskudd og tilskuddsordninger der det ikke er krav om kunngjøring:

Kap. post	Tilskuddsordning	Unntak
100.71	Navngitte mottakere: Det nordisk administrative forbund, Nordmannsforbundet, Norsk senter for menneskerettigheter, Tilskudd til europapolitisk dialog, styrking av den europeiske menneskerettsdomstol, Norsar	6.4.2 a
116.70	Deltaking i internasjonale organisasjoner	6.4.2 a og c
118.71.10.2	Fred og demokratiltak på Kypros	6.4.2 a
Program-kategori 03.10	Bilateral bistand	Eget postunntak
160.75	Internasjonale organisasjoner og nettverk	6.4.2 c
162.70	Overgangsbistand (gap)	Eget postunntak
163.70	Naturkatastrofer	Eget postunntak
163.71	Humanitær bistand	Eget postunntak
163.72	Menneskerettigheter	Eget postunntak
164.70	Fred, forsoning og demokratiltak, kan overføres	Eget postunntak
164.72.11.4	Sivil krisehåndtering og sikkerhetssektorreform	I hovedsak unntatt ihht. 6.4.2 a og c. Øvrig målgruppe nås ved direkte kontakt.
165.70.11.1	Forskning og høyere utdanning	6.4.2 c
166.71	Internasjonale prosesser og konvensjoner mv	Eget postunntak
169.70	Vaksine og helse	6.4.2 c
169.71	Andre helse- og aidstiltak	6.4.2 c
169.72	Det globale fond for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM)	6.4.2 c
Program-kategori 03.30	Multilateral bistand ⁶⁾	6.4.2 a og c

⁶⁾ Med unntak av 170.79 – kunngjort, jf. tabellen over.

Ikke aktuelle å kunngjøre:

Kap. post	Tilskuddsordning	Begrunnelse
100.70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	Følger av Wienkonvensjonen.
100.72	Hjelp til norske borgere i utlandet som ikke er sjømenn	Ligger i utenriksinstruksen.
166.70	Ymse tilskudd, kan overføres	Gis ikke tilskudd over denne posten. Overføres til andre poster ved behov.

Øvrige ordninger:

I denne oversikten ligger det tilskuddsordninger som i dag enten delvis kunngjøres eller som ikke kunngjøres allment. En stor del av støtten som gis under disse ordningene er unntatt kravene om kunngjøring i henhold til bestemmelsene i 6.4.2 a eller c, eller der kunngjøring ikke anses hensiktsmessig med bakgrunn i en vurdering av muligheten for å nå de aktu-

elle målgruppene og av forventet ressursbruk ved kunngjøring i og med at potensielle tilskuddsmottakere helt eller delvis befinner seg i utlandet. Videre er det lagt vekt på å vurdere de aktuelle tilskuddsbevilgningene ut fra hva som er hensikten med det generelle kravet i økonomiregelverket om kunngjøring, og hvilke muligheter som foreligger for å kunne følge dem uten uforholdsmessig stor ressursbruk. Etter departementets vurderinger faller nyere tildelinger

innenfor samme kategorier som tildelingene det i dag finnes unntak for. Departementet har derfor forholdt

seg til brevet fra SSØ av 2. september 2005 og begrunnelsene der for unntak fra kunngjøring.

Kap. post	Tilskuddsordning	Begrunnelse
118.76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak	I hovedsak unntatt ihht. 6.4.2 c.
165.71	Faglig samarbeid	I hovedsak unntatt ihht. 6.4.2 c.
166.72	Internasjonale miljøprosesser og bærekraftig utvikling	I hovedsak unntatt ihht. 6.4.2 c. Noe overført fra 166.71 som har eget postunntak.
166.73	Klima- og skogsatsingen	Deler kunngjøres av Norad (til sivilt samfunn), ellers i hovedsak unntatt ihht. 6.4.2 c.
168.70	Kvinner og likestilling	Deler kunngjøres av Norad (til int. org.), ellers i hovedsak unntatt ihht. 6.4.2 c.

Habilitet

I tilskuddssaker treffes avgjørelser der forvaltningslovens regler om habilitet skal følges. I tillegg gjelder retningslinjer vedr. habilitet utgitt av Statsministerens kontor, samt etiske retningslinjer for staten og administrative rutiner i Utenriksdepartementet for saksbehandling generelt, og for tilskuddsforvaltning spesielt.

Den enkelte har et eget ansvar for selv å vurdere sin habilitet. Det gjelder også Utenriksministeren og Utviklingsministeren, og andre i den politiske ledelse i departementet. Konkrete tvilsspørsmål om habilitet kan på forhånd tas opp med den administrative ledelsen i departementet eller forelegges Justisdepartementets lovavdeling. Slike saker har vært reist i flere tilfeller, både av Utenriksdepartementets ansatte, og av den politiske ledelse. Noen av dem har angått konkrete eller potensielle tilskuddssaker. Lovavdelingen er blitt konsultert i noen slike tvilsspørsmål.

Forvaltningsloven har enkelte absolutt formulerte inhabilitetsregler, mens andre bestemmelser åpner for skjønnsmessige vurderinger. I disse vurderingene legger departementet, dets politiske ledelse og medarbeidere vekt på at avgjørelsenes karakter i tilskuddssaker tilsier særlig årvåkenhet hos alle som er involvert i den enkelte sak. Hensynet til å sikre korrekte avgjørelser og å opprettholde tilliten til dem som fatter beslutningen er helt vesentlig når det gjelder tildeling av økonomiske midler. Som et betydelig tilskuddsdepartement er Utenriksdepartementet spesielt oppmerksom på det.

Mange av tilskuddsmottakerne er som regel av en slik karakter og utgjør en så ubestemt krets at det ikke er hensiktsmessig å nedfelle rutinemessige krav til den enkelte medarbeider om på generelt grunnlag å forhåndskartlegge mulige habilitetsspørsmål som kan oppstå når man tiltrer i en ny stilling som innebærer tilskuddsforvaltning, før man står overfor en

konkret avgjørelse. For politiske ledelse har dette likevel vært gjort i noen tilfeller.

Departementets omfattende kursvirksomhet rettet mot de ansatte som arbeider med tilskuddsforvaltning, gir god anledning til å ta opp behovet for å ha en særlig bevissthet om habilitetsspørsmål. Det avholdes kurs i forvaltningsrett.

Muligheter for interessekonflikter og habilitetsspørsmål tas på største alvor i Utenriksdepartementet, som føler et særlig ansvar for å hindre alle former for misligheter i tilskuddsforvaltningen.

4. Oppfølging

Under pkt. 2 *Kvalitetssikring og kontroll av tilskuddsmidlene* i Prop. 1 S (2011–2012) redegjør departementet for iverksatte og planlagte tiltak for kvalitetssikring og kontroll av tilskuddsmidlene.

Arbeid med forbedring av tilskuddsforvaltningen er en kontinuerlig prosess. I Prop. 1 S (2011–2012) henvises det til følgende planlagte kvalitetssikrings- og kontrolltiltak:

- Videreføre arbeidet med å styrke den samlede kvalitetssikringen på systemnivå, inkludert oppgradering og forbedring av de verktøy og metoder som er tatt i bruk i forvaltningsprosessene.
- For tiden pågår et arbeid med å revidere og oppdatere Håndbøker i tilskuddsforvaltning, samt avtalemaler som benyttes i tilskuddsforvaltningen. Departementet er i slutfasen av å utarbeide et metodedokument for risikostyring. Arbeidet med utvikling og oppdatering av departementets ordningsregelverk fortsetter.
- Arbeidet med å forebygge, avdekke, rapportere om, håndtere og informere om økonomiske misligheter videreføres.
- Departementet har satt inn et krav i nye avtaler som inngås med de største norske bistandsorga-

nisasjonene om at disse årlig skal offentliggjøre en beskrivelse av tilskuddsmottakers arbeid for å bekjempe økonomiske misligheter i sin virksomhet og en oversikt over eventuelle økonomiske mislighetssaker som tilskuddsmottaker har avsluttet i det aktuelle året. Som nevnt under punkt 2, publiserer også departementet en kvartalsvis oversikt over saker som er blitt avsluttet med reaksjon.

- Opplæring av ansatte på alle nivåer videreføres.
- Ytterligere vektlegging av økonomiregelverket, bevilgningsreglementet og Forvaltningsloven i interne opplæringstiltak.

For å bidra til økt informasjon til allmennheten og imøtekomme Stortingets ønske om mer åpenhet om bruken av våre tilskuddsmidler, planlegger departementet en ny portal på internett. Den nye portalen vil etter planen gi oversikt over hvilke land, mottaker og sektorer/formål som mottar tilskudd. En slik portal vil åpne for at flere får bedre innsikt i hvordan tilskuddsmidlene forvaltes, og større mulighet til å etterprøve om midlene fordeles i tråd med Stortingets mål. Norads statistikkportal "Norsk bistand i tall" gir enkel tilgang til historiske data for norsk bistand fra 1960 fram til i dag. Den nye løsningen vil i tillegg

inneholde informasjon om planlagte utbetalinger fremover i tid.

Departementet arbeider også med å forbedre brukervennligheten på UD's nettsider, bl.a. ved å videreutvikle departementets sider på regjeringen.no, europaportalen.no, landsider.no, og norway.info. Informasjon om departementets tilskuddsforvaltning er samlet under menypunktet "om departementet" på regjeringen.no. Her finnes en oversikt over utlyste tilskuddsmidler, med kort beskrivelse av formål og målgruppe, eventuell søknadsfrist, samt lenke til retningslinjer/ordningsregelverk. Videre finnes departementets søknads- og rapportskjemaer tilgjengelig her. Som nevnt over vil etter planen også tilskuddsordninger som ikke omfattes av krav til kunngjøring bli presentert under et eget menypunkt på regjeringen.no.

På de øvrige nettsidene nevnt over finnes også utfyllende informasjon om departementets virksomhet. Flere ambassader publiserer for eksempel lister over alle bistandsprosjekter ambassaden støtter, med lenke til de enkelte avtalene, på sine nettsider.

Vi vil avslutningsvis påpeke at tilskuddsforvaltning er en av departementets kjerneoppgaver, og prioriteres tilsvarende.

VEDLEGG 24**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden, datert 26. april 2012****Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011**

Det vises til departementets brev av 22. mars 2012 med resultatet av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011. Komiteen har merket seg at departementet i 2011 har utbetalt enkelttilskudd for totalt 235 mill kroner.

Departementet opplyser i brevet at tilskuddsforvaltningen har vært i samsvar med omtalen i budsjettproposisjonene. På dette grunnlaget konkluderes det med at formålsbestemmelsene i Reglement for økonomistyring i staten er oppfylt.

Gjennomgangen tyder imidlertid på at det har vært svakheter ved tilskuddsforvaltningen, blant annet ved at normalprosedyren i økonomiregelverket i liten grad synes å være fulgt. Komiteen stiller derfor spørsmål ved om departementet i tilstrekkelig grad har opprettet gode nok rutiner for å administrere tilskuddsutbetalingene.

Etter komiteens oppfatning er effektiv bruk av statlige midler en vesentlig del av Stortingets forutsetninger ved bevilgning av tilskuddsmidler.

Komiteen ber om svar på følgende:

1. I svarbrevet sier statsråden at det ut fra hennes vurdering ”vil være mange enkelttilskudd som ligger innenfor de rammene som økonomiregelverket setter”. Komiteen ber om å få opplyst hvor mange og hvilke tilskudd som ligger utenfor rammene som regelverket setter.

2. Ved tildeling av midler til tilskudd til selvforvars kurs for jenter, ble det vurdert at det ikke var behov for kunngjøring av midlene. Komiteen ber om å få opplyst hvilke rutiner departementet har for å sikre at tilskuddsmidler gjøres kjent på en forsvarlig måte og i tråd med gjeldende regelverk.

3. Departementet oversendte 27. februar 2012 en samlet oversikt over tilskuddsordninger under departementet. Denne oversikten omfattet et betydelig antall tilskudd som blir forvaltet av ytre etater. Komiteen ber om å få opplyst hvordan departementet sikrer at disse etatene har en mest mulig forsvarlig tilskuddsforvaltning.

4. I brevet gjøres det rede for forhold knyttet til at tidligere statsråd Audun Lysbakken var inhabil overfor stiftelsen Reform. Komiteen ber om en generell redegjørelse for hvordan spørsmål om habilitet håndteres i departementets tilskuddsforvaltning.

Komiteen ber om snarlig svar.

VEDLEGG 25**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden, datert 26. april 2012****Kommunal- og regionaldepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011**

Det vises til brev av 17. april 2012 til kontroll- og konstitusjonskomiteen med redegjørelse for Kommunal- og regionaldepartementets tilskuddsforvaltning i 2011. Komiteen har gjennomgått redegjørelsen og ser behov for å be om svar på følgende spørsmål:

1. Gjennom å finansiere pilotprosjekter ute i kommunene ønsker departementet å ”utvikle ny kunnskap om hvordan distriktskommuner kan bli

mer attraktive som bosted”, og har etablert tilskuddsordningen ”Bolyst”. Sammenstiller man en oversikt over kommuner som mottok Bolyst-midler i valgkampen i 2011, med partitilhørigheten til ordførerne i disse kommunene, finner man at de ”rød-grønne” kommunene er svært sterkt overrepresentert. Hvor mange søknader kom det inn i 2011, og hvilke kriterier for tildeling har blitt vektlagt utover de generelle kriteriene som er listet opp på departementets hjemmesider?

Komiteen ber om snarlig svar.

VEDLEGG 26**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komitéleder til Kulturdepartementet
v/statsråden, datert 26. april 2012****Kulturdepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011**

Det vises til brev av 13. april 2012 til kontroll- og konstitusjonskomiteen med redegjørelse om Kulturdepartementets tilskuddsforvaltning i 2011. Komiteen har gjennomgått redegjørelsen og ser behov for å be om svar på følgende spørsmål:

1. Oversikten over tilskuddsutbetalinger i 2011 viser blant annet at det er utbetalt 578 000 kroner til Nynorsk kultursentrum, arbeidet med Språkåret 2013, kap. 326 post 78. Komiteen ber om en nærmere redegjørelse for tiltaket og for departementets tilde-
ling av midler til prosjektet.

Komiteen ber om snarlig svar.

VEDLEGG 27**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Kunnskapsdepartementet v/statsråden, datert 26. april 2012****Kunnskapsdepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011**

Det vises til brev av 19. april 2012 til kontroll- og konstitusjonskomiteen med redegjørelse om Kunnskapsdepartementets tilskuddsforvaltning i 2011. Komiteen har gjennomgått redegjørelsen og ser behov for å be om utdyping på enkelte punkter.

1. Departementet opplyser at de legger til grunn at tilskuddsutbetalinger i regelen skal ha hjemmel i bevilgningen på en tilskuddspost. Det kommer likevel frem at det er utbetalt tilskudd over 01- og 21-poster, hvorav 10 mill kroner er utbetalt over kap. 226 post 21. Komiteen ber om å få opplyst begrunnelsen for at disse tilskuddene er utbetalt fra en post til spesielle driftsutgifter, og hvorvidt departementet har til hensikt å flytte midlene til en tilskuddspost.
2. Oversikten over tilskuddsutbetalinger i 2011 viser blant annet at det er utbetalt 1 mill kroner til Pøbelprosjektet fra kap. 226 post 21. I media er det blitt opplyst at midlene ble tildelt uten at de var utlyst, og uten av prosjektet hadde utarbeidet søknad (bl.a. VG.no, 10. mars 2012). Komiteen ber om en redegjørelse for departementets tildeling av midler til Pøbelprosjektet.
3. Komiteen viser til opplysninger i media om Kunnskapsdepartementets støtte til Kvinneuniversitetet Norden (bl.a. nrk.no 9. mars 2012). Komiteen ber om en redegjørelse for departementets støtte til Kvinneuniversitetet Norden, herunder hvorfor tilskuddene ikke ble offentlig kunngjort.

Komiteen ber om snarlig svar.

VEDLEGG 28**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen v/komiteleder til Utenriksdepartementet v/statsrådene, datert 26. april 2012****Utenriksdepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011**

Det vises til brev av 13. april 2012 til kontroll- og konstitusjonskomiteen med redegjørelse om Utenriksdepartementets tilskuddsforvaltning i 2011.

Komiteen har gjennomgått redegjørelsen og ser behov for å be om utdyping på enkelte punkter. Det bes derfor om svar på følgende spørsmål:

1. Under punkt 3 på side 4 redegjøres det for kapittel/post 160.01 og 165.01. Komiteen ber om å få en oversikt over hva som menes med ”enkelte tilskudd gitt under ordningen ”Utenrikspolitisk ordskifte””. Komiteen ber også om å få tilsendt en fullstendig gjennomgang av alle tilskudd gitt via ”Refleks”-prosjektet siden oppstart.
2. På side 11 står det i avsnitt to: ”Flere ambassader publiserer for eksempel lister over alle bistandsprosjekter ambassaden støtter, med lenke til de enkelte avtalene, på sine nettsider.” Komiteen ber om å få vite hvorfor det ikke er en enhetlig praksis på dette?
3. I brevet vises det til at departementet etter søknad til Direktoratet for økonomistyring i brev av 2. september 2005 fikk innvilget unntak fra kravet om kunngjøring for enkelte tilskuddsbevilgninger. Komiteen ber om å få oversendt kopi av dette brevet.
4. I brevet er det på side 8 en tabell over ”øvrige ordninger” som omfatter tilskuddsordninger som enten delvis kunngjøres eller som ikke kunngjøres allment. Det kommer blant annet frem at det gjøres en vurdering av kravet til kunngjøring ut fra ”hvilke muligheter som foreligger for å kunne følge dem uten uforholdsmessig stor ressursbruk”. Komiteen ser at dette gjelder meget store tilskuddsordninger, og ber om å få opplyst hvordan departementet sikrer at midlene som ikke kunngjøres blir fordelt og brukt på best mulig måte og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Komiteen ber om snarlig svar.

VEDLEGG 29**Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 27. april 2012****Kommunal- og regionaldepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011**

Jeg viser til kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 26. april 2012. Komiteen ber om svar på følgende spørsmål:

”Gjennom å finansiere pilotprosjekter ute i kommunene ønsker departementet å ”utvikle ny kunnskap om hvordan distriktskommuner kan bli mer attraktive som bosted”, og har etablert tilskuddsordningen ”bolyst”. Sammenstiller man en oversikt over kommuner som mottok Bolyst- midler i valgkampen

2011, med partitilhørigheten til ordførerne i disse kommunene, finner man at de ”rød-grønne” kommunene er svært sterkt overrepresentert. Hvor mange søknader kom det inn i 2011, og hvilke kriterier for tildeling har blitt vektlagt utover de generelle kriteriene som er listet opp på departementets hjemmeside?”

Påstanden om at de ”rød- grønne” kommunene er svært sterkt overrepresentert blant de som fikk bolyst-midler i 2011 stemmer imidlertid ikke, jf. tabellene under:

Tabell 1: Prosentvise fordelinger

	Sp	Ap	H	Frp	Annet	Sum
Andel kommuner (inkl. ordførertilhørighet) innenfor det distriktpolitiske virkeområdet i perioden 2007 – 2011	24,2	44,4	13,1	1,6	16,7	100,0
Andel kommuner (inkl. ordførertilhørighet) representert i Bolystprosjekt	28,4	40,3	10,4	4,5	16,4	100,0
Differanse / "overrepresentasjon" Bolyst	4,2	-4,1	-2,6	2,8	-0,2	0,0

Tabell 2: Absolutte tall

	Sp	Ap	H	Frp	Annet	Sum
Antall kommuner (inkl. ordførertilhørighet) innenfor det distriktpolitiske virkeområdet (i perioden 2007 – 2011)	74	136	40	5	51	306
Antall kommuner (inkl. ordførertilhørighet)* representert i bolystprosjekter	19	27	7	3	11	67

*Disse tallene representerer ikke antall prosjekt, men antall kommuner som er representert i prosjektene. Dersom det f.eks. er fire kommuner med i et prosjekt, så telles dette som nettopp fire. Nasjonale/fylkesvise prosjekt er ikke med i dette tallgrunnlaget.

Tabellene viser at 22% av distriktskommunene med ordfører H og Frp fikk bolystmidler i 2011, og

at dette er samme andel som for distriktskommuner med ordfører fra Sp og Ap og også for kommuner med ordfører fra et annet parti.

Totalt kom det inn 183 søknader til bolyst-ordningen i 2011.

Departementet har ikke vektlagt andre kriterier enn de som er lagt til grunn i utlysningen for ordningen.

VEDLEGG 30

**Brev fra Kulturdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen,
datert 27. april 2012**

**Gjennomgang av tilskuddsforvaltningen for 2011
– svar på spørsmål om Språkåret 2013**

Jeg viser til brev av 26. april 2012 der komiteen ber om en nærmere redegjørelse for arbeidet med Språkåret 2013 og departementets tildeling av midler til prosjektet.

Den direkte foranledningen for dette tiltaket er at det i 2013 er 200 år siden Ivar Aasen ble født og 100 år siden Det Norske Teatret ble åpnet. Nynorsk kultursentrum har arbeidet med planer for et 200-årsjubileum for Ivar Aasens fødsel siden 2002. Nynorsk kultursentrum er en ideell stiftelse med formål å fremme nynorsk skriftkultur og eier og driver også Ivar Aasen-tunet, et dokumentasjons- og museums-senter i Hovdebygda i Møre og Romdal, anlagt på gården der Ivar Aasen er født og oppvokst.

Overfor Stortinget er tanken om en jubileums-markering for Ivar Aasen i 2013 nevnt bl.a. i den kulturmeldingen regjeringen Bondevik II la fram i august 2003, jf. St.meld. nr. 48 (2002–2003). Her het det i kap. 12.7:

”I 2013 er det 200 år sidan Ivar Aasen vart fødd, og det tiåret som står att fram til dette jubileet, kan vera eit høveleg tidsperspektiv for eit meir systematisk arbeid med å styrkja den nynorske skriftkulturen. Eit slikt arbeid må skje over eit breitt felt, gjennom eit samspel mellom private og offentlege aktørar.”

I den tilhørende innstillingen fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, Innst. S. nr. 155 (2003–2004) s. 37, uttalte medlemmene fra Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet følgende:

”Desse medlemmene meiner den nasjonale kulturpolitikken må ta eit særskilt omsyn til den nynorske skriftkulturen og står saman om framlegg som vil styrkje nynorsken fram mot 200-års-jubileet for Ivar Aasens fødsel i 2013.”

Saken er også omtalt i budsjettinnstillingen fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen høsten 2006, jf. Budsjett-innst. S. nr. 2 (2006–2007). Her het det under komiteens merknader til kap. 328 post 70, under underoverskriften Nynorsk kultursentrum:

”Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er viktig at arbeidet med nynorsk språk, litteratur og kultur styrkes. Flertallet vil understreke språkets betydning for kultur og identitet, og vil påpeke at man frem mot 200-årsjubileet for Ivar Aasen i 2013 har et særskilt ansvar for å styrke arbeidet med nynorsk språk, litteratur og kul-

tur. Nynorsk kultursentrum er sentralt i dette arbeidet.”

Denne komitemerknaden er gjengitt i regjeringens språkmelding fra 2008, jf. St.meld. nr. 35 (2007–2008), kap. 9.3.1.2. Det het her at departementet hadde merket seg uttalelsen og ville arbeide videre med saken. Departementet viste også til at det i 2013 ikke bare er 200 år siden Ivar Aasen ble født, men også 100 år siden Det Norske Teatret ble etablert.

Under arbeidet med å utvikle jubileumsplanene ble perspektivet utvidet slik at det etter hvert ble naturlig å omtale prosjektet som Språkåret 2013.

Et foreløpig forslag til strategi for Språkåret 2013 ble første gang skissert i budsjett søknaden fra Nynorsk kultursentrum for 2009. Det var her det bl.a. ble tatt til orde for at jubileet for henholdsvis Ivar Aasen og Det Norske Teatret burde samordnes. Planene var videreutviklet i budsjett søknaden for 2010 og i budsjett søknaden for 2011 var den utmeislet i større detalj.

På dette grunnlag ble Nynorsk kultursentrum høsten 2010 tildelt et særskilt tilskudd på kr 700 000 til et utviklingsprosjekt for å legge til rette for et nasjonalt språkår i 2013 langs de hovedlinjer som var skissert i søknaden. Tildelingen ble dekket dels av den bevilgningen under kap. 326 post 78 som i budsjettet for 2010 var avsatt til oppfølging av språkmeldingen, dels av departementets disposisjonsbevilgning under kap. 320 post 79.

I tilskuddsbrevet ble det understreket at tilskuddet skulle forvaltes atskilt fra det ordinære driftstilskuddet til Nynorsk kultursentrum over kap. 328 post 70. Det het at Nynorsk kultursentrum i utgangspunktet skulle ha ansvaret for utviklingsprosjektet og forvaltningen av det tildelte tilskuddet, men det ble samtidig lagt til grunn at det ville inngå i prosjektet å etablere en organisatorisk ramme omkring tiltaket der også andre aktører medvirket.

Om formålet med Språkåret 2013 het det i tilskuddsbrevet:

”Språkåret skal ta utgangspunkt i at det i 2013 er 200 år sidan Ivar Aasen vart fødd og 100 år sidan Det Norske Teatret vart opna. Det bør vera eit overordna mål at Språkåret 2013 skal bidra til å skapa større språkleg sjølvkjensle blant nynorskbrukarar og større aksept og respekt for den språkdelte norske kulturen i alle lag av folket. Tiltaket bør likevel ha eit vidare siktemål enn det nynorske; det bør handla både om norsk språk generelt og om språk i Noreg. Dermed

vil Språkåret 2013 få eit meir heilskapleg innhald, i tråd med perspektivet og rammene for den nye språkpolitikken som er skissert i språkmeldinga frå regjeringa. Dette betyr at Språkåret 2013 bør handla om både bokmål og nynorsk, teiknspråk, urfolksspråk, minoritetsspråk og innvandrarspråk. Det bør også vera eit mål å gje Språkåret eit internasjonalt tilsnitt og slik sjå den norske språksituasjonen i eit større, samanliknande perspektiv. Formålet med utviklingsprosjektet er å greia ut føresetnadene for og innhaldet i Språkåret meir i detalj. Her må det vera eit viktig mål å få med også tunge aktørar utanfor dei nynorske miljøa som aktive medspelarar i den vidare planlegginga. Språkåret bør ha eit inkluderande siktemål, slik at det på lengre sikt kan bidra til meir kontakt og samarbeid mellom ulike miljø av språkbrukarar i Noreg.”

Tilskuddet på kr 578 000 i 2011 som det er vist til i komiteens brev, ble dekket av midler som var avsatt til oppfølging av språkmeldingen på kap. 326 post 78.

Budsjettproposisjonen for 2012 inneholder en omtale av språkåret 2013, jf. proposisjonen s. 121. Nynorsk kultursentrum la fram prosjektplan med prosjektbudsjett for departementet i månedsskiftet januar/februar i år. Det framgår her at arbeidet med planen har skjedd i regi av en særskilt prosjektleder som tiltrådte 1. juni 2011 og en egen styringsgruppe på ni medlemmer oppnevnt av styret i Nynorsk kultursentrum.

Det foreligger også søknad om midler til Språkåret i 2013. Departementet har senere hatt møte med Nynorsk kultursentrum med sikte på videre bearbeidelse av planer og budsjetter.

Nærmere informasjon om de foreløpige planene for Språkåret 2013 er tilgjengelig på nettstedet til Nynorsk kultursentrum under følgende nettside: www.aasentunet.no/default.asp?menu=4631

VEDLEGG 31**Brev fra Utenriksdepartementet v/statsrådene til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 3. mai 2012****Utenriksdepartementets tilskuddsforvaltning**

Vi viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 26. april 2012 vedrørende behov for en utdyping på enkelte punkter i Utenriksdepartementets redegjørelse om tilskuddsforvaltningen, gitt i brev av 13. april 2012.

1. Tilskudd under ordningen Utenrikspolitisk ordskifte

Utenriksdepartementets Refleksprosjekt har som hovedmål å stimulere til debatt og gjennomtenkning av veivalg i utenrikspolitikken. Tilknyttet Refleksprosjektet er det blitt utlyst en tilskuddsordning fra 2008 ("Globale endringer, norske interesser og utenrikspolitikk i en ny tid", fra 2011 kalt "Utenrikspolitisk ordskifte"). Formålet med tilskuddsordningen er å styrke kunnskap, skape engasjement og fremme debatt i den norske befolkningen rundt utenriks- og utviklingspolitiske spørsmål og konsekvenser av globalisering. Tilskuddsordningen får midler både fra Programområde 02 – Utenriksforvaltning og Programområde 03 – Internasjonal bistand.

Komiteen ber om å få en oversikt over tilskudd gitt under ordningen "Utenrikspolitisk ordskifte" over kap. 160 post 01.

I 2011 ble 10 tilskudd på til sammen 1 000 000 kroner gitt fra kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling post 01 – Driftsutgifter, under ordningen "Utenrikspolitisk ordskifte". Oversikt over disse tilskuddene finnes nederst i vedlagte oversikt (Tilskudd gitt over Refleksprosjektets tilskuddsordning, vedl. 1).

Tilskuddene ble behandlet i henhold til relevant regelverk for tilskuddsforvaltning og var basert på utlysning av midler på ordningen Utenrikspolitisk ordskifte i 2011. Også i 2012 er det satt av 1 mill. kroner over denne posten til tilskuddsordningen. Tiltakene faller innenfor målsettingen for kap. 160 post 01 om å tilrettelegge for bred og økt debatt om utviklingsspørsmål og økt forståelse for Norges rolle i det internasjonale arbeid.

Komiteen ber også om å få tilsendt en fullstendig gjennomgang av alle tilskudd gitt via "Refleks"-prosjektet siden oppstart.

Refleksprosjektet har gjennomført fem utlysninger av tilskuddsmidler siden oppstart: i 2008, 2009, 2010, 2011 og 2012. Utlysningene er blitt kunngjort bl.a. på departementets nettsider på regjeringen.no,

via Refleksprosjektets e-postliste, og siden 2010 også på Utenriksdepartementets sider på Facebook.

En fullstendig oversikt over tilskudd gitt over Refleksprosjektets tilskuddsordning er vedlagt (vedl. 1). Vi legger også ved utlysningstekst og retningslinjer for utlysningen i 2011 (vedl. 2 og 3). 37 søknader er blitt innsendt til søknadsfrist i 2012 og er nå til behandling i departementet.

Vi har gjort en overordnet gjennomgang av tilskuddene som viser at disse er behandlet i henhold til relevant regelverk for tilskuddsforvaltning.

2. Publisering av bistandsprosjekter på ambassade-nes nettsider

Komiteen ber om å få vite hvorfor det ikke er en enhetlig praksis med hensyn til publisering av alle bistandsprosjekter ambasadene støtter.

Departementet har ikke innført krav overfor alle ambassader om publisering av alle bistandsprosjekter ambasadene støtter. Det stilles heller ikke krav til dette i overordnede regelverk.

Departementet har likevel åpnet for at ambassader som ønsker det kan publisere informasjon på sine nettsider om tilskudd de har innvilget. I enkelte land er det imidlertid nødvendig å begrense publisering av slik informasjon av hensyn til mottakeres sikkerhet.

Som beskrevet i vårt brev av 13. april, er departementet opptatt av mer åpenhet og økt informasjon til allmennheten om bruken av våre tilskuddsmidler. Den nye nettbaserte informasjonsportalen som er under planlegging vil gi oversikt over tilskudd per land, uavhengig av om støtten er gitt av ambassaden, Norad eller departementet. Portalen skal publiseres på departementets nettsider, og informasjon vil foreligge på engelsk, slik at opplysningene også er tilgjengelige internasjonalt. Når portalen foreligger, vil departementet foreta en vurdering av på hvilken måte informasjonen skal tilgjengeliggjøres på den enkelte ambassades sider på norway.info. Forøvrig minner vi om at Norads åpne statistikkportal gir tilgang til data for norsk bistand fra 1960 fram til i dag (2011).

3. Unntak fra krav om kunngjøring

Komiteen ber om å få oversendt kopi av brev av 2. september 2005 fra Direktoratet for økonomistyring.

Brevet følger vedlagt (vedl. 4).

Departementet arbeider med en redegjørelse til DFØ vedrørende status for tilskuddsordningene som

det er gitt unntak for. Etter departementets vurdering har de aktuelle ordningene ikke endret seg i en slik grad at grunnlaget for unntak gitt i 2005 ikke fortsatt vil kunne ha gyldighet. Departementets praksis med hensyn til kunngjøring har likevel, som beskrevet i brevet av 13. april, utviklet seg over de senere årene. Vi viser her til bruken av departementets sider på regjeringen.no til allmenn kunngjøring av og informasjon om tilskuddsordninger, som det også i tiden fremover planlegges å utvide.

4. Kunngjøring, øvrige ordninger

Hvordan sikrer departementet at midlene som ikke kunngjøres blir fordelt og brukt på best mulig måte og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger?

Økonomireglementet fastslår at kunngjøring skal foretas på en slik måte at man når hele målgruppen som tilskuddsbevilgningen tar sikte på. Kravet følger av forvaltningsprinsippene om likebehandling, åpenhet og effektiv forvaltning.

Flere av departementets ordninger er helt eller delvis unntatt fra krav til kunngjøring. Departementet etterstreber likevel å innfri de grunnleggende forvaltningsprinsippene nevnt over. Ansvar for at midlene fordeles til de mottakerne som har best forutsetninger for å nå de fastsatte målene for tilskuddsordningene ivaretas også på andre måter enn gjennom kunngjøring. Det gjøres grundige vurderinger av valg av kanal og mottaker før beslutning om støtte fattes, jf. punkt 2 i Departementets brev av 13. april vedrørende interne rutiner og kontroll.

En stor andel av tilskuddsmidlene bevilget over programområde 03 – Internasjonal bistand, omfattes av ulike årsaker ikke av krav til kunngjøring. Det meste av bistanden har verdens fattigste befolkning som målgruppe. Det finnes et stort antall aktører som innehar den kompetanse, erfaring og kapasitet som kreves for å gjennomføre tiltak på bistandsfeltet. Potensielle tilskuddsmottakere av norske bistandsmidler finnes for eksempel i FN-systemet, blant offentlige institusjoner og ikke-statlige organisasjoner i utviklingslandene og i Norge, samt blant internasjonale og regionale organisasjoner forøvrig.

Norge er et godt kjent giverland internasjonalt, og vi mener at relevante miljøer både i Norge og internasjonalt har god kjennskap til hvilke mål og målgrupper departementets tilskuddsordninger har fastsatt.

Informasjon om tilskuddsordningene spres gjennom departementets og ambassadenes aktive arbeid og deltakelse i ulike nettverk, giversamarbeid, komiteer o.l., og gjennom kontakter innenfor sivilt samfunn, lokale myndigheter og internasjonale strukturer. Mottakerorienteringen i bistanden tilsier også at det i mange tilfeller vil være viktig at mottakerlandene er med på å bestemme prioriteringer og innretning på støtte. Departementets og Norads erfaringer og kompetanse, samt utveksling av informasjon med andre givere, kan bidra til å sikre at tilskudd gis via de riktige kanalene og til de samarbeidspartnere som er best egnet til å gjennomføre tiltak i tråd med ordningenes mål og Stortingets vedtak og forutsetninger.

I de tilfeller der UD ikke allment kunngjør tilskuddsordningene er det altså likevel en kunngjøring i form av direkte kontakt mellom relevante aktører. I ordningene som ikke er direkte rettet mot norske aktører, men hvor målgruppen er den fattigste befolkningen, vil aktører som har regional kompetanse (tilstedeværelse i landene), tematisk kompetanse (miljø, helse, nødhjelp, osv.) og administrativ kompetanse være potensielle tilskuddsmottakere. Disse vil best kunne identifiseres direkte; en allmenn kunngjøring i alle land vil etter departementets syn ikke føre til en mer effektiv bistand.

Vi mener at departementets nåværende praksis, med en kombinasjon av allmenn kunngjøring og informasjonsdeling på nett i tillegg til direkte kontakt med relevante aktører, er hensiktsmessig og forsvarlig ut fra de utfordringene som ligger i internasjonal bistand. Denne praksisen er også i stor grad sammenfallende med andre lands praksis. Økonomiregelverket legger forøvrig opp til at tilskuddsforvalter selv, innenfor rammen av Stortingets vedtak og forutsetninger, må vurdere på hvilken måte kunngjøring bør skje for å nå den aktuelle målgruppen. Kunngjøringens form vil følgelig kunne variere etter blant annet tilskuddsordningens og målgruppens egenart.

Vi ser imidlertid at mer åpenhet og økt informasjonstilgang er viktige forutsetninger for å sikre tillit til forvaltningen og til at Stortingets vedtak og forutsetninger følges. Departementets planlagte tiltak om større åpenhet og økt informasjon om tilskuddsmidlene både før og etter tildeling, er beskrevet over. I tillegg vil fremtidige evalueringer av utviklingshjelpen fortsatt være sentrale for videre utvikling og forbedring av innsats og strategier.

VEDLEGG 32**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 14. mai 2012****Gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i 2011 – Svar fra BLD**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 26. april samt tidligere korrespondanse om tilskuddsforvaltningen på Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets område.

Som komiteen bemerker har departementet utbetalt enkelttilskudd for 235 mill. kroner i 2011, jf. daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Kristin Halvorsens brev til komiteen av 22. mars. Videre viser jeg til daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakkens brev til komiteen av 27. februar, med vedlagt oversikt over de tilskuddsordninger departementet administrerte i 2011. Denne oversikten viser at departementet med underliggende etater og Fylkesmennene utbetalte til sammen omtrent 7,7 milliarder kroner gjennom etablerte tilskuddsordninger. Størsteparten av departementets tilskudd forvaltes dermed gjennom etablerte tilskuddsordninger.

Nedenfor følger mine svar på spørsmålene fra komiteen, som knytter seg til brevet til komiteen av 22. mars.

I svarbrevet sier statsråden at det ut fra hennes vurdering "vil være mange enkelttilskudd som ligger innenfor de rammene som økonomiregelverket setter". Komiteen ber om å få opplyst hvor mange og hvilke tilskudd som ligger utenfor rammene som regelverket setter.

Jeg viser til Finansdepartementets brev til komiteen av 21. mars vedrørende Finansdepartementets tilskuddsforvaltning. I brevet viser Finansdepartementet til at økonomiregelverket er, i motsetning til for eksempel Bevilgningsregelementet og Forvaltningsloven, fastsatt av forvaltningen selv. Finansdepartementet sier følgende om ansvaret for å følge opp brudd på økonomireglementet:

«En konsekvens av myndighetsfordelingen mellom Stortinget og regjeringen er at ansvaret for å følge opp brudd på økonomiregelverket ligger hos forvaltningen. Brudd på bestemmelsene kan imidlertid føre til at Stortingets vedtak og forutsetninger ikke blir fulgt opp slik de skal. Etter mitt syn kan Stortinget ha grunnlag for å påpeke manglende etterlevelse av regjeringens regelverk dersom dette samtidig har ført til manglende oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger.»

Jeg understreker at gjennomgangen av enkelttilskuddene som er gitt i 2011 ikke avdekket utbetalin-

ger fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet som er utbetalt til formål som ligger utenfor eller ikke er i samsvar med omtalen som er gitt i budsjettproposisjonen. Ett av hovedformålene med økonomiregelverket er dermed oppfylt.

Kapittel 6 i Bestemmelser om økonomistyring i staten inneholder ingen formkrav til kunngjøringer. Dermed vil en vurdering av om et enkelttilskudd er kunngjort i samsvar med regelverket bygge på skjønn. Direktoratet for økonomiforvaltnings tolkning av økonomiregelverket åpner for at tilskuddsforvalter kan ha tilstrekkelig oversikt over målgruppen til å kunne kunngjøre tilskuddet ved å ta direkte kontakt med potensielle mottakere, jf. også Finansdepartementets brev til Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 21. mars. I flere tilfeller kan det argumenteres for at tilskuddsmottakers særskilte forutsetninger gjør den til den best kvalifiserte mottaker. I noen tilfeller vil en slik vurdering ikke være problematisk, som for eksempel tilskudd gitt til Standard Norge til standardiseringsarbeid for universell utforming (kap 847 post 71) og tilskudd til Stiftelsen Fellesskap mot seksuelle overgrep (kap 840 post 70) til gjennomføring av landskonferanse for incestsentrene. I andre tilfeller vil det være vanskelig å vurdere om det finnes andre potensielle tilskuddsmottakere.

Eksempler på enkelttilskudd for 2011 som departementet nå i 2012, etter en kritisk vurdering, har kommet til at burde ha vært kunngjort bedre, er tilskudd til Jenteforsvaret (kap 846 post 21) og støtte til Pøbelprosjektet (kap 854 post 71).

For å illustrere departementets skjønnsutøvelse, vil jeg trekke fram tre eksempler på saker som jeg vurderer som gråsonesaker, dvs at det kan være vanskelig å konkludere entydig med om de er håndtert innenfor rammen av økonomiregelverket:

- Det ble etter søknad gitt tilskudd til en konferanse i regi av Fairtrade Max Havelar (kap 865 post 21). Fairtrade-konferansen 2011 tok opp problemstillinger som var relevante i lys av omtalen av forbrukerrettede merkeordninger i Prop. 1 S (2010-2011). Fairtrade er ledende som merkeordning for etisk handel i Norge. Muligheten for å søke om tilskudd ble ikke allment kunngjort. Departementet kan ikke utelukke at andre aktører kunne ha gjennomført en tilsvarende konferanse.
- Som en del av aktiviteten innenfor regjeringens handlingsplan for universell utforming er det gitt tilskudd til Norske arkitekters landsforbund

(NAL). Midlene er blant annet nyttet til etterutdanning av arkitekter i temaet universell utforming ved NAL-akademiet. Etterutdanning av arkitekter er viktig for å nå målene i handlingsplanen. Det er ikke tvil at NAL har spesielle forutsetninger for å nå denne målgruppen gjennom sitt utdanningstilbud. Det kan likevel ikke utelukkes at andre aktører kunne ha gjennomført et etterutdanningsopplegg for arkitekter. Departementet har for 2012 besluttet å kunngjøre tilskuddet til etterutdanning, for å klarlegge om det finnes andre aktuelle tilbydere.

- Tilbudet til gutter og menn utsatt for incest og seksuelle overgrep er et viktig område i departementets portefølje. Som redegjort for i Prop. 1 S (2010-2011) må arbeidet til incestsentrene og voldtektssentrene sees i sammenheng med det tilbudet hjelpeapparatet ellers gir til personer som er utsatt for incest og seksuelle overgrep. Departementet mottok i 2011 søknad om midler fra Kirkens ressurssenter for overgrepsutsatte for å arrangere helgekurs for menn utsatt for seksuelle overgrep. Departementet innvilget tilskudd til dette formålet uten bred kunngjøring. Kirkens ressurssenter for overgrepsutsatte jobber aktiv og målrettet med forebyggings- og hjelpetiltak rettet mot mennesker utsatt for seksuelle overgrep og faller dermed innenfor budsjettkapitlets formål. Det kan likevel ikke utelukkes at andre aktører kunne vært aktuelle som kursarrangører.

Det fremgår av dette at det ikke vil være forsvarlig å fremskaffe en presis beskrivelse av hvor mange og hvilke tilskudd som ligger utenfor rammene som regelverket setter. Selv om mange av enkelttilskuddene ligger klart innenfor rammene av økonomiregelverket er det også tilskudd som ligger i en gråsoner, eller hvor det er rom for ulike tolkninger. En vurdering av om tilskuddene som ligger i gråsonen er i tråd med regelverket eller ikke, må bygge på skjønn. Som det fremgår nedenfor har jeg iverksatt tiltak for å sikre at det etableres en praksis innen tilskuddsforvaltningen i departementet slik at denne typen gråsoner vurderinger søkes unngått.

Ved tildeling av midler til tilskudd til selvforsvarskurs for jenter, ble det vurdert at det ikke var behov for kunngjøring av midlene. Komiteen ber om å få opplyst hvilke rutiner departementet har for å sikre at tilskuddsmidler gjøres kjent på en forsvarlig måte og i tråd med gjeldende regelverk.

Departementet har allerede iverksatt flere tiltak for å sikre at det fremover ikke vil være tilfeller hvor det kan stilles tvil om hvorvidt tilskuddsforvaltningen foretas i henhold til økonomiregelverket og annet relevant regelverk.

Som et strakstiltak ble alle tilskuddbetalinger fra departementet stanset, jf. daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken sitt brev til komiteen av 5. mars.

Stansen i utbetalinger ble opphevet 29. mars, samtidig med at følgende interne rutine for tilskuddsutbetalinger ble innført;

- før tilskudd kan utbetales, må saken forelegges politisk ledelse,
- kun tilskudd som er tilstrekkelig kunngjort eller kommer inn under en av økonomiregelverkets unntaksbestemmelse kan utbetales,
- form for kunngjøring eller korrekt unntaksbestemmelse må dokumenteres.

Dette betyr at ingen tilskudd blir utbetalt uten at det er gjort en vurdering av hvorvidt utbetalingen er i tråd med økonomiregelverket, samt at politisk ledelse må ta standpunkt til hver enkelt utbetaling.

I tillegg har departementet nå gjennomgått alle planlagte tilskuddsutbetalinger for 2012. Dette er gjort for å sikre at ingen tilskudd utbetales uten å være i tråd med økonomiregelverket. Tilskudd til mottakere hvor det er tvil om hvorvidt kunngjøringsplikten er oppfylt, vil enten bli kunngjort på departementets hjemmeside, flyttet til en allerede eksisterende tilskuddsordning, eller navngis i Revidert nasjonalbudsjett 2012 der dette er hensiktsmessig. Departementet betaler ikke ut tilskudd i 2012 uten at disse elementene er på plass.

For å sikre god kompetanse i økonomiregelverket, vil Direktoratet for økonomiforvaltning (DFØ) gjennomføre et kurs i økonomiregelverket i slutten av mai med særlig vekt på tilskuddsforvaltning. Videre vil det i juni arrangeres kurs i aktuelle deler av forvaltningsloven og offentlighetsloven. Kursene er obligatoriske for alle ansatte i departementet.

For 2013 vil departementet videreføre enkelte av de endringer som gjøres i 2012, som kunngjøring på nettsidene og å ta i bruk eksisterende tilskuddsordninger. Departementet vil i tillegg vurdere om det bør opprettes nye tilskuddsordninger.

Gjennomgangen for 2011 viste at det hadde blitt utbetalt flere tilskudd over 21-poster. Departementet vil foreslå å gjøre endringer for 2013 slik at tilskudd føres over 70-post. Departementet vil også vurdere på ny hvordan tilskuddsforvaltningen skal fordeles mellom departementet og ytre etat.

Departementet oversendte 27. februar 2012 en samlet oversikt over tilskuddsordninger under departementet. Denne oversikten omfattet et betydelig antall tilskudd som blir forvaltet av ytre etater. Komiteen ber om å få opplyst hvordan departementet sikrer at disse etatene har en mest mulig forsvarlig tilskuddsforvaltning.

Oversikten over tilskuddsordninger under departementet viser at Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og Barne-, ungdoms- og familieetaten forvalter tilskudd av et betydelig omfang på vegne av departementet.

Departementets oppfølgingsansvar for tilskuddsforvaltningen i ytre etat innebærer at departementet må forsikre seg om at etatene har velfungerende systemer som sikrer at regelverket følges. Dette gjøres i den ordinære styringsdialogen.

For å bidra til enda høyere bevissthet i tilskuddsforvaltningen vil departementet i tillegg be etatene om en skriftlig gjennomgang av praksis for sin tilskuddsforvaltning i løpet av 2. halvår 2012.

For øvrig har Riksrevisjonen de senere år gjennomgått flere av tilskuddsordningene som departementets ytre etater forvalter:

- a) Tilskudd til kirkelige familievernkontorer, forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
- b) Tilskudd til krisesentre, forvaltes av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
- c) Tilskudd til tiltak mot fattigdom blant barn og unge i 23 bykommuner, forvaltes av departementet
- d) Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, forvaltes av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

I disse gjennomgangene har Riksrevisjonen blant annet påpekt behov for bedre kriterier for måloppnåelse, mer utfyllende regelverk samt nøyere oppfølging og kontroll. Departementet har lagt stor vekt på å sikre at etatene følger opp Riksrevisjonens merknader ved å iverksette forbedringstiltak, eksempelvis tydeliggjøring av ansvar, sterkere krav til rapportering, samt bedre oppfølging og kontroll.

4. *I brevet gjøres det rede for forhold knyttet til at tidligere statsråd Audun Lysbakken var inhabil overfor stiftelsen Reform. Komiteen ber om en generell redegjørelse for hvordan spørsmål om habilitet håndteres i departementets tilskuddsforvaltning.*

Departementet legger stor vekt på å ivareta forvaltningslovens habilitetsregler ved tildeling av tilskudd. Det er avgjørende for tilliten til forvaltningen at reglene om habilitet overholdes. I departementets tilskuddsforvaltning er involverte personer i embetsverket og politisk ledelse selv ansvarlig for å vurdere sin egen habilitet. Dersom vedkommende er i tvil om sin egen habilitet, blir spørsmålet forelagt nærmeste overordnede og eventuelt drøftet med departementets jurister. Politisk ledelse konfererer med embets-

verket i tvilsspørsmål. Ved ytterligere tvil blir saken forelagt Justisdepartementets lovavdeling.

Departementet håndterer nå spørsmål om habilitet i tilskuddsforvaltningen på en grundig måte, og foretar nødvendige tiltak for å fjerne all tvil knyttet til habilitet. Det er av avgjørende betydning for departementet å opprettholde tilliten til at tilskuddsvedtak treffes av beslutningstakere som ikke er inhabile. Som beskrevet under pkt. 2 i dette brevet, er rutinen for behandling av tilskuddsaker at disse forelegges politisk ledelse sammen med en henvisning til relevant regelverk. Ved behandling av disse sakene er det politisk ledelses ansvar å gjøre embetsverket oppmerksom på om det kan være behov for vurdering av habilitet. Vurdering av habilitet, og eventuell videre oppfølging av dette, foretas skriftlig og legges på saken.

I brev til komiteen av 22. mars i år redegjør daværende barne-, likestillings- og inkluderingsminister Kristin Halvorsen for tilskudd til prosjektet «Sammen mot voldtekt» i regi av Reform, og informerer om at det vil bli foretatt en ny vurdering av saken.

Departementet har nå kommet til at vedtaket om tildeling av midler til prosjektet «Sammen mot voldtekt» bør anses som ugyldig for å ivareta tilliten til forvaltningen. Dette prosjektet er i en særstilling siden kun deler av tilskuddsmidlene er utbetalt. I brev av 22. mars, var den foreløpige vurderingen at det var aktuelt med en omgjøring av tilskuddsvedtaket slik at midler som ikke er utbetalt holdes helt eller delvis tilbake.

En endelig konklusjon kunne ikke treffes før tilskuddsmottaker var hørt om hvordan en delvis omgjøring ville ramme dem.

Departementet har innhentet en uttalelse fra Reform, og har vurdert tildelingen på nytt. Det er departementets ansvar blant annet å sikre at tilskudd tildeles etter en forsvarlig saksbehandling. Reform kan ikke bebreides i denne saken. Reform har vært en viktig aktør i arbeidet mot vold i nære relasjoner, og prosjektet «Sammen mot voldtekt» er et eksempel på dette. Etter å ha vurdert Reforms uttalelse har departementet kommet til at en delvis omgjøring ikke vil ramme Reform urimelig hardt. En delvis omgjøring er nødvendig i denne saken for å ivareta tilliten til forvaltningen. En delvis omgjøring innebærer at midler som ikke er utbetalt holdes tilbake. Reform har likevel krav på å få dekket faktiske kostnader som er påløpt som følge av at de har innrettet seg etter tidligere tildelingsvedtak. Departementet vil håndtere dette overfor Reform.

For øvrig vil eventuelle nye, tilsvarende prosjekter bli kunngjort og behandlet innenfor de rammer som regelverket setter.

VEDLEGG 33**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 14. mai 2012****Kunnskapsdepartementets gjennomgang av tilskuddsforvaltningen 2011**

Det vises til brev av 26. april 2012 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité til statsråd Kristin Halvorsen om Kunnskapsdepartementets tilskuddsforvaltning 2011.

Komiteen ber om utdyping av departementets brev av 19. april 2012 på tre punkter.

Pkt. 1

Departementet opplyser at de legger til grunn at tilskuddsutbetalinger i regelen skal ha hjemmel i bevilgningen på en tilskuddspost. Det kommer likevel frem at det er utbetalt tilskudd over 01- og 21-poster, hvorav 10 mill. kroner er utbetalt over kap. 226 post 21. Komiteen ber om å få opplyst begrunnelsen for at disse tilskuddene er utbetalt fra en post til spesielle driftsutgifter, og hvorvidt departementet har til hensikt å flytte midlene til en tilskuddspost.

Kunnskapsdepartementet viser til brev fra Finansdepartementet til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 21. mars 2012 hvor det står:

«§ 4 i bevilgningsreglementet gjelder bruk av poster i statsbudsjettet. Tilskudd skal som utgangspunkt bevilges på postene 60-85. Reglene for tilskuddsforvaltning vil gjelde også der tilskuddet er utbetalt over andre budsjettposter enn de som er øremerket for tilskudd.»

Som nevnt i departementets brev 19. april har Kunnskapsdepartementet en omfattende tilskuddsportefølje. Om lag 6 mrd. kroner ble utbetalt som tilskudd over 70-poster i 2011. I enkelte tilfeller utbetales det mindre beløp som støtte til tiltak i regi av private aktører også over andre postgrupper innenfor rammen av formålet på postene. Utgangspunktet for disse tildelingene er at det foreligger behov for støtte til tiltak som ikke hører hjemme i en av de allerede etablerte tilskuddsordningene på 70-poster.

På kap. 226 post 21 benyttes bevilgningen til kvalitetsutvikling i grunnskolen og barnehagen. I hovedsak brukes midlene av offentlige aktører. I noen tilfeller vil det for å oppnå en best mulig måloppnåelse, være hensiktsmessig å bruke midler til å støtte aktiviteter hos private aktører. Det har ikke vært vurdert som hensiktsmessig på forhånd å angi nøyaktig hvor mye som skal benyttes som tilskudd til private. På kap. 226.21 ble det i 2011 utbetalt en liten andel

som tilskudd til private, under 10 mill. kroner, jf. departementets brev av 19. april 2012.

Tilskudd til private aktører på kap. 226, post 21 omfatter en meget liten del av posten og er en praksis som tilsvarende det som i brevet fra Finansdepartementet av 21. mars 2012 omtales som såkalte «disposisjonsbevilgninger».

Tilskuddsmidler som får et større omfang eller en mer langsiktig karakter, flyttes til 60- og 70-post. Det blir lagt fram forslag om endring av bruk av postgrupper etter en konkret vurdering. Et eksempel på slike justeringer er tilskudd til vitensentrene, som ble flyttet fra kap. 226 post 21 til en nyopprettet post 71 i statsbudsjettet for 2011. På samme måte ble også midler til kommuner og fylkeskommuner flyttet fra kap. 226 post 21 til ny post 60 i samme budsjett.

Stortinget har også, gjennom komitemerknader på kap. 226 post 21, gitt føringer om utbetaling av støtte til private tilskuddsmottakere. Det vises som eksempel til følgende tekst fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen i Innst. 12 S (2010-2011):

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, har merket seg at organisasjonen Sex og Politikk jobber med å innføre undervisningsopplegget Uke Sex i Norge, etter en modell fra Danmark, og at dette er støttet av Helsedirektoratet i Norge. Flertallet vil støtte at et lignende konsept gjøres tilgjengelig gratis for skolene i Norge. Flertallet understreker at skolene selv velger hvilke ressurser de vil trekke inn i opplæringen. Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil støtte undervisningsopplegget Uke Sex gjennom en øremerking av 1 mill. kroner innenfor kap. 226 post 21.»

Departementet vil i forbindelse med budsjettforslaget for 2013 vurdere behovet for å navngi flere tilskuddsmottakere i budsjettproposisjonen og gi mer utfyllende informasjon i rapporteringsdelen, samt vurdere om det skal foreslås endringer i bruk av de ulike postgruppene under kap. 226, herunder eventuelt å opprette nye 60- og 70-poster.

Pkt. 2

Oversikten over tilskuddsutbetalinger i 2011 viser blant annet at det er utbetalt 1 mill. kroner til Pøbelprosjektet fra kap. 226 post 21. I media er det blitt opplyst at midlene ble tildelt uten at de var utlyst, og uten at prosjektet hadde utarbeidet søknad (bl.a. vg.no, 10. mars 2012). Komiteen ber om en redegjørelse for departementets tildeling av midler til Pøbelprosjektet.

Pøbelprosjektet ble tildelt 1 mill. kroner i 2011 over kap. 226 post 21. Under postomtalen i budsjettproposisjonen for 2011 ble det gjort kjent for aktuelle tilskuddsmottakere at posten finansierer støtte til lokal kvalitetsutvikling. Sektorens sentrale aktører har vært kjent med at det er mulig å søke departementet om midler, jf. også svaret på spørsmål 1 over, hvor det vises til at også kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har lagt til grunn at posten kan benyttes til tilskudd til private.

Tildelingen av midler til Pøbelprosjektet i 2011 var basert på søknaden fra Pøbelprosjekt for 2010. I søknaden for 2010 ble det søkt om 2,5 mill. kroner til drift og videre utvikling av Pøbelprosjektet. Departementet besluttet å støtte Pøbelprosjektet med 1 mill. kroner i 2010 og informerte prosjektet om at departementet tok sikte på å videreføre støtten i 2011. I tilskuddsutbetalingen for 2010 (datert 23. september 2010) ble det gitt informasjon til Pøbelprosjektet om at departementet tok sikte på å støtte prosjektet med 1,2 mill. kroner i 2011. Av dette beløpet ville 200 000 kroner gå til en ekstern evaluering av prosjektet. Støtten på 1 mill. kroner for 2011 ble tildelt gjennom brev av 2. februar 2011 med henvisning til søknaden for 2010. midlene skulle benyttes til de delene av prosjektet som omtales som Pøbelarbeid og Pøbelskipet og til videreutvikling av prosjektene.

Pøbelprosjektet søkte i 2009 om 680 000 kr og fikk på denne bakgrunn tildelt 340 000 kr. I tillegg ble det samme år gitt 700 000 kr til drift og utvikling av Pøbelprosjektet uten at det forelå skriftlig søknad til dette formålet. Kunnskapsdepartementet startet samme høst en gjennomgang av rutinene for å tildele tilskudd bl.a. for å sikre at det alltid skal foreligge en skriftlig søknad som grunnlag for å vurdere eventuell tildeling av midler til slike prosjekter.

Pkt. 3

Komiteen viser til opplysninger i media om Kunnskapsdepartementets støtte til Kvinneuniversitetet Norden (bla. nrk.no 9. mars 2012). Komiteen ber om en redegjørelse for departementets støtte til Kvinneuniversitetet Norden, herunder hvorfor tilskuddene ikke ble offentlig kunngjort.

Stiftelsen Kvinneuniversitetet i Norden søkte i brev av 28. februar 2011 om «fast og øremerket post

i statsbudsjettet [...], med et beløp på kr. 3.050.000,- i Revidert nasjonalbudsjett for 2011 og kr. 6.100.000,- de påfølgende år».

Etter en konkret vurdering kom departementet til at det skulle gis et engangstilskudd til stiftelsens aktivitet på 1 mill. kroner over statsbudsjettet for 2011, kap. 281 post 01, jf. tilskuddsbrev 15. august 2011.

Stiftelsen har rapportert om bruken av midlene, og departementet har lagt til grunn at tilskuddet er brukt i tråd med forutsetningene.

Stiftelsen Kvinneuniversitetet Norden er en videreføring av det feministiske perspektivet som opprinnelig lå bak opprettelsen av Stiftelsen Kvinneuniversitetet, som fra 1986 og fram til 2008 fikk bevilgning over Kunnskapsdepartementets budsjett. Kunnskapsdepartementets vurdering var at Stiftelsen Kvinneuniversitetet Nordens profil ikke tilsa behov for bekjentgjøring ut over den dialog som var med tilskuddsmottaker, da institusjonen ble ansett å være den eneste aktuelle tilskuddsmottaker. På bakgrunn av de spørsmål saken har reist, vil Kunnskapsdepartementet i budsjettet for 2013 vurdere om det skal settes av egne midler til feministisk forskning som aktuelle miljøer, herunder Kvinneuniversitetet Norden, kan søke på.

Videre arbeid

I brev til kontroll- og konsitusjonskomiteen av 19. april 2012 viser Kunnskapsdepartementet til at departementet på bakgrunn av den gjennomgang som nå er gjort, vil kvalitetssikre rutinene og vurdere endringer der det er relevant knyttet til å navngi flere tilskuddsmottakere og gi mer utfyllende informasjon i rapporteringsdelen i kommende budsjettproposisjoner samt sikre bedre bekjentgjøring der det er behov for dette.

Departementet arbeider nå med å etablere en bedre praksis for oppfølging av Bestemmelsene om økonomistyring i staten. Dette følges opp med en nærmere navngiving på enkelte poster allerede i RNB 2012 og en vurdering av rutinene for bekjentgjøring av mulighet for tildeling av midler på enkelte kapitler. Departementet vil, på samme måte som andre departementer også har varslet i sine brev til komiteen, vurdere endring i bruk av postgrupper på noen kapitler i budsjettet for 2013.

VEDLEGG 34**Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 2. mai 2012****Justis- og beredskapsdepartementets tilskuddsforvaltning - tilleggsbrev**

Jeg viser til mitt brev av 13. april 2012 som svar på Kontroll- og konstitusjonskomitéens brev av 13. mars 2012 om Justis- og beredskapsdepartementets tilskuddsforvaltning.

Etter at jeg sendte mitt brev 13. april 2012, har departementet avdekket en ny sak som jeg finner grunn til å informere Stortinget om.

Gjennom en direkte henvendelse fra en privatperson som har stilt spørsmål om hvorfor Justis- og beredskapsdepartementet fremstår som sponsor på en privat organisasjons hjemmeside, er det avdekket at departementet i en årrekke har kjøpt annonseplass hos diverse private organisasjoner for å markedsføre redningstjenesten. Beslutningen om valg av organisasjoner er tatt på administrativt nivå i departementet, og enkelte ganger i samråd med Hovedrednings-

sentralen. Utgiftene har blitt belastet på kap. 455 Redningstjenesten, post 01 Driftsutgifter.

Etter en foreløpig vurdering av saken mener jeg at kjøp av denne typen annonseplass hos private organisasjoner har mer preg av å være støtte til organisasjonene fremfor markedsføring av redningstjenesten. Støtten skulle følgelig ha vært gitt på en tilskuddspost og håndtert i tråd med tilskuddsregelverket, herunder kunngjort. Det kan også stilles spørsmål om støtten til de mottakende organisasjonene kan forsvares ut i fra et redningsfaglig perspektiv. Vedlagt følger en oversikt over utbetalinger til kjøp av annonseplass i 2011.

I forbindelse med en gjennomgang av disse konkrete utbetalingene har det blitt avdekket forhold som krever videre oppfølging i departementet, herunder behov for justeringer av departementets egne kontrollrutiner for utbetalinger. Det vil jeg følge opp raskt. Alle kjøp av denne typen annonseplass er stoppet med umiddelbar virkning.

Referat
fra åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
om

Departementenes tilskuddsforvaltning

Høring mandag 1. oktober 2012:

Finansminister Sigbjørn Johnsen, tidligere finansminister Per-Kristian Foss og midlertidig Direktør Øystein Børner, Direktoratet for økonomistyring.	*	3
Statsråd Inga Marte Thorkildsen og tidligere statsråd Laila Dåvøy.	*	15
Justisminister Grete Faremo og tidligere justisminister Odd Einar Dørum.	*	26

**Åpen høring i kontroll- og konstitusjonskomiteen
mandag den 1. oktober 2012 kl. 8.30**

Møteleder: Anders Anundsen (FrP)
(komiteens leder)

S a k :

Departementenes tilskuddsforvaltning

Møtelederen: Da er klokken slagen, og vi er veldig opptatt av å være presise i kontroll- og konstitusjonskomiteen, så da starter vi presis også.

På vegne av kontroll- og konstitusjonskomiteen vil jeg få ønske velkommen til kontrollhøring – der tema er departementenes tilskuddsforvaltning. Denne saken startet med forhold rundt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets tildeling av tilskudd til selvforsvarskurs. Komiteen skrev sitt første brev i saken 31. januar i år – til daværende statsråd Audun Lysbakken. På bakgrunn av opplysningene som kom frem i påfølgende korrespondanse, besluttet komiteen 28. februar å åpne egen sak til Stortinget. Parallelt ble det kjent at det var problemer med håndteringen av tilskudd også i andre departementer, og 13. mars ble samtlige departementer tilskrevet og bedt om å gjøre rede for sin tilskuddsforvaltning.

Høringen avholdes for å gå ytterligere inn i enkelte forhold som er blitt kjent i løpet av denne prosessen. Svarene komiteen har fått fra departementene, tyder på at det er forbedringspotensial flere steder. Målet med høringen er derfor også å forsikre seg om at departementene jobber for å få en best mulig tilskuddsforvaltning – i tråd med gjeldende regelverk.

Komiteen ønsker å belyse følgende under høringen:

1. Regelverket for behandling av tilskuddssaker er praktisert ulikt i ulike departementer, og mange departementer erkjenner å ha potensial for forbedring i praktiseringen av regelverket. Avklare hva som er bakgrunnen for dette, og hva som eventuelt kan gjøres for å sikre større grad av likhet i departementenes behandling av tilskuddssaker.
2. Det er avdekket feil i departementenes behandling av tilskuddssaker. Avklare om dette er systematiske feil som har pågått over lengre tid.
3. Avklare om dagens regelverk er tilstrekkelig for å sikre forsvarlig behandling av tilskuddssaker i departementene og om habilitetsreglene praktiseres med tilstrekkelig varsomhet.
4. Avklare hva som er gjort for å rette opp påpekte feil og svakheter i konkrete departementer, særlig med vekt på Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
5. Avklare om kontrollsystemene for å hindre misbruk av offentlige midler er tilstrekkelige, og om det er konkrete tiltak som kan gjennomføres for å sikre bedre og mer effektiv kontroll. Dette kan ses i lys av at Justisdepartementet over 14 år har bevilget 4,3 mill. kr til noe som ligner tilskudd, uten at dette er oppda-

get. Avklare hvilke tiltak departementet har iverksatt som følge av dette.

6. Avklare om rutiner og regler om journalføring følges godt nok opp og er i overensstemmelse med arkivlov og offentlighetslov. Avklare hvordan rutine-ene for oppfølging og journalføring i tilskuddssaker eventuelt er endret i departementene den senere tid.
 7. Lovrammene for god forvaltningsskikk og habilitet er diskutert i oppfølgingen av tilskuddssakene. Avklare om disse oppleves som tilstrekkelige, og om det er rom for forbedringer på lovsiden.
- Komiteen har invitert følgende til høringen:
- Finansminister Sigbjørn Johnsen
 - Tidligere finansminister Per-Kristian Foss
 - Midlertidig direktør for Direktoratet for økonomistyring Øystein Børmer
 - Barne-, likestillings og inkluderingsminister Inga Marte Thorkildsen
 - Tidligere barne- og familieminister Laila Dåvøy
 - Justis- og beredskapsminister Grete Faremo
 - Tidligere justisminister Odd Einar Dørum

Det vil bli tatt stenografisk referat fra høringen, og referatet vil følge som vedlegg til komiteens innstilling til Stortinget.

De prosedyrene som er fastsatt i reglementet for åpne kontrollhøringer vil bli fulgt. Den inviterte får først holde en innledning. Deretter får først saksordføreren, og i denne saken er det meg, og deretter representanter for de ulike partiene anledning til å spørre ut de inviterte.

For at komitémedlemmene skal få stilt de spørsmålene som er nødvendige, vil jeg be om at svarene blir så korte og konsise som mulig. Jeg gjør oppmerksom på at vi har en rød lampe som lyser når det er 30 sekunder igjen av taletiden, og når den slukkes, er taletiden over.

Til slutt får komiteen anledning til å stille noen få oppfølgingsspørsmål, og de inviterte får helt til slutt ordet til en kort oppsummering.

Dette er en åpen høring, og det er derfor viktig at alle deltakerne unngår å omtale forhold som er undergitt taushetsplikt. Dersom et spørsmål ikke kan besvares uten å gi opplysninger som er taushetsbelagt, bør den innkalte gjøre komiteen oppmerksom på det.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at mobiltelefoner må slås av eller være satt på «stille», slik at vi unngår forstyrrelser underveis. For å unngå problemer med lydanlegget er det viktig at alle husker å slå mikrofonen på når de skal snakke, og av når de er ferdige.

Det er komiteens håp at høringen vil gi nødvendige opplysninger i saken – som bakgrunn for de konklusjoner komiteen skal treffe i sin innstilling til Stortinget.

Høring med finansminister Sigbjørn Johnsen, tidligere finansminister Per-Kristian Foss og midlertidig direktør Øystein Børmer, Direktoratet for økonomistyring

Møtelederen: Da er vi klare til å starte på høringen, og jeg vil først få lov til å ønske velkommen finansminister Sigbjørn Johnsen – og gratulere hjerteligst med dagen – og finansråd Svein Gjedrem, som er bisitter. Vide-

re vil jeg få ønske velkommen til tidligere finansminister Per-Kristian Foss, som for anledningen sitter på den andre siden av bordet, og til midlertidig direktør i Direktoratet for økonomistyring, Øystein Børmer. Velkommen også til spesialrådgiver Anders Myhren, som er med som bisitter.

Da har vi lagt det opp slik at hver av dere skal få en innledning på inntil 10 minutter. Jeg foreslår at vi da starter med sittende finansminister, Sigbjørn Johnsen, som har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god, Johnsen.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Tusen takk for det, leder. Og tusen takk for gratulasjoner. Jeg har i mitt stille sinn i dag tenkt at det er bra det ikke er en tvungen AFP-ordning for statsråder ved 62 år.

Men la meg gå til selve saken. Som referert til fra lederen er det reist flere spørsmål om forvaltning av tilskudd i departementene, og jeg vil starte innlegget mitt med å vise til det brevet som jeg sendte komiteen 21. mars i år, og jeg vil bygge på det når jeg svarer på spørsmålene 1 og 3. Og til slutt vil jeg si noe om spørsmål 5 fra komiteen.

La meg starte med det store bildet. Tre fjerdedeler av statsbudsjettet er tilskudd, og det meste blir forvaltet av etater. Noe står departementene selv for. De fleste av disse tilskuddene er ikke store, men de kan likevel være viktige, og jeg oppfatter at det er de siste vi prater om i dag og ikke de store overførings- og tilskuddsordningene i statsbudsjettet. Det er flere lover og regelverk som styrer bruken av tilskuddsmidler i departementene. Det er bevilgningsreglementet til Stortinget, det er forvaltningsloven, offentligloven som setter ytre rammer, og i tillegg har regjeringen et eget økonomiregelverk.

Ett av formålene med økonomiregelverket er å bidra til at forvaltningen etablerer administrative rutiner som sikrer at Stortingets vedtak og forutsetninger blir fulgt opp. En konsekvens av myndighetsfordelingen mellom Stortinget og regjeringen er at ansvaret for å følge opp brudd på økonomiregelverket ligger hos forvaltningen. Brudd på bestemmelser kan føre til at Stortingets vedtak og forutsetninger ikke blir fulgt opp som de skal. Etter mitt syn kan da Stortinget ha grunnlag for å påpeke manglende etterlevelse av regjeringens regelverk dersom dette samtidig har ført til manglende oppfølging av Stortingets vedtak og forutsetninger.

Ansvaret for økonomistyringen i departementene selv, og i deres underliggende virksomheter, ligger hos den enkelte statsråd. Som finansminister har jeg ansvaret for selve økonomiregelverket og forvaltningen av tilskudd under Finansdepartementet. Det betyr at jeg har ansvar for at regelverket er hensiktsmessig, og at vi gjør det mulig for departementene og virksomhetene å skaffe seg den kompetansen og de systemer som må til.

Økonomireglementet for staten ble opprinnelig fastsatt ved kongelig resolusjon 26. januar 1996, og ble senere revidert 12. desember 2003. Samtidig fastsatte Finansdepartementet bestemmelser om økonomistyring i staten. Sammen med Finansdepartementets rundskriv utgjør disse bestemmelsene med senere revisjoner det statlige økonomiregelverket. Bestemmelsene om tilskuddsforvaltning ble videreført så å si uendret ved revisjon av regelver-

ket i 2003. Målet med reglene er å sikre en effektiv og hensiktsmessig utforming og oppfølging av tilskudd.

Reglene for tilskuddsforvaltning i kapitlene 6 og 7 i regelverket er robuste og gir rom for skjønn der det er nødvendig. Et eksempel er regelen om at du skal nå alle potensielle mottagere av tilskudd når du lyser ut. Det er forskjell på en tilskuddsordning som er rettet mot det brede lag av befolkningen, og en ordning som bare har noen mulige mottagere, eksempelvis ett av tilskuddene under Finansdepartementet som har to mottagere som er nevnt i proposisjonen. Da må vi bruke godt forvaltningsskjønn når vi vurderer hvordan vi skal kunngjøre. Vi kan ikke finregulere kunngjøringene.

Det er også anledning til å øremerke tilskudd til bestemte mottagere i budsjettproposisjonen. Departementet kan da gjøre unntak fra hovedregelen om å formulere tildelingskriterier, utforme regelverk og kunngjøre tilskuddet. Det er dette vi kaller enkeltstående tilskudd. Hovedregelen er likevel tilskuddsordninger. Det betyr at en har klargjort målet med ordningen – målgruppa, kriterier for når målene for ordningen er nådd, kriterier for tildeling og opplegg for oppfølging og kontroll. Til sammen kaller vi dette regelverket for «ordningen». Etter mitt syn er det betydelig rom og behov for å tilpasse tilskuddsordninger ut ifra egenart og risiko, slik grunnregelen er i økonomiregelverket. Da vil vi også se forskjeller i praksis mellom forvaltere av tilskudd. Økonomiregelverket sier at Stortinget skal få presentert hoveddelene i tilskuddsordningen når det fremmes forslag om en ny ordning. Departementene skal rapportere til Stortinget i budsjettproposisjonen om resultater som er oppnådd ved tilskuddsordningen, og sette resultatene opp mot fastsatte mål. Det går også fram av bevilgningsreglementets § 9.

Normalprosedyren for utforming av forvaltning av tilskudd i bestemmelsen punkt 6.2 og punkt 6.3 innebærer at tilskudd blir fordelt på mottakere etter åpne prosesser og kjente tildelingskriterier. Alle bevilgninger er knyttet til et eller annet formål som kan være mer eller mindre spesifisert. Graden av spesifisering kan være liten, f.eks. dersom bevilgninger er «til disposisjon for allmenne kulturformål». Det betyr at departementet har stor frihet til å velge hva slags tiltak som kan bli satt i verk, og hva slags typer kulturformål som kan støttes. Noen ganger blir disse bevilgningene også kalt «disposisjonsbevilgninger». Men de må likevel praktiseres og forvaltes i samsvar med regelverket som gjelder for gjennomføringen av vedtatt budsjett, med mindre Stortinget vedtar noe annet for den enkelte bevilgning.

Bevilgningsreglementets krav til at ressursbruk og virkemidler er effektive i forhold til forutsatte resultater gjelder således også for disposisjonsbevilgninger.

Forvaltningslovens krav til habilitet og saksbehandling skal følges. Departementene må i tillegg ivareta andre forvaltningsmessige krav, slik som krav om at det ikke må skje usaklig forskjellsbehandling ved utøvelse av skjønn. Som tidligere nevnt er dette den enkelte statsråds ansvar.

Finansdepartementet har ansvar for å legge til rette for at departementer og virksomheter har den rette kompetansen til å følge opp regelverket. Senter for statlig økonomi-

styring ble opprettet i 2004. I 2011 skiftet det navn til Direktoratet for økonomistyring. Gjennom disse årene har en bygd opp en betydelig kompetanse og et omfattende tilbud av veiledere, nettverksgrupper og kurs i tilskuddsforvaltning. Jeg vil overlate til midlertidig direktør Øystein Børmer å gå nærmere inn i det som DFØ her gjør.

I spørsmål 5 reiser komiteen spørsmål om det bør settes inn konkrete tiltak for å sikre en bedre og mer effektiv kontroll for å hindre misbruk av offentlige midler. Jeg er den første til å innrømme at det er en utfordring å finne den rette balansen mellom mengden av kontrolltiltak og det vi kan kalle gjenværende risiko. Tradisjonelt sett har vi hatt færre innslag av formell kontroll i Norge enn i land som vi ofte sammenligner oss med. I dette ligger også en tillit til at det blir utøvd godt forvaltningsskjønn. Komiteen stiller likevel indirekte spørsmål om vi bruker for lite ressurser på kontroll. I forvaltningen skal vi gjøre ting riktig i utgangspunktet. Primæransvaret for dette ligger på hver enkelt av oss. Det er den første forsvarslinjen. Ledelsen i den enkelte virksomhet – det gjelder også departementene – skal så etablere et tilfredsstillende system for intern styring og kontroll. Det går fram av økonomireglementets § 14 og er den andre forsvarslinjen mot feil og mangler. Slike system og rutiner finner vi gjennom hele virksomheten, fra strategiske planer, gjennom maler og resultatrapportering og rutiner for evaluering til kontroller som sikrer korrekte utbetalinger. Intern styring og kontroll er en prosess. Den omfatter hele organisasjonen, hver dag. Holdningen i ledelsen er særlig viktig.

Dette er en kostnadseffektiv løsning som sikrer at kontrollsyste- met er godt integrert med driften i virksomheten. Når dette virker godt, er det et system som er mye bedre enn å sette inn kostbare kontroller ovenfra eller utenfra. Men det må gjøres en avveining mellom kontroll og rapportering og tillit til at det utøves godt forvaltningsskjønn.

Forenkling er satt høyt på den politiske dagsordenen. Det gjelder særlig forholdet mellom forvaltning og privat sektor, men det bør også gjelde innad, i offentlig virksomhet. Som fylkesmann møtte jeg ofte denne problemstillingen i kommunesektoren og det såkalte KOSTRA-rapporteringssystemet, men også når det gjaldt graden av rapporteringer på fylkesmannsembetets egne områder. I utgangspunktet er det viktig at forholdet mellom politikk og forvaltning bygger på gjensidig tillit, at politikken virker etter hensikten, og at en oppnår de resultater som er forutsatt.

Intern revisjon er ikke en prosess, men en særskilt organisasjonsenhet som kan gjøre uavhengige undersøkelser og rapportere til ledelsen. En internrevisjon kommer i tillegg til den interne kontrollen og utgjør den tredje forsvarslinjen. 13 av de største virksomhetene i staten har etablert slike internrevisjoner. Det gjelder f.eks. Nav og Statens pensjonskasse.

Bruk av internrevisjon er ikke regulert i økonomiregelverket ...

Møtelederen: Jeg beklager å bryte inn, men tiden er egentlig ute. Vi må ha en revisjon av vår røde lampe, for den har ikke virket.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Det var det jeg lurte på, og det var derfor jeg var litt ...

Møtelederen: Hvis du kan nærme deg en avslutning, så er det fint.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Da skal jeg øyeblikkelig gå inn for landing her, jeg skal bare avslutte akkurat dette avsnittet.

Jeg mener at internrevisjon kan være et godt tiltak der virksomhetens størrelse og risikobilde kan forsvare ressursene en slik funksjon krever. Skatteetaten og tollvesenet er eksempler på dette. Internrevisjon er et kostbart tiltak.

Den fjerde forsvarslinjen er ekstern revisjon. Riksrevisjonen er Stortingets kontrollorgan og utfører i tillegg mange av de samme oppgavene som intern revisjon.

La meg da bare si til slutt at jeg er opptatt av at økonomiregelverket i seg selv og til enhver tid skal være det beste vi kan få. Vi har i tildelingsbrevet for 2012 gitt DFØ i oppdrag å kartlegge og analysere kompetansesituasjonen på direktoratets fagområde, også når det gjelder tilskuddsforvaltning. Hvis denne analysen avdekker viktige mangler på dette området, vil Finansdepartementet og DFØ følge opp med tiltak.

Takk skal du ha, leder.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til tidligere finansminister Per-Kristian Foss.

Per-Kristian Foss: Takk. Min bakgrunn er altså perioden 2001–2005. De to største endringene på økonomistyringsområdet i den aktuelle tidsperioden var forbedelse og gjennomføring av revisjon av økonomireglementet, som omtalt i første innledning – det ble fastsatt 12.12.2003 – og en organisatorisk endring ved at det ble opprettet en statlig virksomhet under Finansdepartementet, den gang kalt Senter for statlig økonomistyring, fra 01.01.2004.

På departementets område ble også Finansmarkedsfondet etablert i perioden. Der var det slik at renteinntekter skulle finansiere en tilskuddsbevilgning som skal bidra til «forskning, utdanning og allmenn opplysning knyttet til finansmarkedsspørsmål».

Et eget styre beslutter utdelingen av midler. Departementet er altså ikke selv tilskuddsforvalter på dette området. Jeg kan gjerne i spørreunden komme tilbake til eventuelle detaljer i denne ordningen, men som man sikkert husker, kom her inntektene fra salget av Oslo Børs, og VPS var grunnkapitalen i dette fondet – men altså langt unna departementet.

I perioden ble også tilskuddsmidlene til EU-opplysning og tilskudd til frivillige organisasjoner videreført. Det var en ordning som var etablert og alltid var omtalt i budsjett-papirene til Stortinget uten noen kommentarer. Fordelingen var rimelig grei mellom to organisasjoner. Det var altså vedtatt i Stortinget.

Så til revisjonen av økonomireglementet for økonomistyring i staten. Et revidert regelverk ble som sagt fastsatt i

2003 og trådte i kraft 01.01.2004. Bakgrunnen for revisjonen var egentlig først og fremst å innhente erfaring fra prosjektet, fra anvendelsen av reglementet ved et såkalt prosjekt 2000, fulgt opp i 2001–2003, og ajourføre i forhold til erfaringene. Også bruken av elektroniske løsninger var en god del av bakgrunnen for revisjonen av reglementet.

Vi hadde tre hovedmålsettinger med revisjonen. Det første var å videreutvikle, basert på erfaringer og teknologisk ny plattform, for det annet en forenkling, og for det tredje en desentralisering gjennom virksomhetstilpasning. Hvis jeg skal ta bare noe av det viktigste som skjedde med økonomireglementet når det gjaldt tilskudd, vil jeg nevne følgende områder:

Enkelte regler ble justert, slik at departementet fikk større rom for å tilpasse og eventuelt forenkle oppfølging av tilskuddene i forbindelse med risiko og vesentlighet. For øvrig ble de materielle kravene til utforming og forvaltning av tilskuddene i all hovedsak holdt uendret ved revisjonen i 2003, som også omtalt i første innledning. Dette gjaldt bl.a. kravene til kunngjøring av tilskudd.

Så litt om opprettelsen av Senter for statlig økonomistyring. Det var ledd i en samling fra Finansdepartementet av allerede eksisterende funksjoner og ressurser innenfor statlig økonomistyring. SSØ ble opprettet som ordinært statlig forvaltningsorgan den gangen under Finansdepartementet, med oppgave å ivareta funksjoner og oppgaver på feltet som tidligere lå under 18 skattefogdkontorer, i Skattedirektoratet og i Finansdepartementet. Virksomheten ble etablert ved en sentralenhet i Oslo og seks regionkontorer. Formålet med samordningen var å styrke den statlige økonomistyringen og forbedre ressursutnyttelsen på området. Finansdepartementet ønsket også å styrke økonomistyringen, med økt vekt på veilednings- og rådgivningsoppgaver, standardsetting, informasjonsformidling og kompetansetiltak.

Blant de tiltak som ble gjennomført i perioden med tanke på tilskuddsforvaltningen, vil jeg nevne følgende: Etter fastsettelsen av det reviderte regelverket i 2003 gjennomførte Finansdepartementet et omfattende informasjons- og opplæringsopplegg, bl.a. med regionale samlinger. Etter opprettelsen av SSØ, med delegering av forvaltningsansvar for økonomireglementet fra medio 2004, ble det raskt etablert et kurstilbud med innføring i regelverket for økonomistyring i staten. Finansdepartementet utga i juni 2004 en ny veileder om etablering og forvaltning av tilskuddsordninger i staten. Veilederen tar utgangspunkt i kravene til tilskudd i kapittel 6 i bestemmelsene om økonomistyring i staten, og den gjennomgår og forklarer de aktuelle hovedelementene og prosessene.

SSØ utviklet også et kurs- og veiledningstilbud for departementet og underliggende virksomheter innenfor tilskudd med utgangspunkt i regelverkskravene og Finansdepartementets veileder. Fra og med høsten 2004 ble det holdt kurs for enkeltvirksomheter om god utforming og forvaltning av tilskuddsordninger – fra våren 2005 også i form av åpne kurs for ansatte i alle departementer og virksomheter.

Det tror jeg er det viktigste. Når det gjelder å utvikle kontrollordninger, ble det imidlertid lagt vesentlig vekt på

å utvikle kompetansen i de ulike enheter med sikte på å praktisere økonomireglementet på en riktig måte. Jeg tror jeg med dette stopper og heller svarer på spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet videre til midlertidig direktør i Direktoratet for økonomistyring, Øystein Børmer, som også har inntil 10 minutter til disposisjon.

Øystein Børmer: Takk skal du ha.

Staten utbetalte i 2011 over 700 mrd. kr i tilskudd. Tilskudd som stønader over folketrygden, til kommuner og til helseforetak kan sies å være egne kategorier når det gjelder tildeling og oppfølging. Ser vi bort fra disse, er det forvaltning av tilskudd for rundt 85 mrd. kr vi snakker om i dag. Samtlige 17 departementer utbetalte tilskudd i 2011. I tillegg blir mange tilskuddsordninger forvaltet av underliggende virksomheter. Til sammen er det over hundre departementer og statlige virksomheter som utbetaler tilskudd. Innenfor kategorien på 85 mrd. kr, er spennet blant forvalterne stort. Den største er UD, som utbetalte 24 mrd. kr i 2011, fra mer enn 50 poster på statsbudsjettet. I den andre enden har vi Direktoratet for mineralforvaltning med en samlet utbetaling på om lag 210 000 kr fra én tilskuddspost.

Det er stor variasjon i størrelsen på tilskuddene og tilskuddsordningene og vesentlige ulikheter både når det gjelder mål, mottakere og type aktivitet det gis tilskudd til. En grunntone i økonomiregelverket og ikke bare i bestemmelsene om tilskudd er tilpasning etter såkalt egenart, risiko og vesentlighet. Det betyr at det vil være god etterlevelse av regelverket at det er forskjeller i tilskuddsforvaltningen. Videre er regelverket utformet slik at det stiller krav om hva, men ikke i så stor grad om hvordan. Ved siden av å gi rom for egenart, risiko og vesentlighet, åpner dette for at det i prinsippet kan være flere måter å etterleve regelverket på, selv når de underliggende forhold er like.

I invitasjonen til dagens kontrollhøring trekkes det i punkt 1 fram at det er forskjeller i tilskuddsordningene og i tilskuddsforvaltningen, og at et mål med høringen bl.a. er å avklare hva som er bakgrunnen for dette, og hva som eventuelt kan gjøres for å sikre større grad av likhet. Som nevnt, og som statsråden understreket før meg: Økonomiregelverket innebærer at det bør være forskjeller i tilskuddsforvaltningen, og at likhet ikke er et generelt mål.

Når det er sagt: Regelverket stiller opp krav som skal etterleves så lenge man ikke er omfattet av avviksbestemmelsene. Samtidig kan tilskuddsforvalterne lære mye av hverandre på de områdene de har felles.

Kapittel 6 i bestemmelser om økonomistyring i staten angir den såkalte normalprosedyren for utforming av forvaltning av tilskudd. I korthet innebærer denne normalprosedyren at det skal fastsettes mål for ordningen, sammen med kriterier for å vurdere måloppnåelse og for tildeling. Ordningen skal kunngjøres på en slik måte at man når hele målgruppen, søknader skal behandles etter reglene i forvaltningsloven, og eventuell særlov for ordningen. Innvilgede søknader skal bekreftes med tilskuddsbrev og utbetalinger skal registreres. Og til slutt:

Bruken av midler og resultatene av disse skal vurderes.

Økonomiregelverket åpner for avvik fra normalproseduren i noen tilfeller. Dette gjelder for det første der mot-takeren er navngitt i budsjettproposisjonen. Da løftes til-delingen ut av forvaltningen og inn i den politiske sfære. Videre er det avvik for tilskudd til kommuner, ved en del tilskudd til internasjonale organisasjoner og til andre land, og endelig ved en del former for tilskudd til landbruksom-rådet. Det stilles i disse tilfellene færre krav til utforming og forvaltning av tilskuddene.

DFØ har fra Finansdepartementet fått delegert ansvar for forvaltning av økonomiregelverket. Forvalterrollen in-nebærer at vi svarer på spørsmål og sprer kunnskap om re-gelverket og tolkning av det. Vi behandler unntakssøkna-der, og vi utvikler og tilbyr kompetansetiltak for å formidle god praksis.

Når det gjelder unntakssøknader, kan det nevnes at de eneste unntakene som er gitt fra økonomiregelverkets krav til tilskuddsordninger, ble gitt til UD i 2005. UD har i brev til DFØ i juni i år varslet at de ikke lenger ser behov for unntakene, og det er følgelig i ferd med å bli avvirket.

DFØs formidling av kompetanse skjer i mange kanaler, fra utarbeidelse av skriftlige veiledere, metodedokumen-ter, eksempelsamlinger og sjekklister til kurs, nettverks-samlinger, foredrag og rådgivning. På tilskuddområdet har DFØ siden 2004 bygd opp et forholdsvis bredt tjeset-tilbud, basert på økonomiregelverket og Finansdeparte-mentets veileder om etablering og utforming av statlige tilskudd. I 2007 ga vi ut veilederen Evaluering av statli-ge tilskuddsordninger og i 2010 en sjekkliste for god til-skuddsforvaltning. Sjekklisten handler om kunngjøring, søknadsbehandling og informasjon og måloppnåelse.

Videre tilbyr DFØ årlige innføringskurs om tilskudd og fordypningskurs om bl.a. kontroll og oppfølging av statlige tilskudd og om evaluering av statlige tilskuddsordninger. Siden starten har vi holdt til sammen 20 innførings- og for-dypningskurs om tilskudd. DFØ har etablert et nettverk for tilskudd for ansatte i statsforvaltningen som jobber med dette. Vi arrangerer nettverkssamlinger tre ganger i året. Der utveksles erfaringer, og deltakerne kan lære av hver-andre. Vi formidler gode eksempler og bringer inn ekster-ne forelesere. Vi inviterer jevnlig deltakerne til å foreslå temaer og innledere. I år handler møtene om forvaltnings-lovens krav om forskrift og enkeltvedtak i tilskuddsforvalt-ningen. Det er god deltakelse på nettverkene, og møtene er stort sett fulltregnet.

Totalt har vi hatt om lag 1 600 deltakere på DFØs kurs, seminarer og nettverk om tilskudd siden 2005. Både våre årlige brukerundersøkelser og løpende evalueringer etter hvert kurs viser at brukerne er tilfredse.

Våre tjenester er i hovedsak basert på en én-til-mange-tilnærming for å få mest effekt ut av DFØs ressurser. I til-legg bistår vi i noen grad departementer eller virksomhe-ter som rådgiver eller sparringpartner. I enkelte tilfeller gir vi også virksomhetstilpassede kurs. I kontakt med enkelt-virksomheter arbeider vi etter prinsippet om hjelp til selv-hjelp. Siktemålet er å overføre kompetanse til den aktuel-le virksomheten. Vi går aldri inn og overtar jobben for den

enkelte tilskuddsforvalter. Det er heller ikke vår rolle å re-videre eller godkjenne virksomhetenes tilskuddsordninger eller den operative tilskuddsforvaltningen.

Til sist må det nevnes at det er opp til den enkelte virksomhet om de velger å benytte seg av DFØs tilbud.

Avslutningsvis: Tilskudd er et sentralt verktøy for å nå politiske mål. Utforming og forvaltning av tilskuddsord-ninger skal samtidig ivareta hensynet til åpenhet, likebe-handling og legitimitet og ikke minst bidra til hensiktsmes-sig og effektiv bruk av statens ressurser.

Vår generelle erfaring fra arbeidet på tilskuddsområdet er at det som oppleves som mest krevende for virksom-hetene, er å etablere gode mål for den enkelte ordning. Er dette først på plass, blir tilskuddsforvaltningen enklere og bedre. Med gode mål, en tydeliggjort hensikt, blir det let-tere å identifisere målgruppen – og med det hensiktsmes-sige kunngjøringsformer og tildelingskriterier. Gode mål er også en forutsetning for å vurdere resultater. Det er grunnleggende for læring, videreutvikling og enda bedre resultater i framtiden. Tydelige mål og gode resultater er grunnleggende i god tilskuddsforvaltning.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi over på utspørringsrunden. Det er jeg som skal starte, så møteledelsen går til nestleder Per Olaf Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møte-leder.

Møtelederen: Takk. Da gir jeg saksordføreren ordet – vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Til finansministeren – i for-hold til regelverket: Kan jeg tolke innledningen din slik at du egentlig er fornøyd med regelverket sånn det fremstår i dag, og da tenker jeg særlig på økonomireglementet som ditt departement håndterer primært?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Som jeg sa i innlednin-gen min, mener jeg at vi har et robust og godt regelverk i dag, men ethvert regelverk kan både oppdateres og gjø-res bedre. Det er også bakgrunnen for det mandatet som vi nå har gitt DFØ gjennom tildelingsbrevet for 2012, der de nå skal gå igjennom dette. Hvis vi avdekker at det er svakheter, hvis det f.eks. gjennom Stortingets behandling av denne saken blir pekt på ting som er nødvendig, skal vi selvsagt ta det med. Men i utgangspunktet mener jeg at vi har et robust og godt regelverk. Det vises vel også til at da man reviderte regelverket i 2003–2004, videreførte man i all hovedsak regelverket for tilskuddsforvaltning.

Anders Anundsen (FrP): Men nesten alle – ikke alle, men nesten alle – departementer som har svart kontroll-og konstitusjonskomiteen, har fortalt at de har et forbed-ringspotensial, dels et vesentlig forbedringspotensial. I det perspektivet er jeg enig i at det skal være en balanse mel-lom kontroll og restrisiko, som du sa i innledningen din. Men bidrar ikke et klart, tydelig og ordentlig regelverk til

at man får færre gråsonetilfeller? Er ikke det et signal på at det kan være noe med regelverket som kan være feil?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Som jeg sa, er det slik at man hele tiden må utvikle regelverket, og en gjennomgang er både nyttig og nødvendig. Det vil alltid være rom for forbedringer. For å ta et veldig konkret eksempel: Da regelverket kom i januar 1996, var et av de viktigste kravene til utlysning at man omtalte en tilskuddsordning i Norsk lysningsblad. I dag er det mye mindre aktuelt. Det viser at det på en måte er en dynamikk i samfunnet som gjør at regelverket hele tiden må forbedres.

Departementene har nå i forbindelse med de svar som er gitt til kontrollkomiteen, gått gjennom og sett at det er muligheter for forbedringer. Det er ting som både Finansdepartementet og DFØ tar med seg. Men jeg tror ikke det er mulig, selv med et enkelt og oversiktlig regelverk, å gardere seg mot at det ikke kan skje feil. Det er faktisk enkelt-mennesker – organisasjoner, departementer og direktorater – som forvalter et regelverk. Jeg tror ikke det er mulig å få til det perfekte regelverk, for forvaltningen må til en viss grad bygge på skjønn. Men vi må hele tiden sørge for å ha et best mulig regelverk og et enklest mulig regelverk, der det er mindre rom for misforståelser – eller mindre rom for ting som kan ligge i gråsonen, som lederen omtaler. Så ja, hele tiden å utvikle regelverket er en del av Finansdepartementets jobb.

Anders Anundsen (FrP): Jeg er enig i at det er ikke lett å få en feilfri forvaltning, og jeg tror ikke det er målet heller, for det ville kreve voldsomt med ressurser å få til. Men rommet for skjønn er ganske sentralt her, for skjønns-bruken i de ulike departementene har vært veldig ulik. Det er noen departementer som har vært veldig gode på å kunngjøre alt som ikke er omtalt i budsjettproposisjonen, mens andre departementer har vært veldig, veldig svake på det og brukt skjønnsadgangen i unntaksbestemmelsene nær sagt som en slags hovedregel.

Er finansministeren enig i at hovedregelen faktisk skal brukes som hovedregel, og at det må være en konkret vurdering i hver enkelt tilskuddsordningssak hvorvidt man skal unnta denne tilskuddsordningen fra hovedregelen eller ikke, basert på en av unntaksbestemmelsene?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Som direktør Børmer sa i sin innledning, er det noe vi kaller normalprosedyren som skal følges i utgangspunktet. Så er det noen unntak fra normalprosedyren: Det er tilskudd til kommunesektoren, det er en del på det internasjonale området, det er innenfor landbruksforvaltningen, og så er det i de tilfellene der tilskuddsordninger er navngitt i proposisjonen, altså mer eller mindre øremerkede tilskudd. Jeg nevnte eksempel på det, de to tilskuddene som er på Finansdepartementets område, som nå for øvrig blir overført Utenriksdepartementet, nemlig tilskudd til Nei til EU og Europabevegelsen. Da kan man fravike normalprosedyren. Men økonomireglementet utover det skiller ikke mellom store og små tilskudd. Hovedregelen er at det da er normalprosedyren som skal følges også når det gjelder utlysning.

Anders Anundsen (FrP): Så det betyr at en del av de tilfellene som vi har fått omtalt som gråsonetilfeller, basert på at man har unntatt ordninger fordi man har ment at det har vært få mottakere av tilskudd, i utgangspunktet burde vært kunngjort?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Her vil jeg vise til de svar som er gitt fra de enkelte departementer. En del av disse svarene gir jo for så vidt det svaret som komitélederen nå er ute etter, at det er rom for forbedringer.

Anders Anundsen (FrP): Kan jeg oppsummere innledningen din med tanke på kontroll og risiko med at du er fornøyd med det kontrollregimet som nå eksisterer?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Jeg mener at vi har utviklet et godt kontrollregime, ikke minst gjennom den jobben som DFØ gjør, og bl.a. det Børmer viser til, nemlig en utstrakt og betydelig veiledning og kursvirksomhet for å sørge for at man har best mulig kompetanse om forvaltningen av økonomiregelverket. Så vil jeg bare nok en gang understreke at det er det vi gjør, for Finansdepartementet er ikke et revisjonsdepartement, vi utformer regelverket. DFØ er vårt utøvende organ med tanke på regelverk når det gjelder veiledning. Men så er det hele tiden opp til det enkelte departement å sørge for at man har gode rutiner for å forvalte regelverket. Alt i alt mener jeg det er et godt system, men nok en gang: Et godt system kan alltid bli bedre, og det er det vi strekker oss etter.

Anders Anundsen (FrP): Da har jeg et spørsmål til DFØ. Mener dere at det er behov for mer – mer enn i dag – tverrdepartemental kontroll og oppfølging av tilskuddssystemene, og da snakker vi om de 85 mrd. kr som du refererte til?

Øystein Børmer: Det vil jo for det første være opp til Finansdepartementet å fastsette. Det ville være et nytt mandat fra vår side.

Anders Anundsen (FrP): Da kan jeg spørre finansministeren om det direkte: Mener finansministeren at det er behov for en mer tverrdepartemental oppfølging av regelverket?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Det må jeg tenke gjennom på bakgrunn av den runden vi nå har. Hvis man kan legge i det at det på en måte er behov for å lære på tvers, er det en måte å følge opp tilskuddsforvaltningen på mellom departementene. Men som Børmer er inne på: Dette må vi diskutere bl.a. i lys av den saken som dere nå håndterer. I utgangspunktet er det viktig at man lærer av hverandre, og at man på en måte kan formidle beste praksis.

Anders Anundsen (FrP): Til DFØ igjen: Var DFØ involvert i oppfølging av tilskuddsforvaltning, kontrollsystemer, «best practice»-formidling e.l. i BLD under statsråd Lysbakken?

Øystein Børmer: Jeg tør ikke på stående fot redegjøre for graden av involvering. Som jeg nevnte i mitt innlegg, er vårt hovedvirkemiddel at vi har kurs og rådgivning hvor det er deltakere fra alle departementer og virksomheter som driver tilskuddsforvaltning. Jeg har ikke deltakerlistene der. Det vil i så fall være vår hovedinvolvering med BLD.

Anders Anundsen (FrP): Men det er sannsynlig at det er noen fra BLD som har deltatt på disse arrangementene over tid?

Øystein Børmer: Svaret er ja.

Anders Anundsen (FrP): Når du da ser resultatet av den jobben som er gjort i BLD, er du fornøyd med resultatet av den jobben dere har gjort, i formidlingen av «best practice»?

Øystein Børmer: Ja, som jeg har sagt, vi evaluerer våre kurs, og de deltagerne som går på våre kurs, er i hvert fall fornøyde. Så har ikke vi noen ambisjon om å ha totalkontroll over all tilskuddsforvaltning. Det følger av det konstitusjonelle ansvaret hos hver statsråd at det er de som har ansvaret for det. Vi er etablert som et tilbud for å hjelpe dem å ta det ansvaret.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det, da har ikke jeg flere spørsmål.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Leder!

Møtelederen: Ja. Men Johnsen har et svar.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Ja, jeg vil bare understreke en ting som er helt sentralt, og det er at selv om vi kan lære av hverandre, selv om vi på en måte via DFØ kan spre best mulig praksis ut i systemet, så røkter ikke det ved det konstitusjonelle ansvaret som hver enkelt statsråd har på sitt område, inklusiv finansministeren for de tilskudd som finansministeren fortsatt har.

Anders Anundsen (FrP): Det er det ingen uenighet om.

Møtelederen: Da takker vi for spørsmål og svar, og klubba går tilbake til saksordfører. Vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Arbeiderpartiet og Marit Nybakk som skal stille spørsmål, og hun har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god, Nybakk.

Marit Nybakk (A): Takk, leder.

Mitt første spørsmål går til tidligere finansminister Per-Kristian Foss. Hyggelig å se deg også der borte!

Du sto for revisjonen av økonomireglementet i desember, altså 12. desember i 2003. Kan du si litt om den forenklingen også når det gjelder begrepet kunngjøring, eller utlysning? Nå sa Sigbjørn Johnsen at man bruker vel ikke akkurat Norsk lysingsblad lenger, men var det intensjonen at det også skulle være forskjell mellom ordninger øremerket f.eks. fredsorganisasjoner eller europainformasjon og ordninger ment for det brede lag av folket? Er det av og til nok at tilskuddsordningen omtales i budsjettproposisjonen? I så fall, hvilke typer tilskuddsordninger er det?

Per-Kristian Foss: Jeg kan starte med å gi deg den komplimenten at det var veldig hyggelig å se deg forfra! Oftest er det fra sidelinjen vi ses.

Som jeg sa i innledningen, ble det ikke oppdaget spesielle problemer med den erfaringsinnhenting som var i gang da jeg kom inn som statsråd, og som ble videreført i nye prosjekter. Det ble ikke spesielt oppdaget noe behov for å endre reglementet innenfor området tilskuddsforvaltning. Det ble ikke gjort, slik at regelen der var, som også Sigbjørn Johnsen sa, ganske uendret ved revisjonen i 2003.

Så stiller du spørsmål om hvilke tilskudd som omtales i proposisjonen. Det er vel – her må jeg nesten søke Sigbjørns hjelp også – det er vel et politisk ansvar om man vil omtale det i proposisjonen, eller ha det som en slags sekkepost man omtaler. Og som kjent var det bare én ordning under Finansdepartementet den gangen, det var tilskudd til EU-informasjon, og det var en ordning som jo Stortinget hadde betydelig styring med, som det fremgår av historien. Ved flere anledninger plusset man på eller etablerte ordningen i stortingsbehandlingen, så det var vel en ordning som på en måte var fredet og lagt i proposisjonen veldig tydelig, med Stortingets sterke involvering. Og noe mer erfaring fra omtale av tilskuddsordninger i proposisjonen har ikke finansministeren fra den gangen.

Marit Nybakk (A): I forrige runde her nå ble det bl.a. tatt opp spørsmålet om skjønn. Og Øystein Børmer sa at tilskuddsordningen er et sentralt verktøy for å nå politiske mål. Vil du si at det politiske skjønn som ligger i tilskuddsordningen, også er en måte å drive politikk på? Eller, for å si det på en annen måte: En Kristelig Folkeparti-statsråd ville kanskje synes det er greit å gi tilskudd til kirkelige organisasjoner eller religiøse organisasjoner?

Per-Kristian Foss: Formålet med å ha et departement er vel å drive politikk? Så har ikke jeg noen erfaring med at enkelte partiers statsråder har andre prioriteringer enn det som er vanlig. Sann sett, så tror jeg nok at det har vært ganske likt praktisert opp gjennom tidene.

Marit Nybakk (A): Kan jeg da få stille Sigbjørn Johnsen et par av de samme spørsmålene? Fordi diskusjonen har vært ganske omfattende når det gjelder vurderingene knyttet til kunngjøring. Hva mener du, som finansminister, er en rimelig forståelse av økonomireglementet på dette punktet?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Det avhenger jo litt av tilskuddets art. Nå har Per-Kristian Foss nevnt et veldig oversiktlig og greit tilskudd på Finansdepartementets område, men i andre tilfeller – og der må en følge normalprosedyren – er det jo tilskudd som skal nå bredt. Da er det et viktig formål med en utlysning at de som på en måte kan forventes å ha interesse av, eller nytte av, en tilskuddsordning, skal nås. Men så blir det et skjønn når det gjelder på hvilken måte det skal skje. På noen områder er jo de som er potensielle mottakere av et tilskudd, ganske klar over hva som kommer, og jeg tror at i noen tilfeller vil det kunne holde at en har omtalt dette i proposisjonen, for det er organisasjoner som går rett på kapittel og post og leser hva som står der. Men utgangspunktet er at en gjennom utlysning både skal sørge for at formålet med ordningen er kjent og at en skal nå bredt i de tilfeller hvor ordningen skal omfatte flere. En annen type tilskudd ...

Møtelederen: ... som jeg tror du må ta i et senere svar, for nå er tiden dessverre ute.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Ja, ja.

Møtelederen: Det er beklagelig med den lampen, men vi kommer ikke forbi det.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: For spørsmålsrunden, ja. Ok.

Møtelederen: Vi går videre til Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir Langeland som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, takk for det.

Og Sigbjørn Johnsen kan svara vidare no etterpå.

Eg synest de har svart godt for dykk, begge to – eller alle tre – så eg har eit meir generelt spørsmål til den tidlegare finansministeren og den noverande finansministeren, som går på dette som Anne Grete Preus seier: «av og til, av og til er en millimeter nok». Altså, viss du skal ha så mykje kontroll og oversikt og sånn, så må du jo ha eit vanvitig stort byråkrati for å fylgja med på alt regelverket. Så mitt utgangspunkt er: Er det ikkje ein balanse her, som me på Stortinget òg må passa oss for, sånn at det blir plass til politikk – som Per-Kristian Foss seier – i departementet?

Per-Kristian Foss: Jeg skal prøve å svare først. Jeg er enig med Sigbjørn Johnsens innledning, hvor han altså understreket at det er en balanse mellom kontroll og skjønn. Og jeg tror det er veldig viktig at kontrollen i hovedsak består i å bygge opp kompetanse i embetsverket, for at ting skal skje riktig. Men så er du jo igjen avhengig av at den enkelte statsråd benytter sitt embetsverk til å søke råd, og det kan jo variere.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Jeg viser til innledningen min, og jeg tror ikke det er fysisk mulig, og heller ikke ønskelig, at en skal basere seg på millimeterkontroll. Det tror jeg vi fort kan bli enige om. Det må selvsagt være rom

for et skjønn, og så må det være rom for politikken i kontrollen. Jeg tror det er viktig å understreke det. Både Per-Kristian og undertegnede har jo lang erfaring fra Stortinget og har sett hvordan politikk utformes og politikk formes, og det er jo slik at en gjennom tilskuddsordninger også skal påvirke politikken i en bestemt retning. Jeg tror at det å stille opp den ideelle fordring til et kontrollsystem, fort kan skygge for det som er politikken i politikken, for å bruke det uttrykket.

Hallgeir H. Langeland (SV): Da har eg ikkje fleire spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi til Per Olaf Lundteigen og Senterpartiet, inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja, takk.

Finansministeren skisserte de fire forsvarslinjene på en betryggende måte, med hver enkelt ansvar, ledelsen i departementet, internrevisjonen og riksrevisjonen. Jeg forstod at det første punktet – «hver enkelt» – bygger på det jeg vil kalle det myndige mennesket som tar ansvar, og at det var en forsterking av det som lå i den innledningen. Så var det en grei oversikt over mengdekontroll kontra gjenværende risiko. Er det sånn å forstå at den kontrollen som skal utøves, bør skje på en annerledes måte for å kunne ivareta behovet for at vi ikke får for mye byråkrati? Er det en annerledes kontroll som vil være hovedfokuset framover, når vi ser totaliteten i dette?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Jeg tror noe av det viktigste på dette området er å sørge for å gjøre ting riktig fra starten av. I alle tilfeller tror jeg den beste forsvarslinjen er å prøve å unngå at det blir gjort feil.

Men selv om en har de mest finmaskede ordninger eller gode kontrollordninger, har en aldri fullt ut noen garanti for at det ikke skjer en feil et eller annet sted under marsjen, enten hos den som er tilskuddsgiver, eller hos den som er tilskuddsmottaker.

Jeg mener at den viktigste forsvarslinjen er å sørge for at folk har god innsikt i regelverket og har et enklest mulig regelverk, og ikke minst sørge for at DFØ fortsetter den aktiviteten det har når det gjelder de enkelte departementer og de enkelte direktorater som har fått ansvaret for å tildele tilskudd. Vi vil bygge opp denne forsvarslinjen framfor å lage et ytterligere millimetersystem på kontrollsidan.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Børmer refererte til at det var et unntak for Utenriksdepartementet som ble avviklet i 2005. Kunne du fortelle litt om hvorfor en fikk unntak, og hvorfor unntaket ble avviklet?

Øystein Børmer: Helt presist: Unntaket ble gitt i 2005 og er nå under avvikling. Jeg kjenner ikke detaljene i det. Så vidt jeg vet, dreide det seg om unntak fra kravene om kunngjøring for en del av tilskuddene som ble gitt ut av landet.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men hvorfor ble kravet om kunngjøring fraveket? Det er jo ganske essensielt med tanke på de andre kriteriene som dere har.

Øystein Børmer: Som sagt, jeg var ikke involvert i vår behandling av dette i 2005. Men det er adgang for alle som er omfattet av økonomiregelverket, til å søke om unntak dersom man mener å ha vektige grunner til å fravike bestemmelsene, ...

Per Olaf Lundteigen (Sp): Kunne Per-Kristian Foss ...

Øystein Børmer: ... og det får vi jevnlig søknader om. Unntak som dette på tilskuddsområdet er kun gitt til UD.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Kunne Per-Kristian Foss utdype hvorfor det ble gitt unntak, det var vel i hans periode?

Per-Kristian Foss (H): Nei, jeg kan ikke utdype det ytterligere utover det Børmer gjør. Men jeg vil anta at tilskuddsmottakerne på UD's område ofte kan finne seg i en annen situasjon hva gjelder det å kunne lese Norsk lysingsblad, enn det andre organisasjoner i Norge gjør. Det er bare en antakelse.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg regner med at en bruker de hensiktsmessige utlysningsmetodene når det gjelder språk og kultur, så det er vel ikke problemet.

Det som Børmer gjorde til et hovedpoeng, som jeg synes var ganske vesentlig, var behovet for gode mål. Det starter med gode mål for den enkelte ordning, med tydeliggjorte hensyn her. Er det sann å forstå at det er på dette området det største behovet er? Dersom du har gode mål når det gjelder politiske hensikter, som enhver regjering, statsråd eller finansminister ønsker å ha, skal sjølsagt det komme klart til uttrykk. Er det på det punktet en har det beste forbedringspotensialet, sett fra Børmers ståsted?

Øystein Børmer: Det har jeg egentlig ikke grunnlag for å svare på. Men det vi oppfatter i vår kompetanseformidling – altså når vi holder kurs, har rådgivning – er at det de ansatte i forvaltningen som jobber med dette, synes er vanskeligst, er å formulere de gode målene. Jeg har ingen vurdering av om de har lyktes eller ikke, til tross for at de synes det er vanskelig.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Hvem er det som har kompetanse på å gi svar på det spørsmålet?

Øystein Børmer: Det må være den enkelte statsråd som har ansvaret for den enkelte tilskuddsordning, hvorvidt målene er formulert sann som det politisk er bestemt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ser finansministeren det sann at det er her det er størst behov for klargjøring, samtidig underforstått at en skal ha klare, politiske resultater ut fra hver enkelt regjeringens prioriteringer?

Møtelederen: 15 sekunder ...

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Jeg tror det er viktig at en, dersom eksempelvis en ny tilskuddsordning skal opprettes, har en klar oppfatning om hva en ønsker å oppnå. Så jeg tror nok at mye vil kunne løses her. Men det er på en måte vanskelig å sette opp noen eksakte maler for hvordan det skal gjøres. Ofte skal en oppnå en bestemt politisk hensikt eller et politisk mål – noen ganger er de klare, noen ganger er de mindre klare. Dette er nok ett av de områder der den enkelte statsråd og det enkelte departement må tenke nøye igjennom hva en vil med en ny tilskuddsordning, eksempelvis.

Møtelederen: Takk for det.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Jeg håper i hvert fall at de ikke er bevisst uklare.

Møtelederen: Da går vi videre til Kristelig Folkeparti og Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 5 minutter – vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det.

Til midlertidig direktør i DFØ, Øystein Børmer: Du sa at noe av det dere tilbyr, er veiledere, sjekklistor og fordypningskurs. Målet er altså å gi hjelp til selvhjelp.

Så ser vi at de fleste departementer har et forbedringspotensial, og i ett departement valgte en statsråd å gå. Opplever du at departementene er flinke til å etterspørre disse veilederne, disse fordypningskursene og det som DFØ kan tilby?

Øystein Børmer: Det generelle svaret på det er ja. Det ligger bl.a. i de tallene jeg presenterte, med 1 600 deltakere på våre tilskuddsaktiviteter, som dekker alle, og at nettverksmøtene våre stort sett er fulltegnet. Vi oppfatter det slik at forvaltningen generelt er opptatt av å lære mer om tilskuddsforvaltning og å forbedre den. En måte å gjøre det på er å benytte våre kompetansetilbud.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Det er sagt en del ting om det politiske skjønnet. Opplever finansministeren det slik at fokuseringen på tilskuddsordninger og all oppmerksomhet rundt dette har ført til at det politiske handlingsrommet er snevret inn?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Det er det vanskelig å gi noe helt nøyaktig svar på. Men saker som kontrollkomiteen tar opp, Dokument 1 fra Riksrevisjonen, eller når en får Riksrevisjonens rapport på de ulike områder, gjør at det fokuseres på et område. Samtidig vil en også være opptatt av at en stiller seg selv spørsmålene: Er vi gode nok? Kan vi bli bedre? Med hensyn til det vi nå diskuterer, spiller DFØ en sentral rolle og vil gjøre det framover.

Som politiker er jeg opptatt av at en skal ha gode ordninger og gode rutiner, men samtidig er det også viktig at en kommer i hug hva en driver med: En driver med politikk, en skal bevege Norge i en bestemt retning. Og det

er det jo, som sagt, flere ulike synspunkter på, litt ut fra de enkelte partiers ståsteder. Det er viktig at en hele tiden passer på at det er rom for politikken. I politikk er det alltid skjønnsutøvelse på noen områder, men samtidig må vi være veldig bevisste på hva slags oppgaver vi har ut fra regelverk og det en skal gjøre. Men politikken er for meg sentral oppe i det hele.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi videre til Venstre og Trine Skei Grande, som har inntil 5 minutter – vær så god.

Trine Skei Grande (V): Mitt første spørsmål er til statsråd Johnsen. Børmer sa at det fins over 200 enheter i den norske stat – 13 av dem har internrevisjon. Fins det noe departement som har en egen internrevisjon?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Det tror jeg faktisk ikke – jo, ett departement, Forsvarsdepartementet, har det.

Trine Skei Grande (V): Når fikk Forsvarsdepartementet det?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Det er jeg ikke i stand til å svare på på sittende fot, for å si det slik, men ...

Trine Skei Grande (V): Hvorfor har ingen andre departementer en egen internrevisjon? Hadde ikke det vært sunt for utviklinga av ...

Statsråd Sigbjørn Johnsen: ... samtidig er det slik at mange departementer har underliggende etater som forvalter både store summer og store interesser, og der finnes det en internrevisjon. Så en må skille mellom det som er det sentrale departementet, altså selve bygget, Finansdepartementet, og det som f.eks. er tilfellet når det gjelder tunge, underliggende etater. Jeg nevnte to eksempler, Nav og Statens pensjonskasse.

Trine Skei Grande (V): Men de er jo så store – det skulle bare mangle at ikke de hadde det. Hadde det ikke vært sunt også for departementene å ha noen som kunne se på den daglige drifta også fra en ...

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Men samtidig er ...

Trine Skei Grande (V): Er det bare Forsvarsdepartementet som trenger ...

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Men samtidig er det slik i det enkelte departement at en har folk som følger godt med. En har en administrasjonsavdeling. I noen tilfeller har en til og med titler med begrepet «kontroll». Finansråden vil kunne si litt om dette, f.eks. når det gjelder Finansdepartementet.

Svein Gjedrem: Takk, statsråd.

Det var et revisjonsdepartement fram til 1918, men da ble Riksrevisjonen ...

Trine Skei Grande (V): Jeg har bare 5 minutter, så du kan ikke begynne med 1918, du må være litt kortere.

Svein Gjedrem: ... da ble Riksrevisjonen opprettet. Mange av de funksjonene som i en privat organisasjon normalt utføres av en internrevisjon, utføres i dag av Riksrevisjonen. Skal hvert enkelt departement ha en omfattende internrevisjon, må det gås opp en klar grensegang i forhold til arbeidet i Riksrevisjonen.

Trine Skei Grande (V): Men er den grensegangen gått opp når det gjelder Forsvarsdepartementet, ettersom de har det?

Svein Gjedrem: Der har du en parallell, men du har også en utfordring i grensegangen mellom riksrevisjon og internrevisjon i de etatene hvor det er internrevisjon. Hvis man har et komplett system i alle departementer med internrevisjon, så ville vi fått dobbelt opp av mange arbeidsoppgaver, og det må man tenke nøye gjennom før man i et departement oppretter internrevisjon.

Trine Skei Grande (V): Men det må jo være mye bedre at en internrevisjon også kan formidle videre til Riksrevisjonen når man finner ting som man syns det er viktig å påpeke. En internrevisjon er ikke bare revidering av tall, det er jo også revidering av drift.

Svein Gjedrem: Det man mener med internrevisjon, er normalt en sjekk av informasjon som gis gjennom internkontrollsystemer. Sjekk av tall og revidering av regnskap er normalt en ekstern revisjon som ligger til Riksrevisjonen.

Trine Skei Grande (V): Nå har jeg bare 1 minutt og 36 sekunder igjen. Hva tror finansminister Johnsen er grunnen til at man har fått de avvikene som man faktisk har avdekket? Hva er grunnen til at man får de avvikene?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Tilbake igjen til det spørsmålet du stilte om internrevisjon, så er det jo slik at de fleste departement vil ha en eller annen form for internkontroll som sørger for at en gjør ting på en riktig måte, og at en for så vidt også holder seg til regelverket som er på plass. Det vil jo være slik at gjennom den normale virksomheten i et departement, gjennom en internkontroll, så vil en nok kunne finne tilfeller der det er avvik mellom det som blir gjort, og det som er i regelverket, og i de tilfellene er det departementets ansvar å sørge for å rette opp i det. Så kan det også hende at DFØ blir kjent med at det er skjedd ting, og da er den vanlige prosedyren at DFØ sender et brev til vedkommende departement der en peker på forbedringspotensial når det gjelder regelverket. Men nok en gang: Det er den enkelte statsråds ansvar å sørge for at ting er i orden i sitt eget departement.

Trine Skei Grande (V): Men kunne du være så snill å bruke de siste 20 sekundene på å svare på spørsmålet om hva du tror er grunnen til at man har fått de avvikene som

tross alt har blitt avslørt i denne prosessen? Hva er det som er grunnlaget for at slike avvik skjer?

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Nei, et enkelt svar på det er jo at en gjennom sine egne interne rutiner har kommet fram til at det er avdekket avvik f.eks. mot et regelverk. Jeg har ikke noe annet godt svar på det enn at en også selv har sett at her lever en ikke opp til det du kan kalle beste praksis på området.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Da er tiden godt og vel ute, og alle har fått sin tildelte tid oppfylt. Vi har en runde med oppfølgingsspørsmål på inntil 10 minutter. Jeg har først tegnet meg selv til spørsmål.

Det har vært lite grann fokus på millimeterkontroll i oppfølgingen av et spørsmål fra Hallgeir Langeland. Jeg vil bare ha en avklaring på at vi alle er enige om at denne saken ikke dreier seg om millimeterkontroll. Dette dreier seg om habilitet, som er helt avgjørende for tilliten til forvaltningen, og det dreier seg om kunngjøring og tilgjengeliggjøring av 85 mrd. kr, altså store samfunnsøkonomiske interesser. Jeg vil egentlig bare på de som er uenige i det resonnementet, ber om ordet.

Jeg konstaterer da at alle er enige. For referatets skyld konstaterer jeg da at alle er enige i det resonnementet.

Da er det Martin Kolberg som har neste spørsmål, deretter Skei Grande – Kolberg.

Martin Kolberg (A): Til Per-Kristian Foss: Du har på en god måte redegjort for bakgrunnen for revisjonen av regelverket, og det virket veldig betryggende det som ble sagt på det området. Men mitt spørsmål er: Etter at dette ble gjort, hadde du noe inntrykk av at det i din regjeringssperiode var en annen praksis eller en annen kultur rundt praktiseringen av dette regelverket enn det siden har vært?

Per-Kristian Foss (H): Jeg har vanskelig for å sammenligne med hva det siden har vært, for det har jeg ikke full kunnskap om, men det var iallfall ikke i min tid noe som dukket opp fra Riksrevisjonen, fra internrevisjonen eller fra andre som gjaldt klagemål på tilskuddsforvaltning.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): En av de tingene som Børmer viser til, er at det er målsettinga som er vanskeligst å definere i de enkelte departementene, og når departementsansatte er på kurs, er det det å definere mål som er vanskeligst. I de sakene som er avslørt i denne saken, som f.eks. jenteforsvarskurset, så er det vel ikke målsettinga med midlene som er hovedproblemet – det er vel ganske soleklart, det skulle jeg klart å definere på 10 minutter – men det er selve håndhevinga av systemet.

Er dette bare statsrådets manglende vurderingsevne? Blir statsråder godt nok skolert i dette, eller kunne man ha kommet unna slikt med å sende folk på flere kurs hos herr Børmer?

Øystein Børmer: Jeg vet ikke, var spørsmålet til meg? Vi har ikke noen mening om enkelttilfeller. Det ligger ikke i vår rolle å ha det, og i hvert fall ikke i denne sal. Da måtte man jobbet på en helt annen, mer revisjonslignende måte. Jeg tror ikke det er noen bombe å si at vi nok ikke har sett noen statsråder på kurs hos oss, men deres jobb er jo å sende sine underordnede på de kursene.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Bare for å tilføye til det som Børmer sier: Det viktigste, det er mange ting som er viktig for en statsråd, men noe av det aller viktigste for en statsråd er å ha et godt embetsverk, et embetsverk som kjenner sine oppgaver, et embetsverk med høy kompetanse som gjør at en også på det faglige området kan få de riktige og gode rådene. Så blir det i mange tilfeller opp til statsråden i det enkelte departement å vurdere politikken. Jeg har litt erfaring på det området, og det å ha et godt embetsverk rundt seg er helt avgjørende for en statsråd. Men når du tar avgjørelsen, så står du alene når det gjelder det konstitusjonelle ansvaret du har som statsråd.

Møtelederen: Langeland, vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Ja, berre eit lite hint tilbake til dette med millimeter. I utgangspunktet, viss du skal avbyråkratisera den norske stat og samtidig tilsetja mange internrevisorar og auka kontrollen, så vil det føra til ei auka byråkratisering, altså fleire folk i statsforvaltninga, det motsette av det ein seier. Er det ei feilvurdering?

Møtelederen: Hvem er spørsmålet til? Er det til meg, eller?

Hallgeir H. Langeland (SV): Det var til Sigbjørn Johnsen.

Møtelederen: Johnsen, vær så god.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Dette er jo en interessant diskusjon om forenkling og byråkratisering, og jeg regner med at vi kommer til å møte den allerede neste mandag når undertegnede legger fram statsbudsjettet.

Men som jeg var inne på i innlegget mitt, så er det alltid en balanse mellom kontroll og systemer for det. Det jeg mener er viktigst, er å ha kontroll, og så må en deretter vurdere hva slags kontrollaktiviteter som er nødvendig for å ha kontrollen. Men jeg tror at det er bred enighet her i salen om at det er viktig å finne den fornuftige balansen også på dette området. Det var derfor vi ikke hadde noe å tilføye til den oppsummeringen som lederen ga på akkurat det punktet i innledningen her i sted.

Møtelederen: Lundteigen, vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Takk skal du ha.

Enhver tilskuddsordning er jo til for å fremme en politisk hensikt, og jeg regner da med at det er uaktuelt å ha statsråder på kurs for å beskrive det, for det er vel ens eget ansvar.

Men litt mer tilbake til Børmer: Jeg er overrasket over at når vi nå har fått noenlunde avklaring på at det er målformuleringene og operasjonalisering av de målene som er så sentrale, hvorfor har ikke det da vært et viktigere tema på alle disse kursene? Ut fra min erfaring tror jeg det er her det essensielle ligger: Uklare mål gir uklar oppfølging, gir uklarhet gjennom hele greia. Hvorfor har ikke det vært tema? Er ikke det poenget? Unøyaktigheter, upresisjon, ja vel, det er en del av virkeligheten, men på dette punktet er vi inne ved kjernen, etter min vurdering.

Møtelederen: Børmer.

Øystein Børmer: Spørsmålet bygger på en premiss som jeg kanskje ikke helt slutter meg til, i den forstand at dette er tema på våre kurs, og det er en viktig del av det som diskuteres på kursene, at man diskuterer hvordan sette opp gode mål, slik at det er lett å følge opp i praksis. Men dette er en del av det kurstilbudet vi har.

Møtelederen: Da er det Nybakk. Vær så god.

Marit Nybakk (A): Takk, leder.

Jeg har et spørsmål til både nåværende og tidligere finansminister: Vil dere si at vi – i balansen mellom kontroll og politikk – har en forvaltning og et embetsverk i Norge som for det første ikke bare er opptatt av å følge Stortingets lover og bestemmelser og økonomireglementet til regjeringen, men som også er opptatt av de politiske mål som den til enhver tid sittende statsråd har?

Møtelederen: Johnsen, vær så god.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Ja, jeg tror ikke det er noen tvil om det. Jeg har erfaring fra begge sider, både som statsråd, stortingsrepresentant og embetsmann – i den rollen jeg har i Hedmark. Mitt inntrykk er at vi har et veldig godt og dyktig embetsverk i Norge, som har høy kompetanse, og som selvsagt både er opptatt av at departementet er veldrevet, at en følger det regelverket som er lagt på plass, og at en i tillegg er opptatt av å gi statsråden de beste rådene en kan gi. Men som jeg sa i stad, er det også i mange tilfeller slik at statsråden – når han har fått alle råd på bordet – må ta en selvstendig avgjørelse og stå for den.

Møtelederen: Foss, vær så god.

Per-Kristian Foss (H): Jeg er uenig i at det er noen motsetning mellom kontroll og politikk. Politikk kan godt utøves innenfor rammen av et godt kontrollverk og et dyktig embetsverk, som jeg har erfaring fra at jeg hadde i min tid. Men jeg tror at der det kan svikte, er i evnen til å bruke embetsverket, evnen til å lytte til embetsverket. Det er ikke gitt noen å lære på kurs.

Møtelederen: Skei Grande, vær så god.

Trine Skei Grande (V): På Forsvarsdepartementets nettsider står internrevisjonen presentert sånn:

«Internrevisjonen skal bidra til at Forsvaret når sine mål, gjennom å gi ledelsen støtte i Forsvarsdepartementets styring og kontroll med underlagte ledd. Videre er det en overordnet oppgave å vurdere om Forsvarets interne kontroll er hensiktsmessig, tilstrekkelig, effektiv og om den fungerer som forutsatt. Internrevisjonen kan også påta seg konsulent- og rådgivningsoppgaver, delta i utviklingsarbeid, samt bistå linjen i deres egne risikovurderinger.»

Står finansminister Johnsen fortsatt ved definisjonen om at dette kan komme i konflikt med Riksrevisjonen, og at det bare er en ren «tallrevisjon»?

Møtelederen: Johnsen, vær så god.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: Det jeg oppfattet at finansråden understreket, er at i de tilfellene der et departement bestemmer seg for å ha en intern revisjon – å la det som Forsvarsdepartementet har – er det viktig at det er et avklart forhold mot de kontrolloppgaver som Riksrevisjonen skal gjennomføre. En internrevisjon kan aldri ta over den rollen som Riksrevisjonen har, men det fungerer jo på den måten at når Riksrevisjonen går igjennom et departement, så skriver en til vedkommende departement for å få et tilsvarende på det som Riksrevisjonen tar opp, og da kan jo de enkelte departementer spille på ulike ting. Forsvarsdepartementet kan f.eks. spille på sin internrevisjon i tilsvaret til Riksrevisjonen, mens andre departementer bruker internkontrollen, eller andre rutiner de har, i den sammenheng.

Det er også viktig å si at Forsvarsdepartementet er et ganske spesielt departement i forhold til dette; det departementet er også satt til å forvalte store anskaffelser, store systemer. Så jeg mener at det aller viktigste her er å ha klart for seg at Riksrevisjonen er den som skal gjennomføre den kontrollen på vegne av Stortinget, for å føre kontroll med forvaltningen av et departement.

Møtelederen: Tiden er egentlig ute, men vi har én spørsmål igjen, så hvis Kolberg er kort, får Kolberg ordet til et siste spørsmål.

Martin Kolberg (A): Ja, da har jeg et spørsmål til Børmer – sikkert med tillatelse fra statsråden: Hva er dine resonnementer, Børmer, du som er sjef for dette direktoratet som på en måte har det operative ansvaret? La oss i komiteen få høre ditt resonnement nå, etter det vi har opplevd rundt tilskuddsordningene. Hva tenker du?

Møtelederen: Det må være et relativt kort resonnement. Børmer, vær så god.

Øystein Børmer: Nei, resonnementet ... Noen tanker jeg gjør meg, for å si det sånn, er kanskje mer knyttet til at det understreker hvor viktig vårt tilbud er. Det er viktig å bygge kompetanse hos dem som statsråden omtaler som «førstelinjeforsvaret», de som gjør jobben i praksis hver dag. Det er dem vi har som vår hovedmålgruppe. I tillegg har vi også et tilbud knyttet til andrelinjeforsvaret. Altså: Hvordan bygge opp en tilfredsstillende intern styring og

kontroll i virksomhetene? Her kommer vi i 2013 med en ny veileder om dette, som skal hjelpe ytterligere til. Men som sagt: Vårt tilbud er ingen garanti for at alt blir perfekt, og det kommer det aldri til å være.

Møtelederen: Det synes jeg i grunnen var en god oppsummering på denne kontrollhøringen. Alle har fått stilt de spørsmålene de ønsket å stille, og jeg vil takke dere alle for de bidrag dere har gitt under denne kontrollhøringen.

Så er det slik at dere får anledning til å gi en oppsummering før vi avslutter, og da foreslår jeg at vi tar i motsatt rekkefølge av det vi gjorde i stad. Så hvis Børner har noen avsluttende kommentarer kort, så begynner han med det.

Øystein Børner: Jeg tror jeg overlater til statsråden å oppsummere også på mine vegne.

Møtelederen: Da tar vi omveien via Foss først, hvis Foss ønsker å oppsummere?

Per-Kristian Foss (H): Jeg føler ikke at noen spørsmål henger i luften eller synes ubesvart fra de gylne år, 2001–2005. Jeg vil bare peke på at vi drev litt politikk i departementet også den gangen, selv om det skjedde innenfor de rammer som økonomireglement og gode embetsmenn på den tiden utgjorde som rådgivere for den politiske ledelse. Takk.

Møtelederen: Da er det finansminister Johnsen som oppsummerer fra sitt ståsted. Vær så god.

Statsråd Sigbjørn Johnsen: I henhold til æreskodeksen mellom nåværende og tidligere finansministre, så skal jeg ikke gå inn på det som Foss nevnte om perioden 2001–2005.

Jeg har bare lyst til å si helt avslutningsvis, og jeg viser for så vidt til innlegget mitt, at det er viktig at en med jevne mellomrom tar regelverket opp til vurdering. Det må være oppdatert, relevant og gi tydelige rammer for en god økonomiforvaltning og styring, og samtidig er vi nødt til å sikre stabiliteten over tid. I den sammenheng gjør DFØ en stor innsats for å spre kunnskap i forvaltningen både om regelverket og om god praksis. Men nok en gang: Det er den enkelte virksomhet, det enkelte departement, som må sørge for at en rår over tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å utføre oppgaven sin på en god måte.

Så med disse ordene avrunder jeg fra denne siden av bordet. Takk skal dere ha.

Møtelederen: Igjen takk for det bidraget dere har gitt til komiteens videre arbeid med dette, vi jobber jo nå videre med innstillingen. Vi tar pause i denne kontrollhøringen frem til kl. 10.05.

Høringen ble avbrutt kl. 9.47.

Høringen ble gjenopptatt kl. 10.06.

Høring med statsråd Inga Marte Thorkildsen og tidligere statsråd Laila Dævøy

Møtelederen: Da er vi klare til å starte opp igjen denne kontrollhøringen, og jeg vil få ønske velkommen til barne-, likestillings- og inkluderingsminister Inga Marte Thorkildsen, til tidligere barne- og familieminister Laila Dævøy og til Eli Telhaug som er departementsråd og bisitter til statsråd Thorkildsen.

Jeg gjentar veldig kort prosedyrene fra forrige bolk. Dere får 10 minutter til å gjøre rede for det dere ønsker å gjøre rede for. Deretter starter komiteens utspørring. Vi har fordelt tiden slik at det er jeg som saksordfører som har 10 minutter etterpå, og de øvrige har 5 minutter hver. Så er det viktig å huske at hver enkelt utspører styrer sin egen tid uten møteleders innblanding. Til slutt får dere en runde med oppklarende spørsmål og en kort oppsummering.

Da foreslår jeg at vi starter med sittende statsråd – barne-, likestillings- og inkluderingsminister Inga Marte Thorkildsen. Vær så god, du har inntil 10 minutter til disposisjon.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Takk for det, leder.

Ærede komitémedlemmer. Jeg tiltrådte som statsråd 23. mars i år. Da visste jeg at en viktig del av arbeidet jeg skulle i gang med, var å forbedre departementets tilskuddsforvaltning. Vi har hele tida arbeidet målbevisst med å forbedre rutineene for tilskudd og oppfølginga av dem. Å sikre korrekt journalføring og vurdering av habilitet har også vært viktig. Departementet skal bruke kritikken som har vært reist, til å forbedre tilskuddsforvaltninga og til å sikre at forvaltninga er i samsvar med regjeringas økonomiregelverk. Jeg vil nå redegjøre for dette arbeidet.

Da jeg kom til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet arbeidet man allerede med en gjennomgang av alle enkelttilskudd som departementet utbetalte i 2011. Den omfattet en vurdering av tilskuddene opp mot Stortingets bevilgningsreglement og regjeringas økonomiregelverk. Direktoratet for økonomistyring ble brukt som rådgiver. Mine vurderinger og konklusjoner som framkommer i brev til komiteen av 14. mai, ble gjort med grunnlag i dette arbeidet. Jeg påpeker der at det vil være vanskelig å framskaffe en presis beskrivelse av hvor mange og hvilke tilskudd som ligger utenfor rammene som regelverket setter om kunngjøring. Dette skyldes at rommet for skjønn er stort. Det stilles ikke formkrav til hvordan tilskudd skal kunngjøres. Finansministeren sier i brev til komiteen 21. mars at det i noen situasjoner vil være nok at tilskuddsordninga omtales i budsjettproposisjonen. Kunngjøringskravet er også oppfylt dersom man tar direkte kontakt med alle potensielle mottakere. Dette kan være aktuelt hvis det er få mottakere. I slike tilfeller må man vurdere om hele målgruppa er gjort kjent med søkemulighetene. Dette er vurderinger som vil bygge på skjønn. Å vurdere fra sak til sak om alle relevante tilskuddsmottakere er kjent med muligheten for å søke tilskudd krever skjønnsmessige vurderinger. Det kan være krevende. Jeg ønsker derfor å

legge større deler av tilskuddsforvaltninga inn i tilskuddsordninger med brei kunngjøring og kjente kriterier. Dette vil bidra til større åpenhet og til likebehandling.

Denne saken har vist hvor viktig det er å ha gode rutiner og god kunnskap om regelverket for habilitet og journalføring. Den har også avdekket behov for bedre systemer og kompetanse for å sikre at praksisen er i tråd med regler og rutiner.

Hva har jeg så gjort? For å ta tilskuddsforvaltninga først: Da jeg tiltrådte som statsråd, hadde BLD midlertidig stoppet alle utbetalinger av enkelttilskudd fra departementet. Vi innførte så nye rutiner for å sikre at alle enkelttilskudd ble utbetalt i tråd med regelverket. De nye rutinene innebærer for det første at alle utbetalinger av tilskudd blir forelagt statsråden før utbetaling. Her skal det stå hvordan tilskuddet er kunngjort, eller om det kommer innenfor en unntaksbestemmelse, slik at det ikke må kunngjøres. Slik sikrer vi at det ikke blir utbetalt tilskudd som ikke er tilstrekkelig kunngjort samt at eventuelle habilitetsspørsmål er vurdert.

For det andre: Der det ikke ble ansett som hensiktsmessig med kunngjøring, ble tilskuddsmottakerne navngitt i Prop. 111 S for 2011–2012, som ble lagt fram sammen med revidert nasjonalbudsjett for 2012. For det tredje: Tre mindre tilskuddsordninger ble opprettet sommeren 2012 til forbrukerpolitiske tiltak, universell utforming og stemmerettsjubileet. Disse ble kunngjort på departementets hjemmeside. For det fjerde: Direktoratet for økonomistyring holdt kurs i økonomiregelverket for ansatte og ledere i departementet i mai. Kurset hadde særlig vekt på tilskuddsforvaltning. Og for det femte: De underliggende etatene våre fikk beskjed om at de skulle gjennomgå rutiner og praksis for tilskuddsbehandling for å sikre at forvaltninga er i tråd med økonomiregelverket.

For 2013 følger vi opp videre med ytterligere tiltak. Vi har etablert fem nye tilskuddsordninger ved i hovedsak å samle midler som tidligere ble forvaltet som enkelttilskudd. I tillegg har vi videreført tre ordninger fra 2012, alle vil bli kunngjort. Vi vil navngi tilskuddsmottakere der det ikke foreligger annen uttrykkelig unntaksadgang fra normalprosedyren i henhold til økonomiregelverket. Dette har også blitt gjort tidligere, men departementet vil nå bruke dette mer systematisk. For å sikre riktig bruk av budsjettpostene har vi flyttet midler mellom drifts- og tilskuddsposter. Dersom det oppstår behov i løpet av året, vil jeg navngi ytterligere mottakere i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2013 eller utlyse muligheten til å søke på midlene på nettet. Alle tilskudd vil fortsatt bli forelagt statsråden før utbetaling.

Departementet har månedlig stikkprøvekontroll av utbetalinger. Den er nå utvidet ved at det også tas stikkprøvekontroll av om tilskuddet er kunngjort.

Arbeidet med tilskuddsforvaltninga i BLD er ikke avsluttet ved framleggelsen av budsjettet for 2013. Nærmere utforming av regelverk, inkludert kriterier for tildeling under de nye tilskuddsordningene, skal ferdigstilles i løpet av høsten. Jeg vil i tillegg vurdere om det skal gjøres ytterligere endringer i tilskuddsforvaltninga for 2014 for å

sikre at midlene brukes på best mulig måte og i samsvar med beste praksis. Vi vil følge opp tilskuddsforvaltninga i de underliggende etatene våre for å påse at de har gode systemer og god kompetanse.

Departementets retningslinjer for tilskuddsforvaltning er fra 2009. Disse har komiteen fått tidligere. Vi ønsker å tydeliggjøre dem på enkelte punkter og gjøre dem mer brukervennlige. Dette er et arbeid vi vil sette i gang i høst. Det vil involvere både saksbehandlere og ledere for å sikre en god forankring og etterlevelse.

Også innen journalføring og habilitet har vi gjort viktige endringer og forbedret arbeidet i BLD. Departementet etablerte nye rutiner for journalføring i mars 2012 under omlegging til nytt elektronisk saksbehandlingssystem. Etter orientering om journalførings- og arkiveringsrutiner uttalte for øvrig riksarkivaren i brev av 10. mai 2012:

«Etter denne orienteringen er Riksarkivet svært tilfreds med de endringer som BLD har foretatt for på en bedre måte å sikre arkivering og journalføring av dokumenter, uavhengig av dokumentets format og kanalvalg ved distribusjon av dokumentet.»

Vi vil ha årlige stikkprøvekontroller for å sikre at disse rutinene følges opp. Vi har etablert egne rutiner for å sikre at elektronisk post til politisk ledelse blir journalført i samsvar med arkivlovens bestemmelser.

Vi har etablert skriftlige rutiner for vurdering av habilitet både for embetsverk og politisk ledelse i BLD. Ansatte og politisk ledelse skal få tilstrekkelig opplæring om habilitetsbestemmelsene. Rutinene angir hvordan spørsmål om vurdering av habilitet skal håndteres og dokumenteres i departementet.

Det ble gjennomført interne kurs i nytt elektronisk saksbehandlingssystem samt i deler av forvaltningslova og offentliglova for alle ansatte våren 2012.

Til slutt: Det er ikke nok å etablere nye rutiner, vi må også sørge for at rutinene både er kjent og forstått i organisasjonen. Vi må ha et velfungerende internt kontrollsystem der praksis sjekkes opp mot rutiner. Det er på den måten vi lærer. Vi må også sørge for at kompetansen i departementet blir vedlikeholdt og forbedret. Dette er vi i gang med. Det er god forvaltning av fellesskapets ressurser å etablere tilskuddsordninger som gir både nye og tidligere mottakere samme mulighet til å søke tilskudd. Det vil også kunne føre til at formålet med midlene oppfylles på en bedre måte.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til tidligere barne- og familieminister Laila Dævøy som også har inntil 10 minutter til disposisjon. Vær så god!

Laila Dævøy: Takk for det.

Ærede komité! Barne- og familiedepartementet hadde mange og store tilskuddsordninger, så også i min tid som statsråd. En del ble forvaltet utenfor departementet, f.eks. tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner som BUFA håndterte, FRIFOND og Idébanken som LNU hadde. Ordninger som ungdomssatsing i større bysamfunn og ungdomssatsing i distriktene ble håndtert fra departementet.

Vi hadde flere handlingsplaner med tiltak der organisasjoner søkte tilskudd til gjennomføring av de enkelte tiltakene. Handlingsplanene må også ses i sammenheng med en rekke stortingsmeldinger som vi hadde til behandling i Stortinget, og som også inneholdt en rekke tiltak som Stortinget selv sagt sluttet seg til – mange handlingsplaner: mot tvangsekteskap, handlingsplan mot kjønnslemlestelse, mot barne- og ungdomskriminalitet, en mot handelen med kvinner, mot vold i nære relasjoner, for sikker bruk av Internett. Dette var veldig mange viktige områder som også Stortinget var opptatt av.

Noen organisasjoner var navngitt i proposisjonene og fikk tilskudd til enkelte tiltak og prosjekter. Departementet ga også tilskudd til organisasjoner etter søknad, eller til oppdrag, f.eks. kunne man finne en del i budsjettpostene som gjaldt forsøks- og utredningsposter. Men det ble påpekt at aktuelle tilskudd måtte bidra til å nå departementets fastsatte mål, slik de fremkommer i budsjettproposisjonen på de ulike områdene. Kontrollen med tilskuddene og rapportering var også sterkt vektlagt.

Departementet hadde flere kilder til informasjon og kunngjøring, eller bekjentgjøring. Publikasjonen Regjeringens satsing på barn og unge var en samlet oversikt over regjeringens mål, innsatsområder og støtteordninger. Publikasjonen ble sendt alle kommuner, fylkeskommuner, fylkesmenn og barne- og ungdomsorganisasjoner. Her fremkommer hvilke tilskuddsordninger de enkelte departementene hadde på barne- og ungdomsområdet, målsettinger med ordningen, tilskuddskriterier, kontrollsystem samt budsjett for hver ordning. Frister for søknader sto også her. I tillegg ble hver enkelt tilskuddsordning kunngjort og pressemeldinger ble utlagt. Budsjettet inneholdt også god informasjon om alle ordningene. Denne publikasjonen gis fortsatt ut årlig i forbindelse med statsbudsjettet så vidt jeg vet. Det er en meget god ordning.

En annen kilde til informasjon var bladet Familia. Her kunne man lese om prosjekter, handlingsplaner og andre aktiviteter samt fagstoff innen departementets områder. Departementet hadde også egne websider, og de viste den løpende aktiviteten i departementene. Vi hadde altså en egen informasjonsstrategi den gangen også fordi vi ønsket at departementet skulle være åpent og inkluderende.

Når det gjaldt handlingsplaner, var mange organisasjoner involvert og søkte tilskudd. Planene ble offentliggjort gjennom pressekonferanser og på fagkonferanser. Her var det ofte nedtegnet at frivillige organisasjoner og andre miljøer skulle kunne bidra til å gjennomføre målene. Vi hadde høringer, møter og konferanser. Det var også gode virkemidler både i forkant og i etterkant av iverksettelsen.

La meg ta ett eksempel fra en handlingsplan, handlingsplanen mot tvangsekteskap, da den nye planen fra Bondevik II-regjeringen skulle iverksettes. Prosjektmidler ble utlyst. Organisasjonene ble bedt om å søke prosjektmidler. Denne planen definerte vi helt klart som en rullerende plan, der tiltak faktisk ble ferdige fortløpende og nye kom til. De neste årene hadde vi to tildelinger årlig etter søknad, og noen nye organisasjoner og miljøer kom til. Etter hver tildeling sendte departementet ut pressemelding om hvilke organisasjoner som fikk tilskudd, og også hvor mye. Mil-

jøene og organisasjonene som jobbet innen dette feltet og innen kjønnslemlesting, var godt kjent for departementet.

Et annet eksempel er handlingsplanen mot kommersielt press mot barn og unge. Pressemelding ble utsendt bl.a. om at departementet ville inngå i dialog og samarbeid med organisasjoner, institusjoner, reklamebransje, media osv.

Når det så gjaldt muligheter for organisasjoner å søke midler i løpet av året, var dette bl.a. også bekjentgjort gjennom budsjettet. Jeg tar bare et par eksempler – der er mange. Hvis komiteen vil, går det an å få hjelp, i alle fall fra meg som i de siste ukene har vært gjennom en del budsjettproposisjoner. Det står et sted at posten vil bli brukt bl.a. til tiltak i ulike handlingsplaner. Det står videre at departementet selv initierte tiltak eller mottok eventuelle søknader fra offentlige og private organisasjoner. Et annet sted kunne man lese at det i noen tilfeller sto kjøp av tjenester fra ulike frivillige og offentlige organisasjoner. Disse formuleringene vil man finne under i hvert fall de viktigste hovedområdene i departementet.

I tillegg inviterte vi spesielle miljøer. Der vi hadde handlingsplaner, hadde vi god oversikt over hvilke miljøer som var aktuelle, spesielt der det var nybrottsarbeid – og det var det en del steder. Det skal jeg komme tilbake til.

Min oppfatning, og departementets òg, var at vi kunne gi enkelttilskudd til organisasjoner, og at det var ulike måter å kunngjøre dette på. Men det måtte være helt klart at disse tilskuddene som eventuelt skulle gis, måtte bidra til å oppfylle departementets mål eller være relatert til handlingsplaner. Og selv sagt måtte de være i tråd med Stortingets intensjoner og budsjettvedtak. Jeg har de siste dagene, som jeg sa, lest gamle budsjettproposisjoner og tatt for meg noen av de enkelttilskuddene som jeg sånn umiddelbart husker at kanskje ikke ble utlyst direkte. Noen av disse ble iverksatt midt i budsjettåret, og organisasjonene var derfor ikke navngitt i utgangspunktet. Men det påfølgende året ble de tilkjennegitt og fikk sin tilslutning fra Stortinget.

Det må også sies at disse tiltakene var innenfor områder der stortingskomiteen hadde et meget sterkt engasjement: vold mot barn, barn og Internett, kommersiell påvirkning osv. For eksempel nedfelte komiteen i en merknad til 2002-budsjettet at de ba om at det ble satt i verk tiltak i 2002 for barn som opplevde et høyt konfliktnivå. Jeg har lyst til å nevne at jeg som statsråd òg hadde et meget godt forhold til stortingskomiteen. Vi var en mindretallsregjering, og var derfor i alle sammenhenger avhengig av Stortinget.

Innenfor en av tilskuddsordningene, ungdomssatsing i større byer, kunne kommuner søke om tilskudd til akutte ting som kunne oppstå midt i året, og det var flere viktige utfordringer som dukket opp i enkelte byer, og som fikk en viktig hjelp gjennom denne ordningen.

Da vi i revidert nasjonalbudsjett i 2002 økte innsatsen mot tvangsekteskap, fikk vi bruk for disse ekstraordinære midlene. Det ble plutselig et enormt trykk i media fra enkelte innvandrerkvinner og fra Stortinget da vi ble klar over at mange unge ville bli sendt ut av landet til tvangsekteskap og kjønnslemlesting. Da ga vi midler til en kvinneorganisasjon for innvandrere, som laget en fantastisk aksjon på

Gardermoen. Midlene ble ikke utlyst, men gitt til dette oppdraget. Flere unge kvinner ble reddet. Det ble selvsagt orientert om dette til Stortinget i neste budsjett.

Til slutt: Jeg har som statsråd aldri fått kritikk fra komiteen på de ulike satsingsområdene eller tiltakene – snarere tvert imot. Noen av prosjektene vi initierte selv eller sammen med andre departement, ble meget godt mottatt. I et tilfelle ba hele komiteen om at ett av prosjektene, et verdiprosjekt i barnehager og skoler, burde få fortsette utover 2005 fordi det da gikk mot slutten av prosjektperioden.

Riksrevisjonen har hatt én anmerkning som jeg kan huske, og som jeg har funnet tilbake til, når det gjelder kunngjøring. Det gjaldt Frifondordningen som ble forvaltet av LNU. Den var ikke tilstrekkelig kunngjort et år. Det ordnet vi selvsagt opp i, til Riksrevisjonens tilfredshet, ved neste revisjon.

Når det gjelder tilbakemeldinger utenfra, fra miljøer og organisasjoner som fikk støtte, fikk jeg aldri henvendelser om manglende muligheter til eller kritikk for tildelinger som ble foretatt. På de områder der vi ga enkelttilskudd, var vi godt kjent med miljøene, og jeg mener at alle potensielle søkere ble godt ivaretatt. Når vi fikk henvendelser, hadde møter eller tok imot søknader, som vi gjorde fortløpende, var det viktig og å formidle en positiv holdning til samarbeid og til den kreativiteten som mange viste. Ikke minst var dette relatert til mange tiltak som skulle gjennomføres i handlingsplanene våre. Hvis deres anliggender lå innenfor departementets prioriterte mål, var vi alltid positive til å ta imot søknader, innspill, holde møter – selvsagt med forbehold om eventuelt avslag, at det måtte saksbehandles, at det kunne ta tid. Kanskje måtte man vente til en handlingsplan var ferdig for å vurdere henvendelsen, eller til et nytt budsjettår hvis midlene var brukt opp, eller de fikk avslag. Takk.

Møtelederen: Takk for det, og takk for to gode redegjørelser.

Da er det saksordføreren som skal stille spørsmål, så jeg overlater møteledelsen til nestleder Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, leder. Saksordføreren har ordet. Vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Alle mine spørsmål går til Thorkildsen. Det var tre hovedårsaker til at Audun Lysbakken i sin tid valgte å tre tilbake. Det ene var forholdet rundt journalføring, det andre var forholdet rundt manglende utlysning i departementet, og det tredje var at han mente at departementet kunne ha vurdert habiliteten feil i forhold til tildelingen til Reform.

Er det en virkelighetsoppfatning du som overtagende statsråd deler? Altså: Var det tilstanden i departementet da du tok over som statsråd?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Leder, det er ikke min oppgave å vurdere de vurderingene som ble gjort av

tidligere statsråd. Jeg konstaterer at det var de vurderingene han gjorde.

Anders Anundsen (FrP): Nei, nei, men det er ikke det jeg ber om. Jeg ber ikke om at du skal vurdere det. Jeg ber deg om å vurdere tilstanden i departementet du overtok. Du har jo gått igjennom en rekke viktige tiltak som er gjennomført, men bakgrunnen for de endringene, var det at du deler den virkelighetsoppfatningen som Lysbakken ga uttrykk for offentlig da han gikk av? Altså: Var det problemer med for dårlig kunngjøring, var det for dårlige systemer for journalføring og var kompetansen på habilitetsvurdering for dårlig da du tok over?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Jeg tror at jeg gjennom den redegjørelsen som jeg har gitt i mitt hovedinnlegg, viser at vi har et klart behov for å forbedre praksisen. Vi har både innført skriftlige rutiner knyttet til habilitet, og det inkluderer at nye statsråder skal få opplæring, vi har også fått et nytt saksbehandlings- eller arkiverings-system som Riksarkivet er veldig fornøyd med, og bedre opplæring enn det var tidligere. Ikke minst gjør vi det nå sånn at vi putter flere tilskudd inn i tilskuddsordninger som blir utlyst, og alle tilskudd som ikke faller inn under en unntaksbestemmelse, kommer opp til meg. Det betyr at jeg også får en anledning til å vurdere habilitet. Det er klare forbedringer i forhold til hvordan det var tidligere.

Anders Anundsen (FrP): Det er det ingen tvil om. Og de forbedringene kommer fordi du var enig i Lysbakkens status for departementet, er det sånn jeg skal tolke det?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Jeg syns at det er vanskelig å svare presist på et så åpent spørsmål. Han sa mye da han gikk av, men jeg legger til grunn at vi har et betydelig potensial for forbedring. Mye er bra i departementet – det har jeg lyst til å understreke. Vi deler ut mye penger i tilskudd, 8 mrd. kr omtrent, men så ser vi samtidig at det kan stilles spørsmål ved åpenheten, likebehandlinga av tilskuddsmottakere, og det knytter seg særlig til at det ikke er god dokumentasjon på om man har kunngjort tilstrekkelig.

Anders Anundsen (FrP): Men grunnen til at du har gjennomført de tiltakene er vel at du ikke var fornøyd med status i departementet?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Åpenbart.

Anders Anundsen (FrP): Takk.

Det som er litt av utfordringen i det bildet, er at da vi fikk brev fra din umiddelbare forgjenger, nemlig Kristin Halvorsen, skrev hun, som vi også har tatt opp med deg i oppfølgingsspørsmål, at hun mener at flere av disse tilskuddene er innenfor regelverkets rammer.

Du har selv tatt frem tre eksempler som du kaller gråsonetilfeller, og du har nå redegjort for at det er vanskelig å si hvor mye som var utenfor regelverket fordi da måtte du vurdere det konkret i hvert enkelt tilfelle. Men det var vel

egentlig det dere gjorde? Dere gikk jo igjennom alle disse tilskuddsordningene og vurderte hver enkelt? Og konklusjonen er at det ikke er funnet flere alvorlige feil eller regelbrudd enn det som da var offentlig kjent. Er det riktig tolket fra min side?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Ja, vi har ikke funnet mange alvorlige feil, for å bruke lederens egne begreper. Men det vi ser, er at det er vanskelig å vurdere – sjøl bare etter såpass kort tid er det vanskelig å vurdere om man har oppfylt kravene til kunngjøring, rett og slett fordi det ofte ikke framgår av dokumentene om man har kunngjort, og fordi vi heller ikke kan sitte med fullstendig oversikt over hvor mange potensielle mottakere det vil være av disse tilskuddene. Det er klart at det blir desto vanskeligere jo lenger tilbake i tid man går, men sjøl bare å vurdere det for i fjor byr på utfordringer.

Anders Anundsen (FrP): Men det kan indikere at det ikke var så alvorlige feil og mangler, da, hvis dere ikke har funnet noen flere feil og mangler enn det vi allerede vet om?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Som sagt, det er vanskelig å vurdere. Dette vil være gråsonetilfeller, og det som er viktig for meg, er at vi skal ha tillit til at tilskuddsforvaltninga i BLD er god, at den gir likebehandling av potensielle tilskuddsmottakere, og at den er forutsigbar. Derfor tar vi de grepene vi nå gjør, inkludert grep knyttet til habilitetsvurderinger, som jeg mener er veldig viktige.

Anders Anundsen (FrP): Men det betyr i praksis at du vil ut av gråsonen. Det er det du sier, ikke sant – vi skal ikke få flere gråsonetilfeller i BLD?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Nei, vi ønsker å unngå det, for det er klart at det er ikke heldig at man kan sette spørsmålsteget ved om vi behandler tilskuddsmottakere likeverdig.

Anders Anundsen (FrP): Du var inne på at det er innført nye rutiner for arkivering og journalføring. Kan du forklare veldig kort hvordan det fungerer for SMS-er?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: For SMS-er er det slik at hvis jeg f.eks. får en henvendelse som skal inn i arkivet og journalføres, og som knytter seg til saksbehandling, og hvor det er dokumentasjonsplikt knyttet til den kommunikasjonen, skal jeg sende en kopi av den til mitt forværelse. Så arkiverer de. Tilsvarende er det også for resten av den politiske ledelsen, og det skal gjelde hele departementet.

Anders Anundsen (FrP): Det er veldig godt, for vi har hatt statsråder inne til kontrollhøring som tror at dette skjer automatisk. Men det er godt å høre at du ikke tror det, og at du har et ordentlig system for det.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Det skjer ikke automatisk.

Anders Anundsen (FrP): Det betyr at det er statsråden selv som vurderer journalverdigheten av SMS-ene?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Ja, og hvis jeg er i tvil – og det kan jo skje – ber jeg om bistand fra arkivet via forværelset.

Anders Anundsen (FrP): Det er bra.

Når du skal ut av gråsonen, er utgangspunktet at du i større grad vil forholde deg til hovedregelen, ikke sant? Har du i den nye saksbehandlingsrutinen vært tydelig på at det er hovedregelen som gjelder, med mindre man konkret i hvert enkelt tilfelle vurderer unntaksbestemmelsene?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Ja, men vi opplever som en utfordring det som det ble snakket om tidligere her; dette med å formulere gode mål for en tilskuddsordning og også det å vurdere om det er riktig å opprette tilskuddsordning. For på vårt område er det veldig mange små aktører. Det har vært mange småbeløp også, og noen ganger kan det bli mer byråkratisk, tungvint og vanskelig for tilskuddsmottakere å forholde seg til hvis alt skal inn i tilskuddsordninger. Slik sett har vi hatt en praksis med mange enkelttilskudd. Men for meg er det viktig at behandlingen av dem skjer på en måte som er forutsigbar og åpen, nemlig ved at saksbehandler må gjøre rede for hvordan disse tilskuddene er kunngjort, altså på hvilken måte de er kunngjort, og eventuelle unntaksbestemmelser man har tydd til. Så vurderer jeg min habilitet også.

Anders Anundsen (FrP): Mener du at dagens regelverk gir for stort rom for skjønn? Du administrerer et departement som i mange tilfeller har ligget i gråsonen. Andre tilfeller har vært klart i strid med regelverket, og noe av det har vært basert på at man har et ganske vidt skjønnshandlingsrom med hensyn til unntaksbestemmelsene. Mener du at noe av svakheten ligger i regelverket, eller dreier det seg bare om statsrådens manglende vurderingsevne?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Takk for det spørsmålet!

Jeg tror ikke jeg skal begi meg inn på en revisjon av om det for mye skjønn eller for lite skjønn, men heller konstatere at forrige runde egentlig ga mange svar knyttet til dette. Men for meg er det maktpåliggende at vi har gode systemer som gjør at det ikke kan settes spørsmålsteget ved om alle har blitt likebehandlet eller ikke. Måten å gjøre det på er å etablere det man kan kalle beste praksis, hvor det skal kunngjøres i langt større grad – i hvert fall skal det framgå om man har kunngjort eller ei – og så skal vi også navngi flere mottakere i budsjettproposisjonen.

Anders Anundsen (FrP): Denne vide skjønnssadgangen har jo ført til at departementene har praktisert regel-

verket veldig ulikt. Nesten alle – ikke alle, men nesten alle – departementer sier at de kan forbedre seg, bl.a. når det gjelder hovedregelen om kunngjøring. Da sier du vel egentlig også at det er noen svakheter ved reglementet? Grunnen til at jeg stiller spørsmålet, er at vi tok dette opp med finansministeren her i stad.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Det hørte jeg. Det som ble sagt der, var vel at man alltid kan forbedre seg, og det håper jeg vi alle er enige om.

Anders Anundsen (FrP): Så du er altså enig i at det er for vid adgang til skjønn?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Nei, jeg konstaterer at det er en vid adgang til skjønn. Jeg har ikke sagt at det er en for vid adgang, men på bakgrunn av den situasjonen som vi er inne i, og historikken her, opplever vi et særskilt behov for – hva skal jeg si – å snevre inn dette rommet for skjønn, slik at det ikke kan stilles spørsmål i den andre enden.

Anders Anundsen (FrP): Der begynner lampen å lyse – det er bra.

Et siste spørsmål: Med hensyn til at du nå får fremlagt alle tilskuddsordninger, og ditt departement er jo relativt omfangsrikt når det gjelder ulike tilskuddsordninger: Det har ikke gått et steg for langt – hadde jeg nær sagt – i forhold til statsrådets tidsbruk?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Nei, jeg syns ikke det. Jeg syns at det er riktig. Det handler jo også om å få en mulighet til å vurdere egen habilitet. Så på bakgrunn av den situasjonen vi nå har hatt, syns jeg det er riktig å ha såpass strenge rutiner.

Møtelederen: Da takker vi for spørsmål og svar, og ordet går tilbake til komiteens leder. Vær så god.

Anders Anundsen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Jeg gir ordet videre til Arbeiderpartiet og Marit Nybakk, som har inntil 5 minutter til disposisjon. Vær så god.

Marit Nybakk (A): Takk, leder.

Først et spørsmål både til nåværende og til tidligere statsråd. Barne- og likestillingsdepartementet, som har hatt litt ulike navn opp gjennom tidene, er omfangsrikt, men samtidig har departementet veldig små grupper og aktører som mottar støtte. I gråsonen mellom dette med kunngjøringer, utlysninger, det som står i budsjettproposisjonen, og for den saks skyld politisk skjønn i forhold til veldig klare bestemmelser: Opplever dere at departementet er så spesielt på grunn av de små gruppene? Og er det slik for dere begge vedkommende at kunngjøring i veldig streng utgave har vært brukt i forbindelse med alle slike små tildelinger?

Laila Dævøy: Det er et spesielt departement – jeg er enig i det – og det er mange små aktører. Men i alle fall når jeg tenker tilbake – og det er ikke så godt å huske alle detaljer så langt tilbake – var jeg alltid trygg på at både små og store aktører kjente til det som skjedde i departementet, at de var kjent med alle tiltaksplanene, altså de angjeldende. Så var det akkurat på den tiden utrolig mye – skal vi si – nytt som skjedde, f.eks. det at barn var vitne til vold. Det var mye et nybrottsarbeid; man visste ikke om det før bare noen få år før jeg kom til departementet. Det var så få miljøer som jobbet med disse sakene – kjønnslemlestelse, tvangsekteskap. Dette var også bitte små miljøer, men du visste om dem, du kjente dem, de var der.

Jeg vet ikke om jeg svarte på spørsmålet, men jeg tror det.

Marit Nybakk (A): Bare et tilleggsspørsmål til deg: Du sier at disse små gruppene kjente til tiltakene. Men ble de kunngjort til dem?

Laila Dævøy: Ja, jeg hadde jo det eksemplet fra tiltaksplanen – den mot tvangsekteskap. Den ble kunngjort da den ble iverksatt, slik at alle mulige skulle få mulighet til å søke. Deretter definerte vi den som – eller vi gjorde det i starten – en rullerende plan. Vi kunngjorde det ikke hvert år, men man søkte hvert år, det sto i budsjettet. Og de gruppene som hadde søkt forrige gang, søkte på nytt igjen, og det kom nye til. Og det var mye offentlighet rundt dette. Vi skrev om det i Familia, vi skrev om det på web-siden – og i det hele tatt. Så jeg fikk aldri noen gang tilbakemelding på oppfølgingen av f.eks. disse handlingsplanene – hver av dem var altså ikke egne tilskuddsordninger i og for seg – på at ikke miljøene visste, eller på at noen ikke hadde fått mulighet til å søke – aldri.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Det er riktig som du sier, at det er mange små aktører på dette området. Jeg tror ikke det er så veldig forskjellig fra Dævøys periode med hensyn til at det er mange aktører. Noen ganger kan vi i hvert fall ha som utgangspunkt at vi har full oversikt over hvem som befinner seg på området. Andre ganger tror vi det, og noen ganger er vi ikke sikre på det. Det er jo forskjell på hva som er å betrakte som kunngjøring – bare for å understreke det – det er komiteen kjent med. En har en utlysning eller det som heter at man kunngjør allment. Før foregikk det i Norsk lysingsblad, og i dag holder det egentlig å legge det ut på nettet. Så har du det som er i snevreste forstand, at du tar direkte kontakt med aktørene på området. Men da skal du være veldig trygg på at du vet akkurat hvem som befinner seg på området. Det er jo om vi har den tryggheten inne, vi prøver å unngå å komme opp i diskusjon om, nettopp ved at vi legger opp til disse nye rutinene. Jeg har vist til noen eksempler overfor komiteen, f.eks. Norske Arkitekters Landsforbund, som gjennomfører et etterutdanningsopplegg for oss på universell utforming. Vi tok direkte kontakt med dem. I ettertid kan vi ikke si helt sikkert at det ikke var andre aktører som kunne ha gjort den samme jobben, men når vi da har dette som en ordning hvor man også kan søke i 2012, ser vi at det er

ingen andre som har søkt. Slik sett har det vært innenfor, men det kunne ha kommet noen som vi ikke hadde full oversikt over.

Marit Nybakk (A): Nå har statsråden gjennomført og tatt initiativ til en rekke nye tiltak for at tilskuddene skal skje i henhold til økonomireglementet og andre regler. Det er jo lett å spørre hvorfor dette ikke har vært gjort før. Det er også et spørsmål til tidligere statsråd Dævøy: Hvordan opplevde du at den type rutiner – altså for journalføring, habilitet og alle disse tingene som vi nå har hørt om – var i din tid i departementet?

Møtelederen: Tiden er ute for veldig lenge siden, så jeg tror du må notere det og svare i oppsummeringen.

Så går vi videre til neste. Det er Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 5 minutter. Vær så god!

Per-Kristian Foss (H): Jeg får starte med å gi en kompliment til statsråd Thorkildsen for at hun har redegjort for en ganske god oppfølging av økonomireglementet når det gjelder tilskuddsforvaltning og habilitet – rutiner som jeg ikke tror er like gode i alle departementer, men som virker veldig bra fremstilt her, og at alt skal på statsrådens bord.

Det betyr at dette var rutiner som ikke var der før. Det har du selv svart på. Mitt spørsmål er da – med statsrådens tillatelse – til departementsråden: Hvorfor var ikke slike rutiner der før?

Eli Telhaug: Nå er jeg ny i denne jobben, så jeg har ikke sånn sett grunnlag for å gå inn i hvilke vurderinger som har vært gjort før. Jeg har bare konstatert at det har vært en mer desentral praksis, altså man har håndtert dette mer desentralt i departementet, og det har vi nå endret på ved å legge dette opp slik at alle tilskudd som går ut i departementet, underlegges den samme praksis og de samme vurderinger.

Per-Kristian Foss (H): Ok, men mer «desentralisert» har jeg aldri hørt om før i et departement. Hvordan kunne da statsråden ha et samlet ansvar når det var desentralisert?

Eli Telhaug: Departementet gjør jo mange ting på fullmakt fra statsråden. Det kan være gitt fullmakter til andre enn statsråden i et departement. Men dette er bare slik som jeg oppfatter at det har vært praktisert tidligere.

Per-Kristian Foss (H): Var departementet aktiv deltaker på de mange kurs og nettverksmøter, tror jeg det het, som SSØ senere arrangerte?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Ja, departementet har vært til stede på mange av disse kursene. Om de har vært aktive når de har vært til stede, det vet jeg ikke, men de har i hvert fall vært til stede.

Per-Kristian Foss (H): Føler nåværende departementsråd at man har etterlevd økonomireglementet etter de retningslinjer som har vært gitt fra DFØ, på en fornuftig

måte? Jeg spør nå spørsmål om fortiden, men jeg regner med at du kan litt om din forgjengers innsats også.

Eli Telhaug: Ja, hvis statsråden gir meg anledning til å svare.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Ja, statsråden gir anledning til å svare.

Eli Telhaug: Jeg oppfatter at når det gjelder den praksis vi har hatt i departementet, er det rom for forbedring, og at de gråsonetilfellene vi har vist i det brevet som gjelder 2011, viser klart at det er en fordel å få en bedre praksis i departementet. Det er krevende å sitte i ettertid å vurdere hvorvidt den informasjonen som har vært gitt om tilskuddsmulighetene i departementet, har vært god nok. Vi ønsker, som statsråden sa, ikke å legge til grunn en slik praksis, så derfor har vi da også tatt initiativet til å legge den om.

Per-Kristian Foss (H): Så et spørsmål til nåværende statsråd: Var det omtalte jenteforsvarstilskuddet en del av en tiltaksplan som var kjent på forhånd? Eller som spørsmål to: Var man sikker på at det ikke var andre som kunne tenke seg å søke på det tilskuddet da man tildelte midlene?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Dette er det vel redegjort for overfor komiteen, så jeg legger til grunn den brevvekslingen som har gått, med hensyn til den konkrete saken. Det springende punkt her er nettopp det siste som du spurte om: Var det andre aktuelle mottakere? Og vi vet jo at det kunne det være. De fikk ikke anledning til å søke, og det ble beklaget av tidligere statsråd Lysbakken.

Per-Kristian Foss (H): Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi videre til Hallgeir H. Langeland og Sosialistisk Venstreparti, som har inntil 5 minutter. Vær så god!

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk for det, leiar.

Mitt første spørsmål går til Dævøy. Noreg er eit lite land, og det er masse organisasjonar i dette landet. Kor mange gonger kan du hugsa at du blei habilitetsvurdert?

Laila Dævøy: Ja, det kan jeg si: Jeg har aldri blitt habilitetsvurdert. Jeg har heller aldri vært i nærheten av å tenke at jeg skulle gjøre det selv, for jeg har ikke tildelt noe til organisasjoner eller institusjoner som jeg hadde noe personlig forhold til. Så det har jeg ikke. Jeg husker at Kjell Magne Bondevik tok opp i mange sammenhenger overfor statsrådene at det var viktig å huske på habilitetsvurderinger hvis man hadde behov for det.

Hallgeir H. Langeland (SV): Betyr det då at du hadde full oversikt på dette punktet over alle dei organisasjonane som du tildelte pengar?

Laila Dāvøy: Det tror jeg nesten vi hadde. Vi hadde jo lister med organisasjoner som fikk tildeling ut fra handlingsplaner – alle handlingsplaner. Om det har vært en eller annen organisasjon langt ute i periferien som LNU ga til, eller at jeg kan ha hatt en nevø eller noe sånt som var medlem, det vet jeg ikke. Jeg har ikke vært i nærheten av å vite noe som skulle ha vært habilitetsvurdert. Da hadde jeg gjort det med en gang.

Hallgeir H. Langeland (SV): Den nye statsråden, Inga Marte Thorkildsen, seier no at alle ting skal innom henne før noko blir tildelt. Hadde du den prosedyren?

Laila Dāvøy: Jeg hadde veldig mye inne på mitt bord. Det er veldig vanskelig å huske tilbake, men jeg husker at alle tiltaksplanene – og det var mange, mange tiltak som ble iverksatt – hadde jeg inne. Da laget vi også oversikter fortløpende, som jeg nevnte i sted, både med pressemeldinger og annet. Det jeg husker at jeg gjorde et par ganger, var faktisk også å se tildelingene fra ytre etat fordi jeg ønsket å ha litt mer oversikt. Selv om det var delegert ut, husker jeg at jeg et par ganger ønsket å se hvordan det ble håndtert. Jeg tok det inn og fikk se på det, og det var tilfredsstillende gjort, slik som jeg så det politisk.

Hallgeir H. Langeland (SV): Men 100 pst. oversikt hadde du ikkje?

Laila Dāvøy: Det er vanskelig å si om man har 100 pst. oversikt over alle små og store organisasjoner. I hvert fall når du har delegert ut til f.eks. LNU å gi til kanskje mange titalls organisasjoner, så har man ikke oversikt i departementet. Det var også et eget fordelingsutvalg som var oppnevnt, og det var en forskrift osv. for enkelte av disse ordningene.

Hallgeir H. Langeland (SV): Då sluttar eg meg til Per-Kristian Foss' skryt av den nye statsråden, og seier takk for meg.

Møtelederen: Vær så god for deg.

Vi går vidare til Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god!

Per Olaf Lundteigen (Sp): Statsråden har jo lagt seg på det jeg vil kalle en svært aktpågivende praksis når samtlige utbetalinger skal på hennes bord.

Det Dāvøy sa, var noe uklart for meg – ønsket å si noen ganger eller se det her sånn. Jeg forstår egentlig det du sa Dāvøy, at det var ikke en slik praksis i din tid at alle søknader var på ditt bord. Er det riktig?

Laila Dāvøy: Det er helt riktig. De søknadene som ble behandlet av f.eks. Fordelingsutvalget, var utenfor departementet. Disse store ordningene var ikke på statsrådens bord. Det regner jeg med at det ikke er nå heller, og det er kanskje heller ikke de statsråden snakker om at hun skal ha inn på bordet sitt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Dāvøy, vil du si at det som statsråd Thorkildsen nå har innført, er en slags unntakspraksis som skal være en viss periode for å få orden i saksene, og så skal en tilbake til det ordinære? Hva er din vurdering av det?

Laila Dāvøy: Jeg synes det er veldig bra at statsråden har satt i gang dette arbeidet. Jeg har også lest en del av den kommunikasjonen som har vært. Hvis ordningene forbedrer seg, er jo det bare veldig, veldig positivt.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men det krever jo mye tid. Det neste spørsmålet gjelder journalføring. Det blir sagt her fra statsråden at SMS-er som statsråden vurderer til å være på en slik og slik måte, skal inn i arkivet og dokumenteres. For meg står dette som en svært krevende praksis. Det er mange måter å kommunisere på, en av dem er med SMS og en annen er med samtaler. Føler statsråden seg egentlig bekvem med at man skal begynne å dokumentere SMS-er og ikke logge telefonsamtaler som angår det samme?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Jeg må bare ile til og understreke at det er ikke alle SMS-er som automatisk kommer inn i arkivet eller blir gjenstand for offentlighet, men det er hvis det faller innenfor regelverket. Så det jeg ofte gjør, er å be om at folk heller sender en e-post, som det er enklere å forholde seg til.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Men hvis det altså er et medlem i SV som spør deg om mulighetene for å få tilskudd innenfor en viss ordning, så vil det være en SMS som du ber om skal journalføres?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Ja, med mindre man gir en helt nøytral tilbakemelding som bare viser til hvilken post man eventuelt kan søke på. Hvis jeg har en vurdering utover det, har det dokumentasjonsbehov.

Per Olaf Lundteigen (Sp): En telefonsamtale som gjelder det samme, ser du som naturlig at ikke skal journalføres?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Vi har i hvert fall ikke noen overvåkning av innholdet i telefonsamtalene, så det Lundteigen påpeker her, er selvfølgelig at det blir lett slik at man eventuelt da kan ty til mer uformelle kanaler hvor man ikke får dokumentert alt. Men til syvende og sist er dette også et spørsmål om tillit, og jeg mener at jeg må vise meg den tilliten verdig, og det må også embetsverket hos meg og også mine kolleger i politisk ledelse gjøre.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Det er betryggende. Det neste går på det statsråden omtalte som brei kunngjøring og kjente kriterier. Til Dāvøy: Var det kjente kriterier på alle tilskuddsordninger i din tid som var godt etterprøvbare, jf. det som ble sagt i forrige høring her med Finansdepartementet? Var kriteriene tydelige, noe som er hele forutsetningen for at det skal være åpenhet?

Laila Dāvøy: Det tror jeg jeg må svare ja på. Jeg kan ikke huske at ikke tildelingskriteriene var veldig klargjort. De var utrolig bra dokumentert i denne boka som jeg snakket om. Vi hadde haugevis av tilskuddsordninger til barn og unge, det vil dere selv kunne se, og der tror jeg de følger samme praksisen – tildelingskriterier. Men også innenfor de ulike budsjettpostene hvor man sa at man kunne søke tilskudd til, også det som gjaldt f.eks. utviklingsposter osv., står det veldig klart i budsjettproposisjonene om tildelingskriterier og kontrolltiltak som skal gjøres osv.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Så det vi har opplevd nå, er at kriteriene fra tidligere til nåværende regjering har sklidd ut og er blitt mindre tydelige. Er det slik å forstå, Thorkildsen?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Nei, det vil jeg ikke si. Jeg vil heller si det slik at vi har hatt en lik praksis gjennom veldig mange år. Det som er hovedproblemet med det, er at mye kommer innenfor en gråson.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Til slutt: Du refererte, Dāvøy, til en markering på Gardermoen med innvandrerkvinner mot tvangsekteskap. For meg framstår det mer som en bevilgning som kom av en kasse du hadde med håndpenger som du da fant det hensiktsmessig å bruke, og siden alle partier var enige om det, var det greit. Er det rett forstått?

Møtelederen: 7 sekunder.

Laila Dāvøy: Det som skjedde, var at vi fikk flere midler fra Stortinget. Stortinget sluttet seg til flere midler til handlingsplanen mot tvangsekteskap. Dermed hadde vi flere midler, og så skjedde eksplosjonen i utsendelse, slik vi oppfattet det, av unge jenter som skulle kjønnslemlestes, og en innvandrersorganisasjon var da klar til å ha en skikkelig god aksjon. Jeg tror også at det sto i dette reviderte budsjettet at vi ville gå til en del informasjonskampanjer osv. Men akkurat det ble bare veldig positivt mottatt både i Stortinget og ellers, og vi hadde faktisk fått penger akkurat da.

Møtelederen: Takk for det, da går vi videre til Kristelig Folkeparti og Geir Jørgen Bekkevold, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Til statsråd Thorkildsen: Det har vært mye snakk om disse gråsonesakene. Men vurderer du det slik at det er mangel ved regelverket som gjør at slike gråsonesaker stadig vekk dukker opp?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Til det vil jeg svare nei. Men det er nettopp det at man har en skjønnsmessig vurdering her som er, jeg holdt på å si, problemet. Men det er jo også positivt – det gir rom for fleksibilitet, og det ble jo også redegjort for her tidligere at det er en fordel også at det kan være litt ulik praksis fra departement til departement.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det!

Disse gråsonesakene handler altså om skjønn – det er skjønnsmessige vurderinger. Det har vært en lang gjennomgang nå i departementet, forstår jeg, og det har blitt ryddet opp i veldig mange ting. Men føler du nå at det har kommet så langt at rommet for politikk er blitt snevret inn?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Jeg vil gjerne takke for det spørsmålet – det synes jeg er betimelig å stille. Vi må være oss bevisst den balansegangen vi skal gå. Samtidig vil jeg si at det er utelukkende positivt at vi har åpenhet, forutsigbarhet og dokumentasjon knyttet til det vi gjør, og så må vi vurdere hvor langt vi skal gå videre, og hva som er hensiktsmessig også med hensyn til å flytte flere enkelttilskudd inn i tilskuddsordninger. For da kan vi risikere at det blir for mye byråkrati, og at det blir for vanskelig også for tilskuddsmottakere å forholde seg til de nye ordningene.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Noe av det som tidligere statsråd Lysbakken sa i forbindelse med jenteforsvarssaken og habilitet og alt mulig, var at han mente at han styrte dette på samme måte som departementet hadde styrt tilskuddssaker over mange perioder, altså han hadde nærmest bare arvet en praksis. Når det nå har gått igjen, kan dere bekrefte at den praksisen som Lysbakken forholdt seg til, er den praksisen som departementet har blitt styrt etter over lang tid?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Jeg kan bare konstatere at det Lysbakken sa om det, ble bekreftet av daværende departementsråd Harald Nybøen. Utover det har Lysbakken tatt ansvar for det som skjedde, og jeg opplever ikke at han gjorde et forsøk på ansvarsfraskrivelse i den prosessen. Tvert imot tok han det fulle ansvaret. Nå har vi egentlig vært mest opptatt av hvordan vi kan sikre at vi får gode systemer som gjør at vi unngår den typen spørsmål framover.

Møtelederen: Takk for det. Da går vi videre til Trine Skei Grande og Venstre, som har inntil 5 minutter. Vær så god!

Trine Skei Grande (V): Jeg skal begynne å nøste et sted – hvis departementsråden får lov til å svare på dette: Før de avsløringene som skjedde, var det noen i systemet som tipset om at noe var feil, eller at man hadde en forvaltning man burde se på? Var det noen bjeller i systemet som ringte?

Eli Telhaug: Det er et vanskelig spørsmål for meg å svare på, siden jeg kom inn etter at denne saken kom i media. Så jeg har ikke noe grunnlag for å svare på det.

Trine Skei Grande (V): Men tror du at det under den ledelsen du har nå, vil være en kultur som er åpen for at man kan si fra om ting før det går galt?

Eli Telhaug: Ja, det vil jeg selvfølgelig legge vekt på, som alle ledere i departementer vil ønske. Først og fremst oppfatter jeg at dette er et spørsmål om å øke bevisstheten i departementet på hva regelverket er, hvordan det skal praktiseres, ikke minst, og lage gode rutiner og skriftlige rutiner og så drive opplæring og lære av de erfaringene vi får etter hvert.

Trine Skei Grande (V): Så til statsråd Thorkildsen: Det er ingen formkrav knyttet til kunngjøring. Ditt departement forholder seg til veldig mange ulike og forskjellige miljøer. Hadde det vært lettere hvis det hadde vært formkrav knyttet til kunngjøring?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Det ble det i og for seg også svart på, så vidt jeg oppfattet det, i forrige runde, og det er ønskelig å ha et rom for skjønn. Det ønsker vi jo fortsatt, men vi ønsker å snevre dette rommet inn og da heller kunngjøre for mye enn for lite. Men jeg har ingen kommentarer utover det.

Trine Skei Grande (V): En annen viktig del av økonomireglementet handler om evaluering av ordninga. Det har ikke du sagt så mye om. Er man god nok til å evaluere i ettertid hvorvidt man nådde fram med de virkemidlene man har ønsket å bruke?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Det er vanskelig å svare helt entydig ja eller nei på, for man kan alltid forbedre sine egne systemer. Men det vi har sett på, har vist at de tilskudd som vi har gitt, har vært innenfor det som har vært formålet med ordninga. Det er egentlig det aller viktigste, at ikke vi har gått på siden av det Stortinget har ønsket, eller det vi har informert om at vi holder på med. Så de evalueringene har i hvert fall støttet opp under det, og vi har også forbedret våre internkontrollsystemer slik at vi tar hyppigere stikkprøver – eller vi tar stikkprøver som er mer utvidet i forhold til tidligere, bl.a. knyttet til kunngjøring.

Trine Skei Grande (V): Noen av de kontrollmekanismene du her snakker om, har i det hele tatt statsråden eller departementsråden vurdert å organisere det som en type internrevisjon i departementet?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Nei. I hvert fall har ikke det vært et tema i min tid. Jeg har tatt utgangspunkt i det som finansministeren har sagt i sin innledning, og som vi har redegjort for også tidligere, at hvis du skal ha en internrevisjon, må du bruke store ressurser på det. Det vil i så fall kunne gå på bekostning av andre ting som Stortinget kanskje vil være vel så opptatt av at vi skal drive på med, og du risikerer også å få dobbeltarbeid og mer byråkrati enn det som egentlig er ønskelig.

Trine Skei Grande (V): Min lille kommentar til det er at det handler litt om hvordan man organiserer.

Mitt siste spørsmål er: Det har vært redegjort for at dere nå har laget skriftlige rutiner knyttet til habilitet. Min vur-

dering i forhold til habilitet er at det viktigste med habilitet er at noen har en vurderingsevne som gjør at bjellene ringer på det riktige tidspunktet, og ikke nødvendigvis hvor mye skriftlige rutiner. Hva er statsrådens kommentar til det?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Det er nå greit, og det er jeg helt enig i, og sånn sett dreier det seg mye om opplæring. Jeg nevnte vel også at noe av det som de skriftlige rutineene innebærer, er at en ny statsråd skal få opplæring innen to uker, er det vel, og også hvem det er du skal konsultere. Det dreier seg om å konsultere i tide, selvfølgelig, og de riktige menneskene, og så at man vurderer om man skal gå til Lovavdelingen i Justisdepartementet også. Men også her er det om å gjøre ikke å bli handlingslammet. Så «it's a fine line».

Møtelederen: Takk for det. Da går vi til runden med oppfølgingsspørsmål, og jeg har tegnet meg selv først.

Først en kort kommentar til at bjellene skal ringe på de rette stedene. Det er viktig, men det er også viktig å kunne dokumentere at bjellene har ringt. Det har vi fått erfaring med i en sak som hadde utspring i denne tilskuddssaken.

Når dere har utarbeidet disse nye rutineene, som er veldig godt redegjort for, og som fremstår som veldig bra, har dere undersøkt praksis i andre departement underveis i denne prosessen, og er dere kjent med om andre departement gjennomfører tilsvarende som det dere har gjort?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: La meg først bare få gi min tilslutning til det som komitélederen nå påpekte, at det viktigste er å dokumentere – det er også fryktelig viktig å dokumentere om og hvorfor i så fall bjellene har ringt. Det er noe av det som vi nå da gjør.

Vi har fått bistand fra DFØ, Direktoratet for økonomistyring, og da legger jo vi til grunn at de har god kontroll med hva som skjer i de andre departementene, og sånn sett kan gi noen råd på bakgrunn av det.

Jette F. Christensen (A): Eg har tre kjenner til Dævøy, fyrst: Det kom fram tidlegare i høyringa at det at departementa driv ulike tilsynsforvaltning, er riktig etterleving av reglementet. Opplevde du i di tid at ditt departement etterfølgde deg på forskjellige måtar enn andre?

Nr. to er: Du seier at du ikkje hadde absolutt alle saker på ditt bord. Var det eit system for kva for saker som kom på ditt bord, eller tok du det sånn litt etter kvart?

Og så spørsmål nr. tre: Du nemnde den aksjonen de gav pengar til på Gardermoen, som sikkert var lurt og fornøftig. Når de gav dei pengane, var det tenkjeleg at det òg var andre organisasjonar som kunne gjennomført same typen aksjon?

Laila Dævøy: Til det første, om vi hadde riktig tilsynsforvaltning, og om det var en opplevelse av det, i vårt departement: Da jeg var statsråd, var jeg helt trygg, for å si det sånn. Jeg har aldri fått noen henvendelser eller fått noen kritikk fra Riksrevisjonen. Jeg var trygg. Vi gjorde det vi

skulle gjøre, og håndterte det sånn som vi skulle håndtere det. Jeg var aldri i tvil om det, egentlig, da jeg var statsråd.

Ikke alle saker på bordet: Det jeg sa jeg ikke hadde på bordet, var de sakene som ble lagt ut til ytre etater eller andre der de hadde fullmakt til å fordele midler. Jeg tror nok at de fleste andre saker hadde jeg på mitt bord – ikke alle avslagssakene, sannsynligvis, men når det gjaldt handlingsplaner og alle tilskuddene der, hadde vi gjennomganger i departementet. De var på mitt bord, i hvert fall etter det jeg klarer å huske nå. Det var masse saker hver eneste dag – hauegis.

Aksjon Gardermoen: Det var sannsynligvis ingen andre som kunne gjort akkurat det. Det var Kadra og en del andre. Det fantes ingen andre ungdomsorganisasjoner som var i en sånn situasjon at de kunne ha gjennomført dette. De fikk ansvaret, men de brukte jo innvandrerungdommer. Jeg kan ikke huske detaljene i hvordan de organiserte det. Men det ble på en måte en aksjon som også, som dere vil se hvis dere leser i budsjettet for 2002, harmonerer godt med det disse pengene skulle gå til, selv om den ble mer aktiv. Det kjennetegner litt dette departementet: Vi snakker om barn og unge, det skjer noe hele tiden – tiltak i store bysamfunn, Drammen fikk plutselig kjempeproblemer med ungdom som ruset seg og ble værende i Oslo. Så hadde vi nå heldigvis en liten ordning innenfor storbymidlene som de søkte på og fikk. Det må være litt fleksibilitet i dette også, det tror jeg når du jobber med så viktige saker.

Per-Kristian Foss (H): To korte til statsråd Thorkildsen: Har du overtatt forrige statsråds politiske medarbeidere, statssekretær og rådgiver?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Nei.

Per-Kristian Foss (H): Har dine nåværende medarbeidere noen fullmakter til selv å behandle og godkjenne tilskudd?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Nei.

Per-Kristian Foss (H): Takk.

Møtelederen: Det var gode svar!

Marit Nybakk (A): Spørsmål til tidligere statsråd Dævøy, for å gjenta et tidligere spørsmål: Dette departementet er uoversiktlig og stort, men har små aktører. De rutineene som nåværende statsråd har innført, har det ikke vært behov for den typen rutiner tidligere? Og er tidligere statsråd helt sikker på at det ikke var gråsoner også i hennes regjeringstid?

Laila Dævøy: Det er forferdelig vanskelig å tenke tilbake – det er ti år siden jeg begynte, og mer enn det kanskje. Jeg kan ikke sitte her og si med hånden på hjertet at det aldri var gråsoner, det er helt umulig for meg å huske. Men de saker jeg har vært inne i nå, fordi det har kommet meg i hu tre-fire saker som jeg husker at vi ga tilskudd til, var helt greie. Etter den diskusjonen som har vært nå, har

jeg stor forståelse for at man innfører nye rutiner. Jeg kan ikke med hånden på hjertet sitte her og si at det ikke var behov for det den gangen. Men igjen: Jeg må bare svare at vi fikk ingen henvendelser, Riksrevisjonen hadde aldri påpekninger. Jeg levde i den tro – og gjør det fremdeles – at alt var veldig bra.

– Jeg kan ikke svare bedre på det.

Møtelederen: Da har jeg tegnet meg selv for et oppfølgingsspørsmål til statsråd Thorkildsen. Du nevnte at dere har fått hjelp fra DFØ, og det er jo viktig. Men er det slik at det rammeverket som nå innføres, eller er innført, i departementet, utelukkende er basert på innspill fra DFØ? Det er det ene spørsmålet. Det andre spørsmålet er: Er det da noen råd fra DFØ som dere ikke har fulgt opp?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Vi er ikke helt ferdig med alt ennå, så det er litt vanskelig å kunne svare presist på det.

Møtelederen: Men der dere nå står?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Jeg kan ikke svare på om absolutt alle råd fra DFØ er fulgt, men det vil jeg jo anta, med mindre det er gode grunner til noe annet. Men vi har aktivt søkt deres råd og brukt dem som sparringspartner. De er inne stadig vekk hos oss for å bistå. Så opplever jeg at det også er veldig sterkt ønske i hele departementet om å få god opplæring, og at vi driver kontinuerlig bevisstgjøring knyttet til rutineene. Vi er inne i en prosess nå som vi har begynt. Vi har landet ganske mange ting, men vi har også flere ting som vi skal ta fatt i framover.

Møtelederen: Men det første spørsmålet var om det bare er DFØ dere har søkt råd hos.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Ja.

Martin Kolberg (A): Til Dævøy: Dævøy, du er bedt om å komme i denne høringen ikke fordi det er noen i komiteen som har noen mistanke om at du har gjort noe konkret feil – det har ingen sagt og ingen ment – men for å være med i resonnementene rundt: Hvordan var det i din tid i relasjon til det som nå har skjedd? Og så kjenner vi alle sammen disse helt spesielle tingene som også har ført til Lysbakkens avgang, og det står der. Men kjenner du deg igjen i den beskrivelsen som den nåværende statsråden gir av hvordan det var før de gikk løs på det nye regelverket? Er det den samme kulturen og praksisen som gjaldt i din tid, som gjaldt fram til at man nå har fått nye regler?

Laila Dævøy: Det er det veldig vanskelig for meg å svare på, for jeg vet ikke i hvilken grad man f.eks. skriver ut pressemeldinger om nye handlingsplaner, og i hvilken grad man bruker disse ulike dokumentene som jeg bl.a. viste til. Men jeg kan si at jeg hadde meg en runde i går, fordi da jeg sluttet i departementet, fikk jeg en CD med alle pressemeldingene, og dem gikk jeg gjennom i går i tre-fire timer. Der var det mange slags kunngjøringene som

var meget interessante. Så da måtte jeg ha gått inn i det, men jeg er ikke i departementet nå og har ikke tilgang til det. Det kan hende at hun har helt rett. Vi får stole på departementet – at det var en del. Det kan ha vært andre organisasjoner, og det kan ha vært mindre søknader. Det var i alle fall mindre penger å fordele den gangen. Vi hadde et tiltak som jeg har prøvd å få frem, og det var at vi hadde utrolig mange handlingsplaner, og de var veldig åpne. Vi laget en egen informasjonsstrategi i departementet – som helt sikkert finnes i dag også, vil jeg tro – med åpenhet og innsyn. Men igjen – jeg kan ikke, med hånden på hjertet, si at vi ikke har foretatt feil. Alle gjør feil, og det kan vi ha gjort i min tid også, men ingen har i alle fall påpekt det.

Møtelederen: Da er utspørringen over, og vi er kommet til det punktet på dagsordenen hvor dere kan foreta en kort oppsummering. Jeg foreslår at vi starter i motsatt ende av det vi gjorde i sted, og vi starter med tidligere barne- og familieminister Laila Dāvøy – vær så god.

Laila Dāvøy: Takk for det, leder.

Jeg har egentlig ikke så veldig mye å si. Jeg kan si det slik: Jeg har hatt noen spennende dager med å gå tilbake i budsjetter, proposisjoner, innstillinger fra Stortinget og pressemeldinger, og det har vært utrolig morsomt å få denne rekapitulasjonen av departementet og alt vi gjorde. Dere burde egentlig ha lest alt sammen dere også. Dere skulle sett hvor aktive vi var.

Til komiteen har jeg lyst til å si: Det må være rom for litt kreativitet, og det må være rom for politikk og skjønn. Jeg tror også at det må være det, men det er viktig med åpenhet. Jeg synes det er bra at statsråden har satt i gang det hun har satt i gang. Det har tydeligvis vært behov for det. Men vi skal drive politikk også i departementet, og det går en grense for tilskuddsordninger. Jeg tenker at man ikke kan lage tilskuddsordninger for absolutt alt, tror jeg da. Et visst rom for skjønn må det være. Så jeg håper at komiteen finner en veldig god balanse her, når de skal konkludere i sin innstilling.

En setning til: De absolutt aller viktigste og beste lovendingene jeg foretok som statsråd og etterpå i Stortinget – faktisk sammen med Inga Marte Thorkildsen, så hun vet hva jeg mener – var initiert utenfra. De kom fra mennesker der ute, og det må vi aldri glemme.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det statsråd Inga Marte Thorkildsen som kan oppsummere kort. Vær så god.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen: Faren med å innkalle tidligere statsråder til høringer er at de får så lyst til å bli statsråd igjen – det vil jeg ha meg frabedt. (Munterhet) Men jeg vil gjerne benytte anledningen til å takke for samarbeidet den gangen. Det er helt riktig, som den tidligere statsråden her sier, at det å ha et tett samarbeid med miljøer på utsida av politikken er veldig viktig – ikke minst på dette området. Dette departementet er kjempeviktig. Det handler om ting som folk virkelig er opptatt av, og som diskuteres rundt frokost- og middagsbordet – hvis de len-

ger møtes til middag. Det handler om veldig viktige ting, f.eks. jenteforsvarssaken. Det er faktisk køer for å melde seg på selvforsvarskurs, og det handler om jenters trygghet. Problemet var ikke at det ikke var et viktig formål, men problemet var at det ikke var likebehandling, fordi det var noen som ikke fikk vite at det var midler å søke om, eller vi visste hvert fall ikke om de visste det. Det er det vi nå har tatt tak i. Slik var det før også – det var mange gråsoner, og det ser vi når vi går tilbake. Vi ser at det var – og den tidligere statsråden sa det sjøl – miljøer som fikk penger underveis, utenom budsjettbehandlingen, fordi det oppsto behov. Det var behov for fleksibilitet. Men det er vanskelig å si om man hadde full oversikt over hvem som ellers kunne fått penger, utenom om de som fikk – som er poengtert i denne høringen. Det å garantere at ting har vært utlyst, skal man være forsiktig med å gjøre, når man ser tilbake på sin egen periode.

Det som i hvert fall er viktig nå, er at vi får gode systemer, og at vi hele tiden balanserer dette opp mot behovet for å ha – ikke bare fleksibilitet, men også slippe å ha så byråkratiske og vanskelige ordninger at organisasjoner som ikke har et stort apparat i ryggen, sliter med å søke. Den utfordringen må vi forholde oss til i fellesskap, for det er ikke meningen. Så får vi komme tilbake og rapportere gjennom relevante dokumenter etter hvert. Vi har for øvrig mange tiltaksplaner og handlingsplaner vi også, og vi skriver mange pressemeldinger, men det er ikke sikkert at det er nok til at man kan si at det har vært kunngjort – men det er et definisjonsspørsmål.

Vi kommer tilbake med budsjettproposisjonen allerede om en uke, hvor flere disposisjoner som vi gjør, vil framgå.

Møtelederen: Takk for det.

Det blir spennende å se om Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet utvikler seg til å bli «best practice» innenfor tilskuddssystemene – det gjøres i hvert fall mye der nå.

Jeg vil takke for deres bidrag til denne kontrollhøringen, og vi tar en pause frem til kl. 11.30.

Høringen ble avbrutt kl. 11.16.

Høringen ble gjenopptatt kl. 11.30.

Høring med justisminister Grete Faremo og tidligere justisminister Odd Einar Dørum

Møtelederen: Klokken er slagen, og vi er kommet til siste del av denne kontrollhøringen.

Jeg vil få ønske velkommen til justis- og beredskapsminister Grete Faremo, som har med seg Tove Kristin Flølo, avdelingsdirektør, som bisitter, og til tidligere justisminister Odd Einar Dørum. Velkommen skal dere være.

En kort gjentakelse av prosedyrene fra forrige bolk: Dere får altså anledning til å gi en innledning på inntil 10 minutter. Deretter blir det komiteens utspørring etter de faste retningslinjer som jeg er sikker på at dere har

fått med dere når dere har fulgt høringen fra sidelinjen.

Da foreslår jeg at vi starter med sittende justis- og beredskapsminister Grete Faremo for en redegjørelse på inntil 10 minutter. Vær så god.

Statsråd Grete Faremo: Takk for det, ærede komité og leder.

Jeg vil takke kontroll- og konstitusjonskomiteen for invitasjon til å delta i høringen her i dag. Det er et viktig tema som står på dagsordenen. Departementene forvalter felleskapets ressurser innenfor de rammer som Stortinget har gitt i sine bevilgningsvedtak. Derfor er det avgjørende at departementenes tilskuddsforvaltning er etterrettelig, og at det finnes gode kontrollrutiner for å avdekke eventuelle uregelmessigheter. Ikke minst må vi sikre at det finnes en kultur for å si fra om brudd på regelverket.

Vi har i 2012 revidert de interne retningslinjene for tilskuddsforvaltningen. De nye retningslinjene innebærer et større innslag av internkontroll. Den sentrale økonomienheten skal kontrollere mer systematisk enn før ved å være involvert i godkjenning av den enkelte tilskuddsordnings regelverk og av årlige tildelinger av tilskudd. De nye retningslinjene innebærer også en målsetting om at en større andel av tilskuddsmidlene skal kunngjøres offentlig enn det som er tilfellet i dag. I den forbindelse skal det i år opprettes en egen nettside på justisdepartementet.no, altså jd.no, for kunngjøring av departementets tilskudd. På sikt er det en målsetting at forvaltningen av tilskuddsordninger i større grad også delegeres til underliggende virksomheter. Dette vil medføre at departementet vil styre tilskuddsforvaltningen på en mer overordnet og strategisk måte enn i dag. I tillegg vil det redusere risikoen for habilitetsproblematikk for politisk ledelse i tilskuddssaker.

Kontrollsystemene i Justis- og beredskapsdepartementet fungerer i det vesentlige etter intensjonen, og kontrollrutinene i departementet er ikke svakere enn i andre departementer. Jeg har likevel funnet grunn til å iverksette tiltak. Flere vil i tillegg til budsjettansvarlig og attestant heretter involveres i kontrollen av departementets transaksjoner. Nye retningslinjer for tilskuddsforvaltningen er etablert. Det innebærer først og fremst et sterkere innslag av internkontroll gjennom at den sentrale plan- og administrasjonsavdelingen, som jeg nevnte, får et overordnet ansvar for å se helheten i departementets tilskuddsforvaltning. Det vil bli stilt større krav til kompetanse hos nye attestanter og budsjettansvarlig, og det vil bli avholdt obligatoriske nettverkssamlinger for å øke kompetansen på internkontroll. Det er også innført en egen rutine som skal sikre dokumentasjon av at alle anskaffelser skal være godkjent av budsjettansvarlig før anskaffelsen iverksettes. Sist, men ikke minst, er det gjennomført tiltak for å øke lederes oppmerksomhet generelt rundt ansvaret for internkontroll.

Komiteen ønsker også å få avklart om lovrammene for god forvaltningsskikk «oppleves som tilstrekkelige og om det er rom for forbedringer på lovsiden». Jeg oppfatter dette som et spørsmål om hvorvidt de grunnleggende kravene til saksbehandling gir tilfredsstillende rammer for avgjørelsen av enkelt saker om tilskudd. Forvaltningsloven

har visse grunnleggende regler som gjelder for all saksbehandling i forvaltningen. Det gjelder bl.a. reglene om habilitet og om forvaltningens plikt til å veilede publikum slik at publikum kan ivareta sine interesser i saken. Disse reglene gjelder også i saker om tilskudd. Totalt sett mener jeg at disse reglene gir betryggende rammer for forvaltningens behandling av de enkelte saker om tilskudd, og at det ikke er behov for lovendringer.

Komiteen omtalte i sin invitasjon et konkret og alvorlig forhold. Det ble avdekket gjennom en direkte henvendelse fra en privatperson som stilte spørsmål om hvorfor Justis- og beredskapsdepartementet framsto som sponsor på en privat organisasjons hjemmeside. Det viste seg at departementet i en årrekke har kjøpt annonseplass hos diverse private organisasjoner for å markedsføre redningstjenesten. Utgiftene har blitt belastet på redningstjenestens driftskapittel på budsjettet. Kjøp av annonseplass hos private organisasjoner som ikke har redningsfaglig relevans, har mer preg av å være støtte til organisasjonene enn markedsføring av redningstjenesten. Samtidig har noe av annonseringen likevel hatt redningsfaglig relevans. I våre første undersøkelser kom vi fram til at det var utbetalt ca. 4,3 mill. kr til disse organisasjonene. En nærmere gjennomgang har vist at det er snakk om ca. 6,1 mill. kr over en periode på 15 år. Tre av disse millionene har redningsfaglig relevans, altså er det ca. 3,1 mill. kr som er utbetalt til ikke-relevante virksomheter. I gjennomsnitt er det om lag 200 000 kr per år. En del av virksomhetene har fått jevnlig utbetalinger over flere år.

Departementet startet nærmere undersøkelse av dette forholdet samme ettermiddag som det ble oppdaget, den 20. april. Vi orienterte Stortinget i et eget brev den 2. mai. Samme dag som vi orienterte Stortinget, ble den ansvarlige embetsmannen politianmeldt for forholdet og suspendert fra sin stilling fordi det ikke kunne utelukkes at han hadde handlet ut fra egen vinnings hensikt. Økokrim henla saken 20. august med begrunnelsen «intet straffbart forhold bevist». Økokrim har imidlertid konkludert med at embetsmannen det gjelder, og departementet som institusjon ikke har overholdt departementets regelverk for økonomistyring. Denne konklusjonen må tas på største alvor.

Det er ingen tvil om at dette forholdet skulle ha vært avdekket tidligere, og spørsmålet blir hvorfor ingen reagerte. Først og fremst tror jeg at svaret er at ethvert system til en viss grad må være basert på tillit. I økonomiregelverket stilles krav om at kontroll av utbetalinger skal utføres av en budsjettansvarlig og en attestant. I den aktuelle saken har det vært flere attestanter opp gjennom årene. Disse har vært den budsjettansvarliges underordnede, og de har blitt forsikret om at disse utbetalingene rettmessig hørte til under den aktuelle budsjettposten. Attestanten har også i vesentlig grad utført kontroller i tråd med interne retningslinjer. Utover dette har attestantene antatt at utbetalingene har vært i tråd med lover og regler. Dessuten har det også vært snakk om relativt lave beløp. Den enkelte utbetaling har i gjennomsnitt ligget på 16 000 kr. En annen årsak kan være praksisen departementet har hatt med å holde tilbake en liten del av bevilgningene fra underliggende virksomheters budsjettkapitler. Dette gjelder i ho-

vedsak der departementet selv ivaretar direktoratsfunksjonen, altså der det ikke er etablert et direktorat atskilt fra departementet. Dette gjelder bl.a. for redningstjenesten. Det er midler tilhørende denne direktoratsfunksjonen disponert av departementet som er brukt til de ureglementerte annonsekjøpene. Den overordnede forklaringen er likevel at embetsmannen det gjelder, bærer det vesentligste ansvaret for det som skjedde. Å være embetsmann med budsjettfullmakt er et betydelig ansvar. I tråd med dette har departementet iverksatt de nødvendige personalmessige reaksjoner.

Som jeg har omtalt, er rutinene i departementet nå forbedret. De nye rutinene for internkontroll sikrer mot en ny sak av denne art. Det vil fra 2013-budsjettet bli etablert en ny rutine for håndtering av midler som departementet holder tilbake på underliggende virksomheters budsjettkapitler. I tillegg vil jeg grundig vurdere om omfanget av tilbakeholdte midler skal reduseres.

Med skjerpede kontrollrutiner er et solid kontrollregime i Justis- og beredskapsdepartementet forsterket. Jeg arbeider også med sikte på å etablere en egen kontroll- og internervisjon i departementet.

Vi etablerer nye kontrollmekanismer, men vi kan ikke kontrollere oss bort fra det faktum at systemet er basert på delegerede fullmakter, og at det alltid vil være en viss risiko for ureglementerte avvik.

Gode internkontrollrutiner som faktisk etterleves, er imidlertid det beste vernet mot slike avvik, både for å forebygge og for å avdekke.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til tidligere justisminister Odd Einar Dørum i inntil 10 minutter, og hvis nåværende justis- og beredskapsminister slår av mikrofonen, får vi bedre lyd også.

Vær så god, Odd Einar Dørum.

Odd Einar Dørum: Takk for det.

Jeg oppfatter at ett av spørsmålene er om det har vært en tone for å være direkte. Det kan jeg svare ja på, ut fra å ha vært justisminister i to runder. I én av rundene skulle vi omorganisere departementet. Da hadde vi en usedvanlig frittalende tillitsvalgt som tok fatt i meg og sa at det nærmest var å føre Stortinget bak lyset hvis man skulle opprette et politidirektorat. Da sa jeg at man fører ikke Stortinget bak lyset når man kunngjør det for offentligheten og legger fram meldinger for Stortinget, men det at du er så direkte i talen, det skal du fortsette med, så lenge kunnskapsinnholdet er bra. Den tonen var der, og jeg vil gjerne si det rett ut, for liksom å senke skuldrene, at vi hadde revyer der det å harselere med ledelsen var en grunnleggende del av virkeligheten. Altså: Det å få ned skuldrene ved å ha den tonen mellom underordnede og overordnede er i hvert fall ett vaksinepunkt for å sørge for at normale mennesker opptrer normalt når de ser noe som er galt. Derfor starter jeg med å si det.

Så kan man diskutere hvor god man er, for du sitter i et system med tusenvis av enkeltsaker, svære beslutninger, og med ca. 15 mrd. kr, hvorav det meste er lønnsmidler

til ansatte. Jeg satt og tenkte på tilskuddsforvaltning. Ja, det var jo det vi lette etter, da. Det finnes jo knapt nok noen i det departementet, inkludert i Rednings- og beredskapsavdelingen, som hadde gått glipp av at vi lette etter titusener for å styrke støtten til Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum, FORF, som er den tilskuddsposten som finnes. Det kan ikke et oppegående menneske ha gått glipp av at vi lette etter, for vi ønsket å styrke den posten, og vi klarte det også av og til. Jeg har lagt merke til at senere regjeringer har gjort det, hvilket jeg synes er en veldig riktig satsing, for de gjør en uvurderlig innsats. Men ser vi på de forskjellige tilskuddspostene, er de veldig avgrenset. De er innkapslet f.eks. innenfor rettshjelpiltak, som ligger i Sivilavdelingen. Kriminalomsorgsavdelingen har tilskuddsposter som går innenfor kriminalomsorgen på sin måte – veldig avgrenset. Så har det vært poster som har ligget til statsråden, og som jeg ser at den sittende regjering har endret noe på i årets budsjett – som jeg er helt enig i. Men det var i grunnen det som var til statsrådens frie disposisjon – ca. 3,5 mill. kr av et budsjett på 15 mrd. kr. Det var en blanding av å bestille og å søke. Men det var jo alltid vurdert og gjennomgått, og i den situasjonen du sitter i, er du hele tiden i en eksersis med dine politiske medarbeidere og den departementale ledelse i hvor habilitetsgrensene går. Det er en eksersis. Den pågår fra sekund én, og løper hele tiden.

Jeg må innrømme at når jeg så har gått igjennom dette og sett på reglementene – og komiteen skal gjerne få de reglementene for hovedinstruks for økonomiforvaltning som var gjeldende i min tid i Justis- og politidepartementet, fastsatt 17. mars 2000, og tilskudd til frivillige organisasjoner, endret fra 1999–2003 – men endringene er så små at man ser det ved «blåstripping». Så forteller de f.eks. på punktet om kunngjøring at det er avdelingene som til syvende og sist avgjør det. Det har nok en stund vært varierende praksis på det, vil jeg tro. Jeg vet f.eks. at Kriminalomsorgsavdelingen gikk til Norsk lysingsblad med det de hadde, mens jeg er ganske sikker på at Sivilavdelingen, som hadde disse rettshjelpiltakene – altså Juss-Buss, JURK osv. – ikke gjorde det. Men alle som var rundt dette, var veldig kjent med det.

Så ser jeg behovet for å gjøre det både tydeligere og ryddigere, og så har jeg for alle disse årene bedt departementet krysse gjennom Riksrevisjonenes mulige merknader. I den vanlige, ordinære regnskapsrevisjonen fra 2001–2005 har Riksrevisjonen ikke hatt merknader for tilskuddsforvaltningen i Justisdepartementet i Dokument 1 i disse årene. Det kan jo tenkes at det kunne det ha vært. Det er det jo på andre områder, og det er deres jobb, og da må du finne ut hva du gjør bedre etter det. Det er jo det regimet vi har styrt etter, og det må beskrives som «tillit under ansvar», for å si det på den måten. Det er slik det har vært.

Det som slår meg, og som jeg bare har behov for å si, er at når du ender i et slikt system, er du veldig styrt av systemet – ikke i den forstand at du ikke kan styre det, men det er veldig gitt, med alle ansatte, alle forpliktelsene, store, tunge disposisjoner. Hvis du f.eks. skal gjøre noe enkelt, sårbart, fornuftig for å forebygge f.eks. kriminalitet, så er innsatsmuligheten veldig avgrenset. Og da blir det det

samme som jeg registrerte at tidligere statsråd Dāvøy sa i sted, at da kan du lage prosjekter i samarbeid med andre departementer, der noen midler fra ett sted, sammen med midler fra et annet sted, skaper energi. Det blir veldig mye det virkemidlet du prøver å styre med, så jeg synes det jeg hørte statsråd Faremo si, hørtes veldig ryddig ut. Departementet er ganske oversiktlig, så det er ikke så mange du kan gjette på som er personen, så jeg skal ikke gjette på hvem jeg tror det er. Det vedkommer ikke offentligheten. Men jeg må innrømme at den personen trolig må ha hørt meg sende søknaden etter noen titusener ekstra. Det har jeg behov for å si, for vi var på desperat jakt etter de pengene for nettopp å styrke de frivillige organisasjonene som drev redningsarbeid – altså Norske Redningshunder og alle disse fortjenstfulle menneskene. Nå har jeg ikke full oversikt over når dette begynte, men – 15 år, da er vi jo tilbake til 1997 – denne virksomheten som er beskrevet av statsråd Faremo, har jo pågått lenge. Jeg konstaterer at det er henlagt som «ikke strafferettslig», men det er brudd på spillereglene. Jeg så ingen tegn til det i min tid, og handlingene må i hvert fall i min tid ha skjedd på tross av åpenlyse søknader fra en statsråd på jakt etter noen titusener, for ikke å snakke om til nød noen hundretusener. Det var det vi snakket om.

Så det får være av de ting en rett og slett bare må leve med. Jeg sier at budsjettet var på 15,5 mrd. kr. Det var ikke 0,5 mrd. kr vi var på jakt etter, det var ikke 1 mill. kr heller. Det var noen titusener og noen hundretusener, nettopp for å styrke den frivillige innsatsen. Så jeg har ikke noen annen kommentar til det enn at det åpenbart har skjedd, og det har skjedd uten at et eneste menneske nær meg har hatt noen form for radar eller mistanke eller noe som helst. Det har jo bare oppstått senere, slik som statsråd Faremo har gjort rede for. Jeg hadde ingen kunnskap i samtid, ingen mistanke i samtid, så det var nærmest som å få ett eller annet i hodet da du leste om det.

Så det får være mine korte merknader.

Møtelederen: Takk for det.

Da starter utspørringen. Det er jeg som skal begynne, så jeg overlater møteledelsen til nestleder Per Olaf Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen overtok her som møteleder.

Møtelederen: Takk, leder. Saksordføreren har ordet – vær så god.

Anders Anundsen (FrP): Takk for det.

Vi hørte nettopp at spørsmålet om kunngjøring av tilskuddsordningen ble gjort på avdelingsnivå tidligere. Er det gjort noen endringer i det? Alle mine spørsmål går for øvrig til sittende justis- og beredskapsminister.

Statsråd Grete Faremo: Ja, det er det gjort endringer i, og fra neste år, 2013-budsjettet, vil alle tildelinger – hvis jeg forstår beløpet riktig, så har det 2011-budsjettet vært på ca. 250 mill. kr – med den regulering som skjer, være

en samlet anbefaling som legges fram for politisk ledelse i 2013.

Anders Anundsen (FrP) : Med «politisk ledelse», mener du deg, eller er det statssekretærene? Grunnen til at jeg spør, er at vi hadde Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet her, og statsråden der skal ha alt på bordet – sitt bord – før det deles ut tilskudd.

Betyr det at det er statsråden som skal ha det?

Statsråd Grete Faremo: Det er meg. Jeg har ikke gitt ut noen delegerete fullmakter.

Anders Anundsen (FrP) : Det er bra.

Vi må innom denne konkrete saken, og den er også nevnt i det saksforberedende notatet som dere har sett. Det som forundrer oss alle, er selvfølgelig at dette har pågått over såpass lang tid uten at noen har funnet grunnlag for å peke på dette som en utfordring.

Er de systemendringene du nå har beskrevet, tilstrekkelige for å hindre dette for fremtiden?

Statsråd Grete Faremo: Det er gjort betydelige endringer i ordningene både når det gjelder tilskuddsforvaltningen og rutiner for de tilbakeholdte midlene, som jeg gjorde rede for. Det er de tilbakeholdte midlene for å dekke direktoratsfunksjonen som i dette tilfellet har vært anvendt til annonsering. Statens økonomireglement ...

Anders Anundsen (FrP): Men er de tiltakene du har innført nå, som er annerledes enn tidligere, så gode at dette ikke vil skje på nytt?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg mener vi har forsterket kontrollen betydelig. Vi har introdusert nye ordninger med at budsjettansvarlig og en attestant alene ikke kan godkjenne utbetalinger. Så selv om tidligere ordninger også var i samsvar med økonomiregelverket, er det likevel forsterket.

Andersen Anundsen (FrP): Dette tilfellet ble jo politianmeldt. Er det noen rutiner for når departementet velger å politianmelde embetsmenn? Grunnen til at jeg spør, er at det er jo et signal på hvor alvorlig departementet ser på overtredelsen, når det går til politianmeldelse. Du har jo politianmeldt tidligere også som forsvarsminister. Men er det noen rutiner for dette i departementet?

Statsråd Grete Faremo: Dette må bero på en konkret vurdering av den enkelte sak. Med grunnlag i informasjonen som ble avdekket, så vi det som helt vesentlig å få avklart om det her var gjort noe i vinnings hensikt, og det kunne bare en anmeldelse av forholdet klargjøre. Det er da gjort en grundig gjennomgang fra Økokrims side, og de har kommet tilbake med, som det ble sagt, henleggelse, fordi intet straffbart forhold er bevist.

Anders Anundsen (FrP): Det har ikke vært noe kontakt mellom Justisdepartementet og Økokrim i etterkant av henleggelsen?

Statsråd Grete Faremo: Jeg er ikke kjent med det.

Andersen Anundsen (FrP): Et annet område som er viktig for denne saken, i det store bildet, er habilitetsvurderinger. Er det foretatt noen endringer i ditt departements oppfølging av habilitetsspørsmål og håndtering av habilitetsspørsmål internt?

Statsråd Grete Faremo: Det er kjempevesentlig at alle er seg dette forholdet bevisst, både på politisk nivå og på embets- og tjenestemannsnivå. Det er også gjennom de reglene som er lagt for annonsering av tilskudd og vurdering av hvem som skal få tilskudd, lagt opp til en større grad av notoritet og transparens.

Andersen Anundsen (FrP): Vil det si at habilitetsspørsmålet i tilskuddssaker nå behandles og håndteres på samme måte som andre habilitetsspørsmål i departementet?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har ikke noe grunnlag for å si noe annet enn at her er det høy grad av bevissthet rundt også habilitetsspørsmål knyttet til tildeling av tilskudd.

Andersen Anundsen (FrP): Det er kanskje et litt underlig spørsmål, men sett i lys av at det tok åtte-ti måneder før statsråden selv, i sin tid, vurderte sitt habilitetsforhold til politidirektøren, Mæland, hvordan kan vi da være trygge på at bevisstheten rundt habilitet også når det gjelder tilskudd, er god nok, når det åpenbart ikke var det i denne situasjonen? Når statsråden erklærte seg inhabil etter åtte-ti måneder, er jo ikke det en inhabilitet som oppsto da. Den var jo der ved statsrådens tiltredelse. Har du en kommentar til det?

Statsråd Grete Faremo: Jeg skjønnte kanskje på de par første spørsmålene at det var dit du ville. Det var en overraskende konklusjon for meg i denne konkrete saken. Men jeg har ingen grunn til å tro at det gjøres annet enn grundige habilitetsvurderinger rundt bruk av tilskuddsmidler i departementet.

Andersen Anundsen (FrP): Vil du si at disse sakene fører til at bevisstheten nå har økt i forhold til tidligere, eller er den på samme nivå?

Statsråd Grete Faremo: Jeg tror det er økt bevissthet rundt disse forholdene, også fordi kompetansebyggende tiltak er en vesentlig del av det nye regimet som er introdusert for å sikre riktig bruk av pengene.

Andersen Anundsen (FrP): Ja, vi snakket i stad her om at bjellene må ringe på rett sted. Og det mener du nå at de gjør i Justis- og beredskapsdepartementet?

Statsråd Grete Faremo: Jeg mener vi har hatt et godt system som er ytterligere forsterket – og ja, jeg tror det er høy bevissthet rundt habilitetsreglene på alle nivå.

Andersen Anundsen (FrP): En av de tingene som du nå vel forklarte var på plass, er disse overordnede retningslinjene for tilskudd. Jeg har da forstått at det ikke var på plass tidligere. Men ut fra det Dørum nettopp fortalte, virker det som om det har vært slike overordnede retningslinjer tidligere. Kan du forklare hva som er riktig?

Statsråd Grete Faremo: Uten å prøve å gi en forklaring på hva Dørum mente, har vi lagt opp til nye retningslinjer. Dette kom ikke minst på bakgrunn av ikke bare siste års hendelse, men også fordi vi gjorde en gjennomgang av våre egne innkjøpsrutiner i perioden 2006–2008. Det resulterte i en ny innkjøpsstrategi i 2009, og vi har gjennomført tiltak etter en handlingsplan som ble laget i kjølvannet av den innkjøpsstrategien, i både 2010, 2011 og 2012. Så jeg operer da med begrepet «nye retningslinjer» også på dette området, på samme måte som vi også har skjerpet våre innkjøpsrutiner – og da knyttet til annen type pengebruk enn bare tilskuddsmidler.

Andersen Anundsen (FrP): Ett av temaene som har vært berørt flere ganger tidligere i dag også, har vært reglementets skjønnsrom. Siden praksis i de ulike departementene har vært veldig ulik, har du noen kommentar også til ditt eget departements praktisering av dette regelverket med hensyn til om skjønnsadgangen er for stor? Flere departementer har egentlig landet på at unntakene i stor grad er hovedregelen, og at man ikke har tatt høyde for at kunngjøring som hovedregel skal skje. Har du noen kommentar til skjønnsrommet i reglementet?

Statsråd Grete Faremo: Grunnleggende mener jeg, som jeg sa i innlegget, at det ikke skulle være grunn til endringer i lov på dette punktet. Samtidig ser jeg at når det gjelder vesentlighetsbetraktninger – altså hvis vi virkelig snakker om store beløp, viktige beslutninger – kan det være at man også skal gjøre en ny vurdering av om det tilsier utfyllende regler. Jeg vil ikke avvise det.

Andersen Anundsen (FrP): Mener du det er en fordel om praktiseringen av dette reglementet hadde vært like – ikke nødvendigvis lik, men likere – i de ulike departementer, slik at en klarere hadde unngått gråsonetilfeller, hadde hatt en tilnærmet lik oppfølging av hvordan søknader blir behandlet, hvordan kunngjøring skjer, og statsrådets involvering i dette, enn det som har vært tilfellet? Vi hørte jo at BLD har gjort store endringer i sin forvaltning. Mener statsråden at det burde vært likere forvaltning av tilskuddsordninger i den samme regjeringen fra departement til departement?

Statsråd Grete Faremo: Jeg tror disse sakene er like på noen punkter, men også kan være ganske ulike fra departement til departement. Så jeg vil være noe forsiktig med å si – iallfall konkludere med nå – at jeg tror man kan ha like systemer i alle departementene.

Anders Anundsen (FrP): Helt kort til slutt: Mener statsråden at det begrenser muligheten for å drive politikk å følge økonomireglementet?

Statsråd Grete Faremo: Jeg mener økonomireglementet er et viktig reglement for å sikre god bruk og god håndtering av fellesskapets midler, og forholder meg selv sagt til det. Jeg ser at med en sterk strategisk fokusering på bruk også av tilskuddsmidler kan man sikre realisering av politiske mål på en god måte.

Anders Anundsen (FrP): Så svaret er nei?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har ikke sett økonomireglementet som et hinder for å drive politikk.

Møtelederen: Vi takker for spørsmål og svar, og komitélederen får klubben tilbake – vær så god.

Anders Anundsen overtok her igjen som møteleder.

Møtelederen: Takk for det.

Vi går videre til Arbeiderpartiet og Marit Nybakk, som har inntil 5 minutter til disposisjon.

Marit Nybakk (A): Takk skal du ha, komitéleder.

Det er jo slik at Justisdepartementet ikke har funnet noe brudd på reglementet i sitt departement, med unntak av denne saken som er nevnt, og den er til gjengjeld ganske graverende.

Det dreier seg altså om kjøp av annonsemidler hos private organisasjoner for å markedsføre redningstjenesten. Men de private organisasjonene er ikke knyttet til redningstjenesten. Det dreier seg om 6,1 mill. kr. Jeg må derfor spørre begge statsråder om det er slik at man mener at departementet har forvaltet økonomireglementet på en forsvarlig måte, altså på en måte som hindrer misbruk, når man har hatt en sak som dette. Odd Einar Dørum, du satt som justisminister i to regjeringer mens dette pågikk, og statsråd Faremo sitter nå og har ryddet opp i denne saken. Så jeg må nesten spørre dere: Hva er det som gjør at det er mulig i et departement at det skjer en slik sak når man følger økonomireglementet til punkt og prikke?

Odd Einar Dørum: Det er jo et gnistrende godt spørsmål. Hvordan i all verden er det mulig – siden jeg antar at den personen har sett meg inn i øynene når jeg har bedt om noen titusener ekstra? Jeg valgte å være så direkte i sted. Så kan man spørre hvordan er det mulig, når en statsråd sier: Kan vi finne 50 000 kr eller 100 000 kr for å styrke Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum – FORF? Jeg skjønner også at i det ene grensetilfellet, mellom direktoratsfunksjone, som Faremo beskrev godt, at når pengene kommer tilbake, så er de i kassen. Det er jo det man sitter og forvalter. Nei, det skjønner jeg ikke.

Jeg må bare konstatere at når noen har bestemt seg for å gjennomgå – hvordan skal man si det – en gjennomført underfundig handling, det er vel det ordet som må brukes

når det er strafferettslig etterforsket og strafferettslig henfalt – du har bestemt deg for å gjennomføre en gjennomført underfundig handling til formål for et osv., så er jo det misbruk av tillit. Så skal man stille spørsmålet: Skulle man ha visst om det? Ja, det er jo det som har ført til at statsråd Faremo har gjort alle de tingene hun har gjort, når man først har blitt klar over det. Det er jo slik med sånne saker, er min livserfaring, at de kommer for en dag. For å si det folkelig: Alt som ikke er stjålet og brent, kommer for en dag. Men du kan alltid sitte og lure på når det kommer for en dag. Når det kommer for en dag, må man handle resolutt og riktig. Det føler jeg at statsråd Faremo har gjort. Men jeg må innrømme at jeg hadde noen grublende stunder med meg selv da jeg leste om den saken. Det ble litt spesielt for meg, og det ble nesten svart humor når man vet hvor trangt det var å finne midler. Det må ha vært kjent i det systemet at statsråder er på jakt etter noen penger i en budsjettprosess for å styrke noe.

Marit Nybakk (A): Kan jeg bare få legge til – før Faremo får ordet – fordi her er det ikke spørsmål om mer penger til ett eller annet, her er det spørsmål om å annonse hos ulike private organisasjoner for redningstjenesten, altså organisasjoner som ikke hadde redningsrelevans. Det må vel da – som du sier – også en del mennesker i systemet ha visst om, ikke bare den som var budsjettansvarlig?

Odd Einar Dørum: Nei, jeg uttalte meg ikke om hva folk har visst om i systemet. Jeg sa at folk i systemet må ha visst om at jeg som statsråd ønsket å spørre om, og spurte om, det fantes frie midler som kunne samles for å styrke det konkrete formålet, nemlig å styrke de ideelle organisasjonene. Det må folk ha visst om. Men jeg har ingen oppfatning av hva folk kan ha visst om når det gjelder denne personen og personens handlinger, for det har jeg ingen annen kunnskap om enn den jeg hørte statsråd Faremo nettopp beskrive – og den gjennomgangen hun har gjort. Men jeg har ingen oppfatning av at noen skal ha visst om det. Jeg sier bare at i systemet hvor vedkommende har vært, og sannsynligvis vedkommende selv også, må ha visst om at jeg som statsråd ønsket midler til frivillig arbeid over budsjettposten. Det kan ikke ha vært ukjent.

Marit Nybakk (A): Men det er vel ikke noen grunn til å bryte økonomireglementet og bruke 6,1 mill. kr til noe som ikke var relevant for saken?

Odd Einar Dørum: Nei, selvfølgelig er det ikke grunn til å gjøre noe som helst i den retningen – definitivt ikke. Det skulle jo nettopp vært grunn til å si: Statsråd, her har vi noen midler som vi har litt frihet over, fordi det har blitt en liten reserve i forhold til direktoratene, altså de nesten-direktoratene vi styrer, så vi kan faktisk gjøre noe. Det ville ha vært en lykkelig beskjed å få, og det ville skapt stor glede, fordi alle som deltar i denne høringen, vet hvilken uvurderlig innsats som gjennomføres i regi av disse organisasjonene. Representantens spørsmål er rystende presist og rett stilt, og svaret er at hadde jeg hatt svar på det, så hadde jeg gjort noe med det.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og vi har komme til Høyre og Per-Kristian Foss, som har inntil 5 minutter til disposisjon.

Per-Kristian Foss (H): Dørum: Du beskriver en åpen og kritisk tone i departementet, og det er bra. Kan du da filosofere litt over hvorfor det allikevel ikke kom frem noe i den tiden om at det ble drevet en form for – la oss kalle det – tradisjonsbestemt virksomhet som ikke var helt etter reglementet. Hvorfor var det ingen som varslet om det internt, når dere allikevel hadde en så åpen og kritisk tone?

Odd Einar Dørum: Om det er en åpen og kritisk tone, trenger jo ikke det å fange opp folk som driver stille lemping til fordel for et selvbestemt formål. Denne personen har åpenbart drevet det som står i skriften: å drive stille lemping. Når du driver lempingen så stille at ingen rundt deg reagerer eller undres på det før det da kommer et varsel slik Faremo har sagt, hjelper det ikke om det er en generelt kritisk tone. Det finnes alltid muligheter for et enkeltindivid å gå under radar og misbruke tillit – dessverre. Da er du helt avhengig av at noen er våken nok, og det er ikke alltid at det er slik. Det kan jo være et argument rent allment for at man ikke skal gjøre noe annet enn å ta pent på varsle-re – uansett hvor de måtte være. Det har jeg vært tilhenger av i mange politiske sammenhenger. Men det var et tankekors for meg, jeg må få si det slik. Det er helt likegyldig hva som var størrelsen og beløpet. Det har vært sagt til meg at det var forsiktig til å begynne med, og så skjøt det fart etter en stund, men det er ikke det som er det avgjørende, det er i det hele tatt at det skjer på denne – hva skal jeg kalle det – underfundige, systematiske, langvarige måten å drive stille lemping på til fordel for et selvbestalt formål.

Per-Kristian Foss (H): Da takker jeg for svaret.

Så har jeg et spørsmål til Faremo. Du snakker om habilitetsproblematikk. Jeg antar at du da snakker om et system for sjekking av habilitet, noe å la det som ble beskrevet i det forrige departementet som var inne her til høring. Har dere en slik teknikk som oppfanger mulige habilitetskonflikter i forhold til søkelister til stillinger i departementer eller underdepartementer?

Statsråd Grete Faremo: Da oppfatter jeg deg i tilknytning til søknad på hvilken som helst stilling.

Per-Kristian Foss (H): Ja.

Statsråd Grete Faremo: Det ligger et ansvar på den enkelte tjeneste- og embetsmann og politikere selv å vurdere sin habilitet i forhold til store og små saker, og også ansettelsessaker.

Per-Kristian Foss (H): Det var ikke helt der jeg ville, men jeg vet f.eks. at en tidligere statsråd, nå utgått av regjeringen, i Arbeidsdepartementet erklærte seg inhabil i forhold til en tilsetning i departementet, fordi hun hadde et nært personlig vennskap med en av søkerne. Ville noe slikt blitt oppfanget i ditt departement?

Statsråd Grete Faremo: Det ville det selvsagt om det kom for en dag at noen visste at det var noen bekjente, venner, som vurderte å søke. Da ville jeg tro at den samme mekanismen ville gjøre seg gjeldende i Justis- og beredskapsdepartementet. Jeg har ikke grunn til å tro noe annet.

Per-Kristian Foss (H): Ja. I alle fall når vedkommende sto på søkerlisten. Vurderingen er vanskelig å sjekke, men når man faktisk har søkt, er det vel mulig å sjekke. Men det tilsier jo at man må være ganske åpen som statsråd med sin – bokstavelig talt – vennekrets, for at embetsfolk rundt deg skal kunne si at ok, her er det et problem, du bør vurdere det. Fikk du noen slik varsling i forhold til tidligere politidirektør Øystein Mæland?

Statsråd Grete Faremo: Da jeg gikk på som justisminister i november, var Mæland ute i permisjon, og jeg kan ikke huske at det var et relevant spørsmål.

Per-Kristian Foss (H): Ok, takk. Da har jeg ikke flere spørsmål.

Møtelederen: Takk for det.

Da går vi videre til Sosialistisk Venstreparti og Hallgeir H. Langeland, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Hallgeir H. Langeland (SV): Takk, leiar.

Det er hyggeleg å ha Dørum tilbake på Stortinget, og han svarar godt for seg fortsatt. Det same synest eg noverande justisminister gjorde, så eg har ikkje behov for å stilla nokon spørsmål.

Møtelederen: Da går vi videre til Senterpartiet og Per Olaf Lundteigen, som har inntil 5 minutter. Vær så god.

Per Olaf Lundteigen (Sp): Ja – på samme måte her. Saken er godt uttømt, og det er viktig å prioritere tidsbruken, så jeg avstår fra spørsmål.

Møtelederen: Da går vi videre til Kristelig Folkeparti og Geir Jørgen Bekkevold. Vær så god.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Takk for det. Jeg vil også takke for to gode redegjørelser og gode svar, men jeg har allikevel noen spørsmål.

I innledningen var justisministeren inne på dette med det politiske skjønn, altså skjønn knyttet til tilskudd. Mener justis- og beredskapsministeren at det har vært rom for for mye skjønn knyttet til tilskudd?

Statsråd Grete Faremo: Svaret på det er nei. Jeg stiller likevel alltid spørsmål om vi kan gjøre det enda bedre. Det er noe av bakgrunnen for at jeg har satt et fokus på den strategiske bruken av tilskuddsmidlene, og at vi også vurderer å gi ut en større del av midlene til underliggende etater for å sikre at vi får en grundig og god faglig vurdering av bruken av disse i forhold til de mål vi har satt for pengene.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Du var også inne på dette med kunngjøring av tilskudd, og du sa noe slikt som at du vil nå kunngjøre dette oftere – mer enn det er blitt gjort tidligere. Hva slags tilskuddsordninger er det som man tidligere ikke har kunngjort eller lyst ut?

Statsråd Grete Faremo: Jeg er ikke sikker på om jeg klarer å svare rett over bordet på det, men det har vært ulik praksis i de ulike avdelingene, og det kan det sikkert være gode historiske årsaker til. Nå når vi løfter alt opp for å sikre en best mulig bruk av midlene, og også annonserer med tanke på at de som er interessert skal kunne søke i en åpen prosess, så gir dette mye større mulighet for enhetlig, samlet behandling i departementet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Har ditt departement vært i dialog med direktoratet for økonomistyring med tanke på den jobben dere nå gjør med å sikre at man har bedre rutiner? Er DFØ inne i bildet her og bistår departementet med den kunnskap og den hjelp de kan bidra med?

Statsråd Grete Faremo: Svaret på det er at, ja, de har vært inne i arbeidet vårt med gode, nye rutiner, og om komiteen ønsker mer informasjon om hvordan, så kan jeg gi ordet videre til avdelingsdirektør Flølo.

Møtelederen: Da kan vel Flølo få lov til å svare på det spørsmålet, hvis det er greit for spørrer.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF): Ja.

Tove Kristin Flølo: Ja, det gjeld jo spesielt den nye rutinebeskrivinga for innkjøpsprosess i Justisdepartementet. Der har DFØ vore inne og hatt ein gjennomgang av dei og gitt tilbakemeldingar som eit rådgjevande organ til oss på forbedringspunkt og korleis dei ser på det.

Møtelederen: Takk for det.

Da er det Trine Skei Grande som har inntil fem minutter til disposisjon. Vær så god.

Trine Skei Grande (V): Takk for det. Nå er det sånn at vi er så heldige at vi har en statsråd her som både har vært sjef for et departement som har en internrevisjon, og som nå er sjef for et departement som ikke har en internrevisjon. Internrevisjon i Forsvarsdepartementet var på plass da du ble statsråd, men du gjorde ikke noe med det, så du syntes tydeligvis det fungerte bra i Forsvarsdepartementet.

Kan du si noe om vurderingen av rollen til internrevisjonen i Forsvarsdepartementet og hva det bidro til i ledelsen av departementet?

Statsråd Grete Faremo: Ja, jeg var svært opptatt av at vi fikk ulike rapporter både fra Riksrevisjonen og også fra eget hus som viste et forbedringspotensial, og diskuterte da med ledelsen i departementet på embetsnivå hvordan vi kunne sikre en enda sterkere kontroll og revisjon. Og dagens løsning springer nok mye ut av den diskusjonen som jeg da tok initiativet til. Jeg var opptatt av å forsterke løs-

ningen vi hadde i Forsvarsdepartementet, og det er derfor jeg også har redegjort for at jeg nå jobber med sikte på å få det samme vurdert i Justisdepartementet.

Trine Skei Grande (V): Syns du det var en støtte for deg i forhold til å være leder av et departement som minister, eller var det bare en «tallteller»?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har vært svært opptatt av sterkt lederfokus på økonomistyringen og etablerte også et lederforum for å sikre en sterkere oppfølging av avvik enn tidligere. Slik sett er dette et redskap som jeg anser viktig både for embetsledelsen og politisk ledelse.

Trine Skei Grande (V): Dørum snakket om at det var viktig å ha en kultur der det går an å si fra, ja, at du ikke nærmest har en «blasfemiparagraf» mot ledelsen heller. Oppfatter du det som fortsatt viktig i Justisdepartementet?

Statsråd Grete Faremo: Til de grader. Det å ha en åpenhet rundt både hva vi gjør og hva vi kan gjøre bedre, er viktig, og da er en åpen tone avgjørende, faktisk, for at man raskt klarer å identifisere forbedringstiltak.

Trine Skei Grande (V): Så, egentlig et spørsmål til begge: Hvor ofte er det man ber om å få en vurdering av sin egen habilitet? Går man da til administrasjonen i departementet, går man da alltid til lovavdelinga eller går man av og til noen runder bare i eget hode?

Statsråd Grete Faremo: Jeg opplever at det ansvaret ligger på meg og alle andre i politisk ledelse og i departementet for øvrig, løpende. Vi skal i hver sak – jeg hadde nær sagt hver dag det oppstår relevante problemstillinger knyttet til det – være beredt til å vurdere egen habilitet. Noen ganger er diskusjonen slik at i alle fall jeg, for min del, har funnet det riktig å gå til lovavdelingen. Ikke minst når dette huset spør, kan det være vesentlig at det også ligger en vurdering fra lovavdelingen, men det fritar ikke den enkelte fra å gjøre den selvstendige vurderingen.

Trine Skei Grande (V): Dørum.

Odd Einar Dørum: Nei, det ligger i kulturen. Jeg mener, første timen jeg var statsråd sa daværende departementsråd Per Sanderud, i 1997: Det kreves to ting av deg: Du skal alltid snakke sant; ikke si alt som er sant hele tiden – det blir litt strevsomt – men det skal alltid være sant det du sier, og hver morgen når du våkner skal du tenke på hva du kan granskes for. Så sa jeg: Det er helt fint, men da skal dere aldri si: Yes Minister, og det lovet de. Det var i grunnen kontrakten.

Jeg kan ikke si det på noen annen måte enn at det er en drill. Altså, med gode departementsledelser, er dette en drill. Jeg har hatt det privilegium å møte gode departementsledelser i tre forskjellige roller, så da diskuterer du løpende. Det ligger i veggene – jeg kan ikke si det på noen annen måte. Og det kan jeg i hvert fall si: Det er ikke én situasjon der jeg ikke har fulgt et råd om noe på det. Det ligger i veggene.

Og jeg vil gjerne tilføye siden vi sitter her: Det ligger i veggene i det hele tatt å være rolleryddig. Du blir virkelig innprentet hva som gjelder når du representerer staten på vegne av borgerne, og når du skal prøve å drive partipolitikk. Du får en veldig klar beskjed – i alle fall fikk jeg det – om når du ikke skal gjøre det, og det satte jeg pris på.

Møtelederen: Takk for det.

Da er tiden ute, og vi er kommet til en runde med oppklarende spørsmål, og jeg har tegnet meg selv først. Det er egentlig bare for å få klargjort et svar som Faremo ga til Grande nettopp når det gjelder vurdering av habilitet.

Forsto jeg svaret slik at statsråden åpner for at lovavdelingen kan foreta en såkalt etterfølgende habilitetsvurdering, litt i tråd med det som statsråden selv for så vidt selv benyttet seg av i Mæland-saken?

Statsråd Grete Faremo: Jeg har ikke oppfattet det som en etterfølgende vurdering. Jeg har hele tiden, som jeg sa, vurdert meg habil i forhold til Øystein Mæland. Da anbefalingen, eller rettere sagt, konklusjonen fra lovavdelingen kom, så var jeg den første til å si at det var en overraskelse, men så heller ingen mulighet til å gjøre annet enn å legge den til grunn og erklære meg inhabil i de sakene som gjaldt tjenesteforhold med avgjørende virkning for vedkommende.

Møtelederen: Men betyr det at du ville vurdert situasjonen annerledes i en ny relasjon, eller mener du at den vurderingen som du foretok opprinnelig, hvor det ikke forelå habilitetsproblem i forhold til deg, fortsatt var riktig?

Statsråd Grete Faremo: Jeg hadde vurdert meg selv som habil i alle forhold knyttet til Mæland, og da den uttalen kom fra lovavdelingen som gjaldt disse avgjørende forholdene, så jeg likevel ikke noen mulighet til å gjøre annet enn å erklære meg inhabil i disse.

Møtelederen: Det er så vidt jeg ser ingen flere som har bedt om ordet til oppfølgende spørsmål, og da går vi videre til oppsummeringen. Da foreslår jeg at vi starter med tidligere justisminister Odd Einar Dørum som har ordet til en kort oppsummering – vær så god.

Odd Einar Dørum: Siden vi sitter i en kontrollhøring, og kontrollhøringen handler om ting som er gærne, vil jeg gjerne benytte sjansen til å si at jeg har ledet et embetsverk som har opptrådt eksemplarisk intenst bra. Det synes jeg de skal høre av meg. Hvis noe har skjedd galt, bortenfor min horisont, og som jeg har medvirket til, så er det

mitt ansvar og ikke deres. Det er det ganske viktig at både statsråder og politikere sier fra om.

Det var en meget intens tid. Jeg tror det var noen som så hen til en viss avspasering mens jeg var der. Men det er et privilegium å tjene norske borgere som statsråd. Derfor tilhører den type kontroll vi utsettes for her en del av maktbalansen i samfunnet.

Møtelederen: Takk for det.

Da gir jeg ordet til sittende justis- og beredskapsminister Grete Faremo, til en kort oppsummering – vær så god.

Statsråd Grete Faremo: Ja, takk for det, leder.

Jeg har heller ikke bruk for å gjøre en lang oppsummering, men vil understreke at jeg mener vi har et kontrollregime, både for tilskuddsmidlene og nå også for tilbakholdte midler for å ivareta spesielle funksjoner som fungerer.

Vi har, på tross av at vi hadde et regelverk i henhold til økonomireglementet, likevel valgt å forsterke dette, og har også iverksatt tiltak for å styrke og forbedre vår internkontroll for å forhindre at tilsvarende kan skje igjen. Og det var dette jeg redegjorde for.

Så har jeg også, som Dørum, behov for å understreke at det er mennesker som både forvalter regelverket, og som gjør opplæringstiltakene og kunnskapsoppbyggingen i departementet, og at vi ikke må glemme dette. Vi jobber mye med holdninger – ledelse – for å sikre en bevisstgjøring på dette feltet.

Når det gjelder diskusjonen vi har hatt rundt habilitet, har altså mitt fokus vært at vi skal ha økt strategisk fokus på tilskuddsmidlene, med tanke på at dette er viktig for å realisere våre politiske målsettinger, og at vi også derigjennom ønsker å delegerer større del av tilskuddsmidlene til underliggende etater for å få den kvalitetsmessige og faglige vurderingen av søkerne som er nødvendig for å sikre at pengene brukes mest mulig effektivt.

Dette var noe av bakgrunnen for at jeg også uttalte at jeg ikke tror lovendring derfor kanskje er det første og viktigste steget. Men jeg vil ikke utelukke at det kan være noe knyttet til vesentlighetsbetraktninger som kan gjøre også lovspørsmålet aktuelt der hvor det handler om svært store penger eller svært viktige saker.

Møtelederen: Takk for det.

Da er denne kontrollhøringen slutt, og komiteen skal fortsette sitt arbeid med å lage innstilling til Stortinget. Vi takker alle som har bidratt til denne kontrollhøringen med informasjon som er viktig for vårt videre arbeid.

Dermed er høringen avsluttet.